

בעזה ש"ת

קונטרס אמונת עתיד

דבר בעתו מה טוב ומה נעים
דברי תורה והתחזקות היוצאים מן הלב
שרובם נאמרו בעתות רצון
ד"רעוא דרעוין" לפני התלמידים.

מאת
מור"ה משה וואלפסאן שליט"א

יוצא לאור בברוקלין, נ.י. ע"י מכון אמונת עתיד

שנת תשמ"ט לפ"ק

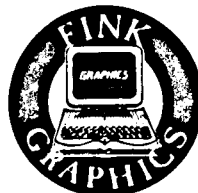
©

כל הזכויות שמורות
למכון אמונת עתיד
איסור השגת גבול ידוע

אפשר להשיג ספר זה
בביהמ"ד אמונת ישראל
4310 — 16 עוועניו
ברוקלין, נ.י.

Mechon Emunas Etecha
c/o Dr. Aron Braun
1242 - 56th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 436-2300

והכרת הטוב להרב יצחק אהרן גאלדבערגער שליט"א
כי הקונטרס הלזה נכתב רובם על ידי אומן ידיו.
ויהי רצון שיעזור לו השי"ת להתברך בכל מילי דמיטב
וכן לכל המסייעים בהוצאת הקונטרס.

נסדר ונערך ע"י
פינק גראפיקס
טל. (718) 438-4148

נדפס ונכרך ע"י

17 FRIENDLY
PRINTERS
יעקב צרי

לעילוי נשמת

אבינו

ר' שלום ב"ר יחזקאל שרגא ע"ה

נפטר י' אדר א' תשד"ם

זקנינו

ר' דוב ב"ר שמואל ע"ה

נפ' ב' אדר א' תשמ"ט

ר' יחזקאל שרגא ב"ר יעקב שלמה ע"ה

נפ' ב' סיון תשל"ה

חזוגתו מרת הענטשא ב"ר שלום ע"ה

נפ' ערב ראש השנה - כ"ט אלול תשל"ו

דודתינו

האשה הענדל ב"ר יחזקאל שרגא ע"ה

נפ' ח' אדר תשמ"ז

אחותינו

האשה הענדל דבורה ב"ר שלום ע"ה

נפ' ג' מנחם אב תשל"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח על ידי משפחת גאלדשטיין

לזכר עולם יהי' צדיק

ה"ה הרבני הנגיד מופלג בתורה ויראת שמים, ומוכתר במדות

ומעלות נשגבות, ורודף צדקה וחסד

מר"ה **ישראל חיים** בן ר' **אהרן ברוין** ע"ה

שנקטף בימי עלומיו בן ארבעים שנה, ד' דחווה"מ סוכות תשכ"ה לפ"ק.

ולע"נ אביו מר"ה **אהרן** בן מר"ה **צבי הירש** ע"ה

בן הצה"ק **ישראל חיים עברי** זצ"ל

ואמו **פרידא** בת הרב הגאון מר"ה **דוד שליסעל** זצ"ל

רבד"ק מונקאטש יצ"ו

ובניהם **משה יהודה**, **יצחק אייזיק**, **יחזקאל שרגא**,

נטע שלמה, **חנני' יו"ט ליפא**,

עקיבא איגר, - **ובנותם ריזל**, **מרים רבקה**, ע"ה הי"ד

(י"ב סיון)

ולע"נ חמיו מר"ה **יהושע** בן מר"ה **שלום**

וחמותו **מרת ייטל** בת מר"ה **משה** ע"ה הי"ד

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו אהרן יהושע דוד ומשפחתו שיחיו

אדרבה, לא יכנס במנעלו, והכהנים דוקא יחפים כדי ליגע במקום קדשו ששם צוה ד' את הברכה. ולכן במקום המקדש אין ראוי להיות בחי' שינה, שהיא א' מס' במיתה, ויעקב אבינו כשנדע לו באיזה מקום הוא ישן אמר מה נורא המקום הזה, ואנכי לא ידעתי שאילו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש הזה. ואמר הכתוב הנה ברכו את ד' כל עבדי ד' העומדים בבית ד' בלילות, כי בבית ד' אין ישנים בלילות, כי היא מקום החיים והברכה, יברכך ד' מציון. ולכן איתא במס' מדות (פ"א מ"ב) שכן לוי שנמצא ישן רשות הי' לו לשרוף את כסותו כי האיך אפשר לישן במקום שלא נפגם מחטא אדה"ר ואינו תחת קליפת המיתה, ואם הוא ישן במקום זה והמשיך על עצמו פגמו של חטא אדה"ר, שורפין את כסותו, תתקיים בו בחינת וידעו כי ערומים הם, כמו שאירע לאדה"ר אחר החטא.

ובמקום המקדש שם יש תמיד חיים והתחדשות ההיפוך משינה ומיתה וכמאמר הכתוב שתולים בבית ד' בחצרות אלקינו יפריחו, ושם בבית ד' עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו.

וכן בזמן, ראש השנה לא נפגם בחטא אדה"ר, והוא יום בריאת אדה"ר, ויפח באפיו נשמת חיים, וביום זה פגם אדה"ר וקלקל וגרם להביא מיתה לעולם, ולתקן זה בכל שנה אנו תוקעין בשופר בר"ה ואז גם למעלה יתקע בשופר גדול, ומתעורר בכל שנה בחי' ויפח באפיו נשמת חיים ומנשימה זו יוצא קול השופר והשופר מעורר אותנו עורו ישנים משינתכם ולא תפלו לבחי' מיתה ושינה, שפרו מעשיכם ובחרת בחיים.

ובראש השנה בא בחינת מקדש לעולם וקדושת ביהמ"ק מתפשטת בכל העולם, כי הוא ראשית הזמן כמו המקדש שהוא ראשית המקום, ובכל יום ויום מעשרת ימי תשובה זוכים למעלה נוספת של בחינת ראשית עד שביום הקדוש משיגים את כל העשר קדושות עד בחינת קדש קדשים. ולכן בר"ה ויום הק' אין עלי' לרגל, כי אז בחינת המקדש באה אצלנו בכל מקום, ולכן מרבית בהשתחוואות בתפילת ר"ה ויום הק' כי אז בחי' המקדש בא לנו ושם נעלה ונראה ונשתחווה לפניך. ולכן המנהג בר"ה ויום הק' שהבעל שחרית צועק המלך ממקומו ואינו ניגש קודם אל העמוד, לרמוז שבחי' המלך בא אצלנו ומתפשטת בכל העולם, ומה הטעם אין לובשים מנעלים ביום הק' כי מצד הזמן מקום המקדש מתפשטת בכל העולם ואי"צ הפסק אז בינינו והאדמה.

ולקחת מראשית כל פרי האדמה וכו' כבר בארנו כמה פעמים שמקום המקדש היא מקום ראשית הבריאה, אבן השתיה, שמשם הושתת העולם ועל כן באה המצוה להביא ראשית הפירות למקום הראשית שהוא ביהמ"ק, כי תאנה זו שביכרה כאשר חברותיה התאנים ושאר הפירות עדיין אחוזות תרדמה תחת תכריכי הלבן של החורף, סימן הוא שיש בה בחינת ראשית וע"כ היא שייכת למקום הראשית, מקום מקדשינו.

והנה כשפגם אדה"ר בחטא עץ הדעת הביא בחינת מיתה לעולם ומזה נמשך ענין הזקנה וההתישנות על כל הנבראים וכן ענין שינה שהיא א' מס' במיתה כדאיתא בגמ' ולכן דוד לא היה ישן שתין נשמי כדי שלא יטעום טעם מיתה.

ואעפ"כ היו כמה חלקי הבריאה בעולם שנה נפש שלא שלט בהם פגם החטא, והם, כל אותם הנפשות שיש להם בחי' ראשית כמו דוד המלך שהוא חי וקים ומושלל מבחי' מיתה ולכן לא היה ישן שתין נשמי כנ"ל, כדי שלא יטעום אפי' טעם מיתה כמ"ש בזוה"ק. וכן אליהו מבחי' זו ולכן לא טעם טעם מיתה וקבורה. ולכן בסעודת מלוה מלכה שהיא הסעודה שנהנית ממנו עצם הלז שממנו מתהווה הגוף לעת התחי', וסעודה זו היא בחי' חיים היפך בחי' המיתה, ולכן מזמרים אודות אליהו הנביא ומלך המשיח שהם נשמות המשוללים מבחי' המיתה. וידוע שהר"ר אלימלך זי"ע העיד על עצמו שהוא לא נהנה או לא רצה ליהנות כשאכל אדה"ר מעץ הדעת, וכן בכל א' מישראל יש נקודה אחת ניצוץ משיח ששם אין שולט פגם החטא, נקודת הלז, כדאיתא בספח"ק ועוד מעט ואין רשע, שבכל א' אפי' רשע גדול יש נקודה קטנה ששם אינו רשע, ועל נקודה זו אין יכול להיות בחי' מיתה ולכן ממנו נתהווה הגוף לעת התחי'. ומבואר בספר זקוקין דנורא הטעם שדוקא עצם זו קיים לעולם, לפי שעצם זה אינו נהנה משום אכילה חוץ מסעודת מלוה מלכה ואז האדם שבע מהסעודות של שבת ואין לו הנאה גופניות מסעודה זו, נמצא שחיות עצם זה הוא רק מאכילה של קדושה בלי תאוה ולכן אינו תחת שלטון המיתה שבא מצד החטא, עכ"ל.

וכן במקום, בהררי ציון שמה שלא שלטה קללת אדה"ר וכמאמר המשורר כי שם צוה ד' את הברכה חיים עד העולם. ומבואר בספח"ק הטעם ללבישת מנעלים כדי להפסיק האדם מהאדמה שהיא ארורה מקללת אדה"ר, ארורה האדמה בעבורך, אבל בעזרה

בילקוט איתא עה"פ ואתחנן אל ד' בעת ההיא לאמר, מכאן שמתפללין בעת צרה. וצריך להבין הלא יש כמה פסוקים המורים לנו ענין תפלה בעת צרה, ומה ראה הילקוט להמציא ענין זה דוקא מפה.

ונקדים דברי הפנים יפות ריש פ' ואתחנן וז"ל י"ל מלת לאמר על דרך שאחז"ל המתפלל צריך שיאמר תחלה ד' שפתי תפתח וכו' שצריך עזר מאת הבורא להיות התפלה שגורה בפיו וזה שתקנו לומר ד' שפתי תפתח וכו' וז"ש ואתחנן אל ד' בתחלה שיענני ד' שתהי' שגורה בפ' לאמר עכ"ל.

והחתם סופר מוסיף על דבריו שלכן תיקן משה תפלת ד' שפתי תפתח דוקא עכשו, שכיון שזכה ליכנס לארץ סיחון ועוג, כבר השיג בחינת ארץ ישראל והרגיש שם קדושה נפלאה וראה שתפלתו שם חשובה ביותר ולזה תיקן אז לומר ד' שפתי תפתח תפלה קודם התפלה, ואע"פ שכבר התפלל משה בשמים ארבעים יום וארבעים לילה מ"מ הקדושה על הקרקע בארץ ישראל הוא יותר מקדושת השמים שעל גבי חוץ לארץ.

ועפ"ז יש לפרש את הפסוק הנ"ל שמשה רבינו ע"ה סידר דבריו מתתא לעילא הן לד' אלקיך השמים ר"ל השמים שע"ג חוץ לארץ ושמי השמים ר"ל השמים שהם שמים לגבי השמים הנזכרים לעיל דהיינו שהשמים הראשונים הם בבחינת ארץ לגבי שמי השמים האלו, ומה הם שמי השמים האלו. ע"ז מוסיף משה לבאר, הארץ וכו' הארץ הקדושה היא שמי השמים לגבי השמים שע"ג חוץ לארץ.

וזה הי' טענת מרע"ה, בהן קלסתיך שבפסוק זה הן לד' אלקיך השמים ושמי השמים הגדתי לישראל חשיבות ארץ ישראל והכנסתי בלבם חשק לארץ חמדה ובאותו הן אתה אומר לי הן קרבו ימין למות שאין אני זוכה ליכנס לארץ. וע"ז השיב לו הקב"ה, מנין לך שדברייך עשו רושם בלבם והכנסת בהם חשק לארץ ישראל, הלא אמרת והן לא יאמינו לי שאין דברייך נכנסים לתוכם.

ונשוב עכשיו לבאר דברי הילקוט הנ"ל ע"פ מחלוקת הידוע בין הרמב"ם והרמב"ן בענין תפלה, דעת הרמב"ם שיש חיוב מן התורה להתפלל בכל יום והרמב"ן סובר שאין מצות תפלה מן התורה כי אם בעת צרה. ודעת הילקוט הי' כשיטת הרמב"ן, והוקשה להילקוט מהו ה"ל לאמר. וידע הילקוט שיש לתרץ כמ"ש הפנ"י הנ"ל שבא לומר שהתפלל ד' שפתי תפתח אלא שהי' קשה לו להילקוט למה תיקן משה תפלה זו דוקא עתה כשהרגיש קדושת ארץ

ומצאתי רמז לדברינו, בס' אמרי נועם איתא שראש השנה בגימט' בית המקדש. והנה בחינת הראשית של זמן הוא יותר נעלה ממקום המקדש, הראשית במקום, כי זמן הוא יותר רוחני ויותר בדקות ממקום. ומצינו שהחמירה תורה בפיגול שהוא מחשבת חוץ לזמנו יותר מבמחשבת חוץ למקומו, שזה בכרת וזה בלאו, הוא אשר דברנו שבחינת זמן חשובה יותר מבחינת מקום. ולכן בתוה"ק בפסוק בראשית מרומז קודם בחינת המקדש בזמן, בראשית"ת ברא - שית, בראשית בראש וראשונה בחינת זמן, ואח"כ מזכיר בחינת מקום, את השמים ואת הארץ, ואף שרואים אנו כהיום הזה שפגמו של החטא נגע בעוה"ר גם במקום המקדש אבל בבחינת זמן לא נגע.

והגמ' במס' ר"ה לומדת שר"ה הוא יום הדין מהפסוק ארץ אשר עיני ד' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, מראשית השנה נדון מה יהא בסופה. ופסוק זה עוסק בענין ארץ ישראל, כי ר"ה הוא נקודת ציון בזמן ור"ה וארץ ישראל שייכים זה לזה, ולכן כמו יעקב אבינו שאמר מה "נורא" המקום הזה ואילו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה לכן נקראים ימים אלו "ימים הנוראים" ואין ישנים בהם כדאיתא בירושלמי מאן דדמיך בריש שתא דמיך מזליה.

ומעתה נאמר, אם אנו רואים תאנה זו שביכרה, בעוד שחברותיה עדיין נרדמים בתרדמת החורף ותאנה זו הזורזת, ותקם בעוד לילה לעשות רצון קונה שאמר תדשא הארץ דשא עץ פרי עושה פרי למינו, סימן הוא שבתאנה זו יש ניצוצות קדושות של בחינת ראשית, בחי' משיח ואינה תחת שלטון השינה והמיתה ולכן, ולקחת מראשית כל פרי האדמה ושמם בטנא, טנ"א גימטריא ששים לפי שיש לתאנה זו כל הששים חלקים של חיים ולא שלטה בה השינה שהיא א' מס' במיתה, והלכת אל המקום אשר יבחר ד' וכו' והנחתו לפני ד' אלקיך, כי שם מקומה ושרשה.

איתא במדרש כשאמר לו הקב"ה הן קרבו ימין למות אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע בדבר שקלסתיך שנאמר הן לד' אלקיך השמים וכו', קנסת עלי מיתה שנאמר הן קרבו ימין למות א"ל הקב"ה אי אתה זכור בשעה ששלחתיך לגאול אותן ממצרים ואמרת לי והן לא יאמינו לי, והי הן קרבו ימין למות עכתי"ד והמדרש הזה צריך ביאור. עוד יש לדרוק בפסוק הן לד' אלקיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה וכו' שאינו מסודר לא מתתא לעילא ולא מעילא לתתא והול"ל או הארץ השמים ושמי והשמים או שמי השמים, שמים והארץ.

שבכרה בעוד שחבורתיה ישנים, כן אנחנו מזרזים עצמינו וע"ז נזכה לבחינת מקדש בר"ה. וזהו שאנו מתפללים "גנון נא גזעו בזעקתם בעוד ליל" בזמן שכל הגוים סרוחים על ערשותם, כל עבדי ד' עומדים בבית ד' בלילות, ולכן "רצה עתירתם בעמדם בלילות", וזהו הכנה לר"ה הבעל"ט שאז מתפשט בחינת ראשית בכל העולם, וכל מי שראוי להיות נמצא בבית ד' ונעשה בר לבב, ע"י שהתבונן ופשפש במעשיו באותם ירח ימים של חודש אלול, כדאיתא בזוה"ק ובכתה את אביה זה הקב"ה ואת אמו זו כנסת ישראל ירח ימים דא חודש אלול, זוכה לעלות בהר ד' ולעמוד במקום קדשו, כמו שמתפללים בליל ר"ה.

ומבואר בספה"ק שיש בכל א' מישראל ניצוץ מנשמת משיח, שלא נפגם משום חטא ועון, כנ"ל הפסוק ועוד מעט ואין רשע. ומניצוץ זה, ניצוץ לוח, יכול האדם לבנות מחדש את עולמו ולברוא את עצמו בר"ה מחדש, שאותו ניצוץ היא האבן שתי' שלו, הנקודה של ראשית, שנמצאת תוך תוכו, ועל נקודה זו יכול לבנות כל השנה ההחדשה הבעל"ט. והשי"ת יעזור שנזכה לעמוד בבית המקדש לא רק מצד הזמן אלא בפועל ממש במקום המקדש ולהיות מהעומדים בבית ד' בלילות ולזכות להברכה יברכך ד' מציון, ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים שנזכה להזדכך מכל המניעות והעכובים, והשתחוו לד' בהר הקודש בירושלים.

ישראל כדברי החת"ס הלא בכל שנה כשהגיעו עשרת ימי תשובה מצד הזמן בא קדושת ארץ ישראל בכל מקום וכשהשיג הקדושה הנפלאה של ארץ ישראל בימים האלו, אמאי לא תיקן אז ד' שפתי תפתח קודם תפלתו.

וע"ז משיב הילקוט מכאן שאין מתפללין אלא בעת צרה דהיינו כשיטת הרמב"ן הנ"ל ובכל המ' שנה לא הרגיש משה שיש עת צרה בימים הנוראים שיבואו בני האלקים להתיצב וד' יושב על כסא דין ובודאי לאנשים כערכינו הוא בחי' עת צרה וגם לשיטת הרמב"ן יש אז חיוב דאורייתא להתפלל, מ"מ אצל משה לא הי' מעולם עת צרה אז כי צדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים, ותיכף כשקידש היום בליל ר"ה כבר הרגיש הכוח"ט בספרן של צדיקים, והי' פטור מן התפלה ורק עכשיו שהי' בעת צרה הוצרך להתפלל, ולכן עתה תיקן ד' שפתי תפתח. והגם שהי' על ההר בפעם שלישית מר"ח אלול עד יוה"כ, אבל מ"מ אז לא הי' עת צרה, שהרי אמרו חז"ל שארבעים יום האחרונים היו ברצון, והי' עת רצון רעוא דרעוין ולא עת צרה.

פרשה זו היא המבוא לימי הסליחות, שבימים אלו אנו מנודים שינה מעינינו ומשכימים לסליחות בזריזות, היפך השינה שהיא בחי' המיתה, ובמוצאי מנוחה קדמנוך תחלת בבחי' ראשית, כתאנה זו

שלמה מזעוויהל זצ"ל שאחר התאונן לפניו שאיבד שעון זהב, ושאלו אם היתה לו להאחרונה איזה הנאה מיוחדת מאיזה דבר, ונענה לו שאכן עשה וילונות חדשים בביתו שגרמו לו הנאה, ואמר לו שמידת ההנאה והצער של אדם מדודים ושקולים בחשבון מדוקדק ואם יש לאדם הנאה יתירה באיזה דבר נשלם בכל מדת הנאתו הראוי, וע"כ כנגדה נמנע ממנו הנאה בדבר אחר, וידוע הא דאי בתקו"ז שמתאונן על האנשים דצווחין ככלבא הב הב וזה כל תפלתם בימים הנוראים, וביארו בספה"ק שודאי מותר לבקש כפי הצורך לישב הדעת לש"ש אבל הכוונה על אלו שצווחין ה"ב ה"ב בכפילא שזה יותר מהצורך, וזה אינו נכון, ואפי' על עשירות נמצא במחזורים תפלה לזה בקדושת כתר, כי באמת יש בה ענין רבוי נצוצות הקדושה כדאי שלכן רבי מכבד עשירים, אלא שצריך להשתמש בה לש"ש ולנהוג בו טובת עין לחלקו לנצרכים.

והנה כדרך שיש בחי' ראשית שהוא ר"ה הכולל הכל, כך יש בחי' אחרית הכולל הכל, ושבת הוא בחי' אחרית שבו כלה השי"ת מעשה בראשית והוא כולל כל השבוע שעבר, וע"ד שיש ראשי תבות וסופי תבות הכוללים כל התיבה, ושבת האחרונה בשנה הוא כוללת כל השבתות וכלם יכולים להתקן בה כי היא בחי' האחרית שאז נצבים ועומדים כל שבתות השנה ויכולים להתעלות, והוא מכוון לדור עיקבתא דמשיחא שהוא סוף שיעור קומה של כל הדורות, ובאותיות של פרשה זו מושרשים נשמות העקביים וע"כ נכתב בפ' זו ענין קבוץ גלויות השייך לדור עיקבתא דמשיחא, והנה בדורות אלו שאפס עצור ועזור, אשר אם רבינו גרשום כבר תיקן לומר בזמנו שור כי אבדו חסידינו ומפגיע אין בעדנו מה נענה עוד בדור הזה, וע"כ בדור הזה אף הראשים נחשבים במדרגת חוטבי עצים, וע"כ שפיר יצדק לומר מחטב עצים עד שואב ממך, דאף שכוונתו לומר מגדול ועד קטן מ"מ הגדול מכונה חוטב עצים, וכדי שלא תתמה האריך אמר מרע"ה בדור ההוא מחוטב עצים, ע"כ ממשיך הכ' ואומר לא אתכם לבדכם וגו' כי את אשר ישנו פה ואשר איננו פה וגו', ועל כי הדברים מוסבים אל דורות האחרונים שפיר ראוי לומר מחוטב עצים כנ"ל, כי בדורות הללו אף הראשים הם חטבי עצים, ואמנם מ"מ חוטבי עצים אלו הם המכינים לדורו של משיח וכמ"ש הר"ה"ק מאפטא זצ"ל שעלינו העקביים עומד כל שיעור קומת הדורות כמובא בס' עטרת צבי פ' שמות, ואמרו חז"ל (גיטין) שבחו רבנן לדציבי, וירמוז לחטבי עצים של עיקבתא דמשיחא שגדול חשיבותם וערכם.

אתם נצבים היום כלכם וגו' מחטב עצים עד שואב מימך, צ"ב דהא קרא קחשיב ואזיל כל המדרגות שבכלל ישראל מגדול ועד קטן, והאריך יצדק הסיום מחוטב עצים עד שואב מימך, דהלא זה נעשה כאומר מקטן ועד קטן ואין לזה משמעות, עוד יל"ד על מש"כ אח"כ לא אתכם לבדכם וגו' כי את אשר ישנו פה ואשר איננו פה וגו' ולכא' למה הודיע כאן דבר זה, והלא גם במתן תורה איתא שהיו שם כל נשמות ישראל העתידים ליבראות ואעפ"כ לא מצינו זה בכתוב בהדיא.

ולבאר זאת נקדים מ"ש כמה פעמים שראש השנה הוא בחי' ראשית ואז מופיע בחי' ביהמ"ק שהוא מקום הראשית וע"כ אין אז עלי' לרגל כי בחי' המקדש באה ומופיעה אצלנו וא"צ לעלות אליה, ומה"ט עושים השתחוואות בר"ה כי אז אנו נמצאים בביהמ"ק, וי"ל שמה"ט אין להתודות בר"ה עפ"י המובא בספ"ק דברי חיים פ' נח וז"ל שמעתי מאדמו"ר החכם זלה"ה (בעל זרע קדש) שאין שום קטרוג חטא יכול לבוא לפני כסא הכבוד, ומובא באותיות דר"ע שבעולם שמכריזין החטא טובלין אותו העולם כמה וכמה טבילות, ולכן בודאי שלא יכנס החטא לפני בורא כל העולמים אשר הוא טהור עינים ולכן אינו מהקטרוג רק שורש הקדושה אשר נמצא בעבירה וכו', ובעבירות החיות שבהם שעי"ז יכול לעשות תשובה וכו' וע"כ נכנס הקטרוג פלוני עשה דבר שיש בו תיקון תשובה כך וכך כי לכל עבירות יש תיקון תשובה, וזהו הקטרוג שאותו אדם שעושה העבירה יתקן כראוי עכ"ל.

ומעתה בר"ה לפי בחי' הופעת הקדושה של ביהמ"ק אין יכול להזכיר בו חטא, משא"כ ביוה"כ או אף בר"ה בעת תק"ש שאז הוא בחי' יוה"כ יכולים להזכיר חטאים כי אז החטאים באים לידי תיקון ונהפכים לזכיות, וע"כ הזכרת החטא הוא בדוגמת הזכרת התיקון של החטא שזה יכולים להזכיר כנ"ל.

ומובא בספה"ק לבאר הא דאי דמזונותיו של אדם קצובין מר"ה, ובמק"א אי אדם נדון בכל יום, דהענין כי בר"ה שהוא ראשית השנה נקצב כללות השפע לכל השנה, ושוב בכל ראש חודש נקצב כמה יובא לחדש זה, ואח"כ נדון בכל יום עדיין אם ירד אליו השפע הנקצב או שמה יתעכב וישאר לעוה"ב אם אינו זכאי לקבל שפעו הנקצב, וגם באיזה חלוקה תרד ההשפעה אם בבני או חיי או מזוני, שלפעמים יתחלף השפע, כמו שהיה עובדא אצל הבעש"ט שהחליף גזירת הבנים בעניות, כי כל הנאה שיהנה האדם מדודה וקצובה בחשבון ובמספר, כעובדא שהיתה אצל הר"ה"ק רבי

ובשבת זו נשלמת סדר השבעה נחמתות, אשר במשך שמונה שבועות בא אלינו ישעיה הנביא לבתי כנסיות לנחם את כלל ישראל ע"ד דאי' בירושלמי שכשמוזכרין את בעל השמועה הוא נמצא שם. והחל משבת חזון בא ישעיה הנביא אל בניי אלא ששבת חזון הוא מבחי' בינה שהיא למעלה מהשגתנו ורק לעת"ל יתגלה לנו ההוד והפאר של שבת זו. אבל ז' שבתות שאח"כ הם שייכים להשגתנו שבהם מנחם הנביא את ישראל. ואיתא בפרי צדיק שבהגיע שבת זו משיבה כבר כנס"י אל הנביא שוש אשיש בה' תגל נפשי באלקי וגו'. שאכן קבלתי את תנחומיך והנני שש בהשי"ת ע"כ. ולהלן אמה"כ כמשוש חתן על כלה ישיש עליך אלקיך. וזהו בחי' השמחה של ראש השנה ע"ד שמבאר בעל התניא ענין שמחת חתן וכלה. כי חתן וכלה הם נשמה אחת אשר בהיותם בשרשם למעלה היו אחד אלא שבבואם לעוה"ז נתפרדו ונעשו לשנים. ועתה כשמוצאים עצמם יחדיו לאחר שנתפרדו זמן ארוך כ"כ השמחה גדולה מאד. ועד"ז היא שמחת ישראל והקב"ה בראש השנה כי אז נאמר דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב. שאז הקב"ה שורה אתנו ומתקרב אלינו.

ולקושטא דמילתא הרי אנו אחודים ומקושרים עם השי"ת וכולא חד. אך במשך השנה אנו מתרחקים ומתפרדים מהשי"ת ע"י חטאינו ונתקיים בנו וישליכם אל ארץ אחרת. ועתה בר"ה אנו שבים ומתאחדים עם אבינו שבשמים ומתרפקים אליו ואומרים שמעתה אנו רוצים להיות כבר דבוקים ומאוחדים ולא להתפרש ממנו עוד. וזו היא גודל השמחה של ר"ה. וכ' השפת אמת שאנו שמחים שזכרוננו עולה לפני השי"ת. ואיך שיהי' הגזירה מלפניו בכל אופן הרי סוף סוף אנו נזכרים לפני הקב"ה וזה כשלעצמם ולית טב מיניה, ואנו בטוחים בזה.

והחתם סופר כ' (דרשות ח"ס ח"ב-שס"ז) לבאר מ"ש (נחמיה ח) ועתה אל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם. דאף שר"ה הוא יום דין וראוי היות בחרדה מאימת הדין מ"מ אנו משליכים נפשנו מנגד שלא להתעצב ביום זה אלא לשמוח בהתחדשות מלכותו של הקב"ה ועי"ז אנו זוכים בדין כי אין אנו חסים על עצמנו רק עבור כבודו ית"ש וז"ש כי חדות ה' היא מעוזכם.

לפני תקיעת שופר – תשמ"ט

כולם הם ממזמור קי"ט בתהלים ואילו הפסוק קולי שמעת הוא פסוק במגילת איכה. וזה תמוה למה לא נקבע גם פסוק זה ממזמור קי"ט שבתהלים. ומה"ט סידר התניא הפסוק קולי שמעה וגו' שהוא ממזמור הנ"ל. אכן מוטל עלינו ליישב הא דנהוג עלמא דלא כוותי' ואומרים הפסוק קולי שמעת ומה יענו לאלו הקושיות.

ואפ"ל דהנה חלפה שנת תשמ"ח אשר תלינו תקותנו כי בזאת השנה המסוגלת תהא גאולתנו ופדות נפשנו ובעוה"ר לא זכינן לכך. והיש"מ מפרש "מראשית השנה" שבראשיתה של שנה סבורים שזאת השנה בה"א הידיעה, ולבסוף "אחרית שנה", מתברר באחרית שהיתה רק שנה רגילה. ובחדש ניסן קוינו שאז בחדש הגאולה ישוב לגאלנו. ושוב אח"כ קוינו לתשעה באב זמן לידת בן דוד. אבל עתה כבר חלפו כל הזמנים וכמו שפי' צדיקים "עבר קציר" שכבר עבר חג הקציר שבו יפקון מגלותא כמ"ש בזה"ק. ו"כלה קיץ", שכבר עבר ט"ב. ועדיין לא נושענו. ועתה כשאנו נגשים לתק"ש של השנה החדשה אנו אומרים להשי"ת הנה קולי שמעת בקריאת מגילת איכה עוד פעם בשנה זו וכי אהוב עליך כ"כ לשמוע את קולי במגילת איכה. רבש"ע, עד מתי קץ הפלאות, מתי יבוא עת לחוננו. וע"כ אנו מזכירים פסוק זה של איכה קולי שמעת וגו'.

והנה המנהג שיש מקרא המקריא התקיעות לתקוע. וכל דבר מעורר דוגמתו לעילא. והוא שאנו מקרינ' להשי"ת התוקע בשופר גדול ואנו אומרים לפניו תקיעה - תקע בשופר גדול לחרותינו. שברים - שבור זרוע רשע. תרועה - תרועם בשבט ברזל. הבה כולנו נתקע ונריע למלך שומע קול תרועת עמו ברחמים, נצעק למלך גואל ומושיע שתהא השנה הזאת הבאה עלינו לטובה שנת גאולה שנת פדות שנת שיבת ציון ברחמים.

כ' בסידור הרב בעל התניא בסדר תק"ש וז"ל אחר קריאת התורה יכין עצמו לתקוע בשופר ויאמר מזמור זה (למנצח) ז"פ ע"כ. מדקדוק לשונו חזינן שצריכים הכנה לפני תק"ש וא"א ליכנס לתק"ש בלי הכנה מוקדמת. וההכנה היא מזמור למנצח ז"פ. וצ"ב ענין ההכנה במזמור זה.

ובשער הכולל לסדור התניא הביא ממקובלים שבמזמור זה כתוב ז"פ שם אלקים, וע"י אמירת המזמור ז"פ נמצא עולה שבעה פעמים שבעה עיי"ש. וי"ל שזה בדוגמת הכנת מ"ט ימי הספירה לקראת יום החמשים של מתן תורה. וכן הדבר בשופר של ר"ה שצריך הכנה של שבעה פעמים שבעה לפני תק"ש שהוא שער החמשים בחי' היובל. כי ר"ה ושבועות הם במשקל אחד. וא' מטעמי השופר הוא כנגד שופר של מתן תורה. והרי חזינן שכל סדר שופר מיוסד על מתן תורה אתה נגלת וכו' וכל הפסוקים של שופר של מתן תורה. ובעת תחילת השנה הוא זמן של קבלת התורה מחדש. ומי שהחסיר לקבל התורה בשבועות יכול לקבלה עכשיו מחדש והימים הראשונים יפלו. וע"כ ההכנה היא בתיקון המדות של ז' פעמים ז' כימי הספירה שהם ז' פעמים ז', וזה ענין מזמור למנצח ז' פעמים.

הנה נסדר ע"פ האריז"ל לומר לפני תק"ש הפסוקים המתחילים באותיות קר"ע שט"ן. והפסוק הראשון הוא קולי שמעת אל תעלם אונך. ובאמת האריז"ל לא כתב בהדי' כל הפסוק רק תיבות קולי שמע' כדאי' בשער הכולל שם. ואכן הרב בעל התניא משנה בסידורו פסוק זה וחילוף זה כ' הפסוק קולי שמעה ה' כחסדך חייני. ונראה שנימוקו עפ"י דרך הפשט הוא משום שאנו באים עתה להתפלל שישמע ה' קול השופר שאנו עומדים לתקוע וא"כ ראוי לומר פסוק בל' עתיד ולא הפסוק קולי שמעת. ועוד טעם שהרי שאר הפסוקים שבסדר זה

ל"ט בל' תרגום הוא ל' קללה, וכמ"ש בילקוט ראובני שכנגד זה הם ל"ט מלקות. ויום השבת אסור לעשות בו מלאכה כי הוא יום מבורך כמ"ש ויברך אלקים את יום השביעי ע"כ אין שייך בו הל"ט מלאכות שהם מצד הקללה, והעושה בו מלאכה מכניס את הקללה לרשות הברכה והוא מחללי"ה שעושה חלל בברכת השבת ע"י הבאת הקללה לתוכו. וימים טובים הם ג"כ ימים מבורכים אך לא כ"כ כיום השבת וע"כ אסורים הם במלאכה אבל מלאכת אוכל נפש מותר בהם. וחזה"מ יש בו ג"כ ברכה ע"י תוספת המצוות שיש אז אבל במדרגה פחותה מביו"ט וע"כ כבר מותר גם מלאכת דבר האבד. זה הכלל לפי שיעור הברכה אסור בו המלאכה כי ברכת היום דוחה קללת המלאכה. וכן ר"ח יש בו קצת ברכה ע"כ נשים אסורות בעשיית מלאכה וזכו לברכה אצל מעשה העגל.

והנה בשני וחמשי שהם י מי דין קורין בהם בתורה כדי להמתיק הדין ולהשפיע הברכה ע"י הקריאה בתורה. אך א"א להוסיף על ג' קרואים משום ביטול מלאכה כי בימי החול הוא גבול הסט"א שבו הקללה שולטת וא"א לנו להכנס בתחומו ולהוסיף ברכה ע"י הוספת הקריאה בתורה. אבל בר"ח שיש בו תוספת ברכה שמה"ט אין הנשים עושות בו מלאכה וכן בחזה"מ שיש בו ברכה ולכך אין מותר רק מלאכת דבר האבד, זוכין להוספת קריאה כי בלא"ה ביום זה יש בו תוספת ברכה כנ"ל. וכן לפי ערך זה כל שהיום מבורך יותר יש בו יותר קרואים. וע"כ בר"ח קורין ד', וביו"ט ה', וביו"ב ו', ובשבת ז', כי שבת הוא מקור הברכה ובו אמה"כ ויברך אלקים את יום השביעי וע"כ הוא יותר מבורך אף מיו"ב. ולכן הוא מסולק ממלאכה יותר. ואין מזה סתירה אל דברי השל"ה שהביא בשם מקובלים שיוה"כ הוא יותר מקודש מיום השבת הגם שעל מלאכה ביוה"כ אין עונש סקילה כבשבת אלא כרת, מ"מ אין זה מחמת מיעוט קדושת יוה"כ לגבי שבת אלא שע"י הארץ הסליחה והכפרה שביוה"כ נמתק העונש על העושה בו מלאכה, ומאיר מלובן העליון ולכך אין בו סקילה, ע"כ. ולכא"ו הרי הכא חזינן ששבת מקודש יותר מיוה"כ שביוה"כ קורין רק ששה ובשבת שבעה. אך י"ל דלק"מ דודאי יוה"כ מקודש יותר אלא שהשבת הוא מבורך יותר שכן רק בו נכתב בתורה ויברך אלקים את יום השביעי, וע"כ לפי ערך הברכה מוספין במנין הקרואים, ושבת הוא מקור הברכה לכל המועדים.

והנה כבר ביארנו מה שצוה הקב"ה לפני מתן תורה אל תגשו אל אשה. ומבואר בגמ' דהטעם כדי שתהיינה הנשים טהורות בקבלת התורה ולא יטמאו ע"י פליטה. ולכא"ו צ"ב דא"כ היה ראוי שיבוא הצווי לנשים שלא תגשנה אל האנשים שהרי מצד האנשים אין צורך בהכנה זו כי התורה ניתנה לטבולי יום וכל העיכוב

בכל ר"ח אנו מזכירים בתפלה את ר"ח בין ביעלה ויבא בשחרית וגם בתפלת מוסף וכן בר"ח שחל בשבת. מלבד בר"ה שאין מזכירין ענין ר"ח חוץ ממה שמזכירים בדרך העברה בעלמא בתפלת מוסף ואומרים, מלבד עולת החדש ומנחתו. וגם שם אין מזכירים את פסוקי המוסף של ר"ח, וכבר כ' הפוסקים טעמים בזה. ובכל דבר הלא יש טעמים עד אין סוף ויתבאר להלן.

א' במשנה (מגילה כא.) בשני וחמשי בשבת במנחה קורין שלשה וכו' בראשי חרשים ובחולו של מועד קורין ארבע. ולהלן בברייתא דף (כב:) זה הכלל כל שיש בו ביטול מלאכה לעם כגון תענית ציבור וט"ב קורין ג' ושארין בו בטול מלאכה לעם כגון ר"ח וחולו של מועד קורין ד'. ופי' שם ברש"י ותוס' דאף שר"ח מותר בעשיית מלאכה מ"מ הנשים אין עושין בו מלאכה שניתן להם מצוה זו בשכר שלא פירקו נזמיהן בעגל. ולכא"ו הוא תמוה מאד דהרי הנשים בלא"ה אינם באים לביהכ"נ לקריאת התורה וא"כ מה שייך לומר שלכך אין בר"ח ביטול מלאכה בשביל שהנשים אין עושות מלאכה. והטורי אבן דוחק עצמו מה"ט לפרש פי' אחר שבזמן שביהמ"ק קיים היה אסור בעשיית מלאכה ביום שהביאו בו קרבן. והא דבכל יום מותר במלאכה אף שמביאים קרבן תמיד כבר תי' בירושלמי שהתורה התירה ואספת דגן, ובע"כ שמותר כל יום בעשיית מלאכה. אבל בר"ח שנתוסף בו קרבן אסור בעשיית מלאכה בזמן המקדש. ופירושו דחוק מכה צדדים עיי"ש שדוחק להעמיד פירושו.

ונקדים מש"כ בפרי צדיק שר"ח הוא יו"ט השייך למלך. ומצינו ענין סעודת ר"ח רק במלך, כמו אצל שאול המלך ע"כ. וי"ל דבאמת ר"ח שייך רק למלכות בית דוד שנמשל לירח כמ"ש כירח יכון עולם, ועוד בכמה מקומות. וכן בקדוש לבנה אומרים דוד מלך ישראל חי וקיים. אלא ששאול טעה וחשב על עצמו שהוא המיועד למלכות ע"כ עשה סעודת ר"ח אבל האמת ששייך רק למלכות בית דוד. וי"ל שלכך נקבע ר"ח להיות מועד לנשים כי מה שנתבטלה מלכות בישראל שרשו מחטא העגל שאז חזרה זוהמתן ונדרחה עולם התיקון עד לעת"ל, אבל הנשים שלא חטאו בעגל נמצא שמצדם עדיין היה ראוי שתשאר מלכות בישראל ויהי' ר"ח יו"ט אצל המלך ע"כ אין ראוי להן להפסיד ע"י התבטלות המלכות. ולכן נשאר להם ר"ח למועד. אך צ"ב מאי טעמא ניתן להם המועד בצורה זו של ביטול מלאכה דייקא ולא ע"י מצוה אחרת. וי"ל דהנה ענין המלאכות שרשם ע"י חטא אדה"ר. כי לפני החטא לא היה צורך בשום למלאכה והארץ היתה מוציאה גלוסקאות וכלי מילת כמו שיהא לעת"ל. ולא הוצרכו ל"ט מלאכות רק אחר שנתקלל האדם על חטאו, שכן

בסתם מלך אבל דוד המלך הוא בחי' אחרת שהוא משפיע על העם, עכתרה"ק. ועד"ז יש להבין הא דאי' שלעת"ל ילמדו האומות תורה מפי המשיח ובנ"י ילמדו מפי הקב"ה בעצמו. ולכא"ו א"כ מה התועלת של משיח בשביל בנ"י. אכן זה גופא שיתעלו נשמות ישראל למדרגה זו שיזכו לקבל תורה מפי הקב"ה בעצמו זה יבוא בכוחו והשפעתו של משיח שיעלה את בנ"י למצב ומדרגה זו, שלא יהי' שום חציצה ויוכל לקבל מהקב"ה בעצמו.

והנה ר"ח הוא יו"ט השייך למלך כנ"ל, אכן זה רק בסתם ר"ח שהמלך הוא ממוצע בין ישראל להקב"ה. אבל בר"ה הוא היום של שורש המלכות שאז הוא בחי' הגאולה של עריכת נר לבן ישי משיח ובתשרי עתידין להיגאל כמשאחו"ל. ואז א"צ לבחי' זו של ביטול למלך והמלך להקב"ה, אלא ידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו שישאל בעצמם בטלים להקב"ה וע"כ אין מזכירין כלל אז ענין ר"ח כי בחי' ר"ח בטלה לגמרי ביום זה לר"ה כנר בפני האבוקה, שאז א"צ כלל בחי' מלך. וזה ענין ששמואל הנביא הוכיח את בנ"י על ששאלו למלך ואמר להם וה' אלקיכם מלככם. ולכא"ו הרי התורה מצוה לשים מלך על ישראל. אך הנה שמואל הי' ג"כ מלך כמו שאיתא בגמ' (ברכות מח:) שלכן נתאחר שאל על הדרך כשבא להיות נמשח למלך ע"י שמואל, כי אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא, ע"כ הרי חזיקן בהדיא כי שמואל בחינת מלך היה לו, רק בבחי' אחרת ולא באופן שכלל ישראל היו בטלים אליו ע"י אימת המלכות והוא היה בטל להקב"ה אלא שהוא הי' בבחי' ר"ה שהשפיע על ישראל שיהיו בעצמם בטלים להקב"ה. ושמואל הנביא הוא הנפש של ר"ה שהוא ההפטר של ר"ה שבר"ה נפקדה חנה ואם לידתו היתה ע"י ר"ה מוכח שנפשו הוא מבחינת ר"ה שורש המלכות. ולכן דוקא הוא משח את שאל ואת דוד, כי המלכות שלו הוא ולכן סיימה חנה את שירתה באמרה ויתן עוז למלכו וירם קרן משיחו. ולפי הנ"ל מובן השייכות. וע"כ הוכיח את ישראל שלא היה להם לשאול מלך והיו זוכים בזה לעולם התיקון שיהיו ישראל בטלים בעצמם להקב"ה. וז"ש וה' אלקיכם מלככם, הרומז למלכויות כמו שאחז"ל שה' אלקיכם רומז למלכויות. ורצה לומר להם שהיה להם להיות בטלים למלכותו ית"ש בעצמם.

וביום ר"ה אנו שופכים שיח לפני הקב"ה ומבקשים ותמלוך אתה הוא ד' לבדך, שבוא יבוא הראש השנה הגדול שאנו מצפין עליו, כשהמלכות יהי' רק להקב"ה ואז צדיקים יראו וישמחו וכו' בצמיחת קרן לדוד עבדך, ועריכת נר לבן ישי משיחך, שלאור נר זה יכירו הכל כי לד' המלוכה.

לרעות בגנים

משום שיש אז שלום לישראל כי אין קנאה ושנאה, כמו"כ תמיד בזמן שיש שלום בעולם והתחברות ואהבה ואחווה ורעות בישראל לא יוכל לקטרג, ויהי' שלום על ישראל.

תפארת שמואל

מצד הנשים וא"כ למה צותה התורה על האנשים. אך הענין הוא ע"ד שמצינו שפגם שבאשה סובב פגם גם בבעל כמו שכהן שנשא חללה פסול לעבודה וכן בשאר ענינים. כי היות שאשתו כגופו אם יש איזה פגם באשה ממילא הדבר פוגם גם בבעל. ולכן עיקר הצווי הוא לאנשים שלא יגשו אל אשה כי האנשים מחוייבים בתלמוד תורה יותר מהנשים ואם הנשים תהיינה טמאות יעכבו את בעליהן מלקבל תורה באופן הראוי. ומכאן תשובה לאותם אשר לעצמם מדקדקים בחומרות ובהידורים בכשרות המאכלים ואילו לנשיהם מניחים לאכול הכל ואין זהירים על טהרת כשרותם והוא סכלות. כי אם נשיהם אין מדקדקות בכשרות המאכלים לא יועיל להם חומרותיהם כלל כי כל פגם שבאשה נוגע גם בבעל כנ"ל.

ומעתה כיון שלנשים יש תוספת ברכה בר"ח ועי"ז הן מבטלות ממלאכה נמצא שגם לבעליהם מגיע השפעת הברכה כי הם נחשבים כאחד כנ"ל. וע"כ שפיר אמרו בגמ' שר"ח אין בו משום ביטול מלאכה וכפירש"י ותוס' שבשביל שלנשים יש איסור עשיית מלאכה א"כ מגיע הברכה גם לאנשים וע"כ אין להקפיד על ביטול מלאכה כי בלא"ה יש תוספת ברכה ביום זה. ואין זה נקרא ביטול מלאכה, רק ע"י תוספת הברכה זוכין לארבע קרואים וזה מעכב אותם ממלאכה קצת כי צריכים להתאחר משום תוספת קריאת התורה. ועיכוב זה הוא הברכה וביטול הקללה כי נמנעים ממלאכה עכ"פ כדי קריאת עלי' יותר.

ובגמ' שם במגילה (דף כג.) אמרו שסדר זה של ג' קרואים בשני וחמישי וה' קרואין ביו"ט וז' קרואים בשבת הם כנגד ברכת כהנים שיש בו ג' תיבות בפסוק ראשון וה' תבות בפסוק שני וז' תבות בפסוק שלישי. ולכא"ו מה השייכות לברכת כהנים. אך להנ"ל א"ש כי מנין הקרואים הוא לפי ערך הברכה שביום זה, שע"י הקריאה בתורה משפיעים הברכה. וע"כ הם שייכים לברכת כהנים. והנה אחז"ל שמיום שחרב בהמ"ק אין לך יום שאין קללתו מרובה מחברו. ונמצא שבכל יום מתחדשת קללה וע"כ מיד אחר ברכת התורה מתחילים הלימוד הראשון בברכת כהנים כדי להמתקן הקללה שנתחדשה ביום זה.

והנה הצ"צ מבאר הספרו דרך מצותיך את המצוה של שום תשים עליך מלך, דהענין הוא שכלל ישראל בטלים אל המלך והמלך בעצמו בטל אל הקב"ה ועי"ז נמצא שכל הכלל ישראל בטלים להקב"ה. וע"ד שאחז"ל במ"ע לדבקה בו שע"י הדבקות לת"ח שהוא דבק בהקב"ה נחשב כאלו הוא דבק בהקב"ה. אך זה

ויום טוב הי' עושה לאוהביו בצאתו בשלום מן הקודש וכו' ואלי הפי' בצאתו בשלום מן קודש שיצא ולמד מן הקודש גודל יקרת ערך ענין אהבת מריעים, שבכח זה נכנס ויצא בשלום, וכמו ביום הזה שצית רשו לקטרג

ובענין הזה נעשה בעשי"ת שאז הזמן של דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב. שבימים אלה שהם ימי אחרית השנה כי אף שבר"ה מתחיל שנה חדשה מ"מ עדיין נמשך סיום השנה הקודמת עד יוה"כ כמו שמוכיח האגרא דפרקא מעובדא דבני אחתי דריב"ז בפ"ק דב"ב. וע"כ באחרית ימי השנה שהם מכוונים לאחרית הדורות אז הקב"ה בא ומתקרב אלינו כבחי' וילך משה שהלך משה וירד למדף בתר רשיעיא, וכבחי' הזה מתעורר פועל דמיוני לעילא שהקב"ה הולך ומתקרב אלינו בימים אלו לטהרנו מחטאתינו. אלא שגם אנו מצדנו צריכים להתקרב כפי כוחנו ולשוב להשי"ת ולהטהר. וזה בחי' יוה"כ שביום הזה הקב"ה מטהר את ישראל מכל חטאתיהם וגם בני מטהרים עצמם לפני ה'. וע"כ מסתיימת המשנה האחרונה במס' יומא הכוללת כל המסכת במאמר ר"ע אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנא' חזקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר מקוה ישראל ד' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל ע"כ. והם ב' הבחינות כי בחי' המקוה שהטמא הולך ויורד אל תוך המקוה להטהר. ובחי' ב' הוא שהקב"ה זורק מים טהורים שבזה אין אנו עושים שום פעולה לטהרה רק הקב"ה בעצמו מתקרב אלינו לזרוק עלינו לטהרנו.

כ' ופשט את בגדי הבר וגו' ורחץ את בשרו במים במקום קדוש. והקשה החת"ס מה טעם לטבילה זו. בשלמא מבגדי זהב לבגדי לבן, עולה ונכנס מקדושה קלה לקדושה חמורה שנכנס לפני ולפנים וצריך לטבול לקבל קדושה יתירה. אבל מבגדי לבן לבגדי זהב, הלא יורד לקדושה קלה ומאי טעמא לטבילה זו. ותי' על זה, דאחר שנתעלה לקדושה יתירה, אז אח"כ ע"י מצוותיו ותורתו אפי' מצוות הפשוטים מתעלים ומתקדשים ביתר שאת יותר מהמצוות הגדולות שלפניהם. ע"כ אחר שנתקדש בבגדי לבן ועבודת פנים אז עבודתו בבגדי זהב אע"פ שעובד בחוץ וקרבתו פשוטים הרגילים ושכיחים מ"מ הם מתעלים ביתר שאת שנעשים עתה ע"י קדוש עליון כזה ע"כ צריך טבילה לעילוי קדושה עכ"ל. וראוים הדברים למי שאמרם. אך נראה די"ל עוד בענין זה. דהנה ראוי להבין מה טעם בא הצווי שתהא טבילת הכה"ג במקום קדוש. ולמה לא סגי שיטבול חוץ לעזרה והרי גם שם נמצאת מקוה טהרה כדוגמת אותה שבעזרה. והרי חזינן שטבילה ראשונה אכן היתה יכולה להיות חוץ לעזרה ומ"ש דשאר טבילות הצרכו להיות בעזרה. אך י"ל דבחי' יום הכפורים

וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל וגו'. דקדקו המפרשים אמאי שינה הכ' כאן לומר ל' וילך משה מה שלא נאמר כן בשאר מקומות כי אם וידבר משה.

לא אוכל עוד לצאת ולבוא וגו' פירשי' מלמד שנסתמו ממנו מעיינות החכמה. והקשו המפרשים דזה סותר למ"ש בס"פ וזאת הברכה לא כהתה עינו ולא נס ליחה ודרשו ע"ז בספרי פ' פנחס, לא כהתה עינו בין טמא לטהור בין איסור להיתר ולא נס ליחה מעמלו בתורה ע"כ. ואיך ישוו שני המאמרים האלו.

שמעתי מא' מיקירי ירושלים עובדא דהוי אצל הרב החסיד רבי משה מידנר זצ"ל שבא פע"א אל האדמו"ר מטשורטקוב זצ"ל ואמר אליו שאמנם מן הראוי הי' שהאדמו"ר יבוא אליו אלא שלא רצה להטריחו וע"כ בא בעצמו אליו. ושאלו האדמו"ר פשר כוונתו. וביאר עפ"י מאמר הזוה"ק (שמות קכ"ח): חייבין צדיקיא למירדף בתר רשיעיא למיהדרי' בתיובתא. וא"כ ראוי היה שהאדמו"ר ירדוף אחריו כי הוא הרשע כדי להחזירו בתשובה אלא שלא רצה להטריחו וע"כ בא אליו.

והנה עפ"י ענין זה י"ל אצל משה רבינו כי הנה ששים רבוא אותיות התורה הן המה שיעור קומת כללות הדורות מראשית עד אחרית דהיינו מנשמות ראשי עם שהם דור המדבר עד אחרית הדורות בעיקבתא דמשיחא. ומרע"ה ביום הסתלקותו כתב י"ג ס"ת. וע"י כתיבתו כל האותיות שבס"ת השפיע חיות בנשמות ישראל האחוזים בהם והעמידם על תיקונם. וכך עבר על כל כללות הדורות מבי"ת הראשון של בראשית עד היום האחרון שהוא דור עיקבתא דמשיחא המושרשים באותיות אחרונות של לעיני כל ישראל שהוא קאי על שבירת הלוחות כפירשי'. והיינו הדור השפל של שכחת התורה. וכשהגיע מרע"ה לסוף הס"ת לדורות הנמוכים של עיקבתא, הוצרך לצמצם ההשפעה והאור לפי ערך השפלות הדור כי לא הרי הדור הזה כדורות הקודמים ואינם מסוגלים לתיקונים שהיו שייכים בדורות הקודמים. וע"כ וילך משה שהלך ממקומו להשפיל עצמו לדורות השפלים האחרונים בבחי' שצריכים הצדיקים לרדוף אחר הרשעים להחזירן למוטב. וזה הכוונה שפי' רש"י שנסתמו ממנו מעיינות החכמה. והיינו שאף שלא כהתה עינו ולא נס ליחה מ"מ סתם וצמצם ממנו מעיינות החכמה לטובת הדורות השפלים שיוכלו לקבל כפי יכלתם.

ונסוך המים. ותו ל"ק אמאי הוצרך טבילה מקדושה חמורה לקדושה קלה כי אין כונת הטבילה לצורך הכשר לקבלת הקדושה אלא היא מעצם העבודה.

וכיום הזה שאין לנו טבילת הכה"ג יש לנו ה' תפילות שהם כנגד ה' טבילות של הכה"ג. ובהם אנו מטהרים עצמנו וכמו שהיו אומרים צדיקים בי' אנא רחיץ היינו בהקב"ה אני רוחץ ומטהר עצמי. ומי שאין בכוחו לבוא ולהיטהר, הקב"ה בא אליו ומטהרו כנ"ל. ועלינו לשמוח במתנת יום זה שהקב"ה מטהרנו מעונותינו וכמו שאחז"ל לא היו ימים טובים לישראל כיוה"כ וט"ו באב. ואמרו ע"ז בגמ' בשלמא יוה"כ משום שהוא יום מחילה וסליחה. הרי שיום זה יום שמחה הוא לישראל. וצריכים לבטוח ברחמי השי"ת שמטהר אותנו ביום זה. ופי' הגאון מהר"ש סופר זצ"ל בנו של החת"ס מ"ש יחל ישראל וגו' והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו. דהיינו שע"י היחול לחסדי השי"ת יפדה השי"ת את ישראל מעונותיו, וז"ש "והוא" היינו היחול שנאמר בכ' הקודם, יפדה את ישראל מכל עונותיו.

הוא ענין הטהרה שהקב"ה מטהר את ישראל מכל חטאיהם. והנה מצינו שציוה הקב"ה שביום מועד יעשו ישראל מצוות במקום אוהל מועד שמאלה המצוות יתברכו על כל השנה. כי יום המועד ומקום מועד (מלשון ונועדתי לך שם) הם נקודות שמתפשטות על כל השנה. ולכן איתא במס' ר"ה טז. אמר הקב"ה הביאו עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואת השנה. והביאו שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו פירות האילן. ונסכו לפני בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה. ועד"ז י"ל שענין טבילה של כה"ג כיוה"כ הוא להשפיע טהרה לישראל על כל השנה. וביום זה נמצאים ישראל במקוה טהרה וכמו שמסיים המאמר בזה"ק של קם ר"ש וכו' שאומרים לפני כל נדרי "ההוא דמקורא דמקוה בידיה" ואשרי חלקו של האיש הטובל במקוה של יוה"כ בלא שרץ בידו ועומד בטהרתו. ומעתה י"ל שענין טבילות הכה"ג הם מעיקר עבודת היום ולא בתורת הכשר לעבודה שאח"כ. וע"כ צריכה להיות הטבילה דייקא במקום קדוש שהרי הטבילה היא מעיקר העבודה וכל עבודה במקדש צריכה להיות בעזרה דוקא, מקום הקרבנות והעומר, ושתי הלחם

קטעים מדרשת כל-נדרי תשמ"ט

אף שעברנו עלינו כבר כמה יוה"כ ובכ"ז שבנו לטעותנו, בכל זאת יש לנו תקוה ביוה"כ זה הבעל"ט. וכמו שאחז"ל (מס' שבת פט.) אמר הקב"ה לישראל אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מששת ימי בראשית ועד עכשיו כשלג ילבינו. וביאר המהר"ל שם שאפי' אם יחטא האדם בתמידות ולא רק במקרה לפי שעה, שזהו כדרך השנים שהם מסודרים וקבועים ואינם בדרך מקרה, עכ"ז כשלג ילבינו והקב"ה מכפר לישראל. כי החטאים אפי' הם סדורות הוא רק מצד הגשמיות אבל עיקר מדרגתם של ישראל הוא בלתי גשמי, ע"כ. ובדבריו אלו יש התעוררות ותקוה, אפילו עם כבר עברו בעוה"ר כמה שנים ולא הצלחנו בתשובה שלימה ביוה"כ, דהיינו שהעוונות סדורות כשנים הללו, שנה אחר שנה ועדיין לא שבנו מטעותנו. מ"מ יש בכח נשמת ישראל להתעורר בהחלטה חזקה ולהיות טוב מעכשיו והלאה, מחמת כח הנשמה שמתגברת על עבותות העוונות של השנים המרובות, ותבוא שנה חדשה אשר כשלג ילבינו.

ויה"ר שנזכה ביום כיפורים זה לתשובה שלימה ולהכתב ולהחתם בספרן של צדיקים, ולשנת גאולה וישועה.

בעת זו בכניסת יום הכפורים נפתחים שערי סליחה ומחילה וכפרה ואנו הולכים מיד לפתוח ההיכל ולהוציא את הס"ת. ושורת הדין הי' צריך להיות שאנו נבוא אל הס"ת ולפייסה על שפגמנו בכבודה. אבל המנהג אינו כן אלא מסבבים עם הס"ת את הביהכנ"ס. כי התורה ממציאה את עצמה אלינו שנבקש ממנה סליחה. והוא ע"ד שמצינו במס' יומא (דף פז) בעובדא דרב עם ההוא טבחא שהלך רב בעצמו והמציא עצמו אל הטבח בערב יוה"כ כי הטבח לא בא אליו. ועד"ז התורה ממציאה עצמה ובאה אלינו, במקום שאנו נלך אליה כאשר הוא משורת הדין, ומתחננת אלינו, פייסוני.

* * *

כתיב כחוט השני שפתותיך. אי' בתפארת שלמה ע"ז כי כמו שבזמן המקדש היה חוט השני מורה על הסליחה ביוה"כ ע"י שהי' מתלבין. כן עתה שבעוה"ר אין לנו מקדש וכהן שיכפר רק שיח שפתותנו, מה שאנו מסדרין העבודה הוא במקום העבודה. והיינו שכל איש ישראל יש לו איזה שעה בתפלתו שאז מרגיש קרבתו להשי"ת וזהו חוט השני שבשפתיו המורה על הסליחה.

* * *

שצריך דעת על מה לבקש. ובשמע"צ הקב"ה דוחה כל האומות מלפניו ויושב עם ישראל לבד כמ"ש בזה"ק ואז אנו נמצאים קמי מלכא. ואז מברכין הגשם כי המים נתברכו ונתעלו להיות מושפע בהם נביעו דאורייתא. ואומרים אז "מים לאדרך" שע"י המים יושפע לנו לאדר ולהלל להשי"ת כדיבורים ראויים.

וזהו שבחג נדונים על המצוות הנעשים במים כי על ידם מתקרבים המים ומתעלים בקיום המצוות בהם. ובחג דנים על התקרבות המים קמי מלכא וזהו באמת דין עלינו באיזה מדה נתקרבו בקיום המצוות שע"י נתקרבו המים ונתעלו קמי מלכא. וז"ש שפכי כמים לבך נכח פני ה', שגם המים רוצים להתקרב נוכח פני ה'.

וב' השפת אמת (שנת תר"ט) בענין הושענא רבה וז"ל מה שקבעו חז"ל רוב תפלות בזה היום כבר כתבנו שנקרא הושענא רבה שיכולין להוושע בו אפי' השפלים ודורות השפלים שהם בחי' ערבה לא טעם ולא ריח. ויש להבין א"כ מה כוחם. אך כ' דלותי ולי יהושיע פי' ע"י שיודעים שהם דלים וצריכין להוושע ולהן הישועה, וכ"כ חז"ל אע"פ שאני דלה לי נאה להושיע הוא מטעם הנ"ל. כדאי' בגמ' לא מרובכם כי אתם המעט שאתם ממעטים עצמיכם כשהקב"ה משפיע להם טובה עיי"ש. וכן הוא באמת מדתן של ישראל כשהקב"ה משפיע להם בחסדו מתבוננים באמת שאין ראויין לכך וממעטין עצמן ביותר. וכן הוא המדה כי עיקר הישועה לדלים. ולכן עיקר הישועה שיבוא משיח צדקנו במהרה מוכן דוקא להיות בדורות השפלים וכו'. ומסיים שם וז"ל והשי"ת שהוא עוזר דלים ירחם ויחוס ויושיע לעם עני ודל. שמה נוכל להיות יותר דלים מכמונו עתה ולה' הישועה עכ"ל. ובמחילה מכבוד קדושתו, חסו עליו מן השמים ולא גילו לו שיבוא עוד דור שיהא יותר דלועני מדורו. אבל זאת בודאי אנו יכולים לומר וא"צ לזה את השפ"א — שלא יכול להיות דור יותר דל מדורנו, ולה' הישועה.

אי' ברחז"ל בחג נדונים על המים. וצ"ב למה דייקא אז הזמן שנדונים על המים. בזה"ק אי' שהכוונה בזה שאז נדונים על המצוות שמקיימין במים כגון נט"י ומקוה. וצ"ב.

ויתבאר הענין דהנה כ' כל שתה תחת רגליו. שכל הבריאה תלויה בהתנהגות האדם שע"י הטבת מעשיו כל הבריאה מתעלית, ולהיפוך ח"ו הבריאה כולה מתקלקלת כמו שהיה בדור המבול שאף ג' טפחים של עומק המחרישה נמוחו כי הגיע הפגם אף לדומם. והנה אי' שבשעה שהבדיל הקב"ה בין המים התחתונים לעליונים בכו התחתונים דבעו למהוי קמי מלכא. והבטיחם הקב"ה שיתקרבו ע"י נסוך המים בחג. וביש"מ מפרש הפסוק על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו. דכשגלו ישראל ונתבטל נסוך המים בחג חזרו המים לבכיתם הראשונה דבעו למהוי קמי מלכא וע"י על נהרות בבל גם בכינו, ביחד עם המים שבכו אז ג"כ על שנתבטל מהם נסוך המים.

וי"ל הענין דאחר יוה"כ שזוכים ישראל לטהרת הלב ומתקרבים לפני השי"ת והוסר טמטום הלב ויכולים לשפוך שיח כדיבורים חמים מלב טהור אזי מתעלית כל הבריאה ע"י התעלותן של ישראל וממילא גם המים מתקרבים להשי"ת. ע"כ מציינים דבר זה בנסוך המים בחג המורה על התקרבות המים להשי"ת בעת זו שאחר יוה"כ. ויום הושענא רבה הוא יומו של דוד המלך שאמר ואני תפלה וע"כ יום זה הוא יום של תפלה והתקרבות קמי מלכא. וזה ענין הערבה הרומז לשפתיים כדאי' במד', והם השפתיים שהאדם פותח בדברי תפלה שהקב"ה נושקם כדאי' במד' עה"פ אם תשכבון בין שפתיים שהקב"ה נושק דבר התפלה של בניי. וכמוזכר ענין הנשיקין ביה"ר שאחר חביטת הערבה. ומקובל מצדיקים בשם הבעש"ט שע"י התפלה בכוונה בג' ימים אלו של הוש"ר ושמע"צ ושמח"ת מסוגל להתפלל כל השנה בכוונה. ואי' בזה"ק שבשמע"צ יכולים לשאול מהשי"ת מה שרוצים, אלא

מיושבי העיר לאפוקי היושב שם לשעה כעובר אורח דאע"ג דאף ההולך בא"ד הוא בן עוה"ב מ"מ אינו נושא עון אא"כ הוא מהיושבים ומ"מ כ' הקרא העם היושב בקרבה דאפי' אם הוא מיושבי א"י. דלענין התואר שמו עליו אף כשיוצא משם מ"מ לענין נשיאת עון בעי דוקא בזמן שהוא יושב בה אבל כשיוצא באותה שעה איננו נושא עון.

אלא דאכתי טעמא בעי מה ראו חכמים לשנות במגילה מכל התורה ולתלות בפרוז ומוקף בן יומו ולא בישיבה של ל' יום. ע"ז הסכים החת"ס עם השואל שם שטעמא דמילתא דהכי הוה מעשה בשעת הנס שהרי בני שושן שהיו באותו יום במקומות אחרים נחו עמהם מאויביהם ביום י"ד ובני מקומות אחרים שהיו אז בשושן לא נחו עד יום ט"ו וע"כ נקבע כן לדורות עב"ד. והנה גם נשמתי עמדה על הר סיני וחלקי אמרה נפשי להסביר באופן אחר מ"ש במגילה דלא תלוי בשיעור ל' יום.

בהקדם מ"ש המהר"ל בענין נס דפורים שמקורו מעולם השמיני ממעל לשבעת ימי בראשית ולכך היה העץ גבוה נ' אמה המורה על בחי' שער החמישים. וע"כ מצינו במגילה כמה פעמים ענין מהירות כגון מהרו את המן, מהר קח הלבוש ואת הסוס, ויבהילו להביא, הרצים יצאו רחופים, כי זה ענין הנס שהוא למעלה מבחי' הזמן וע"כ הוא הולך במהירות ודוחק את הזמן עכ"ל. ולפי"ז י"ל דאין לנו לקבוע זמן קריאת המגילה לפי שיעור של ל' יום כי ימי הפורים הוא למעלה מהזמן והאיך נבוא לקבוע דינו עפ"י שלשים יום הנתונים תחת שלטון הזמן. וע"כ יום זה הוא עומד בפנ"ע ולפי המקום שנמצא האדם ביום זה הוא נדון.

והנה כבר ביארנו בענין מצות ישיבת סוכה שלא ראינו לרבותינו תלמידי הבעש"ט שישתגרו בסוכה לשבת שם כל רגע שאפשר, דלא כמ"ש בספר אחד להזהיר ע"ז. דהענין הוא דהסוכה הוא בדוגמת הדירה שאדם דר בה כל השנה שאפי' בהיותו חוץ לדירתו אם ישאלוהו למקום דירתו יציין את מקום דירתו הגם שעכשיו אינו בנמצא שם כי מ"מ זהו מקום דירתו. ועד"ז בסוכות צריך להיות מקום המגורים בסוכה ואין זה שולל היציאה ממנה כי אף בצאת האדם חוץ ממנה מ"מ עדיין מקום דירתו הוא בסוכה. ודוקא הסעודות חייבים לאכול בסוכה שהרי אין אדם סועד חוץ לדירה. ובמצטער מחמת גשמים א"צ לישוב בסוכה שהרי גם מדירתו היה יוצא אילו

אחז"ל בענין שמיני עצרת שאומר הקב"ה לישראל קשה עלי פרידתכם עכבו עמי עוד יום אחד. וצ"ב מה התועלת בהוספת יום אחד דהא אח"כ שוב תקשה הפרידה ואין לדבר סוף. בפ' אמור אמה"כ וחגותם אותו חג לד' שבעת ימים בשנה. ויל"ד שאין הלשון מכוון לכאן, שהרי לשון זה מורה כאילו השבעת ימים הם מפורזים בתוך ימי השנה. להלן אמה"כ בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות. צ"ב כפילות הלשון שהוא מיותר לכאן.

ונקדים דברי החת"ס בשו"ת (ארי"ה סי' קצ"ד) ע"ד הקו' אהא דאחז"ל בפ"ד דמגילה דבן עיר שהלך לכרך אפי' רק ליום אחד דינו כבן כרך וכן להיפך, וילפינן מדכתיב היהודים הפרזים היושבים בערי הפרוזות למה לי אלא לומר פרוז בן יומו קרוי פרוז. וק' מהא דק"ל בפ' חלק (ק"כ) גבי אנשי עיר הנדחת שאם הודחו עמהם אנשים מעיר אחרת אם נשתהו שם שלשים יום דינם כאנשי עיר הנדחת דגבי עיר הנדחת כתיב יושבי העיר וכל יום מקרי יושבי העיר ואילו לשאר דינים דבעינן בני העיר צריך שיעור י"ב חודש. ומעתה מנ"ל שפרוז בן יומו קרוי פרוז והא י"ל דקרא דהיושבים בערי הפרוזות אתי לומר שאפי' אינו דר בעיר רק ל' יום סגי שיהא נקרא יושב העיר וקורא בי"ד אבל לא ביום א'. ומתרץ החת"ס וז"ל נ"ל לחלק בין יושבי "העיר" ובין יושב "בעיר" כי יושבי בעיר נאמר על פעולת הישיבה בתוכה, אפי' יושב בתוכה בן יומו נקרא יושב בתוכה. ולעומת זה לכשיוצא ממנה לשעה כבר בטלה פעולתו ובין לילה היה ובין לילה אבד. משא"כ יושב העיר הוא שם תואר שהוא מאותם המישיבים את העיר וגורמים לה ישוב, ולא יתואר בזה השם כ"א לכשיהיה בתוכה שלשים יום. וכן לא יקרא בן העיר - והעיר לו אם והוא לה בן - אא"כ יהיה שמה י"ב חודש. ואלו התוארים יצדקו לו גם כשיוצא ממנה והוא במצולת הים נקרא יושב עיר פלוני אבל לא יושב בעיר. ואשר ע"כ בעיר הנדחת דכתיב היושבים בערי הפרוזות, ב' בעיר יום. ובמגילה דכתיב היושבים בערי הפרוזות, ב' בעיר משמשת דאפי' בן יומו קרוי פרוז עכ"ל. וכ' שם עוד בענין מ"ש אשרי יושבי ביתך דאלו שבאים ויושבים בביהמ"ד עדיין אינם בכלל אשרי רק אלו שהם מתוארים יושבי בית ד' שאפי' כשאיננו בביהמ"ד כל מקום שהולך ביתו עמו הרי זה בכלל אשרי. והביא עוד מ"ש חז"ל (כתובות ק"א) כל הדר בא"י שרוי בלא עון שנא' העם היושב בה נושא עון. דקדקו לומר הדר שצריך שיקבע דירתו שם ויהא לכל הפחות

ממנה אחר החג עדיין אנו תחת פריסת הסוכה. וכל השנה אנו זוכים להגנה ולפריסת סכת שלום בשבת ע"י הישיבה בסוכה בחג. וכמ"ש בזה"ק פ' תצוה וז"ל ומאן דיתיב בצלא דא יתיב באינן יומין עילאין לחפא עליה ולאגנא עליה בשעתא דאצטריך ע"כ. והסוכה היא בחי' מקיפין דבינה שהיא אימא עילאה החופפת על בניה. והיושב בסוכה הוא נעשה בן לאימא עילאה וע"ד שכ' החת"ס בתשובה הנ"ל שנעשה בן עיר שהוא בן לעיר והעיר אם לו. וה"נ נעשה בן לאימא עילאה ונעשה אורח הסוכה אף לכשיצא ממנה. וזה שכפל הפסוק כל האורח בישראל ישבו בסוכות, שנעשו אורחים ע"י הישיבה בסוכה. ולכך אמר"כ שבעת ימים בשנה כי ע"י שבעת הימים אנו נעשים תושבי הסוכה על כל השנה. שהרי כ' שבעת ימים היינו יומין עילאין שהם ימים שלמעלה מן הזמן וע"כ נמשכים הם לכל ימי השנה.

והנה בשמיני עצרת אי' בשפ"א הפי' בגמ' מיתב יתבינן ברוכי לא מברכין, וכשיושבים בבית יושבים בסוכה כי הסוכה נכנסת אל הבית. והרי אם אוכלים סעודה בסוף יום שביעי ונכנסים לשמיני צריך לסעוד בסוכה כדאי' בפוסקים ונוי סוכה עדיין אסורים בשמיני עצרת, ועי"ז מתערב קדושת הסוכה עם שמיני עצרת. ובזה אנו מכניסים את בחי' הסוכה לבית על כל השנה. ואי' בזה"ק שבשמ"ע יעקב הוא רישא דאושפיזין. ואצל יעקב אבינו מצינו שינוי בקפיצת הארץ שהמקדש בא אליו. וזה בשמי"ע שבחי' הסוכה שהוא מהמקדש באה אל תוך הבית. וזה הכוונה של עכבו עמי יום אחד, שכיון שקשה עלי פרידתכם ע"כ עכבו עמי יום זה של שמיני עצרת שעי"ז יהא נמשך קדושת הסוכה על כל השנה. ומעתה ועד עולם לא תהא בינו פרידה.

היה מתקלקל גגו והגשמים יורדים בתוכה.

ועפ"ז מובן מ"ש הרמב"ם בפ"י המשניות (בספ"ב דסוכה) דהא דהוי סימן קללה כשיורדין גשמים בחג זה דוקא בתחילת החג. ותמהו עליו מנין לו דבר זה. ולהנ"ל יובן כי קביעת הדירה בסוכה הוא ע"י אכילת הסעודה כמו שמצינו לענין עירוב שמקום פתו הוי מקום דירתו. וממילא כשיורדים גשמים בליל א' נמצא שעדיין לא התחיל לקבוע מקום דירתו בסוכה וע"כ הוי סימן קללה דעי"ז נמצא שחסרה הישיבה בסוכה שבעת ימים שלמים. אבל באמצע החג לא איכפת לנו אם יורדים גשמים דכיון דכבר נקבע דירתנו בסוכה א"כ אף שיוצאין ממנה בסיבת הגשמים עדיין נקרא ישיבה בסוכה כי שם מקום דירתו. ובכל שבעת הימים מקרי יושב בסוכה. והא דמברכין מחדש בכל פעם שנכנסים לסוכה אף שלא נפסקה הישיבה בסוכה מ"מ כיון שצריך הוא לישב עתה בסוכה ואל"ה מבטל המצוה ראוי לברך ע"ז בכל פעם שמחוייב ליכנס לסוכה. ע"ד שמברכין על ספירת העומר אפילו למאן דאמר כל הימים הם מצוה אחת. דמ"מ כדי שתתקיים המצוה מחוייב הוא לספור בכל לילה ואם לא היא נבטלת. וע"כ ראוי לברך על כל ספירה על פעולת קיום המצוה וה"נ כנ"ל.

ועפ"ז מבואר מ"ש הרמב"ם (פ"ה הל' מלכים הל"ט) דאסור לצאת מא"י לחו"ל אבל לסחורה מותר לצאת. והביאור כנ"ל דמצות ישיבה בארץ מתקיימת אפי' כשיוצא לסחורה דמ"מ מקום ישיבתו הוא בארץ, וכמו בישיבה בסוכה.

ומעתה יש להוסיף שע"י הישיבה בסוכה בשבעת ימי החג אנו נקראים אורחי הסוכה ואף בצאתנו

כמ"ש המפרשים ובעיקר הרמב"ן, שלא היתה כונתם לע"ז ממש ח"ו עיי"ש.

אמנם הנה במ"ת זכו בני"י שפסקה זוהמתן ואילו לא חטאו בעגל היו מתקנים את חטא אדה"ר ולא היה מלאך המות שולט בהם כמו שדרשו חז"ל עה"פ אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם אכן כאדם תמותון. ואמנם ע"י שקלקלו בעגל נמצא שפגמו בזה שלא המתין וזהו הקלקול עצמו של אדה"ר שלא המתין על השבת. ומעתה אף אם נימא שאין מקום לטענה על בני"י כי טעותם היא מוצדקת אבל סוף סוף אין יכולים לתקן חטא אדה"ר כי חזרו לקלקל באותו פגם עצמו של חסרון ההמתנה, וע"כ בהכרח נשאר הקלקול כמו שהיה, וע"ד דאי בפוסקים דאונס לא מהני לגבי קיום התנאי דליחשב כאילו קיים התנאי, דאונס כמאן דלא עבד.

וכן מצינו במלכות ישראל ששאל המלך קלקל בזה שלא המתין על שמואל הנביא בהבאת הקרבן, ועי"ז אבד את המלכות. אבל דוד המלך מצינו שהמתין במלחמתו עם פלשתים שנצטוו שלא יתחיל במלחמה עד שישמע קול המלאכים על העצים. וכשנתקרב פלשתים למלחמה אף שהיו כבר קרובים ביותר מ"מ לא זו ממקומו עד ששמעו קול המלאכים. ובזה התחיל בתיקון חטא אדה"ר ע"י שהמתין. וע"כ זכה לקיום המלוכה וממנו יוצא משיח שסוף סוף יתקן פגם עץ הדעת. וזה מוטל על ישראל בגלות להמתין בצפיה ולתקן בזה חטא אדה"ר. וכדאי (בסנהדרין צו:) חכה לו שנא' אם יתמהמה חכה לו שמא תאמר אנו מחכים והוא אינו מחכה ת"ל לכן יחכה ה' לחנכם וגו'. ובאמת קיומה של כל התורה תלויה בהמתנה, שזה החילוק בין איש הישראלי לבין העכו"ם. כי העכו"ם כשרוצה ליהנות מעוה"ז הוא יכול ליהנות מיד ללא שהייה כלל, ואילו איש הישראלי צריך להמתין בכל דבר. וכשמסיב לסעוד צריך ליטול ידיו ולברך המוציא ולהכין מלח. וכן כיוצ"ב בכל דבר, וכדאי בגמ' (ביצה כ"ה ע"א) גבי נטיעה, עיי"ש.

בגמ' (מגילה יב:) תנא ממוכן זה המן. ובתוס' שם כ' וז"ל יש מדרש שהיה דניאל ולפי שהיה נשוי לשרית שהיתה גדולה ממנו שלא היה יכול לכופה לדבר כלשונו יעץ לעשות כן ע"כ. וצריך ביאור. וי"ל בהקדם דידוע דבני"י נגאלו ממצרים בזכות שלא שינו שמם לשונם ומלבושם. ואף דבלא"ה היו מובטחים שיצאו ממצרים מ"מ זה דוקא בגמר ד' מאות שנה.

כ' בפרי צדיק שפרשת בראשית נקראת אחר שמח"ת כי חדש תשרי מיועד לגאולה ע"י התעוררות התשובה וע"י סוכות שאז זמן מלחמת גוג ומגוג וכשחלפו כל אלו הזמנים ורואים שעדיין לא נושענו קורין בסוף החדש פ' בראשית שבו הארת רוחו של מלך המשיח כדאי' במד' ורוח אלקים מרחפת ע"פ המים, זה רוחו של מלך המשיח. ועדיין יש תקוה שבשבת זה נזכה לגאולה שהרי כל חדש תשרי מסוגל לתשובה כדאי' בתנחומא (פ' האזינו) שעל כן מזלו של חדש תשרי הוא מאזניים, וגם שבת בעצמו הוא יום מוכן לתשובה. וע"כ אף שרואין שכבר חלפו קרוב לאלפיים שנה ולא זכינו עדיין להגאל, מ"מ אולי בשבת זה נזכה להגאל ע"י התעוררות תשובה.

עוד אי' בפרי צדיק בענין עץ הדעת, שעץ החיים ועץ הדעת היו באמת עץ אחד, אלא שאילו היה אוכל מהעץ שלא בתאות הגוף אזי היתה אכילתו מקדושת עץ החיים. אבל כיון שאכל בהנאת הגוף לא היתה אכילה כזו מעץ החיים אלא מעץ הדעת טוב ורע. ויש להוסיף ביאור בזה עפי"ד המד' שהובא בספה"ק ובאחוה"ק פ' יחי עה"פ יחי ראובן. שאם היה אדה"ר ממתין באכילתו עד יום השבת היה מקדש על הגפן של עץ הדעת למ"ד גפן היה, אלא שהפגם היה כי לא המתין על יום השבת. והחת"ס הביא מדרש זה ורמז חו"ה ר"ת ח'שתי ו'לא ה'תמהמהתי. ומעתה יש להתאים לזה דבר הפרי צדיק הנ"ל שאילו היה ממתין על יום השבת אז היה זוכה לאכול מעץ החיים בהיתר שהרי בשבת גם עונג הגוף מצוי הוא. אלא שכיון שלא המתין קלקל אכילתו ואכל מעץ הדעת. וע"כ קורין פ' בראשית אחר שחלף הזמן המקווה לישועה כדי ללמדנו מחטאו של אדה"ר שצריך למהתין. וע"כ אף שחלפו זמנים המסוגלים לגאולה והיינו תולים תקותנו וצפייתנו בשנה שחלפה המסוגלת לגאולה וגם עברו ר"ה ויוה"כ וסוכות שהם הימים שבהם קוינו לישועה עכ"ז אין לנו להרפות רק להמתין הלאה, ולשמוח במה שקיימנו אחכה לו בכל יום שיבוא.

וכבר ביארנו בענין חטא העגל שנגרם ע"י שראו העם כי בשש משה ואחז"ל שבאו שש שעות ביום ועדיין לא בא. כי בני"י טעו בחשבונם ביום אחד. ולכא"ו הרי באמת אין מקום לטענה על בני"י שהרי השטן הראה להם דמות משה מוטל במטה וא"כ הרי ראו בזה הוכחה לצדקת, חשבונם שכבר חלפו הארבעים יום ומרע"ה נסתלק מן העולם וע"כ צריכים מנהיג אחר להמשיך ההשפעה העליונה

אבל שהקב"ה יחשב את הקץ ויקדים הזמן ע"י שיחשוב הד' מאות שנה מלידת יצחק לזה היה צריך זכות מיוחד. וע"כ היו צריכים הזכות שלא שינו לשונם וכו'. ובס' מעין גנים להבני יששכר כ' בענין שפת אידיש שנהגו ישראל לדבר בה שמקורה מלשון דייטש אלא שהוסיפו בה תיבות שונות ושינו ועקמו לגמרי את השפה שפנים חדשות באו כאן, בכדי לשנות מל' העכו"ם. ועד"ז יש ללמד זכות על מקומותינו שמדברים ולומדים בל' ענגליש כי מעקמים אותה ע"י הוספת תיבות של לה"ק ואידיש עד שנשתנה צורתה.

והנה אי' בגמ' פ"ק דמגילה בענין חשבון ע' שנה דגלות בבל שהיה הדבר מכוסה היאך לחשוב החשבון של ע' שנה. ובלשצר עשה חשבון שמתחילים מראשית מלכות בבל. וכשנשלמו הע' שנה לפי חשבונו וראה שלא נבנה הבית עשה שמחה והוציא כלי ביהמ"ק והשתמש בהם ובלילה ההוא נהרגו ואחריו בא אחשורש ג' שנים למלכו ועשה חשבון אחר וכשנשלם ע' שנה לפי חשבונו עשה את המשתה הגדול לכל שריו ועבדיו. וג"כ הוציא את כלי ביהמ"ק ועי"ז בא השטן וקטרג וגרם להריגת ושתי. ומבואר בגמ' שגם דניאל סבר מתחילה כחשבונו של בלשצר ואחשורש עד שראה שהגיע הזמן ולא נגאלו והבין שטעה בחשבונו. כי ענין קץ הגאולה הוא דבר טמיר ונעלם אשר ליבא לפומא לא גליא. ואף הצדיקים אשר נגלו לפנייהם תעלומות אבל דבר זה אין נגלה להם. וכשביקש יעקב לגלות הקץ נסתם ממנו. וכן הביא הרמב"ם בסוף הלכות מלכים שר"ע טעה בבן כוזיבא. וכונתו במה שהביא ענין זה אף שאינו דבר הלכה, אלא כדי להודיענו שאפי' ר"ע יכול היה לטעות עצמו בדבר זה. וכן דניאל בעצמו מסיים ספרו אחר שאמר חשבון הקץ שהדברים סתומים וחתומים ושקץ הפלאות הוא דבר שאין הוא בעצמו יודע. אך מ"מ יש זמני קץ שהם זמנים המסוגלים לגאולה. וכן היה בחשבונו של הע' שנה שבאמת היה פקידה מסוגלת לגאולה בחשבון של דניאל אילו היו זוכים ישראל לכך וכדאי' בגמ' (שם יב.) לפקידה בעלמא. וכשחלף הזמן ההוא לא עשה דניאל כמעשה אחשורש ח"ו שפקר עי"ז וכפר בגאולתן של ישראל, אלא עמד והמתין עוד לזמן אחר.

והנה התבונן דניאל מה זאת שבאמת לא זכו ישראל להפקד בזמן זה המסוגל לפקידת הגאולה ובא למסקנה שחסר לישראל אותו הזכות שהיה לבני' במצרים שלא שינו את לשונם. ובזמן ההוא י"ל שהיו

ישראל מדברים בלשון העמים ולא דברו בשפת היהודים שהיה לשון ארמית בעת ההיא שהוא לשון הקרוב ביותר ללה"ק. ותלה דניאל שדבר זה הוא בעוכריהם של ישראל לעכב את הגאולה ורצה לתקן זאת וע"כ יעץ לאחשורש לשלוח אגרות שכל הנשים יתנו יקר לבעליהן ויהיה כל איש שורר בביתו ומדבר כלשון עמו. וכמו שהביאו המדרש שהיתה אשתו ממאנת לדבר כלשונו ורצה לתקן זאת ע"י צווי המלך להיות כל איש מדבר כלשון עמו. ועי"ז יהיו בני' מדברים כלשון עמם ולא ישנו את לשונם בלשון העמים. ואמר בנוסח האגרות שכל הנשים יתנו יקר לבעליהן. שמבואר בגמ' (שם ט.) שתיבת יקר הוא ל' ארמי. דהנה י"ל שכמו שהיום חדשו לדבר בל' עברית הרי אין כל חדש תחת השמש וגם אז לפני הקץ היו כאלו שחדשו לדבר בל' זה, ורצה דניאל שיערבו תיבות מל' ארמית שע"ז יהא הל' לשון יהודי כנ"ל מדברי המעיין גנים. ולכך שלח בל' זה שכל הנשים יתנו "יקר" לבעליהן שבוה מעורב תיבת יקר שהוא ל' ארמי.

ובגמ' שם איתא מאי תרגום שכתבו מקרא איכא במגילה דכתיב וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן. שתיבת יקר הוא ל' תרגום. והקשו המפרשים (חת"ס ושפ"א) אמאי שביק הגמ' קרא דלעיל מיני' דכתיב את יקר תפארת גדולתו עי"ש מה שתירצו. וי"ל דהנה אמרו (שם יב.) אלמלא אגרות הראשונות לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריר ופליט אמרי מאי האי דשריר לן להיות כל איש שורר בביתו פשיטא אפי' קרחה בביתיה פרדשכא ליהוי. ופירש"י שע"ז הוחזק שוטה בעיני האומות וע"כ בבוא האגרות להרוג את היהודים המתונו ליום המועד שאל"כ לא היו ממתינים כלל. נמצא ששורש הנס היה ע"י אגרות הראשונות. ולהנ"ל י"ל עוד שע"י שדניאל לא התייאש בראותו שנשלם החשבון ולא נגאלו אלא התבונן מה צריך לתקן בישראל ועי"ז החליט שצריך לתקן ענין שינוי הלשון ועשה זאת באמצעות האגרות שכל הנשים יתנו יקר לבעליהן כנ"ל. ונמצא שעצת האגרות הראשונות היה שרשם ע"י שדניאל המתין לישועה ולא התייאש. וע"כ מדה כנגד מדה נתעורר בזכות זה שגם האומות המתונו ולא מיהרו להרוג את היהודים מיד כשבאו האגרות. ועכ"פ הרי שורש הנס בא ע"י האגרות הראשונות ע"כ נקטו בגמ' פסוק זה למצוא ל' תרגום במגילה. דאף שבמגילה נכתב גם לפני כן תיבת יקר מ"מ שורש ומפתח של נס המגילה נצמח ממקום זה ששלחו האגרות שכל הנשים יתנו יקר לבעליהן. והאגרות הראשונות של דניאל הם היו נכתבים קודם שכתבה

לגאולה של אחישנה ע"י הזכות שציפו וחיכו, ולא שינו את לשונם ע"י שעירבו תיבת יקר בתוך לשונם.

ואחר שמסיימים התורה בתיבות לעיני כל ישראל ופירש"י זה שבירת הלוחות שזה היה ע"י חטא העגל שלא המתינו ישראל על מרע"ה ובזה מנעו תיקון הפגם של אדה"ר. וע"כ מתחילין שוב בראשית, ומתחילים שנה חדשה ע"י פ' בראשית שבו טמון אורו ורוחו של מלך המשיח וכדברי הפרי צדיק זי"ע.

אסתר את המגילה, ולכן נקטו חז"ל מקרא זה.

ובגמ' (סנהדרין לח:) אי' אדה"ר בל' ארמי סיפר שנא' ולי מה יקרו רעיק קל. ולהנ"ל י"ל שהכין כאן אדה"ר את התיקון של דניאל שעירב תיבת יקר בל' הקודש. שענין ההמתנה של דניאל לישועה הוא תיקונו של פגם אדה"ר שלא המתין על שבת כנ"ל. ובגמ' שם שמדברת אודות החטא והפגם של אדה"ר הביא גם כן שאדה"ר כבר צפה ברוה"ק שיבואו דורות ויתקנו פגמו ע"י שימתינו ויצפו ליום שכולו שבת. ויזכו

וישלח את העורב ויצא יצוא ושוב עד יבשת המים. בגמ' (סנהדרין קח:) אר"ל תשובה ניצחת השיבו עורב לנח אמר לו רבך שנאני ואתה שנאתני רבך שונאני מן הטהורין שבעה מן הטמאין שנים ואתה שנאתני שאתה מניח ממין שבעה ושולח ממין שנים. אם פוגע בי שר חמה או שר צינה לא נמצא העולם חסר בריה אחת וכו'. ובמד"ר (פרק ל"ג) א"ל הקב"ה קבלו שעתידי העולם להצטרך לו א"ל אימתי א"ל עד יבשת המים מעל הארץ עתיד צדיק א' לעמוד ולייבש את העולם ואני מצריכו לו הה"ד והעורבים מביאים לו לחם ובשר בבקר ולחם ובשר בערב ע"כ. והענין צ"ב דהא הרבה שלוחים למקום ולמה דוקא העורב מוכן להביא לחם ובשר לאליהו.

במס' שבת (דף ז.) ת"ר האומר הרי עלי ברזל לבדק הבית אחרים אומרים לא יפחות מאמה על אמה למאי חזיא אמר רב יוסף לכליא עורב. שהיו עושים טבלאות חדים ומסמרים חדים בכולם ומחפים בהם גג ההיכל למנוע את העורבים מלישב שם מחשש שלא יביאו שם איזה דבר טמא ויטמאו את המקדש. וכ' שם התוס' דבערוך כ' דמקדש ראשון מפני רוב קדושה שהיתה בו לא הוה צריך כליא עורב וליתא דבפ"ק דמו"ק (דף ט.) מוכח בהדיא שהיה במקדש ראשון כליא עורב, ע"כ. והנה שם במו"ק אמרי בענין אין מערבין שמחה בשמחה ורצה הגמ' ללמוד זאת מזה דשלמה המלך חגג את חינוך בהמ"ק שבעת ימים לפני חג הסוכות ואמאי לא המתין על חג הסוכות ולחוגג שבעת הימים לשניהם, אע"כ דאין מערבין שמחה בשמחה. ודחה הגמ' דלמא מינטר לא נטרינן אבל היכא דאתרמי עבדינן. וקאמר הגמ' איבעי ליה לשיורי פורתא ודחה שיורי בנין בהמ"ק לא משיירינן. וקאמר עוד בגמ' איבעי ליה לשיורי אמה כליא עורב ודחה אמה כליא עורב צורך בנין הבית הוא ולא משיירינן, עכ"ד הגמ'. והמרש"א תמה שם מה היתה קו' הגמ' דאבעי ליה לשיורי כליא עורב דממ"נ אם הוא נחשב לחלק מבנין ביהמ"ק הרי התירוץ מבואר דאין לשייר מבנין בהמ"ק וע"כ דסבר המקשה דלא נחשב מבנין בהמ"ק וא"כ האין אפשר לעכב שמחת חינוך המקדש דהא כבר שלם כל המקדש ומינטר לא נטרינן. וא"כ ממ"נ תקשי סברת המקשה. וסיים שיש ליישב בדוחק ע"כ. ובר מן דין צ"ב מה השקלא וטריא אם כליא עורב שייך לצורך בנין בהמ"ק או לא ובמה תלוי סברת ב' הצדדים. ובשי' הערוך הנ"ל יש להבין על מה הוצרך הערוך לומר דבבנין המקדש הראשון לא היה כליא עורב ומה דחק לו לומר זאת, וכי בא לנו לספר ספורים בעלמא.

והנה בתוס' ערכין (דף ו.) כ' ליישב שי' הערוך דלא תקשי מגמ' דמו"ק דמוכח דבמקדש ראשון שעשה שלמה היה כליא עורב. דשלמה היה ירא שמא לא תהא עליו קדושה וע"כ עשה כליא עורב וכשראתה שהיה קדוש הסירוהו ע"כ. וצ"ב דהאין באה הגמ' במו"ק להוכיח דאין מערבין שמחה בשמחה מה דלא שייר שלמה כליא עורב כדי לחוגג החינוך בסוכות. והא י"ל דשלמה ידע שתהא הקדושה בביהמ"ק ולא יצטרכו כלל כליא עורב. ומאין לנו ששלמה לא ידע ועשה כליא עורב ומכח זה נוכיח דאין מערבין שמחה בשמחה. וגם צ"ב דהרי הערוך לא הביא הוכחה לזה מגמ', ואם הבין זאת הערוך מרוחב דעתו שבמקדש ראשון לא הוצרכו לכליא עורב האין יתכן ששלמה המלך שבודאי השיג את כל ענין המקדש ודוד המלך הראה לו כבר את כלל תבניתו (וזה"ק ח"ב קסד.) ידע מה שידע הערוך שא"צ כליא עורב במקדש ראשון.

וביאור הענין. דהנה מקום המקדש הוא שורש כל הבריאה ששם האבן שתי' שממנו הושתת העולם. וע"כ כל נברא הוא מושרש במקום המקדש וכמ"ש במד' תנחומא פ' קדושים ששלמה המלך היה יודע היאך כל דבר מושרש באבן שתיה וידע היכן נמשך הגיד של פלפלין ובמקום ההוא זרע פלפלין עיי"ש. וע"כ כל דבר בעולם יש לו תשוקה להתדבק בשורשו במקום המקדש. ואמנם אי' בזה"ק (פקודי רכ"ח.) דברזל אינו כדאי להכנס במקדש ורק זהב וכסף ונחושת ראויין ליכנס שם. והרמב"ן ס"פ יתרו עה"פ לא תבנה אתהן גזית כי חרברך הנפת עליה ותחללה, הביא טעם המצוה מ"ש האב"ע כדי שלא ישאר הנפסל מן האבן באשפות ומקצת בנוי במזבח ה'. והרמב"ם במורה נבוכים כ' שהוא הרחקה שלא לעשות בהם צורה ותהיה אבן משכית שכן היה מנהג ע"ז. והרמב"ן כ' טעם עצמו כי הברזל הוא החרב המחריב העולם והוא שייך אל עשו הרשע. וע"כ לא יבוא אל בית ה' ע"כ. ודבריו תואמים עם דברי הזה"ק הנ"ל שאין הברזל ראוי להכנס לבהמ"ק. ובבנין שבנה שלמה המלך אמה"כ כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו. שהקפיד אפי' רק על שמיעת קול הברזל בבהמ"ק אף שתהא מחוצה לה. גם מובא בשו"ע או"ח (סי' ק"פ ס"ה) שנוהגים לכסות הסכין בשעת בהמ"ז ובשבת ויו"ט נוהגים שלא לכסותו. וכ' שם במג"א סק"ד דהטעם משום ששלחן דומה למזבח ובמזבח כ' לא תניף עליהם ברזל ובשבת אין בונין מזבח וליכא רמז למזבח ע"כ. וטעם זה יצדק לטעמו של הראב"ע והרמב"ם דלדידהו עיקר דין הנפת הברזל שייך לעצם הבנייה וע"כ בשבת שאין

עשית התיבה שאף שהיה בדרך נס כי בדרך הטבע היתה קטנה מהכיל את כל המינים שנמצאו שם, וא"כ על מה צוה השי"ת לעשות התיבה במדות ידועות ובג' מדורים, שהרי יוכל הקב"ה להצילם בלי תיבה כלל. אמנם דרך התורה לצוות על האדם שיעשה כל יכולתו בדרך הטבע ומה שיחסיר הטבע בהן ישלים הנס. ועד"ז אף שהיה ידוע שלא יבואו העורבים אל המקדש מ"מ צריך לעשות כל ההשתדלות שיכולים בדרך הטבע.

ומעתה לפי דרך הב' אין זה בגדר צורך מקדש ממש שהרי לאמתו של דבר אין המקדש צריך אל השמירה הזאת וא"כ שפיר יכולים לדחות השלמת הכליא עורב ולאחריו ואין בזה חסרון של דיחוי בנין המקדש שאינו שייך אל בנין המקדש, אלא דאעפ"כ יכולים לחנך המקדש בהשלמת עשייתו דסוף סוף היה צריך לעשותו מטעמים הנ"ל. משא"כ לפי דרך הא' שהיה בו צורך המקדש ממש כדי לשמור מהכנסת טומאה למקדש, אז דינו כמו המקדש ממש וכדאשכחן דשומר לפרי דינו כפרי עצמו. וע"כ א"א לדחות את עשייתו דהוי כמעכב את בנין המקדש. ולפי"ז יבואר דהגמ' במו"ק היה סובר בדרך הב' וע"כ היה ס"ל שיכולים לדחות עשייתו ומשני דצורך מקדש הוא, והיינו דאע"פ שאין בו צורך לשמירה ממש אעפ"כ מקרי צורך מקדש ולא משיריין ליה לדחות לזמן מאוחר.

ועוד יש נפקא מינא, דלטעם הראשון שיש בו צורך מקדש, יכולים לעשות את הכליא עורב מממון של בדק הבית שהרי צורך מקדש הוא. אבל לדרך השני הוא רק צורך אומות העולם שינקו מסביב למקדש, בבחינת סביב רשעים יתהלכון והשעיר המשתלח שהי' ג"כ בחוץ. אולם בשער הי' ג"כ דווי וכפרה לישראל והיו לוקחין אותו מתרומת הלשכה.

ומעתה י"ל בש' הערוך דקשיא ליה סתירת הסוגיות שהרי הכא במס' מו"ק חזינן דהכליא עורב לא היה נצרך. לאמתו של דבר לשמירת הקדש דמה"ט שקלינן וטרינן אם יכולים לשיר הכליא עורב. ואילו במס' שבת הנ"ל אמרינן דהאומר הרי עלי ברזל לבדק הבית לא יפחות מאמה על אמה שזה שיעור כליא עורב. וחזינן שכליא עורב בא מממון בדק הבית. וזה לא יתכן אא"כ ס"ל דיש בו משום שמירה וע"כ שומר לפרי הוה כפרי ושפיר עושים אותו מממון בדק הבית. אבל אי הוה ס"ל דלית ביה משום שמירה לא היה בא מממון בדק הבית. וא"כ הרי הסוגיות האלה סותרים זא"ז. ומכאן סתירה זו מחלק הערוך בין מקדש ראשון למקדש שני דבמקדש ראשון מחמת גודל קדושתו לא היה צריך באמת

בו בנין א"צ לכסות הסכין. אבל לטעמו של הרמב"ן הוא דין בהבאת כלי ברזל לבהמ"ק וא"כ אכתי אין לחלק בין שבת לחול וע"כ צריך לחלק בטעם אחר וכמו שיתבאר להלן.

והנה אעפ"כ זכה הברזל במקצת ליכנס בקודש כדאי' במד' אצל מלחמת דוד וגלית כשרצה דוד לנקוב כובע הברזל של גלית ע"י האבן אז הבטיח לברזל שאם ינקוב עצמו לפני האבן יקיימו ישראל מצוה בברזל שישתמשו בו לסכין של מילה. ובוזה זכה הברזל לבוא למקדש שהרי המילה הוא בחי' קרבן על המזבח. וכ' החת"ס דזהו חשיבותו של הסנדק כי נעשו רגליו מזבח.

והנה ד' מיני מתכות זהב כסף נחשת ברזל הם נגד ד' מלכיות כדאי' בדניאל, ובפיוטים. וברזל הוא נגד מלכות אדום. ובמד' איתא שד' חיות הטמאות גמל שפן ארנבת וחזיר הם נגד ד' מלכיות והחזיר הוא נגד מלכות אדום. וכמו"כ בעופות הטמאות העורב הוא נגד אדום שהוא גרוע מהחזיר שהוא אכזר אף על בניו ואינו מפרנסם. וכמ"ש באגרא דכלה בפרשה זו עה"פ וישלח את העורב דידוע דקליפת עשו הוא עורב וקליפת ישמעאל הוא זרזיר וע"ז רמזו חז"ל לא לחנם הלך זרזיר אצל העורב. ועוד כ' שם שהעורב הוא קליפת אותו האיש וע"כ א"ת הער"ב בגימט' שמו הידוע ואחד נוסף להורות שמלובש בו ניצוץ קדוש ובמהרה יוציאו בלעו מפיו והקליפה תתבטל ע"כ.

ולפי"ז יבואר שהשתמשו בברזל לצורך כליא עורב כי שניהם שייכים לקליפת אדום וע"כ כדי להשתיק הקליפה שלא תקטרג נתנו חלקה בברזל שעל גג ההיכל וע"ז שלחו את העורב מלקטרג. ואף דאין מביאין ברזל במקדש כנ"ל מדברי הזה"ק ורמב"ן מ"מ הרי גגין ועליות לא נתקדשו כדפסק הרמב"ם והוה כבחוץ ויכולים להביא שם ברזל.

ומעתה נבוא לבאר סוגית הגמ' במועד קטן הנ"ל. דהנה ענין עשיית הכליא עורב ניתן לומר בב' דרכים. דרך א' שהיה צורך בדבר בשביל העורבים שלא ינוחו על גג ההיכל ואולי ישליכו איזה טומאה במקדש. דרך ב' שבאמת אין חשש כזה מחמת קדושת המקדש אלא כדי ליתן איזה מקום לברזל להיות מחובר למקדש וע"ד שעיר המשתלח בחוץ לתת איזה חלק לטומאה כי כתיב ואתה מחי' את כולם ודרשו חז"ל אפילו שדים ומזיקים. כי הקב"ה רוצה שכל דבר שבעולם יהי' לו מציאות, וכל מציאות הוא רק ע"י איזה יניקה מן הקדושה. וגם הוצרכו להניח הברזל ע"ד שכ' רבינו בחיי בענין

שפע"א בא אליו חסיד אחר הפסק של שלש שנים ומחצה. ושאלו לסיבת הדבר. והשיב החסיד שבפעם האחרונה שמע מהרבי דברים הנ"ל וזה נתן לו התעוררות לכל הזמן הזה. אך עתה שכבר סר ופג ממנו ההתעוררות מכח דברים הנ"ל ע"כ בא עוד הפעם אל הרבי. ונענה הבית אהרן בתמיהה האם כך אמרתי ווער קען דינען ג"ט ב"ה. אך כיון שאמרת שהיה לך זמן רב התעוררות ממאמר זה ראוי הוא לכתבו. ואז כתב המאמר לפי הלשון שמסר לו החסיד, ע"כ. והשי"ת יזכנו לזכור דברים אלו בעת המצטרך לדעת לעבוד את השי"ת בכל ענין ומצב המזדמן לאדם.

ושמעתי מא' מגדולי ירושלים עובדא שהיה אצל האדמו"ר מסאדיגור זצ"ל שהיה בארץ ישראל. שפע"א מצאו חסיד א' לפנות בוקר כשהוא עומד ברחוב שלפני ביתו ומכבד ומנקה את הרחוב. ונתבהל החסיד למראה עיניו ושאל את האדמו"ר לפרש דבר. והשיב לו כיון שמצאתני בזה אספר לך גופא דעובדא. כשהייתי בהעיר וויען והרשעים ימ"ש נכנסו שם ובאו בחכמתם לדכא את רוח היהודים. וע"כ גזרו שהרבנים יכבדו את הרחובות. ואז לקחו אותי בלוי'ת א' מאנשיהם שאכבד את הרחוב. וכשכבדתי את הרחוב שוטטו מחשובתי האיק הגעתי למצב זה שאכבד את הרחוב. עד שנצנץ במחשבתי התבוננות כי למי שייכים אלו הרחובות של וויען הלא הם של הקב"ה. וגם מי הוא המצוה שאכבד את הרחוב וכי זה הרשע העומד לצדי הוא המצוה הלא אין כל נברא יכול לעשות מבלי צווי הקב"ה. וא"כ הלא הקב"ה צוה עלי שאכבד את הרחובות שלו. וע"י מחשבה זו התחלתי לכבד הרחוב בשמחה והתלהבות והרגשתי שאני מתעלה בעבודה זו להשי"ת. וחשבתי אח"כ במה אוכל להודות להשי"ת שנתן בלבי התבוננות זו באותה שעה. וקבלתי עלי שכשיזכני השי"ת לעלות לארץ ישראל אכבד בכל יום את הרחובות של א"י. וכן אני עושה בכל יום. אלא שמעתה שתפשת אותי שוב איני יכול להמשיך עוד ע"כ.

והנה אמרנו בשמח"ת העל"ט שע"י כח שמיני עצרת אנו עוצרים בקרבנו לכל השנה את קדושת הסוכה. שהסוכה היא בחי' המקדש וכל השנה המקדש נמצא עמנו בכל מקום שהוא. וזה גם ענין התיבה שהוא בחי' המקדש וכדאי' פלוגתא במד' מדיכין לקח המן העץ של חמשים אמה לחד מ"ד מתיבת נח ולחד מ"ד מבית קדש הקדשים. ותרווייהו בחי' אחת כי התיבה הוא בחי' המקדש. והרי היו שם בתיבה שנה תמימה. והיינו כי בחי' המקדש נמצאת עמנו בכל השנה. וצריך לקיים בכל דרכיה דעהו. ולמצא נקודה האלקית בכל דבר ובכל עת. כי כבודו מלא עולם.

לשמירה משא"כ במקדש שני היה צריך. ואכן במקדש שני היתה שליטת מלכות רומי שהוא אדום המכוון לקליפת עורב כנ"ל. ובאמת חזינן דמקדש שני נחרב בעוזה"ר ע"י אדום שהוא קליפת עורב. כי במקדש שני הי' באמת יותר אחיזה לקליפת עורב ממקדש ראשון, ולכן היו צריכים כליא עורב במקדש שני לשמור מפני הטומאה.

והנה באגרא דכלה הנ"ל כ' עוד דתיבות עורב"ב זרזיר שהם קליפת עשו וישמעאל הכוללים את כל ע' אומות הם בגימט' שב"ת. שע"י שמירת שבת מכניעים אותם. ולכן אחז"ל שאלמלא שמרו ישראל ב' שבתות מיד נגאלים. כי עי"ז מבטלים ב' קליפות זרזיר ועורב ע"כ. ולפי"ז א"ש הא דמובא לעיל דבשבת אין מכסים הסכין בבהמ"ז אף לפי טעם הזה"ק דאין ראוי להביא ברזל במקדש. כי ע"י כח השבת נתבטל כח הברזל שהוא קליפת אדום וא"צ לכסותו.

ולעיל הבאנו מדברי האגד"כ דאת הערב בגימט' כשמו של אותו האיש בתוספות אחד שהוא הניצוץ הקדוש שבו. ויש לכוון ענין זה עם דברי הרמב"ם בהל' מלכים שנשמטו מספרי הרמב"ם שלנו מחמת שליטת ידי הצנזור. אבל בדפוסים אחרים וכן באגרת תימן מבאר הרמב"ם שענין אותו האיש היה בו הכנה והכשרה לגאולה האמתית כי עי"ז חדר בלב האומות רעיון של משיח והגם שהיה שקר מ"מ עי"ז יקל להאומות להתקרב אל משיח כשיתגלה לעינינו בגאולה הקרובה. וזהו מנפלאות הבורא שמסבב בדרך זה ההכשרה אל הגאולה. ומעתה י"ל שענין זה הוא הניצוץ הקדוש שיש בו כמ"ש האגד"כ הנ"ל.

העולה מן האמור היאך שבכל דבר ודבר יש בו נצוץ אלקי המוטמן בו. ודבר זה הוא נקודה העקרית בספרי תלמידי הבעש"ט ללמד לאנוש בינה שבכל דבר יש נצוץ קדוש המחיהו. וע"כ צריך לעבוד את השי"ת בכל מצב שמזדמן לאדם כי הכל הוא אלקותו ית"ש. ואם מזדמן לאדם הכרח שצריך עי"ז לבטל מתורה ועבודת השי"ת בע"כ שיש בזה ענין עבודה להקב"ה שהרי לא לחנם נזדמן לו כעת מצב זה והקב"ה שהוא עילת העילות אנה לידו מצב זה כדי לעבדו בזה. ובודאי אשרי האיש שמזדמן לו עבודתו להשי"ת בלימוד התורה ובתפלה ובצדקה ושאר מצוות. אך מ"מ אם נזדמן עת של הסתר פנים ואין בידו להתעסק בתורה ועבודה צריך למצא בזה אלקותו ית"ש ולעבדו באופן זה. ובספה"ק בית אהרן שכולו נכתב ע"י תלמידיו נמצא דבר אחר שהוא מכתי"ק וז"ל וועלכיר בריה קען זיך אופ הייבין דינען ג"ט, נאר וויא גוט איז צו דינען ג"ט וויא מע וויל אין ווען מע וויל און מיט וואס מע וויל ע"כ (עיי"ש בסוף סדר היום דף ה' ע"א). ומקובלת העובדא בענין זה

ושב להם לבשר מבשרם ועי"ז נולדים תאות ומדות גרועות וכו'. והנה אעפ"כ אין טענה לאדם לפטור מן הדין באמרו שאבותיו גרמו לו לחטוא כי כאשר יתגדל וישים אל לבו לא-ל אמונה השי"ת יעזרהו להתם כל חלאה ולא יאונה אליו כל און וכו' ע"כ. גם הזכיר שם מדברי הזוה"ק שאלמלי לא הוי טועמים ישראל מנהמא דמצראי לא היו באים לידי שעבוד ע"כ.

ועי' בשו"ת חת"ס (אורח סי' פ"ג) בענין נער קטן שוטה אם מותר למסרו לבית חנוך מיוחד כדי לרפאותו אלא שע"י כן יצטרך לאכול שם מאכלות אסורות. ואחר שהאר"ך בבירור ההלכה מסיק החת"ס דמעיקר הדין מותר לעשות כן, אלא שמ"מ הרי העידו קדמונו ז"ל שע"י מאכלות אסורות בנערות מטמטם הלב ומוליד לו טבע רע עדיין אני אומר מוטב שיהיה שוטה כל ימיו כו' ע"כ. נמצינו למדים גודל ההשפעה על האדם ע"י אכילתו מאכלים שאינם כשרים הן מצד עצמם והן מצד שנרכשו ע"י ממון שאינו כשר. והאלשיך הק' פי' "מקשה אחת זהב טהור", שדבר אחד יש הקשה מאד לאדם להשיגו והוא זהב טהור כלומר ממון נקי.

ומעתה י"ל דאברהם אבינו לא רצה ליהנות מרכוש שקיבל במצרים וכמו שאחז"ל עה"פ ולבני הפלגשים נתן אברהם מתנות. שכל הרכוש שקיבל ממצרים מסר לבני הפלגשים. וז"ש למען ייטב לי בעבורך, ופירש"י יתנו לי מתנות. ורצונו בזה ע"ד שאמה"כ שונא מתנות יחיה. שע"י שיתנו לו מתנות והוא ישנאם עי"ז יזכה לחיים ולכך וחיתה נפשי בגללך. דאעפ"י שהיה שונא מתנות בעצם מ"מ אין זוכים להיות מתואר במדה מסויימת רק כשעוברים נסיון ועומדים בה. וע"ד שאמרו בזוה"ק שלא נתעטר יוסף בשם צדיק כי אם אחר שעמד בנסיון במצרים. וכמו"כ רצה א"א לעבור נסיון של שנאת מתנות כדי להיות בכלל שונא מתנות יחי'. ומעתה זה היה ההכרח של התרגום יונתן לפרש שהיה לו מן דיליה. שהרי מה שקבל ממצרים אין נחשב אצלו כלל ואין מחשיבו הכתוב שהיה לו מן דילה. ואמנם לעומת זה לוט שנהנה מרכוש של מצרים שהרי גם הוא נתברך אז כמ"ש וגם ללוט ההלך את אברהם היה צאן ובקר ואהלים והוא נהנה מזה, השפיע עליו הרכוש לרעה וגרם לו ליפול ממדרגתו וזה פעל עליו שלא יהיה עוד נכנע לאברהם אבינו וע"כ התחיל אז הריב ביניהם.

ונקדים את דברי רבנו בחיי בפ' קרח (ט"ז-כ"ט) שדור הפלגה חזרו להתגלגל באנשי סדום ולא נתקנו. ולכך כ' ואנשי העיר אנשי סדום כלומר שהם היו האנשים שאמרו הבה נבנה לנו עיר. ושוב חזרו להתגלגל בעדת

במד"ר (פ' ל"ט) משל לאחד שראה בירה דולקת אמר תאמר דבירה זו בלא מנהיג הציץ עליו בעל הבירה וא"ל אני הוא בעל הבירה. כך כשראה אברהם את העולם אמר תאמר שהיא בלא מנהיג הציץ עליו הקב"ה וא"ל אני הוא בעל העולם ע"כ. וראוי להבין הכוונה במ"ש בירה דולקת. להלן בפרשה - ועמק השוים בארות בארות חמר וינוסו מלך סדום ועמרה ויפלו שמה. וברש"י בשם מדרש שהיה הטיט מוגבל בהם ונעשה נס למלך סדום שיצא משם לפי שהיו באומות מקצתן שלא היו מאמינים שניצל אברהם מאור כשדים מכבשן האש וכיון שיצא זה מן החמר האמינו באברהם למפרע ע"כ. והרמב"ן מקשה דאדרבא הרי נס כזה מחזק דעת המכחישים שהרי מלך סדום היה עע"ז ואעפ"כ ניצל. ומפרש הרמב"ן שנעשה הנס בשעה שעבר אברהם אבינו שם והביט בבור שרצה להציל את מלך סדום ואז אירע הנס שיצא מלך סדום, ועי"ז הכירו שנעשה הנס בכוחו של אברהם, ע"כ. וראוי להבין למה היה אברהם אבינו חפץ ומשתדל בהצלתו והלא אנשי סדום היו רעים וחטאים, והרי לכל הפחות היה מלך סדום בכלל אלה שאין מורידין ואין מעלין ולמה ירצה אברהם להעלותו.

לעיל בפרשה — וזה אמר אל אברם אחר הפרד לוט מעמו וגו' וברש"י שכל זמן שהרשע עמו היה הדבור פורש ממנו ולעיל שהיה לוט אצלו וכתוב וירא ה' אל אברם באותה שעה כשר היה כ"כ במוסגר ברש"י. וראוי להבין מה אירע ללוט שנשתנה לגריעותא ממה שהיה לפני כן.

עוד יל"ד על מ"ש ויהי ריב בין רועי מקנה אברם וגו' ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה וגו'. וצ"ב למה שינה ה', דמתחילה אמר ויהי ריב ואח"כ אמר אל נא תהי מריבה. לעיל כ' ולאברם היטיב בעבורה ויהי לו צאן ובקר וגו' ופירש"י ולאברם היטיב פרעה בעבורה. אמנם בתרגום יונתן כ' והווי ליה מדיליה עאן ותורין וגו'. וצ"ב למה פי' התרגום יונתן שהיה לו מדיליה ולא פי' כפשוטו שהיה לו ממה שנתן לו פרעה.

ונקדים מ"ש האגרא דפרקא (אות קכ"ז) וז"ל אמר כבוד אדמו"ר הרה"ק מהרמ"מ על מה שהוא מן התימא שאנחנו רואים כמה פעמים הילדים בקטנותם הולכים לבית רבם ומתמידים בלמוד תורתם ומתפללים בכוונה ועונים איש"ר ואמן ומיישרים אורחותם ואח"כ כשמתגדלים מתהפכים ח"ו במדות גרועות ומבטלים התורה והתפלה וכיוצא ומאין יתהוה זה וכו'. ואמר הוא ז"ל שהוא על שאבותיהם האכילו אותם ממון גזל שסיגלו ע"י מו"מ שאינו באמונה ונתפטמו באיסורים

והנראה בזה לומר, כי אמרו חז"ל (סנה' ק"י ע"א) ובני קורח לא מתו, תני מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו ואמרו שירה. וצריך ביאור, מנין להם לחז"ל שאמרו שירה.

מיהו זהו פשוט שחזרו אז בתשובה שהרי מחמת זה ניצולו. ואז אמרו שירה מתוך תשובה כמו שאדה"ר אמר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות, וכתוב שבני ישראל נסו לקולם, ולפי משמעות הפשט נסו אל הקול ולא מהקול, מזה הבינו חז"ל שקול שירתם מתוך תשובה של בני קורח הי' נשמע אז, ונעימת השיר של בני לוי היוצא מתוך לב הומה בתשובה, זה הקול עורר את לב ישראל השומעים שגם הם ישבו בתשובה ויתחרטו על תלונותם על משה ואהרן ויאמינו באמונה שלמה שמשה אמת ותורתו אמת ולא כקורח שהטיל ח"ו ספיקות בזה. ואין מנוס ומקלט המציל כתריס מפני הפורענות כמו תשובה כדאיתא במס' אבות. וזהו וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם. קול התשובה המעורר את ישראל הי' מנוס להם שינוסו אל הקול הזה המדריכם בנתיבות התשובה מתוך נעימה קדושה. ומרומז נסו לקולם, קול"ם ר"ת ו'בני ק'רח ל'א מ'תו שמפסוק זה דרשו חז"ל שעשו תשובה וישבו ואמרו שירה.

ובפסוק כתיב נסו לקלם חסר. ויש לרמז, לקל"ם ר"ת ל'מנצח ל'בני ק'ורח מ'זמור. ומזמור זה אומרים ישראל להתעוררות בשעת תקיעת שופר, לעוררם לתשובה, כמו ששוררוהו בני קרח בשובם בתשובה, וניצולו ויצא מהם שמואל הנביא (נשמת ר"ה כמו שביארנו בנעילת החג של ר"ה תשמ"ט עיי"ש בארוכה) ועמו כל קדושו יוצאי חלציו כמו בעל המאור, של"ה הקדוש, האחים הקדושים מהר"ש מניקלשבורג ובעל הפלאה, הרבי מלובלין והצדיקים לבית ראפשיץ, וכו', זי"ע. ואת כולם הציל אברהם אבינו בהעלותו את מלך סדום מבארות חמר.

וכתיב ועמק השדים בארת בארת חמר וינוסו מלך סדום ועמורה. ולא כתיב "מלכי", כי העיקר מוסב על מלך סדום שבו טמון ניצוצי בני קורח. ומרומז כאן הניסה והמנוס אל קול התשובה. ומרומז לקל"ם בגימט' מל"ך סדו"ם. כי קולם של בני קורח כבר הוזכר אצל שורשם כשעדיין היו טמונים במלך סדום, והבן זה.

וחנה בשירתה על לידת שמואל אמרה מוריד שאל ויעל. וי"ל שרמזה על שמואל כשנצל מבארות חמר. מורי"ד שא"ל, הם אותיות יר"ד שמואל ויעל.

והנה מבואר שידעו העכו"ם בימים ההם סודות ונסתרות כמו שכ' בזה"ק כמה פעמים בענין חכמת

קורח. וזה שרמזו בתרגום אונקלוס ויקח קרח ואתפל"ג שרומז על אנשי דור הפלגה. ולכך כ' ויקומו לפניי משה. כי הם כבר היו בדור קודם לפני משה. ולכך כ' העיני האנשים ההם תנקר. כי מכה זו כבר בא להם בהיותם אנשי סדום. כמ"ש והאנשים היכו בסנורים. ולכך נקראו אנשי ש"ם שהם היו אותם שאמרו ונעשה לנו שם, עיי"ש. ונמצא שאנשי סדום היו נשמות בעלי ריב ומחלוקת כמו שהתחילו בדור הפלגה אחר שבלל ד' לשונם וסיימו בעדת קרח. וע"כ לוט שנמשך אחר אנשי סדום כמבואר בפרשה כי הוא משורשם, נמשך גם הוא לענין המריבה. וע"כ התחיל לריב עם אברהם אבינו. וכבר הזכרנו במק"א מ"ש החת"ס שבדור שלפניו היה זמן פקידה לגאולה. ועיי' שנתגברה המחלוקת בין היעב"ץ עם התומים ונכשלו כל הדור ההוא בלה"ר ורכילות ובזיון התורה, ועיי' נתעכב הגאולה, ע"כ. ועד"ז י"ל בענין לוט שהיה אז ניצוץ משיח בשביה בסדום ועיי' קליפת המריבה והמחלוקת של אנשי סדום ושל לוט נתעכב השחרור הנצוץ משיביתו. ואח"כ במהפכת סדום ועמורה אז זכה לצאת נצוץ משיח עיי' עמון ומואב שנולדו אז שמהם בא השתלשלות משיח בן דוד.

והנה לפי המבואר הרי אנשי סדום היו נשמות גבוהות ולבסוף הגיעו להיות עדת קרח. ובזה יובן מה שהשתדל כ"כ אברהם אבינו בהצלתם הן במלחמת המלכים והן כשרצה הקב"ה לאבדם עמד בתפלה עבורם. כי רצה להביאם לתיקונם. וכבר נתבאר במק"א שאף אם לא הועילה תפלתו לשעה ההיא מ"מ לא חזרה ריקם והועילה לדורות הבאים. והנה ניתן להאמר בדרך השערה שאם אנשי סדום הם הם עדת קרח, הרי שמלך סדום העומד בראשם הוא אותו אשר עמד בראש עדת קרח והוא קרח בעצמו. והנה נדונו אנשי סדום בהפיכת העיר שהוא דוגמא לדינם של עדת קרח שנבלעו ארצה. וה"נ י"ל במלך סדום שנפל לבארות החמר שהיה בזה דינו להבלע בארץ. ואברהם אבינו רצה להצילו ולעשות לו תיקון וע"כ השתדל להוציאו משם. וי"ל שהי' פועל דמיוני להציל את קרח מהבליעה, ועכ"פ פעלה על בניו שנאמר ובני קורח לא מתו ומהם יצאו שמואל הנביא וכל המשוררים כמ"ש כל אלה בנים להימן וכל גדולי הדורות הקדושים המתיחסים לקורח כידוע.

והנה אצל בליעת קורח כתיב, וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם כי אמרו פן תבלענו הארץ. ולשון נסו לקולם אינו מתיישב כל כך כי הי' צ"ל נסו מפחד קולם וכדומה. כי הלשון נסו לקולם משמעו שנסו אל הקול. ורשיי הבוחר בפשוטו של מקרא תיקן זה ופירש נסו לקולם בשביל הקול.

והנה בתקופה זו מתחזקת ביותר אש המחלוקת. והמשכיל בעת זו ידום ואשרי חלקו של הבולם פיו בשעת מריבה ועליהם העולם עומד כמ"ש חז"ל תולה ארץ על בלימה, שהעולם עומד על מי שכולם פיו בשעת מריבה. וצריך זהירות לשמור הפה מלדבר בענין זה, ולא להמשך אחר זרם העולם. וזו העבודה כהיום הזה להיות שונה מאנשי העולם ורק לעסוק בתורה ותפלה וצדקה. ומובא בספח"ק לתת איזה דבר מועט לצדקה לפני כל עובדא טבא, וכדרך שנוהגות הנשים לפני הדלקת הנרות בע"ש. וגם מובא לתת צדקה לפני האכילה. וצריך להתפלל שיזכה שלא להכשל במאכלות אסורות שצריך סיעתא דשמיא מרובה לזה וע"ז יתפלל האדם בברכת אהבה רבה שלא נכשל לעולם ועד שזו תפלה נחוצה מאד בזה"ז. וכי' והאמין בה' ויחשבה לו צדקה. שראה אברהם אבינו שזכה להיות מאמין בה' ותמה על עצמו באיזה כח היה יכול להתחזק באמונתו נגד כל העולם וחשב שודאי זכה לכך בזכות הצדקה וז"ש ויחשבה לו צדקה. והנה ראה אברהם אבינו בהיותו באור כשדים האין שכל העולם מלא מינית וכפירה ומחלוקת ואז עדיין לא הצליח לפרסם האמונה כי לא שמעו לדבריו. וז"ש במד' שראה בירה דולקת והיינו שהעולם בוער באש של כפירה ותמה וכי אין לבירה מנהיג ולמה הקב"ה מניח את העולם במצב רע כזה. וא"ל הקב"ה אני הוא הבעל העולם ולא אניח את העולם להיות כך אלא לך לך מארצך ושם בא"י יתגדל שמך שתצליח לפרסם האמונה בעולם.

העכו"ם בימים ההם וחכמת פרעה ואצטגניניו ואבימלך שהשקיף בחלון וכן בלק ובלעם וכו'. וממילא ידעו פשר בליעת מלך סדום והצלתו משם. וע"כ אתי שפיר שידעו שהיה הדבר בכוחו של אברהם. וממילא כבר האמינו בנס דאור כשדים שהרי ידעו שמלך סדום שייך בנשמתו לחלקו של אברהם, ומשום הכי נזדקק אברהם להצילו.

ולבאר מ"ש אל נא תהי מריבה ולא כ' ל' ריב כמ"ש לעיל. י"ל עפ"י המובא באוה"ק פ' ויחי עה"פ אוסרי לגפן עירה, שכוח הקליפה הנקבה חזקה יותר מן הזכר. ומביא שבחלומו היתה לו מלחמה עם הזכר והכניעו בקל אבל עם הנקבה היתה לו מלחמה כבידה ובקושי הכניעה מעט ע"כ. והנה ראה אברהם אבינו שהתחיל ריב בן הרועים וחשש שיתגלגלו הדברים עד שתתחזק המחלוקת ותעמוד לב' צדדים. מצד א' שיטת אברהם אבינו מצד אחר שיטתו של לוט. וע"כ אמר"כ ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט. וריב הוא ל' זכר שאין הקליפה חזקה כ"כ. ואמר אברהם אבינו אל נא תהי מריבה ביני ובינך, שלא תתחזק המחלוקת להיות בבחי' מריבה ל' נקבה המורה על תוקף הקליפה ותהיה מחלוקת ביני ובינך ולא רק בין הרועים כי נבוא להתחלק לב' שיטות. ומסיים הכי' והכנעני והפריזי אז יושב בארץ. ופי' הספורנו שהריב הזה הבאיש את ריחם בעיני הכנעני ישוב הארץ כי בראותם שני אחים מריבים יחשבו אותם לאנשי ריב וישאו ק"ו בעצמם ע"כ.

שגמר חסיד זה גרם שפסו אמונים מבני אדם. וב' הבחינות הם אמת שכולם מושכים בחבל מזה ומזה. והוה עובדא אצל הבעש"ט הק' שהיה דרכו להאריך מאד בתפלתו. ופע"א נתיישבו תלמידיו שילכו לביתם לטעום וישומו אח"כ ועוד יספיקו ללמוד עד שיגמור הבעש"ט תפלתו. אמנם כששבו מצאו שכבר סיים הבעש"ט תפלתו והוא עומד ומצפה להם. ואמר להם שכל זמן שהם שם הרי הם סולם שעליו הוא עולה לעולמות העליונים אבל ע"י שעזבוהו אין בכוחו לעלות לבדו. והיינו כנ"ל שכולם אחוזים בחבל אחד.

ועפ"ז י"ל שמתחילה היה ריב בין הרועים לבד שנא' ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט. ואמר אברהם ללוט שדבר זה ישפיע אף עליהם בעצמם שימשיכו אל המחלוקת כי ע"י הקטנים נמשך הפגם בגדולים כנ"ל. וז"ש אל נא תהי מריבה ביני בינך. מל' ריב למריבה כי ריב הוא ל' זכר שהוא משפיע ומריבה הוא ל' נקבה המקבלת. ורמז לו שמחלוקת של הרועים תשפיע עלינו שגם בינינו תשלוט המריבה.

והנה אי' ברמב"ן שג' הבארות הם סימן לג' בתי מקדש. שהב' הראשונים קמו לבטלם אבל השלישי נשאר קיים ועומד. והנה בבאר הראשון כ' ויריבו רועי גר עם רועי יצחק. וזה קאי על בבל שהחריבו מקדש הראשון. ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו. וי"ל שהוא ל' עושק שעשקו את המקדש מישראל (וכ"כ בבעה"ט). וע"כ הכתוב צווח ואומר כי התעשקו עמו. להודיע את אשר עוללו לנו שעשקו אותנו. ועתידים הם לקבל עונשם שיעשקו אותם כמ"ש בת בבל השדוד"ה אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו. וכ"ז במקדש ראשון שנחרב בעון ע"ז ג"ע ושפ"ד. ויש לרמז אותיות גר"ר במ"ק הם אותיות בב"ל. אמנם בבית שני שנחרב בסיבת שנאת חנם ולה"ר ואמה"כ ויריבו ג"ם עליה. והכוונה לרמז שגם בני' היו מריבים זה עם זה וע"כ קרא שמה שטנה שהוא אותיות השטן כמ"ש ברבינו בחי' שהיה שליטת השטן בישראל שתהיה מריבה ביניהם. וע"כ לא ביאר הכ' הטעם כי תכסנו הבושה האין הגענו לדרגה זו וע"כ העלים הכ' הטעם מגדל הבושה, לכבודן של ישראל. וע"ז אמה"כ אח"כ ויעתק משם שבשעה כזו של מריבה העצה היא להעתיק משם ולא ליגע כלל בדבר המחלוקת.

צא ולמד מ"ש המהר"ל בספרו נצח ישראל פ"ה בענין מה שאחז"ל (גיטין נה:) אקמצא ובר קמצא חריב ירושלים. וז"ל ויש לך להתבונן מה עשה קמצא ומה פשעו ומה חטאו שאמר ע"י קמצא חרב ירושלים. אבל יש לך לדעת כי על שהיה באותו הדור שנאת חנם ומחלוקת ודרך המקום שיש בו שנאת חנם שיקח לו אוהב לחלוק עם אחר ששונא לו. וזה היה כאן שהיה

פרשה זו היא הששית בסדר פרשיות התורה. וכבר היו דברינו בענין זה כי מספר שש הוא שיין למדת יוסף השיין לענין ברכה כמ"ש יוסף ה' עליכם ברוכים אתם לה'. וע"כ בפרשה זו כ' ל"ג פעמים ברכה. ובכל אחד מז' הקרואים נזכר תיבת ברכה בעלייתו. ובשלישי שלא נזכר בפירוש, מ"מ מסתיים בברכה כי עתה הרחיב ד' לנו ופרינו בארץ. והעיקר העולה ששי שקורין בו ויתן לך המתחיל בוי"ו שהוא המשכת הברכה ויתן ויחזור ויתן. וכן מצינו שנתן בועז לרות שש שעורים ואי' ברחז"ל שזה סימן שיעמדו ממנה ששה צדיקים שכל א' מהם נתברך בשש ברכות. וה"נ פרשה זו מלאה ברכת ה' ובשבת זו הקב"ה מריק ברכתו על בני' בכלל ובפרט. ולכן צריכים אנו להכין עצמנו להיות כלי מחזיק ברכה שלא יהא נקב המחסיר את שפע הברכה. ואחז"ל בשלהי עוקצין לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנא' ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. וכן ברכת כהנים מסתיימת וישם לך שלום, כי זה הכלי מחזיק ברכה. וכן בברכות השמ"ע מסיימין המברך את עמו ישראל בשלום מטעם זה. והנה יש מערער על הברכות וזה עשו והוא בגימט' שלום שהוא הזה לעומת זה המנגד אל השלום המחזיק את הברכה. ע"ד שנח"ש בגימט' משי"ח כי הוא המנגד זה לעומת זה. ואין מחלוקת שלא יהא בה כוחו של עשו.

בפ' הבארות אמה"כ ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו. ביאר לנו הכ' טעם קריאת השם עשק הגם דלכאו' היה דבר זה מובן מאליו. ואילו בבאר השני כ' ויקרא שמה שטנה ולא ביאר לנו הכ' הטעם הגם שאין שם זה ברור כ"כ כראשון וטעמא בעי. גם שינה הכ' בבאר השלישי שכ' ויעתק משם. ונקדים מה שדקדקנו בפ' לך לך שאמה"כ ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רועי ובין רועיך. ויש לדקדק שפתח הכ' בל' ריב ומסיים בל' מריבה. וגם הרי לא הוזכר רק שהיה ריב בין הרועים ולמה אמר אח"כ אל נא תהי מריבה ביני ובינך, עיי"ש מש"כ. וכעת נראה באופן אחר בהקדם מ"ש בס' תולדות יעקב יוסף בשם הרה"ק ר' ישראל פיסטנער ז"ל לפרש הפסוק הושיעה ה' כי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם. כי יעקב חבל נחלתו, שכל ישראל הם חבל אחד וסדורים ועומדים לפי מדרגותיהם במשך אורך החבל. וכמו שהמושך את החבל בקצהו התחתון גורם ירידת החבל בקצה העליון, ה"נ הפשוטי עם שבקצה החבל התחתון ע"י שנופלים ממדרגתם מושכים ע"ז למטה אף את ראשי העם האחוזים בקצה החבל העליון. וזו"ה כי גמר חסיד. והגורם לזה כי פסו אמונים מבני אדם, שע"י שאבדה האמונה אצל הפשוטי עם גרם זה שגמר חסיד. ושוב ראה בחלום הלילה רשמה הפי' הוא להיפך שע"י

רחמיה קמצא וזאת האהבה הוא באמת חלוק ופירוד ומחלוקת כמו השנאה ע"כ. הרי חזינו איך צריך להרחיק ממחלוקת, ולא ליגע בו אפילו בקצה מטהו שמא מחמת אהבתו לבעל הריב ימשך עמו. ואמר שם, וקמץ הכהן, שהכהן חלוק את הסולת אשר בחפנו. ולהכי היו בעלי המחלוקת קמצא ובר קמצא מלשון מחלוקת.

עוד כ' המהר"ל שם בפרק כ"ה בענין מה שנשאל מן העו"ג על מה שעם ישראל אינם מאוחדים ביניהם באהבה ויש ביניהם מחלוקת מה שאין נמצא זה כ"כ אצל אומה"ע. והשיב ע"ז שדבר זה הוא מעצם הגלות שהפיץ השי"ת אותנו והפריד החבור בינינו. שאם לא היו ישראל מחולקים בלבביהם לא הי' מקויים בהם הפיזור והפירוד כי הרי הם מחוברים יחד וגזירת השי"ת שיהיו מחולקים. ומביא ע"ז שהשיב אותו העכו"ם שהרי מצינו כבר לפני כן בבני יעקב שהיו מקנאים ביוסף וכן קרח ועדתו מקנאים על כהונת אהרן. וע"ז לא יספיק התשובה הנ"ל. ומשיב ע"ז המהר"ל שמדה זו אף שגרועה היא מ"מ שרשה היא מכח תכונה טובה של ישראל וז"ל שם: כי עם הקדוש הזה מצד עצמם ראויים אל החשיבות והמעלה יותר מכל העו"ג וכדכתיב ונתן ה' עליון על כל גוי הארץ, רק שהחטא גורם. מ"מ עצם בריאתם על תכונה זאת שנפשם חשובה. והחשוב מצד טבע עצמו מבקש מעלה, ולא תמצא כי הכפרי הוא מקנא בחשוב, רק גבור מתקנא בגבור כמותו וחכם מתקנא בחכם כמותו ודבר זה טבע הטובים וההגונים וכו', וכן שאר מדות אשר הם בישראל אשר הם גנאי לישראל מ"מ יוצאים מצד תכונה טובה וכו', וכמו מדת קשה עורף שהכ' מגנה בה ישראל שאמר כי עם קשה עורף אתה, אל תאמר כי מדה זאת אינה יוצאת מתכונה טובה, רק במה שיש לישראל נפש נבדלת בלתי חמרית כי החומר הוא שמקבל התפעלות ואינו דבר מקויים, אבל הדבר שהוא נבדל אינו מתפעל לקבל שנוי רק עומד, ולפיכך ישראל ממאנים לקבל תוכחה ויש בהם קושי עורף לחזור בתשובה הכל בשביל שאינם חמריים וכו' עכ"ד.

וראה גם מ"ש החת"ס בענין זה בתורת משה פ' תצוה (דף סח.) שאנו רואים שיותר שכיח קפידא ופירוד בין ישראל מבאומה"ע. וכן בת"ח צדיקים יותר משאר עמא דארעא. וכן אחז"ל כהנים קפדנים הם. והטעם כל שקדושתו יותר, מרגיש יותר, ומקפיד יותר, לפום דקותו. וההיפוך אזה"ע לפי עובי מוחו אינו מרגיש ואינו מקפיד. וכלל ישראל הם כהנים של שבעים אומות כמ"ש ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, משו"ה הם קפדנים יותר מכל שבעים אומות עכ"ד. ועי' מס' תענית (דף ד.) כל ת"ח שאינו קשה כבדול אינו ת"ח. ודרשו שם קרא ארץ אשר אבניה ברזל אל תקרי אבניה

אלא בונה. ופרש"י קפדנים וקשים כבדול ע"כ. וענין זהו הוא ביתר שאת אצל הת"ח בני ארץ ישראל ע"ד דא"י כתובות (דף עה.) וחד מינייהו עדיף כתרי מינן וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו. ולפ"ז ת"ח שעולה מחו"ל לאר"י עולה למעלת ד' ת"ח שבחו"ל. והחת"ס מפרש בזה מ"ש ומספר את רוב"ע ישראל. כי מי יכול לספר מעלתן של ישראל אשר א' מהם מתעלה כמדרגת ארבע מהם ע"כ. ואכן יש לראות בזה דבר נפלא שבכל משך השנים מעת תחילת הישוב בא"י מתלמידי הבעש"ט והגר"א והחת"ס היו שם הגדולים והרבנים בירושלים ובכל הארץ הקדושה אלו שבאו מחו"ל. וזה מפני שחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו, ועד היום כמעט כל גדולי א"י הם הבאים מחוץ לארץ.

והנה אי' בגמ' (סוכה ה:) עה"פ ארץ חטה ושעורה וגפן וגו'. כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר, חטה לבית המנוגע. גפן כדי רביעית יין לנוזר וכו' ארץ זית שמן. שרוב שיעוריה כזית וכו'. וראוי להבין דהרי חזינו שאף אחר שרמזה לנו התורה כל השיעורים עדיין היא נעלמה מאתנו. שהרי הפוסקים נחלקו מה הוא שיעור כזית וכן רביעית וכן אצבע ואמה עד שלחלק מהפוסקים הוא עולה בכפליים מלהפוסקים האחרים. גם אי אפשר לדון בשיעורים כי מי יודע מה הוא כזית בינוני או אצבע בינוני בדיוק מדוקדק, וא"כ למה הודיע לנו הכתוב ענין השיעורים באופן סתום והלא ישנם קני מדה אצל אומות העולם המדוקדקים בתכלית הדקדוק ובוודאי גם ישראל השתמשו במדות המדוקדקות בבנותם ערי מסכנות במצרים הבנויות בדיוק נפלא כידוע כהיום הזה. וא"כ הרי היה עדיף יותר שיודיע לנו הכתוב השיעור המדוקדק למען לא יהא דבר המוטל בספק. אכן י"ל שרצון השי"ת הוא שיהיו כל ישראל דבוקים עם הת"ח שהרי אי' בזה"ק שכל תרי"ג מצוות הם תרי"ג עטין דהיינו עצות כדי להגיע למ"ע של ולדבקה בו. והרי אחז"ל שהאיך אפשר לידבק בהקב"ה אלא ע"י שדבקים עם הת"ח נחשב כמו שדבקים בהשי"ת. והנה כל מצוות התורה מיוסדים על מדידת שיעורים. וכמעט בכל מצוה שמקיימים צריכים לדעת שיעוריהם כמו ציצית ותפילין ועוד. וע"כ לא פירש לנו הכ' דקדוק השיעור כדי שתמיד יצטרכו ישראל לשאול את הת"ח מדות השיעורים ויהיו מצויים אצלם תדיר ודבקים בהם בכל אורחותם. כי אופן מדידת השיעורין מסור ביד חכמי הדורות כדאיתא (יומא פ:) האוכל חלב בזמה"ז צריך שיכתוב לו שיעור שמא יבוא ב"ד אחר וירבה בשיעורין.

ובזה יבואר המשך הפסוק ארץ חטה ושעורה וגו'. ומקרא זה כולו לשיעורין נאמר. ומעתה מתעוררת הקושיא הנ"ל אמאי לא נתפרשו השיעורין בדקדוק.

ההתגברות ודאי שזהו התיקון של דור זה. ובנועם אלימלך כ' שבדורו היה נצרך התיקון של מצות ציצית. ועי' בשו"ת דברי חיים ח"ב סי' א' אודות שנתחדש אז לעשות ציצית על מאשין. וכתב שם לפסלם ומוסיף לומר ובטוח אני לראות מהרה במפלת המאשין. ומציין שם בנו הרה"ק מגארליץ בשולי הגליון, א"ה לא עברו ימים מועטים ונשרף כל בית המאשין בהפסד גדול והיה לאות ע"כ. וזה מפני שאז היה התיקון של מצות ציצית ע"כ התגבר השטן להכשיל בציצית פסולים. ובזמננו ההתגברות הוא בענין מחלוקת.

וצריכים להתרחק לגמרי מכל שיג ושיח בענין המחלוקת כי עי"ז באים להכשל בלה"ר. וכמו שאמר דוד המלך (תהלים קא) לבב עקש יסור ממני רע לא אדע, שאין רצוני לדעת כלל מענין הרע, ואפי' רק ידיעה בעלמא. וצריך להתרחק ולברוח מכל החבורות והכנופיות העוסקות בשיחה בטלה בענינים אלו ולא לחשוך לשמוע חדשות בענינים אלו שכל זה פוגם באמונת התורה ובאמונת חכמים. רק לדון לקף זכות ולצעוק לעצמו רע לא אדע רע לא אדע.

ואין לנו רק לעסוק בתורה ותפלה. וכולנו אחוזים בחבל אחד. ועי' שאנו בני חו"ל הפחותים, ונתחזק בשמירה ממחלוקת יועיל זה לבני א"י ע"ד המובא לעיל שלכך גמר חסיד משום שפסו אמונים מבני אדם. וזה נרמז בדברי אברהם ללוט, כי אנשים אחי"ם אנחנו, כי א"ח ר"ת א'מונים ח'סיד. ורומז לבחי' הנ"ל שכל א' משפיע לאחר. והנה המשנה האחרונה בש"ס מסיימת, לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום. כי אחרי שמסיימים כל ששה סדרי משנה אשר זכותם להביא את הגאולה כמובא במד' (ויק"ר ז' ג') שהגליות מתכנסות בזכות המשניות. באה המשנה להזהיר שכדי להחזיק ברכה זו צריכים לשלום שהוא הכלי מחזיק ברכה. וכן יהי רצון מלך שהשלום שלו ישים עלינו ברכה ושלום ויזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות על ישראל שלום, ונזכה לשמו של משיח, פלא יועץ וגו' עד שר שלום.

ובא הכתוב כמשיב ארץ אשר אבניה ברזל וכמו שדחז"ל אשר בונה ברזל אלו הת"ח הקשים כברזל. ולמען נהיה תמיד דבוקים בת"ח הקשים כברזל לכך לא פירש הכ' בהדיא את השיעורים. ומכאן אנו רואים כדברי המהר"ל, שמדה זו של קשה כברזל מעלה הוא לישראל ולחכמים ולא גרעון, רק דא עקא שבעוה"ר משתמשים במעלה זו למחלוקת, ואז היא בריעותא. וד' יברך את עמו בשלום.

נחזור לענין הנ"ל שת"ח בא"י עלולים יותר לקפידא ומחלוקת לפי ערך מעלתם שמתעלים בעלייתם לא"י כארבע מבני חו"ל. וגם הרי אחז"ל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו. וכמ"ש החת"ס בתורת משה פ' שלח עה"פ טובה הארץ מאד מאד, בענין שנתהפכו המרגלים לרעה בא"י כי הארץ מקדשת המקודשים ומוספת טומאה לרשעים עיי"ש. כנראה זה בחוש כהיום הזה. וי"ל לפי"ז פי' הכתוב, כי חיזק בריחי שעריך ברך בניך בקרבך השם גבולך שלום. כי עי"ז שחיזק בריחי שעריך ברך בניך בקרבך. היינו במעלת הת"ח שבא"י. עי"ז הוצרכו לברכה של השם גבולך שלום, שלא יבואו לידי קפידא ומחלוקת. ועד"ז י"ל במ"ש וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך. שאצל הת"ח שהם למודי ה' צריכים ברכה מיוחדת של ורב שלום בניך. ובהפטר פרשתינו כ' תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי. כי הגם שתורת אמת היתה בפיהו, והוא תלמיד חכם, ועוד שהוא כהן אשר הקפידא בטבע אצלו, מ"מ בשלום ובמישור הלך אתי, ושפתי כהן ישמרו דעת, והוא קשה כברזל ומשתמש במדה זו רק לדברי תורה ולכן תורה יבקשו מפיהו, כי אינו פוגם את פיו במצה ובמריבה כי הפה שלו קדוש ומובדל רק לתורה.

ובעתים הללו שהתגברה מאד המחלוקת והפירוד כי מתגבר השטן בעת זו שאנו עומדים כבר ממש בסוף הגלות. והיות כי שנאת חנם ולה"ר גרם החורבן הרי ודאי שלצורך הגאולה צריך תיקון חטא זה. ובדור זה נדרש מאתנו תיקון זה וכמו שמובא בספה"ק שכל דור יש לו תקן מיוחד. והסימן הוא במה שרואים גדול

עולים לרגל כי אז בחי' המקדש באה אלינו וע"כ עושים השתחוואות כמו בביהמ"ק. וכן בחנוכה חוזרת ונשנית מדה זו שיש בה שייכות לר"ה כידוע מספרי תלמידי הבעש"ט שגמר החתימה היא בחנוכה, ואי' בבני יששכר כי מתתיה"ו הוא בגימט' רא"ש השנה. וע"כ מסוגל אז לפקידת עקרות כמו ברה"ה. ולכך גם בחנוכה בחי' המקדש באה אלינו כמ"ש בשפת אמת שהדלקת המנורה היא הדבר היחידי שאנו עושים דוגמת העבודה בביהמ"ק. ואז ביתינו נעשה בחי' ביהמ"ק והאדם המדליק בבחי' כהן. והקב"ה יורד אלינו למטה מעשרה שלא לפי המדה הנהוגה שאין השכינה יורדת למטה מעשרה. וזה הענין שיצחק זווגו בא אצלו כי יצחק הוא מדה"ד ולפי שורת הדין צריך להיות שאנו נבוא להקב"ה אבל יעקב הוא לפנים משורת הדין שהוא הלך אצלו זווגו.

וענין זה בא יע"א לפעול שאף בזמן הגלות שאין אנו יכולים לעלות ולראות את פני ה' מ"מ יבוא הקב"ה לישראל במקום שהם ע"י אור החנוכה היוורד אף למטה מעשרה. וזה ענין וישכב במקום ההוא שרצה שאף במצב של שכיבה כששחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטנו מ"מ והנה ה' נצב עליו. וזה הענין ששקעה חמה שלא בעונתה לרמוז על לילי טבת הארוכים. כי לפי המבואר במפרשים היה אז פסח. ומרמ"א בהל' ת"ב משמע שהיה בט"ב שהראו לו אז הגליות. ועכ"פ היה אז זמן שהלילות קצרים וע"כ שקעה חמה שלא בעונתה לרמוז על לילי טבת הארוכים שיאיר בהם אור החנוכה. ואז תקן יעקב תפלת ערבית שהיא תפלה לזמן הגלות הנמשל ללילה. ואי' בזה"ק ענין תפלת ערבית רשות, דהכוונה שאף כשישראל הם בגלות ונדמה לפי ראות הענין שהם ברשות הסט"א מ"מ אינו כן לפי האמת רק הם ברשות הקב"ה. וזהו תפלת ערבית רשות, שהם ברשות הקב"ה. וכן י"ל הענין של סעודת חנוכה רשות כי בחנוכה מתברר שאנו ברשותו של הקב"ה אף בזמן הגלות. ואי' בתיקו"ז שכ"ד ימים של חדש כסלו הם נגד כ"ד אותיות של ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ויום כ"ה הוא נגד כ"ה אותיות שבפסוק שמע ישראל. שימי החדש עד חנוכה הם יחודא תתאה ובחנוכה הוא יחודא עילאה. וזה נרמז במ"ש הארץ אשר אתה שכב עליה שכ"ב ר"ת ב'רוך שם כבוד.

וזה ענין המדרש שהראו ליעקב אבינו את ג' הרגלים שבהם שואבים ישראל רוח הקודש. ואז מאיר לישראל האור הגנוז במקום המקדש שהוא קרוי אורו של עולם, כדאי' במס' ב"ב (דף ד.) אך אחר הרגל והשיבו את האבן

וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה וגו'. במד"ר דרשו על שלשה עדרי צאן שהם ג' הרגלים אשר מן הבאר ההיא ישקו העדרים אלו ישראל ששואבים משם רוח"ק. והם גוללים את האבן מעל פי הבאר. ואחר הרגל כ' ושיבו את האבן על פי הבאר למקומה שמונח עד רגל הבא ע"כ. וצ"ב כוונת הראות ענין זה ליעקב אבינו, וגם לא נדרש מה עשה יע"א בשביל כך.

ויבואר בהקדם דמבואר בזה"ק ויצא יעקב מבאר שבע. כי בחי' השבת יצאה עמו לחרן. והענין דיעקב אבינו הוא בחי' השבת כי השבת הוא ברזא דאחד. ויע"א הוא בחי' האחדות שהוא גוף האילן שבו אחדים כל נשמות ישראל. ואח"כ נפרדו ממנו הענפים שהם י"ב השבטים והם בחי' י"ב ראשי חדשים שהם במדרגה יותר פחותה מן השבת. וכנגד בחי' זו הם י"ב ברכות האמצעות. וזה בחי' יע"א שבו מתאחדים כל השבטים. וזה ג"כ בחי' ירושלים שלא נתחלקה לשבטים וכל ישראל שוין בה ולא כשאר ארץ ישראל שנתחלקה לי"ב שבטים. וזש"ה ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו ששם עלו שבטים וגו'. כי בירושלים מתעלים השבטים לבחי' יעקב אבינו שכולם מתאחדים בו. וארץ ישראל כולה היא ס"ת שכתובים עליה כל אותיות התורה. וכ"א זוכה לקבל חלקו בתורה ע"י נחלתו בארץ. אבל בזמן הגלות שנתרחקנו מעל אדמתנו כל ישראל מקבלים חלקם בתורה ע"י השבת שהיא נחלת כל ישראל, וכבחי' הכהנים שלא היה להם חלק בארץ, רק ה' הוא נחלתם. ובשבת אנו מבקשים בתפלה, ותן חלקנו בתורתך. וכ' בפרי צדיק שלכן אומרים במוצ"ש אתה חוננתנו למדע תורתך כי בשבת מקבלים הארה בתורה. ובזמן המנחה שאז הוא תקפו של השבת אנו אומרים, אברהם יגל יצחק ירנן יעקב ובניו ינוחו בו. כי אז מתעלים השבטים לדרגת יעקב ומתאחדים בו, וע"כ יעקב ובניו נכללים בשוה. וכן ברגלים מתאחדים כל ישראל ואז עולים לירושלים ששם עלו שבטים שמתעלים לבחי' יע"א. כי ירושלים היא בחי' האחדות כנ"ל.

ואי' במד"ר ויצא (פר' ס"ח:ג) יש שהוא הולך אצל זווגו ויש שזווגו הולך אצלו. יצחק זווגו בא אצלו יעקב הלך אצל זווגו, ע"כ. והענין בזה כי הנה כל ענין זווג בעוה"ז הוא משל אל היחוד של הקב"ה עם כנסת ישראל. ויש שאנו הולכים אל הקב"ה כמו בשלש רגלים שאנו עולים ליראות את פני ה' וזה בחי' זווגו בא אצלו. אך יש לפעמים שהקב"ה בא אלינו וזה בחי' הולך אצלו זווגו. וזה כמו שביארנו לפני ר"ה שבר"ה ויוה"כ אין

למקומה שמונח עד הרגל הבא. וא"כ מה יעשו ישראל בזמן הגלות כשאין יכולים לעלות לרגל. וע"כ בא יע"א לגלות את אור החנוכה שיאיר אז האור הגנוז לישראל. וכ' ויגל את האבן. ויג"ל הוא אותיות ג"ל י"ג... היינו י"ג מדות של רחמים שמתעוררים בכל רגל וכן בחנוכה כמ"ש מהאריז"ל שבכל לילה של חנוכה מאיר מדה אחת וביום השמיני מאיר מן נוצר עד ונקה. ולכן בא המקדש אצלו, לרמוז כנ"ל.

וימי חדש כסלו כולם הם הכנה לימי החנוכה כמו

שמתבאר מדברי התיקו"ז הנ"ל שכ"ד הימים הם נגד האותיות של בשכמל"ו. וחזו"ן שלא רק בכ"ה בכסלו מתחיל החנוכה רק כל החדש. ובימים אלו צריך כל אחד לתקן את פתילתו ושמונו לחנוכה. ועיקרם של ימי חנוכה הם הלל והודאה ולהכי רמזה שאומרים בברכת הודאה, על חיינו המסורים בידך שאנו מסורים לגמרי בידיו של הקב"ה. ובימי ההכנה לחנוכה צריך להתכונן בהלל והודאה כמו בכל דבר שמתאמנים הרבה פעמים לפני הזמן כדי שבבוא הזמן תהא הפעולה מכוונת. והנ"ל יש להתכונן בהודאה לבוא אל התפלה ולהתחיל כאחד הודו לה' כדי להיות מאומן בהודאה כראוי.

לרעות בגנים

וכל מה שמדבר בכח גדול יותר הוא מכניס ומלביש יותר כחות מנפש החיונית בדיבורים אלו וז"ש הכתוב כל עצמותי תאמרנה וגו' וז"ש רז"ל אם ערוכה בכל איברים משתמרת ואם לאו אינה משתמרת כי השכחה

היא מקליפת הגוף ונפש החיונית הבהמית שהן מקליפת נוגה הנכללת לפעמים בקדושה והיינו כשמתיש כחן ומכניס כל כחן בקדושת התורה או התפילה. (ליקוטי אמרים תניא פ' ל"ז)

פ' וישלח — תשמ"ט

א

וביאר בספר אמרי יוסף ע"פ מה שמבואר באוה"ק פ' תולדות בענין מה שרצה יצחק לברך את עשו שחשב שבאמצעות הברכות יתהפך לטוב ויטיב דרכיו ואפשר שהיה מועיל להחזירו בזה למוטב ע"כ. ובזה מפרש האמרי יוסף מש"כ ועת"ה שא נא כליך וגו' ועשה לי מטעמים וגו', כי אין ועת"ה אלא ל' תשובה. שרצה יצחק להשיבו בתשובה באמצעות הברכות. ומעתה ע"י שלקח ממנו יעקב את הברכות נמצא שעכב ממנו את ההזדמנות של תשובה. ודבר זה נחשב לפגם לפי ערך מדרגתו של יע"א. ונחשב כמחטיא את עשו אשר אחז"ל שגדול המחטיאו יותר מן ההורגו. ולזה הוצרך לגלות כדוגמת רוצח הגולה לערי מקלט, ע"כ.

והנה רצה יע"א לתקן פגם זה וע"כ שלח לו הדורון שהיה חלק מעדרו אשר בהם היו נצוצות קדושות, כידוע שבעדרו היו ס' רבוא נשמות ישראל. ורצה לשלוח לו נצוצות הקדושות כי ע"י שיהא עשו בעל הנצוצות הקדושות האלו יושפע עליו לטובה מהם.

והנה אי' במד' (ב"ר ע"ח-ט"ז) חד עמא דארעא א"ל לרב הושעיא אי אמרית לך חדא מילתא טבא את אמרת בציבורא מן שמי א"ל מה היא א"ל כל אותן הדורונות שנתן יעקב אבינו לעשו עתידין עכו"ם להחזירן למלך המשיח לעתיד לבוא מ"ט (תהלים עב) מלכי תרשיש ואיים מנחה ישיבו. יביאו אין כתיב כאן אלא ישיבו, א"ל חייך מלה טבא אמרת ומן שמך אנא אומר לה ע"כ.

וראו להבין מה היתה כוונת אותו ע"ה שרצה כ"כ שיאמרו מימרא זאת בשמו, וכי היה חפצו להתחכבד בזה לפני חבריו עמי הארץ. ואת"ל שזאת כוונתו האיק יתכן שנשאר דבר זה נצחי ונקבע במדרש לדורות והרי רק שפת אמת תכון לעד ותו לא. ויתבאר עפ"י דברי המהר"ל בס' אור חדש על מגילת אסתר עה"פ ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי אשר דרשו חז"ל בזה כי כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם. וענין דבר זה הוא משום שזה האומר דבר בשם אומרו הרי הוא מוציא הדבר מתחת ידו ומחזירו ומיחסו לשורשו. לכן מביא ג"כ גאולה לעולם להוציא את ישראל מתחת יד העכו"ם להיות תחת השי"ת אשר ממנו הכל, וישובו אל מקומם ונחלתם, עכת"ד.

וכבר נתבאר במק"א כי הנה כל ישראל מושרשים באותיות התורה. ועמי הארץ שבישראל מסתמא

ואת אחד עשר ילדיו. במד"ר (ב"ר ע"ו-ט) ודינה היכן היתה נתנה בתיבה וכו' אמר הקב"ה למס מרעהו חסד מנעת מרעך חסד לא ביקשת להשיאה למהול הרי היא נשאת לערל וכו' הה"ד ותצא דינה בת לאה ע"כ. והדברים נפלאים. וכי כן יעשה בישראל להשיא בתו לרשע כדי שתחזירו למוטב. וכבר ביארנו דבר זה כי הנה לאה היתה מיועדת להיות זוגו של עשו כמו שאמרו הבריות הגדולה לגדול והקטנה לקטן. ומאי דאמרי אינשי הוא מפני שהאמת כן הוא אלא שע"י שהרבחה בתפלה ובכייה כמו שאחז"ל עה"פ ועיני לאה רכות זכתה לעקור את עצמה משרשה ונשאת ליעקב. ונמצא שיש לעשו שעבוד אצל יעקב שחייב הוא לו תמורת מה שלקח ממנו את לאה. וע"כ היה מהראוי שדינה בתה של לאה תוחזר לעשו בבחי' ברא כרעא דאבוה ולשלם בזה את החוב לעשו. וע"כ נענש יעקב ונלקחה לשכם. ובהא דאמרו במד' הנ"ל לא בקשת להשיאה למהול שנראה מבואר שעשיו היה מהול אין זה מוסכם לכ"ע דאי' במד' דעשיו לא היה מהול משום שהיה אדמוני כשנולד והיתה סכנה למולו וכשנתגדל אח"כ שוב לא רצה לימול א"ע. ולפי"ז אם נסבור שעשו היה ערל י"ל הרמז בר"ת של עיני לאה רכות שהם אותיות ער"ל, שלכך היו עיניה רכות שהרבחה בבכי שלא תפול בגורלו של עשו שהיה ערל. ואכן הועילו דמעותיה עד שזכתה ליעקב משורש עשיו כנ"ל. ומובא עובדא שבא גביר א' אל הערוגת הבושם בפורים ונתן לו סכום גדול שיזכה להיות לו בנים טובים. והשיבו הערוה"ב וכי ע"י שתתן לי סכום זה יהיו לך בנים טובים. אם רצונך בבנים טובים עליך להשתטח ארצה ולהתפלש בעפר ולשפוך את נפשך בתפלה ותחנונים ולהוריד כנחל דמעה ואז תוכל לזכות לזה. וזה היה אצל לאה ששפכה דמעותיה עד שזכתה ונתקבלה תפלתה.

ועוד יש עומק בזה, כי הנה שלח יע"א דורון לעשיו. וזה היה כדי להכניע כוחו כמ"ש באוה"ק ששלח לו כמנין תק"ף בהמות כדי להכניע בזה תוקפו. וגם תק"פ הוא כמנין שעיר, וכמנין ס"מ עם לילי"ת. ואי' בזוה"ק שהיה דורון זה בבחי' שעיר המשתלח לעזאזל ביוהכ"פ. והנה מהראוי היה שדינה תהא ג"כ חלק מהדורון לעשו כאשר יתבאר. ונקדים דברי המד' תנחומא ר"פ ויצא וז"ל ילמדנו רבנו ההורג את הנפש בשגגה להיכן היה גולה כך שנו רבותינו ההורג נפש בשגגה גולה לערי מקלט וגו' ויעקב אבינו גלה לחץ, בורח בנפשו וגו' ע"כ. וצ"ב מה שייכות בריחת יע"א לבריחת הרוצח לערי מקלט.

אחוזים באותיות הפרשה של הבהמות ששלח יעקב לעשו ששם הוא מקומם שהם מסורים ביד היצה"ר ואין להם התבלין להנצל מהיצה"ר כמ"ש רז"ל בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין. והם אותם אשר יצה"ר שופטן, והרי הוא היצה"ר הוא הס"מ. וע"כ הם שייכים לעדר הבהמות שנשלחו לעשו. אבל בימות המשיח ישובו כולם להגאל מידו ולחזור לשרשם. ואותו ע"ה חידש ענין כזה השייך לאותיות התורה שבחלקו שעתיד הוא לשוב לשרשו בימות המשיח. והרגיש בנפשו הכרח לבקש שיאמרו דבר זה בשמו כי האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, ועי"ז יזכה לגאולתו לשוב לשורשו. ועכ"פ לגאולה פרטית אף טרם הגאולה הכללית. ומילא ר' אושעיא את בקשתו ואמר המאמר בשמו שבזה החזיר המאמר לשרשו. כי ענין זה ראוי לעצם המאמר שעתידים כל הנשמות לחזור למלך המשיח ולשוב לשרשם. וע"י שבכל דור ודור לומדים בני תורה שבישראל את המאמר הזה במדרש בשם אותו עם הארץ, פועלים איתערותא שכמה עמי הארץ ישובו לתורה, ומקריבים הגאולה.

וענין זה נרמז בדברי עשו שאמר מי לך כל המחנה, שדייק לומר לך כי כל המחנה ששלח אליו לדורון הם באמת שייכים ליעקב ועתידים לשוב אליו. וע"כ ר"ת לך כ"ל ה'מחנה אותיות כל"ה, שהם ר"ת כי ל"ה ה'מלוכה. כי עתידים כולם לשוב תחת מלכותו של הקב"ה. ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו. כדי לשפוט למי ראויים כל הנשמות האלו שתחת ידו. וגם נרמז בתיבת מ"י ר"ת מ'נחה ישיבו, שהוא הפסוק שהביא המד' הנ"ל.

נמצא מבואר שתכלית הדורון היה להשתדל להשיב את עשו למוטב ותקן בזה הפגם של יעקב שמנע ממנו התשובה ע"י לקיחת הברכות. וע"כ היה ג"כ ראוי שיתן לו את דינה להחזירו למוטב. מאותו טעם עצמו ששלח אליו הדורון. וע"כ נענש יעקב על שמנע ממנו את דינה. אבל אין בזה ללמד על הכלל, שודאי א"צ להנשא לרשע כדי להחזירו למוטב. ורק אצל יעקב היה תביעה ע"ז כנ"ל.

והנה אי' בזה"ק (במאמר שאומרים קודם התקיעות) שקבלת הברכות מיצחק הוא בחי' ר"ה ואח"כ שלוח הדורון לעשו הוא בחי' יוה"כ שמשלחים שעיר לעזאזל. ואח"כ הוא בחי' סוכות שברח יע"א לסוכה להגונן מפני עשו וזהו ויעקב נסע סכותה, ע"כ. אמנם סדר זה היה נשלם רק בדורות הקודמים. אבל לדורות האחרונים גילו לנו תלמידי הבעש"ט שעדיין נמשך זמן גמר החתימה עד חנוכה. וע"כ אחר ויעקב נסע סכתה באה הפרשה של ותצא דינה שזו הפרשה

של חנוכה. שענין לקיחת דינה לשכם הוא כדוגמת גזרת היונים שכל הנשאת תבעל לטפסר תחילה (עיין בילקוט ראובני פ' זו), ויע"א בא לשכם שהוא בחי' המקום שלמטה מעשרה ששם מדור הסט"א. שכ"ם ר"ת ש"ם כבוד מלכותו. כי בחי' יחודא תתאה של בשכמל"ו הוא שהקב"ה שוכן בכל מקום ומחיה את כולם אפי' במקום החיצונים והקליפות. ודרשו, ומלכותו בכל משלה אפילו שדים ומוזיקים. וע"כ אומרים זה בלחש ובחשאי שאין זה כבודו יתברך. וכמו שהמשילו חזו"ל לבת מלך שהריחה ציקי קדרה ונתאוה להם ואין הנמוס שתאכל מהם כי בת מלך היא אבל א"א למנוע ממנה מבוקשה ע"כ הביאו לה עבדיה בחשאי. וה"נ בשכמל"ו אומרים בחשאי. שאין זה לכבודו ית' שנמצא אף במקום החיצונים. וע"כ שכ"ם הוא המקום של מדור הטומאה והוא בחי' רה"ר. וזהו ותצא דינה שיצאה מרה"י שהוא רשות הקדושה לרה"ר שהוא רשות הטומאה. ושם הדליק יע"א נר חנוכה ברה"ר למטה מעשרה ונעשה הנס של רבים ביד מעטים שנפלו שכם ביד שמעון ולוי. והיתה הנקמה על אשר טמאו אחותם כמו בחנוכה שהיתה הנקמה על מה שטמאו את השמנים. ושכ"ם בגימט' י' פעמים ל"ו שהם ל"ו נרות של חנוכה. ואחז"ל שקבע יעקב תחומין כשבא לשכם. והענין שעשה שם רשה"י כי ענין היציאה חוץ לתחום הוא במשקל אחד עם ההוצאה לרה"ר דשניהם ילפינן ממקרא א' אל יצא איש ממקומו. וע"כ קביעת תחומין הוא ענין קביעת רה"י.

ומובא באוה"ק שהיה בשכם נצוץ נשמת רבי חנניא בן תרדיון וע"י מעשה זו הוציאה דינה ממנו נצוץ זה שבתוכו ונרמז במ"ש והארץ רחבת ידים. רחב"ת ר"ת ר"בי ח'נניא ב'ן ת'רדיון. ובזה כבר נתקיים השבת המנחה ליעקב שהוא השבת הנצוצות שנשבו בחלק הסט"א. ומה שנרמז זה דייקא בתיבת רחבת ידים, י"ל ע"ד שכתב הרמב"ן בענין הבארות שהבאר השלישי רומז לבנין העתיד. כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ. וע"כ רחב"ת רומז על בנין העתיד. והנה ר"ח בן תרדיון היה גבאי צדקה כמו שאחז"ל (בבא בתרא י'): לא יתן אדם פרוטה לארנקי של צדקה אא"כ ממונה עליה כר"ח בן תרדיון. וצדקה היא הפודה נצוצות מן השבי' ומקרבת את הגאולה. וע"כ נרמז ר"ח בן תרדיון שנפרדה מיד שכם בתיבת רחבת הרומז לזמן הגאולה. וכן נר חנוכה שמדלקין על הפתח הוא רמז אל הצדקה שנותנים לעני בפתח כמובא בשו"ע שנהגו העניים לסבב בחנוכה על הפתחים.

ובמד"ר (פר' ע"ז-א) עה"פ ויותר יעקב לבדו. מה הקב"ה כתוב בו ונשגב ה' לבדו אף יעקב ויותר יעקב

שעתיד הקב"ה לקראו בשם ישראל. אך מפני שבאו אומה"ע אח"כ והפיצו רעיון שהם ישראל ח"ו ע"כ הקדים המלאך והודה לו שיודע הוא שהאמת שזרע יעקב הם עם ישראל.

ועל זה צריך להיות שמחת ישראל בעושי שזכינו ליקרא בשם ישראל כמו שאומרים בכל יום שמאהבתך שאהבת אותו ומשמחתך ששמחת בו קראת את שמו ישראל וישרון. וצריך הלב להתעורר איך הקב"ה אוהב את ישראל ואיך הוא שמח בישראל וכמ"ש מאהבתך, ומשמחתך וכו' קראת את שמו ישראל. וכמים פנים לפניו תעורר זה אהבה ושמחה לישראל שישמח ישראל בעושי. וכ"א מישראל אשר בשם ישראל יכנה ישמח ויגיל בחג זה כי יש לו חלק באלק"י ישראל"ל (בגימט' נר"ת חנכ"ה) וישמח ישראל באלקי ישראל הנקרא ישראל (כדאי' בנועם אלימלך עה"כ וישראל אהב את יוסף) וישמח ד' במעשיו בביאת משיח צדקינו בב"א.

לבדו. והענין שלעתיד לבוא יתכנס כל העולם להיות רשה"י תחת רשות יחידו של עולם ותתבטל רשות הטומאה שהוא רה"ר רק ונשגב ה' לבדו. וזה נרמז בר"ת ותצא דינה בת לאה שהם אותיות לבד"ו. כי אז היה הפגם שיצאה מרה"י לרה"ר כנ"ל אבל לבסוף עתיד לחזור לתיקונו לרשה"י ונשגב ה' לבדו. וכבר היתה התחלת התיקון בבחי' גאולה פרטית ע"י שבא יוסף לשכם ונקבר שם עם שני בניו מנשה ואפרים שהם מצאצאי דינה כדאי' במד' שאסנת הנשאת ליוסף היתה בתם של דינה ושכם.

והנה אחר שתיקן יע"א את אור החנוכה בענין שכם כנ"ל, אז קרא לו הקב"ה בשם ישראל שאז נתבטלה עצת היונים שאמרו כתבו לכם על קרן שור שאין לכם חלק באלקי ישראל. ונתברר כי יש לישראל חלק באלקי ישראל. וע"כ נקרא אז בשם ישראל. ולכאוי' יל"ד על מה הוצרך המלאך להקדים לו

לרעות בגנים

משא"כ אח"כ וכו' וכאשר בארתי מזה במ"א, וז"ש כל אשר תמצא ירך לעשות בכחך עשה, כי נודע מעלת הצעקה יותר מכל מיני לשונות של תפלה, וגם כשהוא בכח בוקע כל האוירים כמ"ש הקדמונים, והבן. (תולדות יעקב יוסף פ' וישב)

והעולה כי ע"י הכח בכל רמ"ח איבריו במצוה אחד לבד ניצול גיהנם. וה"נ הדיבור שהיא בהכרזה ובכח, משא"כ אמירה בחשאי, וה"י הדיבור בגלות להתפלל בכח ובהרמת קול שהי' כל אחד בוש מחבירו בסוד ויהיו שניהם ערומים ולא יתבששו קודם החטא.

כאשר נשתכר ויתגל בתוך אהליו. ואחז"ל שהוזכר בפסוק שם קודם לפת אף שיפת הוא הגדול יען כי שם נודרו במצוה. וממנו למדה תמר לכבד את האדם שנברא בצלם ולא לבזותו ח"ו. והיות כי התנהגה תמר ע"פ הנהגתו של שם זכתה בכך ששם בן נח עמד על דינה בשמים ממעל בב"ד המכוון שם לב"ד שלמטה ועשה לה טובה לזכותה. וא"ש מה שכ' במדרש שהביא הבעה"ט ששם בן נח היה דנה. והכוונה בב"ד שלמעלה המכוון נגד כל ב"ד שלמטה. וכשעמדה למשפט ונתעורר עליה מדת הדין והיה אז עידן ריתחא לעילא וקטרג הס"מ שאין ראוייה לזכות בדינה וזה מחמת מכירת יוסף שאירע קידם לזה, והס"מ טען שאין בני יעקב ראויים להוליד מלך המשיח, וע"כ בא וריחק סימניה, ואז בא שם בן נח ועשה לה טובה ועל ידו נשתלח גבריאל לקרב הסימנים אליה למען תזכה בדינה.

וכמו שנרמז בר"ת משי"ח מ'תגלה ש'מנת י'מי ח'נוכה. וע"י שהתחיל שם בעסק התיקון של עולם הבא זכה לציצית השייכים לזה. וע"כ בברכת אהבה רבה אנו מקבצים הד' ציציות אחר שאנו מבקשים שלא נבוש ולא נכלם וגו' וקבצנו יחד מארבע כנפות, כדי לעשות פועל דמיוני בקבוץ הציצית שכמו"כ יקבץ אותנו הקב"ה קוממיות לארצנו, לתקן עולם בהסרת הבושה וכלימה. וכן היה כאן במעשה תמר עם יהודה שמסרה תמר את נפשה למען הימנע מהלבנת פניו של יהודה שזה מענין תיקונו של משיח שאז יקויים לא תבושי ולא תכלמי. וכן יהודה היה לו נסיון גדול להודות ולהביא עצמו לידי בושה גדולה לפני אבותיו אך עמד בנסיון וכמו שאחז"ל שאמר מוטב שאהיה בוש בעוה"ז משאתבייש לעוה"ב.

והישמח משה אמר בדרשה לפני תקיעת שופר שבכל ראש השנה באים כל שרי האומות ומבקשים על עמם ועל ארצם שתהיה להם מלכות וכל הצרכים הנצרכים להם. ואח"כ בא ג"כ המלך המשיח ומבקש שיתנו לו ג"כ חלקו ומלכותו. ואם ח"ו אומרים לא שעדיין לא בא הזמן אזי יוצא משם בבושה וכלימה וכל השרים מלעיגים ממנו. וזהו כל עצם בקשתו בראש השנה לבקש על אחינו האביון זה משיח צדקנו לבל יבוש ולא יכלם, ואת חרפת עמו יסיר ויקוים בנו נחמת הנביא ישעאי, אל תיראי כי לא תבושי ולא תכלמי כי לא תחפירי כי בוש עלומיך תשכחי וחרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד וגו' אמר גואליך ד'.

והנה גם יפת זכה לשכר על מה שכיסה את אביו שזכה זרעו לקבורה והיינו גוג ומגוג שאמה"כ שיתן להם הקב"ה מקום קבורה. והענין כי שם נודרו במצוה

היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה וגו'. בגמ' סוטה (סוטה י' ע"ב) היא מיתוצאת מיבעי ליה אר"א לאחר שנמצאו סימניה בא ס"מ וריחקן בא גבריאל וקירבן ע"כ. וצ"ב באיזה זכות בא הס"מ ליטול הסימנים וכי הפקר הם לכל הבא לנטלן. הבעל הטורים הביא בשם מדרש ששם בן נח היה מאותם שדנו את תמר. ותמה ע"ז שהרי לפי החשבון כבר לא היה כבר חי אז. והנה גם בגמרא (מכות ג:) איתא שבית דין של שם דן אותה, ושם תירץ רש"י שאע"פ ששם לא הי' חי, מ"מ תלמידיו אחריו נקראים בית דינו. אולם זה ניחא לפי הלשון שם. אבל במדרש שהביא בעה"ט ששם דן אותה, דוחק הוא לתרץ כזה.

ווי"ל הענין כי ידוע שיש כמה סוגי דין בשמים. יש ב"ד של מלאכים ששם הדין באופן חמור, ויש ב"ד של צדיקים ששם הדין קל יותר כי הצדיקים משיגים גודל הנסיונות שבעוה"ז. ולפעמים נוטלין צדיק מעוה"ז כדי להיות דיין בעולם העליון. ע"ד שאירע בימי הרה"ק מהר"ם מרימנאב זצוק"ל שבאו לפניו נשמות מעולם העליון בקובלנא אשר הרה"ק המגיד מזלאטשוב זצוק"ל הוא דיין למעלה ומחמיר מאד בעניני קדושה. והועילו בקשותיהם ונתמנה אחר תחתיו. וכן אם אחד מקושר לצדיק אחד ומתנהג עפ"י הוראתו והדרכתו אז יכול הצדיק לעשות לו טובה בעולם העליון, כידוע כמה עובדות אשר היו אצל הצדיקים הקודמים.

והנה כ' החת"ס בתורת משה ר"פ משפטים ע"ד רש"י שהמביא דיני ישראל לפני ערכאות מחלל את השם ומייקר שם האלילים. כי כנגד ב"ד שלמטה יש ג"כ כנגדו ב"ד למעלה בשמים ממעל. וכנגד ב"ד ישראל יושבים למעלה מלאכים הקדושים והטהורים. וכנגד ב"ד של ע"ז יושבים למעלה שרים שלהם הנקראים אלילים. וכאשר ילך לרון לפני ב"ד שלהם ולא לפני ב"ד של ישראל מוקיר שם אלילים ע"כ. ונמצא שכאשר עמדה תמר לדין לפני ב"ד שלמטה היה כנגדם ב"ד בשמים ממעל. והנה תמר קבלה על עצמה שלא תאמר בפירוש שהיא הרה מיהודה כדי שלא להלבין פניו, כמו שדרשו חז"ל עה"כ היא מוצאת, שנוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים. והיה כזה מסירת נפש גדול כי הרי ידעה תמר שהיא מעוברת עם ניצוץ נשמת משיח כמבואר במדרש שהיתה אומרת פנו לי מקום שאני מעוברת עם מלכים. וא"כ ע"י שמוסרת עצמה לשריפה הרי יתבטל ח"ו כל חמדת ישראל אשר כל הבריאה מצפה ומשתוקקת לביאת המשיח. ועכ"ז ויתרה על כל היקר והגדולה בכדי שלא לבזות את פני יהודה. ומאין למדה תמר קודם מתן תורה לדקדק כ"כ על כבוד הבריות. לימוד זה בא לה ממעשה של שם שדקדק לכסות את נח בשמלה

לטומאתה. ומדה טובה מרובה שע"י שג' ימים הראשונים של טבת נכללים בימי חנוכה יש חזקה לקדושה בג' ימים ולהמשך אח"כ.

ועיקרן של ימי החנוכה הוא ההלל וההודאה ומהם שואבים הודאה לכל ימי השנה כמו שכל רגל הוא מיוחד לשאוב בו ענין מיוחד. ובחנוכה הוא עת הקנין של הודאה על כל השנה כולה. ואמרו צדיקים שימים אלו הם בבחי' אבנים טובות ומרגליות שבימות החול. וכבר רמזנו ברש"י משל למרגלי"ת שנפלה בין החול. וע"י ההודאה כראוי בהרגשת הלב יכולים לקנות הודאה לכל השנה. וזהו ע"י שבאים בזמן לתפלה ואומרים פסוד"ן. בנעימה ומתינות ועי"ז מרגישים מתיקות בתפילה. כי ע"י אמירה במרוצה א"א להרגיש מתיקות, כי אם ע"י האמירה במתינות ובקול נעים. ויש להתבונן שמומרים אלו הם שירי דוד נעים זמירות ישראל. והאיך אמרם הוא בעצמו. וכי ס"ד שאמרם בחפזן ובהבלעה הלא אמרם בכל כח נשמתו. וכן אף אנו יש לנו לאמרם כן בנעימה ומתיקות שיקשה לזוז מן התיבה מגודל המתיקות. וכל אחד יכול לזכות להרגיש המתיקות ע"י הרגילות להתפלל במתינות וקול נעימה. ואיתא בספר דברי ישראל, "השולח אמרתו ארץ עד מהרה ירוץ דברו", מי שדברי תפלתו במרוצה, שולח אמרתו עדי ארץ ואינו עולה למרומים. ומובא בסהפ"ק שעליית מצות הדלקת הנרות הוא בתפילת השחר בהלל והודאה. וימי חנוכה אלו הבאים עלינו לטובה שנקבעו להודות ולהלל לשמו הגדול ית', ישפיעו עלינו נסים ונפלאות וישועות כימים ההם בזמן הזה, ונזכה להודות ולהלל על גאולתנו ועל פדות נפשנו.

וקיימה בחיות וחשק ע"כ זכה לטלית של ציצית שהיא בחי' חיים כי ח' חוטין יש לציצית כנ"ל. וחיי"ת רומזת לבחי' חיים כמו שדרשו חז"ל במנחות (דף כט:) על הא דחטרי להו לגגיה דחיי"ת כלומר חי הוא ברומו של עולם. וזכה שם למקיפין של חיים. משא"כ יפת שעשה המצוה בעצלתיים ובקרירות בבחי' מיתה ע"כ זכה למקיפין של מיתה והיינו שזכה לקבורה שגם זה בחי' מקיפין אך הוא מקיפין של מיתה כמו שקיים המצוה באופן של מיתה, ובלי חיות.

ובשבת זו ברכנו את חדש טבת הבעל"ט. אשר מי הוא עוד אשר זקוק לברכה כחדש טבת אשר נתון תחת שליטתו של עשו. והוא קשה יותר מתמוז ואב כדאיתא בזוהר כי בו עיקר שליטת הס"מ עד אשר יזכה ליצא לחרות. ומובא מהאבני נזר (בשם משמואל על ר"ח טבת) שע"י שנמשך החנוכה אל תוך תחילת החודש טבת מתקיים מ"ש מחצת ראש מבית רשע שבזה אנו מוחצים כוחו של הס"מ שבהחדש זה ע"י שאנו תופסים את ראשו והכל בתר רישא גרירא. ובוה י"ל הכוונה מ"ש הוא יושפך ראש, שבראש חדש טבת השייך לס"מ אנו מתגברים עליו בכח אור החנוכה. ובשנה זו אשתני למעליותא שחדש כסלו הוא חסר ועי"ז יש לנו ג' ימים של טבת השייכים לחנוכה שלא כפי קביעות רוב השנים שרק ב' ימים של טבת הם חנוכה. ומצינו שהיה חשך ג' ימים בחדש טבת בח' ט' וי' בו. ועי"ז היתה התגברות גדולה של הטומאה שהרי התחזקה בג' ימים. וכמו שמצינו בזבז גדולה אם ראתה ג' ימים התחזקה בטומאה וטומאתה נמשכת להלאה. משא"כ אם לא ראתה ג' ימים, שומרת יום כנגד יום ואין המשך

בגודל התגברות הסט"א בפרט בדור האחרון שנמצאים במצב כזה אשר חז"ל אמרו בכיוצ"ב מה יעשה הבן ולא יחטא. ובכל זאת מתאמצים לעבוד את השי"ת בתורה ובתפילה ובקיום מצוות. ודבר זה נחשב לפלא עד שאמר הנביא (זכרי' ח) "כה אמר ה' צבאות כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא". וע"כ הסט"א בעצמה ג"כ עומדת בהתפעלות ובתמהון מגודל חוזק הנשמה הישראלית. אבל פרעה בהגידו את החלום, חיסר פרט זה כי לא רצה להודות על האמת איך הסט"א באמת מתפלאת ומתפעלת מן הקדושה.

וזה ענין נרות חנוכה שמדליקין ברה"ר בשמאל הפתח בלילי טבת הארוכים שרומזו על התגברות הסט"א. ואעפ"כ מתאמץ האדם ומקיים מצות חכז"ל ומדליק נ"ח ובאתערותא דלתתא איתער לעילא שגם הקב"ה ידליק את נר נשמתו שתהא השלהבת עולה בלהב. וידוע מספרן של צדיקים תלמידי הבעש"ט שעדיין נמשכת גמר החתימה עד זאת חנוכה. וכי המנחת אלעזר שלא מצינו ענין זה בדברי חז"ל בתלמוד ומדרש וזוה"ק ואין זה כי אם מסוד ה' ליראיו. וכבר נתבאר במק"א שענין זה ניתן במתנה לדורות השפלים באחרית הימים שינתן להם ארכא עד זאת חנוכה. כי כר"ה ויוה"כ דנים את האדם לפי מעשיו בפועל. אבל בחנוכה שוקלים במשקל ערך התאמצות האדם בגודל התגברות הרע והיאך גדולה השתוקקותו ורצונו בעומק לבו באור הגנוז הנמצא בו. ועפ"י יצא כאור משפטו.

וכן בימי החשמונאים כאשר היתה גדול התגברות הסט"א לבטל את ישראל מקיום המצוות. והיה דבר זה בעיני ישראל לצרה גדולה על שנמנע מאתם ללמוד התורה ולקיים מצותיה. והנה כאשר נשאל אדם מה משמעותה של צרה הלא יאמר שאם יש לאדם ח"ו איזה צער בענין בני חיי ומוזני לזה יקרא צרה. אבל שיהא נחשב לצרה מה שנמנע מן האדם ללמוד תורה ולקיים מצוות אין זה משמעות ענין צרה בעיני אנשי העולם. אבל אצל בני ישראל דבר זה נחשב להם לצרה. וע"ז אומרים בהודאת על הנסים "ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם", שהקב"ה עמד בהתפעלות לראות מה נחשב אצל ישראל לעת צרה שמניעת קיום המצוות היה נחשב להם לעת צרה. ועי"ז זכו ישראל לישועה כמו שמשיכים רבת את ריבם וכו'. ודבר זה מעיד על ישראל איך בקרב לבם יש אור גנוז השואף ומשתוקק לעבודת ה'. ולכן אח"כ באו בניך וכו' והדליקו נרות, וזכו להתגלות אור הגנוז הזה ע"י נרות חנוכה.

והנה מן היאור עולות וגו' והנה שבע פרות אחרות עולות אחריהן וגו' ותעמודנה אצל הפרות על שפת היאור. יל"ד מה טיבה של עמידה זו. והלא הפרות הדקות היו שרויים ברעבון עד כדי אכילת פרה שלימה וא"כ מה מקום כאן לעמידה והול"ל מיד שבלעו הפרות הדקות את הפרות הבריאות. ואכן בסיפור פרעה את החלום לא הוזכר כלל ענין עמידה זו.

וי"ל הענין ע"פ מה שפי' הגאון רש"ר הירש זצ"ל בפי' לתהלים עה"פ, עומדות היו רגלינו בשעריר ירושלים. כי הנה מטבע האדם שכאשר הוא רואה ענין המפליא אותו מאוד אזי מגודל ההתפעלות והשתוממות אין רגליו מוליכות אותו רק עומד מלכת. וה"נ כאשר עלו בני ישראל לרגל והגיעו לירושלים והאיר אל עבר פניהם גודל הופעת התפארת והקדושה הנמצאת שם. ואז מגודל ההתפעלות נשתוממו ונשארו עומדים על מעמדם. וע"ז כוון הפסוק, עומדות היו רגלנו בשעריר ירושלים עכת"ד.

ועד"ז י"ל דהנה ידוע מספה"ק ברמז שבע הפרות הבריאות ושבע הפרות הדקות שהם ענין שני הנפשות הנמצאות באדם הישראלי שהם נפש האלקית בחלל הימיני שבלב ונפש הבהמית בחלל השמאלי. והנפש האלקית חפצה ומשתוקקת לאהבת ויראת ה', ואילו הנפש הבהמית מתאוה לחמירות עוה"ז ולכל רע. וע"י התגברות כוחות הרע נעשית הנפש הבהמית מושלת על נפש האלקית עד שאין ניכר כלל בהתגלות אצל האדם יראת ה' ואהבתו. אך עכ"ז נמצאת בכל נפש מישראל אהבה מסותרת בעמקי לבבו אשר מים רבים לא יוכלו לכבותה. ונקודה זו היא בחי' אור הגנוז שנמצא אצל כא"א מישראל. וע"ז מיוסד דרך העבודה של ס' התניא ללבות את הניצוץ החבוי במעמקי הלב עד שתהא ללהב יצאה. והנה הגם שע"י התגברות הסט"א בפרט בדורות האחרונים גוברת היא על נפש האלקית ובולעת אותה עד שלא נודע כי באו אל קרבנה. עכ"ז הסט"א בעצמה מכרת את רום ערך נפש הישראלית אשר מכסא כבוד חוצבה מפנים ממעלת המלאכים. והיא נכנעת לפני מעלתה וחשיבותה. וזה שאמרה"כ, ותעמודנה אצל הפרות על שפת היאור. שהפרות הרעות והדקות שהם נפש הבהמית והסט"א עמדו בהתפעלות אצל הפרות השמנות שהם נפש האלקית. ועמדו על מעמדם מחמת ההתפעלות מגודל ערכה וחיבתה וכפי' הנ"ל עה"פ, עומדות היו רגלינו. כי גדול מאוד הפלא היאך

ויקץ פרעה והנה חלום, כשיעקב חולם הוא רואה מראות אלקים, והנה סולם וגו' והנה ד' נצב עליו. אבל פרעה כשמקיץ משנתו ומחלומותיו, גם בהקיץ הנה חלום, כל חייו ושאיפותיו ומעבדיו הם חלומות של הבל.

* * *

מנהג צדיקים שהשמש שמדליקים בו נ"ח הוא משעוה. וראיתי רמז, שעו"ה ר"ת ה'קיצו ו'רננו ש'וכני ע'פר, ולכן משתמשים בו לנר נשמה. ולדרכנו י"ל שמשתמשים בו בחנוכה, מפני שהשמש מרמז לשכינה היורדת ומורידה את האור למטה מעשרה להדליק אותן הנשמות אשר שחה לעפר נפשם דבקה לארץ בטנם. ולהעלות ולהזריח אורם בבחי' בהעלותך את הנרות. ולכן השמש מכריז לאותן נשמות הכבויות והנפולות, הקיצו ורננו שוכבי עפר. זה מרומז בפרשת וישב ובפרשת מקץ, שתי הפרשיות של חנוכה, וגמליהם נושאות נכאת וצרי ולט הולכים להוריד מצרימה. ופי' רש"י, נכאת זה שעוה. והשעוה יורדת למצרים להדליק שם הנרות.

וכן צרי, הרפואות של חנוכה (מלשון הצרי אין בגלעד אם רופא אין שם). וכן לט, הוא אור הגנוז, מלשון וילט פניו באדרתו. והנה נכא"ת ר"ת כי א"תה ת'איר נ"רי. עם השמש של שעוה הבא מלמעלה להדליק הנרות, בזה אתה מדליק ותאיר נרי למטה מיו"ד ברשות הסט"א בבחינת להוריד מצרימה. וכן הוא בפרשת מקץ, קחו מזמרת הארץ, מעט צרי מעט דבש, נכאת ולט. ומסיים הכתוב, ד' אלהי יגיה ח'שכי ר"ת אי"ח, ימי ח'נוכה א"לו. חשכ"י בגימ' י"ג פעמים שם הוי', אלו י"ג מדות הנמשכות בשעוה ההדלקה, להאיר בתוך חשיכה.

* * *

בשבת זו קוראים בענין חילוף מלבושים. ויגלח ויחלף שמלותיו. וכן בהפטורה, הסירו הבגדים הצואים והלבש אותו מחלצות. כי זה ענין חנוכה זמן גמר החתימה והתשובה, להסיר האדם ממנו את בגדים הצואים ולהתלבש בחילוקא דרבנן בגדים הארוגים מחוטי תורה ומצוות.

למטה יהודה עם אהליאב בן אחיסמך למטה דן כדי לצרף הגדול שבשכטים עם הירוד שבשכטים. ומצינו בשבט זה כמה עניני פגם כמו שלומית בת דברי שהיתה היחידה בישראל שנכשלה במצרים והיא היתה משבט דן. וכן פסלו של מיכה היה בשבט זה. והם היו נפליים מענני הכבוד כמו שהביא בתרגום יונתן עה"פ, ויזנב בך כל הנחשלים אחריו. וע"כ שבט זה מכוון לחדש טבת שבו התחלת פורענות הגלות. אמנם אי' במד' פר' ויחי (פר' צ"ח-י"ד) שהיה יעקב אבינו רואה את שמשון שהוא משבט דן וסבר בו שהוא מלך המשיח וכיון שראה אותו שמת אמר אף זה מת. לישועתך קוית ה' ע"כ. ולכא' למה היה סבור עליו שהוא משיח. אך הענין שהגלות מושרשת בגאולה ולא יתכן שירדו ישראל לגלות בלא הכנת הגאולה. וזה ענין הרמז בסדר של א"ת ב"ש שנרמז בו קביעות מועדי השנה לפי ימי הפסח דהיינו יום א' דפסח יחול בו תשעה באב. ויום ב' דפסח יחול בו שבועות. וכן להלאה. ולכא' למה בא הרמז ליום ת"ב באורו יום של שורש הגאולה שהוא יום א' דפסח. אלא מפני שהגלות מושרש בגאולה ומיד בהתחלת הגלות יש גאולה מוכנת. וכן ביום ת"ב הוא יום לידת בן דוד. ומעתה יפה ראה יע"א בשבט דן שהוא נגד חדש טבת שבו התחלת פורענות הגלות שבו נמצא ג"כ שורש הגאולה. ובפרשתנו כ' ובני דן חשי"ם. חשי"ם אותיות משי"ח.

והנה רגל מחנה דן היה לצד צפון כדכתיב, רגל מחנה דן צפונה יסעו, כי צד צפון אין שם זריחת השמש והוא רומז על חדש טבת שבו הלילות ארוכים ובו התגברות החשך. והנה לחד דעה במד' השלמת מנין שבעים נפש אשר בפרטן אינם אלא ס"ט היה ע"י חשים בן דן. שהוא נחשב לשנים כמ"ש, ובני" דן חשים. והנה הוא מכוון אל האחרון שבישראל כי הוא המשלים את מנין הע' נפש. והוא שייך לשבט דן המאסף לכל המחנות והירוד שבשכטים. וע"כ הוא המדרגה התחתונה ביותר שבישראל. ומובא בס' ערבי נחל פ' בשלח שסדר האותיות של א"ב הם יורדים ממדרגה למדרגה עד האות תי"ו שהיא המדרגה התחתונה ביותר. ורגל התי"ו היא הנכנסת לרשות הס"א כמ"ש, רגליה יורדות מות ע"כ. וזהו חשים בן דן שהוא כנגד רגל התי"ו. ושבט דן הוא הנפלט מענני הכבוד וכמו שרגל התי"ו נפלט מאותיות האל"ף בי"ת כי הוא כבר בולט לחוץ מחצר הקודש. והנה אות תי"ו כמו שנכתב בכתב אשורית הוא צירוף ד', עם נו"ן, כדאייתא בספר היכל הברכה. ולדרכינו הוא צירוף ד"ן, שהוא נשרש באות תי"ו. שהרגל שלו נפלט מן הענני

בפרשה זו טמון שורש הגאולה כמו שהביאו כחז"ל במדרש על ענין הגשת יהודה ליוסף שרמזו על זמן העתיד שיהיו יוסף עם יהודה לאחד ולא יחצו עוד לשתי ממלכות ועבדי דוד מלך עליהם. וכן אמרו במד' בענין הבכיה בהתודע יוסף עם אחיו. שכן יהא ג"כ בעת הגאולה כמ"ש בבכי יבואו ובתחנונים אובילים. ופרשה זו היא פרשת הליכה לגלות ונקראת בשבת שלפני עשרה בטבת שאז היה התחלת החורבן והגלות. והנה אי' באבודרהם דאם היה אפשר שיחול י' טבת בשבת היו מתענים בו דכ' בעצם היום היינו עצומו של יום. ובטעם הדבר כ' החתם סופר בדרשות משום דיום זה הוא אתחלתא דפורענותא וע"כ הוא חמור יותר. ועדיין צ"ב.

וי"ל עפ"י המובא דהחדשים נחלקו לב' סדרים. האחד הוא מניסן עד אלול, והשני מתשרי עד אדר. וסדר זה האחרון תחילתו דין כי חדש תשרי הוא חדש של דין וע"כ אותיות של החדש באו בהיפוך בסדר תשר"ק. ואי' בזה"ק שנתחלקו החדשים ליעקב ולעשיו. ובא לחלקו של יעקב ג' חדשים הראשונים שהם ניסן אייר סיון וכן העומדים לעומתם תשרי חשון כסלו. ועשיו קבל החדשים האחרונים תמוז אב אלול וכן טבת שבט אדר. אלא שיעקב חטף ממנו את חדש אלול וחציו האחרון של אב. ומסתבר לומר הגם שאינו מבואר, שכמו"כ חטף ממנו את אדר וחציו האחרון של שבט. וחדשי טבת ותמוז וכן חציו הראשון של שבט ואב הם ברשותו של עשיו. וצריך בהם שמירה מגירי דשיטנא. וצדיקים היו מצפים שיברכו את חדש שבט, שאז כבר מתמתקים הדינים. והיות כי חדש טבת הוא בסדר החדשים המתחילים בתשרי שהוא דין ע"כ חדש זה תקיף ביותר כח הדין. ולכך תענית י' טבת אינו נדחה אף מפני השבת ואדרבה צריך את כח השבת להמתיקו.

ואחז"ל שכשתרגמו את התורה ללשון יונית היה חשך ג' ימים בעולם ביום ח' ט' וי' בטבת. וכבר עמדו הראשונים לבאר מהו החומר הגדול במה שתרגמו התורה ליונית. וי"ל עוד כי אותיות התורה הם נשמות ישראל כידוע. וע"י שתרגמו האותיות ללשונות האומות כלומר שהאותיות נכנסו במקום שליטת האומות זה רמז על התחלת פורענות הגלות שבני ישראל יגלו לבין העמים ויתערבו בלשונותם. והנה י"ב החדשים מכוונים ל"ב שבטים כידוע. ולפי סדר דגלי מדבר מתייחס חדש טבת לשבטו של דן שהוא הדגל האחרון. ושבט דן הוא הירוד שבשכטים כמו שהביא רש"י שצירף הקב"ה בצלאל בן אורי

הכבוד. וע"כ ובני ד"ן חשי"ם הם בגימ' לילי"ת שהיא הממונה על הלילה, אשר בו תרמוש כל חיתו יער והוא זמן שליטת החיצונים.

והנה אחז"ל שחשים בן דן היה חרש ואלם וכשהמתינו בקבורת יעקב מפני שעשיו עכב מכח טענת חלקו, עמד והתיו את ראשו של עשיו. דהנה ענין שבטו של דן הוא רומז לדורנו השפל בעיקבתא דמשיחא שהוא סוף כללות קומת הדורות אשר אנו העם ההולכים בחשך בחשכת הזמן, ואנו נפלטים מענני הכבוד. אשר מאז ומעולם, מעת היו ישראל לגוי היה כבוד ה' זורח עלינו ע"י הנבואה ואח"כ ע"י בת קול ושוב ע"י השגת ריה"ק. אבל בזממה"ז חסרנו כל אלה ונטל כבוד מבית חיינו, ואין ניכר עוד כבוד ה' עלינו. וכבחי' שבט דן, ורגל התי"ו שנפלטו מענני הכבוד. ואנו בבחי' חשים בן דן שאנו חרשים ואלמים ואין ביכלתנו לומר דיבורים לפני הקב"ה, וכאשר הקדימו הצדיקים שכן יהא בסוף יומיא שכאשר ירצה בר ישראל לומר דיבור לפני הקב"ה וועט מען אים די ווערטער ארויס רייסען פון מויל. ועי"ז נאלמנו דומיה בבחי' חשים בן דן. והנסיגות רבים וגדולים כאשר הזכרנו בשבת העל"ט שאנו בבחי' מה שאחז"ל שאדם הנוטל בנו ומאכילו ומשקהו ומרחצו ומושיבו לפני פתח של זונות מה יעשה הבן שלא יחטא. וכזה הוא המצב בדורנו השפל. אך לעומת זה גדול חשיבותנו כי כל עובדא קטנה בדור כזה נחשבת בשמים עד למאד וכמו שאמר האריז"ל למהרח"ז בדורו שכל דבר קטן בדור זה נחשב יותר מעבודות רמות שבדורות הקודמים. וכיום אפשר להתקרב להקב"ה ע"י עבודות קטנות. וע"י התאמצות ללימוד התורה וכונת התפילה בבחי' ועשה טוב. וכמו"כ בבחי' סור מרע להשמר ככל האפשר מרע ולטפס על הכותל בהתאמצות אף שהוא כותל ישר כמו שאמרו צדיקים על העב. דה בעיקבתא דמשיחא שהיא כדוגמת הטיפוס על כותל ישר. וגם נוסף לזה הכותל הוא מחליק. ונ"מ ההתאמצות חשובה היא מאד. וכמו שחשים בן דן התיו את ראשו של עשו. כן גם אנו הנמצאים בבחינתו. דייקא דור זה יזכה להפיל את מלכותו של עשו ולהושיט ראשו אל מלך המשיח.

והנה צירופו של חדש טבת יוצא מפסוק, גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדיו. ורומז על התרוממות החדש טבת לעתיד ביחד עם חדשי תמוז ואב שהם במשקל אחד. ור"ת של לה' אתי ונרוממה שמו הם שאו"ל הרומז לשאל בן הכנענית המוזכר בפרשתנו במנין הע' נפש שהוא זמרי בן סלוא נשיא שבט

שמעון ושהוא השבט המכוון לחדש אב. ועתיד להתרומם חדש אב ביחד עם חדש טבת. ושבט ראובן ושמעון שהם חדשי תמוז ואב חונים בצד דרום ושבט דן המכוון לטבת חונה צפונה. ולעתיד יתקיים, עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יולו בשמיו. שהם חדשי תמוז ואב מצד תימן וחדש טבת מצד צפון. והעצה היא "ונרוממה שמו יחדיו", היינו להתחבר יחדו באגודה לרומם שמו ית'. והאותיות השניות של תיבות הצירוף - לד' אתי ונרוממה שמו, הם האותיות תימ"ן. הוא הרוח של אורה, שהחלונות הפתוחות לדרום הם מאירים כל היום, ודגל של דן שהוא בצפון רוח החושך יאיר ויזרח כמו תימן מקום האור. ובאמת מחנה ראובן תימנה יסעו, כי ראובן נגד תמוז, בתקופת תמוז האור מתגבר ולכן הי' החורבן בתמוז ואב כדי להמתיק את המרידות. ולכן התעניות של תמוז ואב אם יפלו בשבת יודחו ע"י כח השבת משא"כ תענית של טבת אינו נדחה מפני התגברות מדת הדין. ומ"מ נרמז בצירוף טבת השייך לדן אשר צפונה יסעו, באותיות שניות יש תימ"ן שסופו לזרוח להיות קרן אורה לישראל.

ואמה"כ ותלקח אסתר למלך אחשורש בחודש טבת וגו' ורמז לכלל ישראל עם הקב"ה כי אחשורש רומז למלך שאחרית וראשית שלו (כמבואר בהיכל הברכה על המגילה). ובחדש טבת בזמן הסתר פנים וגלות אז גדלה החשיבות של העבודה ואז, ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים וגו' וישם כתר מלכות בראשה וימליכה תחת ושתי. הרומז למלכות של המלך המשיח ביום שכולו שבת המולך תחת ושתי שרומזת לבחי' ימי החול שעשתה מלאכה בשבת עם בנות ישראל ור"ת ושתי הוא ש'שת ימים ת'עבוד ו'עשית.

ובתפלת אנא בכח המיוסדת לז' מדות, הנה החרוז השני שכנגד מדת הגבורה הוא כנגד חדש טבת שהוא נגד מחנה דן החונה צפונה שהוא לצד שמאל מדת הגבורה. והוא ר"ת קר"ע שט"ן קבל רנת עמך שגבנו טהרנו נורא. וחוד"ש טבת הוא בגי' קר"ע שט"ן. ואז יש להתחנן שגבנו טהרנו נורא. כי הקב"ה שהוא נורא עלילה על בנ"א הביא אותנו למצב הזה של הגלות וע"כ מבקשים אנו ממנו לשגבנו ולטהרנו, בתוך שליטת הס"מ סיטרא דמסאבותא וטומאה. והנה השבת הזה שחל בט' בטבת הוא המתקה גדולה שמפסיק בין שלשת ימי החושך. כן יוציאנו ד' מאפילה לאור גדול ומשעבוד לגאולה שלמה במהרה.

הורידו דמעה על כל פנים. ומה נאמר כהיום הזה. אמנם גדול כח השבת להשפיע עלינו מקדושתה. ומובא בספרים בענין מה שגדולה ביותר העת רצון בעת מנחת שבת שהוא רעוא דרעוא. כי בימי החול זמן המנחה הוא עת תגבורת הדינים וע"כ בשבת שכל דינים מתעברין מינה ואין שליטה למדת הדין כבוא עת המנחה עי"ז מתגברת מדת הרחמים ביתר שאת. ובבחי' זה גדלה מעלת שבת זה אשר בעת בצאת השבת, חל ליל ניט"ל אשר חלוקין הם מנהגי הצדיקים כשחל ניט"ל בשבת. וכאז"ל יש למנהגו שורש. ובשם האבני נזר איתא שבשבת, כיון שכל דינין מתעברין מינה אין לטומאה שום כח ואחיזה והיה לומד לעת כזאת. ומעתה כיון ששעה זו אילו היתה בימי החול היתה מתגברת שליטת הטומאה, ממילא בשבת שמתבטלת כוחה ושליטתה מתגברת לעומתה הרחמים והרצון ביתר שאת ותוקף. ולעת זו מתקיים לבר נטליין ולא עאלין הני כלבין דחציפין. שאין רשות לטומאת הניט"ל ליכנס, וכשלומדים תורה בעת זו אין נכנסין כלבין דחציפין, כמו שכן הוא בימי החול כנ"ל מהבני יששכר.

ושבת זו היא "שבת חזק" שממנו אנו שואבים התחזקות. שבשבת זו סיימנו ספר בראשית שבו למדו אותנו האבות אורחות חיים. וספר זה הוא כנגד קוצו של יו"ד משם הוי"ה, שארבעת הספרים האחרים הם נגד ארבע אותיות שם הוי"ה וספר בראשית הוא קצו של יו"ד כמ"ש הארז"ל. וספר זה הוא נקודת היהדות. ותורתנו היא תורת חיים וכל מה שאנו לומדים בתורה אין זה רק סיפור של זמן העבר כי הכל חוזר ונשנה בפועל כבחייהם. כמ"ש זוה"ק בגנות האומרים שהתורה היא רק ספורי מעשיות ח"ו.

וכמו שהוכחתי מדברי חז"ל במדרש שאמרו שכשלמד רבי מגילת אסתר והזכיר שמו של נבוכדנצר הוסיף וקללו שחיק טמא, ואלו כשקרא בס' ירמיה לא קללו כשהזכיר שמו, ואמר משום שאז כבר מת נבוכדנצר. ולכאז"ל הרי בימי רבי כבר מת נבוכדנצר זמן רב ואף בלמדו בס' ירמיה היה לו לקללו. אלא חזינו מהכא שבשעה שלומדים ענין בתורה נעשה כאילו חיים עכשיו בתקופה ההיא וע"כ כשקרא רבי בס' ירמיה היה נבוכדנצר חי וע"כ לא קללו. ולפי"ז בשבת זו שקראנו פ' ויחי היינו חיים עם יעקב אבינו והיינו נוכחים בעת הסתלקותו וכן היינו נוכחים בעת הסתלקות יוסף הצדיק. וידוע שבשעת ההסתלקות גדולה ביותר מדרגת הצדיק ואז יכולים לקבל ממנו שפע קודש. וכמו שהתאונן

ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד בואי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי. י"ל כי הנה יוסף הצדיק זכה להתעטר בתואר צדיק מכל ז' הרועים על כי התעצם לעמוד בקדושה בהיותו במצרים במקום ערות הארץ ועמד בנסיונות עצומות בגבורה נפלאה בהיותו מנותק מאביו הקדוש וחברת השבטים. ועמד בחד במערכה ללא שום עזר וחיוזק ממאן דהוא. ונמשכו הנסיונות במשך שנה תמימה כמו שדרשו חז"ל מן הפסוק ויהי כדברה אליו יום יום. וכבר אמרתי טעם ענין הזה כי כל מאורע שנוצר זמנו בתורה נחקק סגולתו בזמן לנצח. וע"כ ע"י שיוסף עמד בנסיונות בכל יום מימי השנה ונחקק דבר זה בתורה עי"ז נקבע בסגולת הזמן של כל יום מימי השנה שיוכל כאז"ל מישאל לעמוד בנסיון ע"י כוחו של יוסף הצדיק שעמד בנסיון יום זה. וכדאי ברח"ל שבכוחו של יוסף הצדיק זכו ישראל להתקיים בקדושתם במצרים במשך כל שנות שהותם שם. וכבר ביארנו שעוד גדל יותר חוזק הנסיון אצל יוסף הצדיק כי היה אז יום איד שלהם והיה אז ניט"ל שנהגו בו ישראל למנוע מלימוד התורה מחמת גודל התפשטות הטומאה אז. והבני יששכר מביא בספרו רגל ישרה שהיו אשר למדו בלילה זה ובאו כלבים בבתייהם. ויוסף הצדיק ודאי קיים מנהג ישראל ולא למד אז תורה. ועי"ז חסרה לו ההגנה שתשמור אותו מן החטא כמו שאחז"ל במס' ע"ז, מזימה תשמור עליך, שהתורה מצלת מנסיונות ג"ע.

ובתוקף התגברות הטומאה מצד המקום והזמן ובמניעת לימוד התורה הוצרך יוסף להתחזק ולעמוד בקדושתו. וע"כ אמר יע"א ליוסף שאלו שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד בואי אליך, שאלו הבנים גדלה מעלתם שהולדתם בקדושה אף טרם בואי אליך בהיותך רחוק מכל מקור של התחזקות בקדושה אלו הבנים לי הם כראובן ושמעון. ואלו אשר הולדת אחריהם שהם כבר נולדו אחרי בואי אליך אין להם כבר מעלה זו ועל כן על שם אחיהם יקראו בנחלתם.

וככל הדברים האלו שאירע ליוסף אירע גם לדורנו השפל. אשר נותרנו בודדים וכל הרוצה לעמוד בקדושת ישראל ולהתחזק בספיחי דספיחין שנשאר אתנו הוא בודד במערכה נגד דעת ההמון. ואין אתנו הצדיקים שיפיחו רוח קדושה בקרבנו וללכות שלהבת נשמותינו. ואני עוד זכיתי בעת כזאת לשמוע דברי האדמו"ר מסאטמאר זצוק"ל שהרעיש עולמות בתוכחתו בימי השובבי"ם וכל הקהל הגדול

השבת מתגדלת קדושתה ע"ד הצדיקים המתגדלים בעת הסתלקותם. וע"כ וינפ"ש נוט' וייהי נ"א פי' שנים. ובכח התחזקות של שבת זו אנו נכנסים לימי השובבי"ם. ובדורות הללו אין לנו כח לתעניות וסיגופים. וכבר אמרנו בשנה העל"ט ועתה שייכים הדברים ביותר שאצלנו התיקון הוא בשמירת הלשון וכמובא בספה"ק שברית הלשון וברית המעור הם מכוונים. ובהקדמה לס' אגלי טל מובא שהתיקון הוא לימוד התורה בעיון. אכן אם אין הפה טהור קשה מאד לדבר דברי תורה ותפלה. ולכן צריכים להתחזק בשמירת הלשון שפגם זה לדאבוננו מצוי מאד. והשי"ת יטהר לבנו לעבדו באמת ויקבץ פזורינו מארבע כנפות הארץ לארצנו.

החת"ם סופר על שלא זכה להיות נוכח בעת פטירת רבו הקדוש רבי נתן אדלער זצ"ל כי אז היה זוכה לקבל ממנו פי שנים ברוחו, כמו שכתב בהספדו בדרשת חת"ס. ובודאי שצריך לזה בית קיבול להיות ראוי לקבל השפע. מ"מ כ"א לפי מדרגתו יכול לקבל אז יותר שפע. וע"כ בשבת זה יש לנו התחזקות מכוחו של יעקב אבינו ויוסף הצדיק שזכינו להיות בהסתלקותם כנ"ל.

וכן עתה בצאת השבת אנו נוכחים בהסתלקות השבת שאז מתגדלת ביותר קדושתה בבחי' פי שנים ברוחך. וזה נרמז בתיבת שבת וינפש שדרשוהו חז"ל על צאת השבת כיון ששבת וי אבדה נפש. ובצאת

ואמר לו התפא"ש שבספר שמות כתובים כל השמות של בני ישראל וכאשר מסתכלים בספר זה מוצאים שמו של כאו"א, ע"כ. ואנו כאשר נסתכל בספר שמות אנחנו לא נרע שמו של כאו"א ואף לא את שמנו. מ"מ האמת הוא כן ששם כתובים כל השמות של בני"י. וע"כ בפרשה זו כל ישראל נקראים בשם חדש ע"ש הגאולה ועי"ז מתחדש בהם כח גאולה. והרמב"ן כ' בהקדמתו לספר שמות כי אחר שנשלם ספר בראשית שהוא ספר היצירה בחדוש העולם ובמקרי האבות, בא ספר שמות שהוא ספר הגאולה. והתחיל סיפור הגלות והגאולה ממנו. ועדיין אין הגלות נשלם עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישובו. וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן והשרה הקב"ה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלות אבותם שהיה סוד אלוק' עלי אהליהם והם הם המרכבה ואז נחשבו גאולים עכ"ל. ומתבאר שהגאולה נשלמת ע"י השראת השכינה בישראל שאז שבו אל מעלת אבותם. וזו עבודת שבועות האלו להכין מקום להשראת השכינה, בתוך לבי משכן אבנה. ובוה נחשבים גאולים.

אי' בס' תורה אור ריש פ' ויגש לבאר ענין החילוק בין המשכן למקדש שקרקע המשכן היה עפר וכותלי המשכן היו ארזים והמכסה היה מיריעות עזים ועורת אלים ותחשים. ואילו הבהמ"ק היה דוקא מאבנים ועפר. שאסור לעשות בו עץ בולט כמ"ש הרמב"ם פ"א מהל' בית הבחירה. וצריך להבין למה במשכן היו הארזים עיקר בבנין והעפר היה רק בקרקע המשכן ובמקדש היו האבנים והעפר העיקר. והענין כי הגה ידוע שיש בכל עולם ד' בחי' דצח"מ והדומם הוא למטה במדרגה מכולם. ולכא' א"כ מפני מה הארץ דוקא תוציא צמחה והלא הצומח הוא למעלה מהדומם ולמה יהא גדל ונמשך מעפר הארץ. אך אע"פ שהדומם למטה במדרגה עכ"ז מצד שרשו הוא במעלה יתירה. דהא נחלקו בגמ' (חגיגה יב.) אי שמים קדמו לארץ או בהיפוך. ואלו ואלו דא"ח כי סוף מעשה במחשבה תחילה פי' כי הארץ נבראה במעשה לבסוף ולכך היא בתחילת המחשבה כי זה הכלל שהסוף מעשה עולה תחילה במחשבה. וממילא אף דלפי סדר ההשתלשלות צומח למעלה מדומם מ"מ מצד שרשן במחשבה הארץ קדמה. וע"כ דוקא בה יש הכח להוציא הצומח וכולם מקבלים ממנה. ומעתה במשכן שלא היה עדיין תכלית השלימות שהי' רק דירת עראי של הקב"ה כמ"ש ואהיה מתהלך באהל ובמשכן. לכך נעשה כפי סדר השתלשלות. ולכך כותלי המשכן היו מקרשים שהם צומח ולמטה מהם העפר. ועל גביהם הירעות שהם מבעלי חיים, עזים אלים ותחשים. שהוא למעלה מצומח. אבל בבהמ"ק שהוא מקום השלימות מעין עוה"ב ועליו נא', זאת מנוחתי עדי עד. שם היה כאשר יהיה לעתיד שתתעלה הארץ כפי מעלתה בשורש ואז

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וגו' הגה תכלית ירידת בני"י למצרים היה להוציא משם נשמות נפולות הנמצאות בשביה ולשחררם ממאסרם. וע"כ נקבעו שבועות אלו של שובבי"ם שבהם קורין פרשיות יצי"מ וקבלת התורה להגביה הנשמות הנפולות ולשחררם מן המיצר. וכמו שאמרנו בשבת העל"ט שתורתנו היא תורת חיים וכאשר אנו קורין פרשיות אלו אנו חיים ממש במאורעות שבהם, דהיינו יצי"מ וקבלת התורה.

והנה נסמך הרמז של שבועות אלו של שובבי"ם עה"פ (ירמיה ג') שובו בנים שובבים. שפירושו נערים המשתוככים במעשי נערו. וכדוגמת האם הקוראת לבניה שיפסיקו להשתובב ויעזבו מעשיהם וישובו אליה. ולכא' יש לתמוה כי בגמ' (יומא פו.) מובא ד' חילוקי כפרה, עבר על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו שנא' שובו בנים שובבים. עבר על ל"ת ועשה תשובה תשובה תולה ויוה"כ מכפר. עבר על כריתות וכו'. ועל כל ד' חילוקי כפרה מביא הגמרא פסוק אחר. ומבואר דנקטה הגמ' קרא דשובו בנים שובבים על עבירות עשה שהיא הקלה שבכולם. וא"כ היאך נסמך הרמז של שבועות אלו של שובבים על פסוק זה והרי שבועות אלו מועדים לתיקון עונות כאלו שהם מהחמורות שבחמורות. ואילו פסוק זה מתפרש על התשובה הקלה ביותר שהיא התשובה בלחור. אכן י"ל שזהו סגולת הזמן של שבועות אלו שבהם קורין ענין יצי"מ שהוציאנו הקב"ה ממצ"ט שיערי טומאה. ועי' העסק והעסק והלימוד של פרשיות אלו אנו חיים ממש בענין גאולת מצרים ועי"ז אנו יכולים לצאת ממיצר היצר לחד אף על העונות החמורים כמו על מ"ע לחד.

ואי' במד' ילקוט עה"פ ואלה שמות בני ישראל. כל השבטים על שם גאולתן נקראו. ראובן ויאמר ה' ראה ראיתי, שמעון וישמע אלקים את נאקתם. לוי ונלוו גויים רבים אל ה', וכו'. כי אע"פ שכבר נקראו בשמות אלה מלפני כן מ"מ עתה קבלו שמות חדשים. כי שם האדם מורה על שליחותו. והרי רואים שבני אדם שיש להם שמות שונים ומ"מ נשתנו בשליחותם ובתכונותיהם. אך זה כי השם מתחלף לצירופים שונים ולפי הצירוף משתנה השליחות. וה"נ בפרשה זו מתחדשים השמות בצירוף חדש וכדוגמת הוספת השם לחולה שניתן לו בזה יפוי כח ושליחות חדשה. וכן בשבת זה מקבלים ישראל שמות חדשים ע"ש הגאולה. וכידוע העובדא המקובלת שבא פע"א חסיד א' אל התפארת שלמה ורצה להזכיר שם איש אחד שביקש לפני נסיעתו שיזכירו לטובה. ונשכח ממנו שם האיש. ושאלו שמא שמו כך וכך. נענה החסיד שאכן כך שמו. והמשיך לשאול שמא שם אמו כך וכך והשיב שאכן כך שמה. והיה מתמיה החסיד האיק רזה"ק בפיו של הרבי.

לה' אתי ונרוממה שמו יחדו. שצריך לרומם ולנשא את
חדש טבת ואת השבט המכוון נגדו ואת עצמו ביחד עם
התנשאות שמו של הקב"ה. ובשבת האחרון דייקא של
חדש טבת בו נמצא הנתינת כח לדבר זה.

ובמד' המובא לעיל שכל השבטים נקראו ע"ש גאולתן
של ישראל כ' אצל שבט דן הפסוק, וגם את הגוי אשר
יעבודו דן אנכי. ופסוק זה שונה משאר הפסוקים
שנאמרו אצל שמות שאר השבטים כי אין מוזכר בפסוק
זה ענין הגאולה אלא פורענות העכו"ם. כי שבט דן הם
הם הנפלטים מעמוד הענן ובהם התגרה עמלק שהם
היו הנחשלים כמ"ש שם בגמרא ובתרגום יונתן.
ובשביל שהתגרה עמלק באלו הנפלטים גלל כן חמתו
של הקב"ה שפונה עליו לנצח עד שימחה שמו מן
העולם. וזהו נחמתו של שבט דן שבזה שהעכו"ם
מתגרים עמם הקב"ה שופך חמתו עליהם. וכן בדורנו
שמתגברת שנאת ישראל כאשר כמוהו לא נהייתה
הרי זה ישועתנו שיתן הקב"ה נקמתו בעמים. וע"כ
הפסוק של שבט דן הוא, וגם את הגוי אשר יעבודו דן
אנכי. כי ע"י העינוי שמענים את ישראל יתעורר נקמתו
של הקב"ה עליהם. ויהי רצון שנזכה במהרה
להתרוממות קרן ישראל ע"י הגאולה השלימה ע"י
משיח צדקינו וקרנו תרום בכבוד בהתרוממות קרן
השכינה הק' ויתקיים בנו, גדלו לד' אתי ונרוממה שמו
יחדיו.

יהא אשת חיל עטרת בעלה. שתתעלה בחי' המלכות
להיות בראש. וע"כ בביהמ"ק היה עיקר הבנין מאבנים
ועפר כפי שיהא לעתיד שיהא הדומם הראשון במעלה
וארץ קדמה לשמים עכת"ד. ובבחי' זו י"ל גם בענין
השבת שבאמת יום זה הוא המדרגה התחתונה בבחי'
המלכות כמ"ש ישמחו במלכותך שומרי שבת. אלא
שע"י שהוא מעין עוה"ב שאז תתעלה בחי' המלכות
להיות בראש ואשת חיל עטרת בעלה. עי"ז נעשה כבר
עתה יום זה להיות הנעלה והמקודש.

וכן בחדש טבת שהוא זמן של התגברות החשך
ושליטת הס"מ. וכאשר בא השבוע האחרון הוא ביתר
שאת שהרי אף בכל חדשי השנה השבוע האחרון יש בו
שליטת הדין ע"י חסרון הלבנה ואין עושין אז נשואין.
אכן ע"י כח השבת שכבר ברכו חדש שבט שבו ר"ה
לאילנות הצומחים, וכבר מתחיל צמיחת קרן דוד, עי"ז
נמתק הדין. ועבודת ימים אלו להאיר את החדש
ולהפוך מחשוכא לנהורא. וכפי שאמרנו בפ' ויגש
העל"ט שחדש טבת הוא נגד שבט דן שהוא הירוד
שבשבטים והוא המכוון לדורנו האחרון. וכמו שחשים
בן דן דייקא כרת את ראשו של עשיו כן דורנו שהוא
בבחי' חשים בן דן כאשר נתבאר שם עתיד להוריד את
ראשו של עשיו להביאו לפני מלך המשיח. והדור
הנמוך ביותר עתיד להיות החשוב והקודם במעלה. וזה
הרמז בפסוק שממנו יוצא צירוף חדש טבת שהוא, גדלו

דן יאני

בשתי קדרות שמסופקים באיזה נפל האיסור מצטרפות שניהם לבטל אם אין בכל אחד מהם לבטל. אבל ביש בא' כדי לבטל אינה מצטרפת כי מעולם לא נכנסה בכלל הספק.

והנה אי' במד' ואת ערום ועריה, בלא מצוות ונגאלו בזכות משה ואהרן. ולכאוי' הא שבט לוי לא נשתעבדו וגם היו משה ואהרן צדיקים גמורים והאיך הגינה זכותם על ישראל והלא לא נכנסו בכלל הספק. אבל הענין שאחר שדתן ואבירם אמרו להם, ירא ה' עליכם וישפט וגו' עד שהרע בעיני משה ואמר למה הרעותה. באותה שעה נכנסו בכלל השעבוד כי דתן ואבירם העיזו פניהם נגדם. וגם שעי' טענת למה הרעותה בקשה מדה"ד להגיע במשה כלומר שגם הוא יהיה בכלל השעבוד. ובזה נכנסו בגדר הספק ושוב היה יכול זכותם להצטרף לישראל להגן עליהם. [מש"כ שבוה שדתן ואבירם העיזו פניהם במשה נכנס בכלל השעבוד יש לבאר עפי"ד הוזה"ק שכמה מיני גליות יש וכדור האחרון יהיה גלות ישראל אצל הערב רב והוא הקשה מכולם. וכמו שרואים כהיום הזה שהערב רב השתלטו על ישראל ומדברים בשמם. ועד"ז היה אז במצרים בעת סוף הגלות שהיה השעבוד מישראל עצמם כי גלות מצרים הוא שורש לשאר הגליות. ועי"ז הגיע לזה שמשה ואהרן סבלו מדתן ואבירם שהעיזו נגדם.]

וז"ש השי"ת עתה תראה וגו', כי עד עתה לא היית יכול לראות כי לא הועיל זכותך לישראל אבל עתה שנכנסת בגדר הספק שוב יועיל זכותך לישראל ומעתה תראה אשר יעשה לפרעה. וכיוצ"ב הוא מה שלא נכנס משה רבינו לא"י כדי שיועיל זכותו למתי מדבר להחיותם בתחיה"מ. והרי היה צדיק גמור ואיך יועיל זכותו להצטרף עמהם. אך עי' חטא מי מריבה נכנס בכלל הספק ושוב הועיל זכותו להצטרף. וז"ש עתה תראה ולא במלחמת ל"א מלכים, כל' שמזה הטעם עצמו שאני אומר לך עתה תראה ולא מקודם שזה מפני שעתה נכנסת בכלל הספק שיצרך זכותך עמהם. מטעם זה תהא מוכרח להקבר במדבר כדי שיצטרף זכותך להגן עליהם. ואין הכוונה בגדר עונש. רק מכאן נלמד דבר זה ונתיישבו כל הסתירות עכתדה"ק.

אכן לכאוי' הרי ענין זה אליה וקוץ בה. שאם מצטרף משה רבנו עם כלל ישראל בקדרה אחת להועיל

וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני ה'. וארא אל אברהם וגו' לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם וגו' והצלתיו וגו' וגאלתי וגו' ולקחתי וגו'. ואלו הם ד' לשונות של גאולה שכנגדם נתקנו ד' כוסות בפסח. וראוי להבין למה הודיע כאן מצות ד' כוסות והלא זה ראוי ליכתב אצל מצות הפסח עם מצה ומרור הכתובים בפ' בא בעת היציאה ולא עתה כשעדיין עומדים בבשורת הגאולה.

החתם סופר בריש פרשה זו ע"ד רש"י, דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעותה. ונראה אעפ"י שדבר אתו קשות מ"מ שכרו אתו ופעולתו לפניו כי מרע"ה הבין וידע כי לא נכון לדבר כן עם הקב"ה למה הרעות וגו'. וראוי היה להעניש על זה. אך להיותו מוסר גופו וגם נשמתו עבור ישראל להצלתם ולרחם עליהם השליך נפשו מנגד ודבר קשות והטיח דברים, ובזכות זה זכה למה שלא זכו האבות כי הם לא יכלו לעשות ככה כי לא עליהם ציבור לנהגם ע"כ הם לא זכו כ"א לאספקלריא של קל שדי' ומרע"ה זכה לאספקלרי' של אני הוי'. והיינו וידבר אלוקים אל משה דיבר קשות על שאמר למה הרעות וחזר ואמר רכות אני הוי' מעתה תזכה לאספקלריא של אני הוי' עכ"ל. וכע"ז כי ג"כ בערבי נחל עיי"ש. ובמד"ר מבואר ג"כ שבאותה שעה בקשה מדה"ד להגיע במשה וכיון שראה הקב"ה שבשביל ישראל הוא אומר חזר ונהג בו במדה"ר. אלא שמ"מ נטל אז משה את הדין שלא יכנס לארץ. וזה שנאמר לו עתה תראה אשר אעשה לפרעה. במלחמת פרעה אתה רואה ואין אתה רואה במלחמות של ל"א מלכים. ע"כ.

וביוטב לב ר"פ. זו מקשה דהרי בעונש חטא מי מריבה לא נכנס מרע"ה. לא"י כמ"ש יען לא האמנתם וגו'. ועוד קשה דאי' במד"ר דברים עה"פ, כי לא תעבור את הירדן הזה א"ל הקב"ה למשה אם אתה קבור בכאן אצלן בזכותך הן באין עמך. הרי הנהו תלתא סתרי אהדרי. ומבאר עפי"ד הנה"ק פמ"ט סי' י"ד. לפרש הגמ' פ"ג דתענית בסורא הות דברתא ובשיבבותיה דרב לא הוה דברתא סברו משום זכותיה דרב דנפיש ולא הוא רב נפישא זכותי'. והוא תמוה. ומפ' הנה"ק כי מה שהצדיק מגין הוא משום רכיון שנותן רשות למשחית אינו מבחין וע"כ כדי שינצל הצדיק כולם נצולים. זע"ב זה דוקא בצדיק שאינו גמור אבל בצדיק גמור שהמשחית בלא"ה מבחין אינו מגין. ע"כ. וכה"ג מצינו ביו"ד סי' קי"א

שד' הכוסות הם מכוונים לד' האותיות של שם הוי"ה כמצויין בהגדות בנוסח שאומרים לפני שתיית כל כוס שהוא מכוון נגד אות אחד של שם הוי"ה. וזהו וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה', שפתח בשם אלקי"ם שהוא הדין אבל תיכף מסיים אני הוי"ה שהכו"ס של גבורה מתהפך לרחמים של שם הוי"ה, שהוא ד' הכוסות כנ"ל.

ולפי פירושו של החת"ס שבירש דברינו שזכה עתה מרע"ה להתעלות במדרגתו בשכר שמסר נפשו עבור ישראל. יל"פ תשובתו של הקב"ה מ"ש עתה תראה ולא במלחמת ל"א מלכים. עפי"ד המגלה עמוקות פ' ואתחנן עה"כ רב לך שאמר הקב"ה שא"צ מרע"ה למעלת א"י כי גדלה מעלתו ממעלת ארץ ישראל. ואפשר שבעת ההיא שאמר משה רבינו למה הרעותה ונתעלה עי"ז במדרגתו אז זכה להתעלות למעלה זו שאינו צריך עוד למעלת א"י וע"כ אמר הקב"ה עתה תראה ולא העשוי במלחמת ל"א מלכים, ולא בתורת עונש אלא שמעתה הנך במעלה יתירה שאינך צריך עוד לא"י.

והנה במשנה ריש ר"ה אי' באחד בשבט ר"ה לאילן כדברי ב"ש, ובה"א בט"ו בו. ויל"ד מהו הל' כדברי ב"ש דהול"ל ב"ש אומרים (ועיין בבני"ש). ואפ"ל כי חדש טבת הוא חדש קשה של דין וכן חצי הראשון של שבט. ובט"ו בשבט כבר מתחיל מדה"ר. ואמנם כל דבר נכלל בראשו וראש חדש כולל בתוכו כל החדש. ונמצא שבר"ח שבט כבר מונח ההמתקה של ט"ו בשבט. וע"כ הגם דקיי"ל כב"ה דבט"ו בשבט ר"ה לאילן מ"מ זה דוקא לענין ההלכות הקשורות בו אבל לגבי המתקת הדין כבר מתחיל מר"ח. וע"ז רמז התנא כדברי ב"ש שגם אנו נוקטים כדבריו הגם לא לגבי ההלכות אבל עכ"פ לגבי המתקת הדין. ובשבת זו חל להיות ר"ח שבט ומתחיל בו המתקת הדין ואז קורין פרשת וארא המתחיל וידבר אלקים אל משה ויאמר אני ה'. שרומז על המתקת הדין ברחמים שם האלקים בשם הוי"ה. שזה נעשה בר"ח שבט וביתר שאת כשחל בשבת ובפרט בעת רעוא דרעוא. ע"כ עתה היא עת רצון, וראוי לצלל עת הרצון ליקח א"ע לעבודתו ית'. וכל המכות למצרים היו רפוא לישראל וע"כ הכבדת לב פרעה היא רפוא לישראל לרכך הלב.

להם בזכותו. הרי לעומת זה ג"כ יצטרף ח"ו חובתם של ישראל עם משה רבינו ולפגום במדריגתו ח"ו. אמנם זה אינו. כי אין שייך בחי' ההצטרפות והיחוד כי אם אצל ברכה וקדושה, אבל אצל הרע הנה יתפרדו כל פועלי און ואין קיימת שם התחברות כלל. ולכן אין ההצטרפות מועלת רק לצד הזכות שתועיל זכותו של משה לכלל ישראל אבל לא להיפך לצד החובה ח"ו.

וזה כל ענין התחברות ישראל באגודה אחת לתפלה וללימוד התורה ולהתחזק בעבודתו ית"ש כי ע"י ההתחברות מצטרפת זכות של כל יחיד עבור הרבים ונעשית קדירה דבי שותפי שכולם נהנים ממנה. ואילו מצד שיש ביניהם גם עובדי עבירה הרי שאין מצטרפת החובה לגבי הרבים כי לרע אין יחוד וצירוף. ולפי ריבוי האנשים המתחברים נתוספת הזכות ביותר, וכמו שאמר הרה"ק מקארלין זצ"ל "מער אידען מער גאט ב"ה", וברב עם הדרת מלך. ובתקופה זו רבת הנסיונות אשר התאוות והחמדות ברחובות יתנו קולם להמשך אחריהם, נחוצה מאד ההתחברות בין יראי ה' להתחזק איש את רעהו כמו שעשו ישראל במצרים שהתאספו יחד להתחזק בתוקף צרותיהם.

והנה דבר זה שצירוף שייך רק בקדושה נמציון למדים מד' כוסות, שהרי אמרו במס' פסחים (דף קט:) אהא דקתני ד' כוסות והא אתי לידי סכנה משום זוגות ות"י כוס של ברכה מצטרף לטובה ואין מצטרף לרעה. הרי שלא שייך הצירוף רק לטובה ולא לרעה. ומעתה יבואר מה שדקדקנו על שהזכיר כאן הכתוב ענין ד' כוסות. שזה נמשך אל דברי הקב"ה למשה שע"י שנכנס משה רבינו בגדר השעבוד נצטרף זכותו עם כל ישראל. ומעתה יש לו לחשוש שמא ח"ו יגרום זאת גם להיפך לצד החובה כנ"ל. ע"ז רמז לו הקב"ה מצות ד' כוסות, ובדאי לא ניתן להם ד' כוסות לרע ח"ו שיזוקו בסכנת זוגות ומכאן מוכח שאין שייך הצטרפות רק לטובה ולברכה ולא להיפך ובזה יוסר החשש.

והנה באמת הד' כוסות יש בהם מדה"ד וכו"ס עולה בגימט' אלקי"ם שהוא מדת הגבורה. אלא שהדין ניתן על ראש אומה"ע לשנות כוסות התרעלה. ואילו ישראל זוכים לרחמים וחמלה של שם הוי"ה.

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו וגו'. נתקשו המפרשים בכוונת מאמר זה כי איזה נתינת טעם יש בזה שהכביד הקב"ה לב פרעה, והלא אדרבא כיון שכבד לב פרעה הרי אין תועלת לבוא אליו. להלן כ' ויפן ויצא מעם פרעה. וביאר האוה"ק שזולז בו מרע"ה ופנה ממנו בדרך הנהוג עם סתם בנ"א ולא כפי הכבוד הראוי למלך. וראוי להבין הלא כ' בפ' וארא ויצום אל בנ"י ואל פרעה מלך מצרים ופירש"י שצום שניהגו כבוד בפרעה כי צריך לחלוק כבוד למלכות. והאיך שינה עתה מרע"ה מצווי השי"ת וזולז בכבוד פרעה.

ווי"ל לשיטת הרמב"ן שמכת הארבה היתה בניסן וא"כ היתה התראת הארבה לאחר שכבר נאמרה לו פ' החדש הזה לכם, כי בכניסת ר"ח ניסן כבר נאמרה לו פ' זו. ואז הסמיך הקב"ה את מרע"ה כמובא שהוא היה מהב"ד שקדשו את החדש. וכן העיר בזה בספר דברי יואל. ולפ"ז יש לומר שכיון שנעשה משה רבינו סמוך דינו כמלך שנעשה ראש לממלכת התורה וכמ"ש אצל שבט יהודה לא יסור שבט מיהודה שמלכות שייכת לשבט זה וע"כ בגלות כשאין מלכות לישראל אז הראשים שבישראל הם משבט יהודה. ומאן מלכי רבנן כמ"ש, בי מלכים ימלוכו. ועל משה נאמר, ויהי בישרון מלך, כדאיתא שם במדרש. וע"כ עכשו שנעשה דינו של מרע"ה כמלך א"צ עוד להתנהג עם פרעה כמו איש פשוט אצל המלך אלא כמו ב' מלכים הנהוגים זה עם זה. ור"ח ניסן היה הזמן היאות לעשותו למלך כי אז ר"ה למלכים. ומעתה לא היה צריך לנהוג בו כבוד כמו עד האידנא ושפיר פנה ויצא מפרעה שלא כפי הנהוג כשאיש פשוט יוצא מלפני המלך. והא דמצינו אח"כ שאמר לו, וירדו כל עבדיך אלה אלי, ונהג בו כבוד ולא אמר שירד הוא בעצמו, היינו משום שזה כבר בגדר בזיון ואין ראוי דבר זה אף לב' מלכים, וכדמצינו שנענש מלך מואב על שביזה את מלך אדום ושרף עצמותיו. (עמוס ב' עיי"ש ברש"י).

וב"ז לפי דרך הרמב"ן, אמנם הרבינו בחי דרך אחרת לו בזה ולפי דרכו היתה מכת הארבה בר"ח אדר. ונראה לרמז ארב"ה עולה בגימט' א' באדר"ה. וכן נרמז במ"ש את אשר התעללתי במצרים ופירש"י שחקתי. עפ"ד הספר יצירה המובא בבני יששכר בתחילת מאמרי חרש אדר, המליך אות ק' בשחוק וכו'. ואדר בשנה וטחול בנפש ע"כ. כי כל חרש שייך אל פעולה אחת שבאברי האדם וחרש אדר הוא כנגד פעולת שחוק. וע"כ במכת הארבה שהיתה באדר כ' ענין שחוק כי בחדש זה שייך השחוק ובעת ההיא היה פרעה המטרה לחץ אל השחוק.

ועתה לדרך זה שהיתה מכת הארבה באדר לפני שנתעטר משה רבינו במעלת המלוכה הדרא קושיין לדוכתי' היאך פנה ויצא מעם פרעה בדרך זלזול ולא נהג כבוד במלכותו כפי שבא אליו הצווי מאת ה'.

ויש לבאר בהקדם דברי האר"י הק' שעשר המכות הם מכוונים לעשרה המאמרות. וז' המכות הראשונות הם נגד ז' מדות התחתונות והג' מכות שבפרשת בא הם נגד ג' העליונות. ומכת הארבה היא כנגד מדת הבינה, שהיא שייכת לעולם השמיני שלמעלה מעוה"ז ששם כסא הכבוד ושם בחי' התשובה המגעת עד כסא הכבוד. שתשובה שרשה בבינה כדאי' בספה"ק. עפ"י הכ' ולבבו יבי"ן וש"ב ורפא לו. ושם בחי' הרפואה שהיא הברכה השמינית. וע"כ ארבה בגי' ח' פעמים שם הוי"ה הרומז למדה השמינית השייכת לימות המשיח. שאז ינגנו במקדש בכנור של שמונה נימין. ואליהו מבשר הגאולה שייך לבחי' השמיני וע"כ הוא בא אצל ברית מילה שהיא ביום השמיני.

וכבר ביארנו במק"א (שביעי של פסח תשמ"ח) כי היות ששני המדות חכמה ובינה שהם כנגד אותיות י"ה שבשם הוי"ה הם תרין רעין דלא מתפרשין כמ"ש בזה"ק. ע"כ מכת הארבה והחשך היו מקושרים אחד בחבירו כי הם המכוונים נגד חכמה ובינה. וע"כ במכת הארבה כבר מצינו ששמה מכת החשך כמ"ש ותחשך הארץ. והנה בקדושת לוי כ' לבאר הא דאי' בדחז"ל שהחשך שבא על המצרים היה מחשך של מעלה שכ' בו ישת חשך סתרו. ולכאור' תמוה לומר כן שיהא חשך זה שהוא אור הנעלם על המצריים. אך הענין הוא שזה אופן מפלת הרשעים ע"י שמופיעים עליהם האורות העליונים ואין בהם בית קיבול שיוכלו לסבול גודל האור עי"ז הם כלים ומתבטלים. והוא ע"ד שפי' האריז"ל יוצר אור ובורא חשך דבריא הוא למעלה מיצירה ומחמת גודל האור שאי אפשר להביט בו עי"ז נדמה כחשך. ויצירה שהיא למטה ממנה שיכולים להשיגה נקרא אור. והנה ידוע שכל המכות היו נגוף למצרים ורפוא לישראל. ובמכת הארבה הופיע האור של תשובה מעולם הבינה ולא יכלו המצרים לסבול גודל הארת התשובה ע"כ נהפך להם לחושך, וגרם להם ההיפוך שהוא הכבדת הלב. ובפעם הזאת היתה הכבדת הלב עיקרה ועצמותה של המכה, ולא כשאר המכות הקודמות אשר הכבדת הלב נצטרף אל המכה. כי שורש מכה זו היא ממדת הבינה אשר, לבב"ו יבי"ן וש"ב. וכאן היה נגוף למצרים שהוכבד לבם מלשוב והחזיקו ברשעם. וע"כ לא הוצרך הקב"ה להזכיר בהדיא למשה רבינו איזה מכה בא

להביא עתה. כי הוא מובן מדברי הקב"ה, בא אל פרעה כי אני הכבדתי וגו' היינו שההכבדה עצמה היא שורש המכה. ולעומת זה לישראל היתה מכה זו הארה עצומה לתשובה שמעולם הבינה.

והנה כלל גדול הוא שגדולה מעלת המצא האדם בחברת יראי השי"ת כי גדולה ההשפעה על כל סביבותיהם ואף מניחים רושם במקומם לאחר מכן. וכי' החת"ס (ברשות ח"ב עמ' שני) שסגולה נפלאה להתפלל סמוך לאיש צדיק ומה"ט עמדה חנה בתפילתה סמוך לעלי לסגולה שתתקבל תפלתה. וגם מובא בייטב פנים שזקינו היש"מ התפלל בחדר שהתפלל בו הר"ר שמעלקא מנ"ש זצ"ל והרגיש בעצמו יראת ה' ואהבתו עד מאד ואמר שהוא משיורי טהרה מקדושת הקדוש הנ"ל. ובהמצא אדם אצל צדיק אז הזמן מסוגל מאד, שיפנה ממהותו ויתהפך לאיש אחר יותר מעולה ומשובח מקדם.

והנה תשובה עילאה שייכת אף בצדיקים גמורים כידוע מדברי ר' סעדיה גאון שבכל יום שמשיגים יותר את הקב"ה יש לשוב על העבודה של אתמול. ומעתה היות כי בעמוד משה אצל פרעה ובדברו אליו דברי ההתראה של מכת הארבה ובאותיות ותיבות התורה של ההתראה הזו כבר נמצאים אורות המכה, וכבר התחיל ירידת זרמי אורות התשובה מכסא הכבוד מעולם הבינה, היתה טובה גדולה בנפש מרע"ה לעמוד אז במחיצת פרעה בעת רדת עליו האור הנפלא הזה, כי אם פרעה לא היה לו בית קיבול לקבלו אבל הרי מרע"ה שיש לו הבית קבול הוא היה יכול לקבל בקרבו אור גדול זה וליהנות מהתעוררות התשובה לפי ערך מעלתו. ועבור זה בא אליו מאמרו הטוב של הקב"ה, בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו. שדבר גדול מוכן בשבילך בביאתך לפרעה כי אני הכבדתי את לבו ע"י מכה זו שאני מביא עליו כי שרשה מעולם הבינה ממדה השמינית שבה בחי' התשובה וזה יתהפך עליו להכבדת הלב. אבל בשבילך יהא דבר זה טובה גדולה וע"כ בא אל פרעה ותהי במחיצתו בעת רדת האורות. ושפיר יש כאן נתינת טעם לביאתו אל פרעה.

ובזה יתפרש מ"ש ויפן ויצא מעם פרעה. שע"י הארת התשובה שירדה אז אחז מרע"ה בסגולת האור הזה ובכח זה פנה עצמו אל הקב"ה וזה הכוונה ויפן ויצא מעם פרעה. שפנה עצמו אז מפרעה להתקרב במדרגה יתירה אל הקב"ה.

ומצינו במכה זו שאמר פרעה ראו כי רעה נגר

פניכם. וברש"י מביא שלא ידע שדם זה הוא דם מילה שבמדבר. ולדרכינו ניבא ולא ידע מה ניבא, כי במכה זו שבאה מעולם השמיני ששם בחי' המילה שניתנה לשמיני, ע"כ ראה את דם מילה ולא ידע מה ראה וחשב שהוא דם הריגה. ובמכה זו אמר וידעתם כי אני ה' שלא כבשאר המכות שעד עכשיו שלא נזכר הידיעה רק למצרים, כי במכה זו נמשך הארת הבינה לישראל ועי"ז זכו לידיעה כי אני ה'. ובפרשה זו שקורין מכת הארבה או בליל פסח כשמספרין בנסי יצי"מ מתעוררת הארה זו שמעולם הבינה ששם התשובה ובחי' המילה ומתגלה אליהו מבשר הגאולה. ועי"ז יכולים לאחוז בסגולה זו ולפנות להשי"ת. וע"ד שכ' המאור עינים בפרשת ויצא שבהזדמן לאדם הגדת בשורה טובה מתנוצץ בו בחי' אליהו הפקיד על כל בשורות טובות. ועי"ז בכוח להתעורר אז בתשובה ולעלות במעלות העבודה. וכן מובא סגולת העמידה בברית מילה ששם מתגלית בחי' אליהו ועי"ז יכולים אז לשוב בתשובה. ובמכת הארבה כ' ולא יוכל לראות את הארץ והוא ר"ת אליה"ו שהוא מבשר הגאולה השייך לעולם השמיני שהוא ימות המשיח ולכן פינח"ס (זה אליהו) בגימ' ח' פעמים הוי', כמו ארבה. ופרעה שלא היה יכול לקבל הארה זו ע"כ נתקיים אצלו ולא יוכל לראות, ותחשך הארץ בעדו. ולעומת זה אותיות שניות של תיבות אלו הם לראות. שזה קאי על ישראל שהם זוכים לראות את האורות מאופל ולכל בני' היה אור במושבותם.

בפרשיות אלו אנו זוכים לצאת ממצרים וכמו שאמר הרה"ק מלובלין שבפ' בא קיימת הארת ימים ראשונים של פסח ובפ' בשלח קיימת הארת שביעי של פסח. ועלינו להודות להשי"ת על גודל חסדיו שמזמין לנו בסדר השובבי"ם פרשיות אלו להוציאנו מכל המצרים. והנה כל המכות היו נגוף למצרים ורפוא לישראל. והרי מצרים היה מקום שעבד לא היה יכול לברוח משם וביצי"מ ברחו ישראל ממקום שא"א לברוח. ולעומת זה זכו ליכנס לשעבודו של הקב"ה שהוא שעבוד שא"א לברוח ממנו. שבכל מקום ומצב שהוא אין אנו יוצאים מרשות של הקב"ה. וא"י במדרש ילקוט (יונה) שאמר הקב"ה לפרעה בעבור זאת העמדתך למען ספר שמי. וע"כ נמלט פרעה ונשאר בחיים וברח לנינוה ונעשה שם מלך ולשם הגיע יונה הנביא בשליחותו של הקב"ה. וי"ל הענין כי יונה הנביא רצה לברוח מהקב"ה, כמ"ש ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני ד'. ואז הכריחו הקב"ה שיבוא אל פרעה שיספר לו היאך שברחו ישראל ממקום שא"א לברוח ויצאו משעבודו של פרעה ובה נכנסו לשעבודו של הקב"ה שא"א

התורה עם יראי ה'. ומרע"ה אמר לפרעה לא תשאר פרסה. והרמז בזה על כל הדורות עד דור האחרון בעיקבתא דמשיחא שהוא פרסת הרגל. ויותר מזה אף מקננו ילך עמנו שאפי' פרסת הרגל של הבהמות שאלו הם הנשמות הנמוכים ביותר שהם נפש דנפש דמלכות דעשיה אף מהם לא תשאר פרסה וכולם יצאו ממצרי הגלות. ובכח פרשיות אלו ובאור שבתות אלו נזכה לתשובה שלימה ולגאולה קרובה אבי"ר.

לברוח ממנו. וכמאה"כ אנה אלך מרוחק ואנה מפניך אברח אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך. ואפילו יהודי נופל לשאול תחתית ל"ע גם שם הקב"ה עמדו ואי אפשר לברוח. וע"כ הבה נברח כולנו ממצרים בפרשיות אלו וגכנס לשעבודו של הקב"ה. ובדורנו השפל עלינו לאחוז בכל האמצעים והסגולות לחיזוק האמונה. וע"כ יש ללמוד מן האמור, מעלת ההמצאות בחברת יראי ה' כי גדולה השפעתה. ולהתאגר בביהמ"ד לתפלה וללימוד

לזכר נשמת
פריידא רבקה בת דוד יצחק ע"ה
פ' בשלח — תשמ"ט

בו חיות ולא יהא יבש ומת. ומברכין ביום זה שהחיינו על בחי' החיות. וישים אל לבו ביום זה האמונה שהוא מושרש למעלה וביום זה עולה השרף באילן ונכנסת בו בחי' החיות וההתחדשות. וראוי לאחוז עצמו בשרף העולה ביום ולקבל מעתה ההתמדה בתורה ויגיעה בתפלה ובנתינת צדקה יותר מכוחו. ואף שאין נראה לאדם התחדשות החיות מ"מ יאמין בזה כמו שהשרף עולה באילן אף שאין נראה כלום. ובשנה זו שחל ט"ו בשבת מקום התפלה על הד' מינים הוא בתפלת ו'טהר ל'בנו לעבדך ב'אמת שהוא ר"ת לול"ב כמ"ש בספרים.

וב' הבני יששכר שיום ט"ו בשבת הוא ארבעים יום קודם היצירה כי למ"ד בניסן נברא העולם נמצא שבכ"ה באדר היתה תחילת הבריאה וביום הששי שהוא ר"ח ניסן נברא האדם. ולפי"ז ט"ו בשבת הוא מ' יום קודם היצירה. ובגמ' אמרו מ' יום קודם יצירת הולד בת קול מכרזת אם יהא גבור או חלש חכם או טפש וכו', ואז נקבע מזלו של הולד. וע"כ ביום זה הבת קול מכרזת ומבשר את מזל של היצירה המעותדת לבוא. ומה אדיר היום הזה יום שנידון האדם עץ השדה וזוכה בדינו שיהי' בבחינת שתולים בבית ד' דשנים ורעננים יהיו.

הנביא ישעי (פ"ה) אומר בשליחותו של הקב"ה, אשירה נא ליד ידי שירת דודי לכרמו. שהיא שירת הקב"ה בשביל כרמו שהם ישראל. כרם היה ליד ידי וגו' ויקו לעשות ענבים ויעש באושים וגו', כי כרם ה' צבאות בית ישראל ואיש יהודה נטע שעשועיו וגו', וכל אדם מישראל הוא נטע שעשועיו של הקב"ה וצריך האדם לתקן מעשיו שלא יתאונן עליו הקב"ה כנ"ל. מדוע קויתי לעשות ענבים ויעש באושים. לא כן אלא שבח יקר וכבוד יעלה מעבודתו לנחת רוח.

אי' בזה"ק שחדשי תמוז אב ואלול נפלו בחלקו של עשו וחטף יעקב אבינו את חדש אלול וחציו של אב. ומסתבר שכן הוא בחדשים המכוונים לנגדם שהם טבת שבט אדר. וטבת הוא בחלקו של הס"מ כמ"ש בזה"ק ובשבט כבר נמתק בט"ו בשבט. וגם זמן זה חטוף הוא מעשו הרשע. וע"כ בזמן זה יש לאדם לחטוף את עצמו כי הזמן גרמא לחטיפה. ויחטוף א"ע מצפוני הס"מ ויברח ממנו.

בשנה זו חל ט"ו בשבט בשבת וכן יום א' דסוכות הבעל"ט יחול בשבת. וכדרך שמצינו (חולין מט.) כהנא מסייע כהני. ה"ג שבת א' מסייע לחברתה. וע"כ שבת זו שבו מתפללים על הד' מינים מסייע לשבת של סוכות שזוכה לקיים בו מצות ד' מינים בבהמ"ק ששם נוטלים לולב אף בשבת ששם מדאורייתא כל שבעה, כמ"ש ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים אכ"ר.

בפ' השבוע קרינו תביאמו ותטעמו בהר נחלתך. נקט הכ' לשון נטיעה שהוא שייך באילנות. והנה חזינן שהצדיקים חברו את יום ט"ו בשבט שהוא ר"ה לאילנות ועשו עסק מר"ה זה מה שלא מצינו כן בשאר ראשי שנים הנזכרים בריש ר"ה. ואנו מאמינים בדברי הצדיקים אשר זכו להשיג השגות אמתיות בתורה. וראוי להבין ענין מעלת ר"ה לאילנות.

וי"ל כי ידוע מספד"ק כי כל א' מישראל הוא אילן כמ"ש כי האדם עץ השדה. והאדם בדוגמת אילן הפוך אשר שרשו נטוע בשמים במקור עליון ורב ומשם מושרש יניקתו לארץ. וכאור"א אפי' קל שבקלים הוא מושרש בשוה בפלא עליון ללא הבדל. והנה חכז"ל הודיעו לנו שביום ט"ו בשבט השרף עולה באילן. ואף שאם נצא השדה לא נראה כלום והעצים עדיין מכוסים בשלג ולא נראה בהם שום סימן חיות מ"מ גילו לנו חז"ל שבעומק האילן בשרשו כבר מתחיל השרף לעלות וקיימת שם לחלוחית שעתידה להחיות את האילן ואנו מאמינים לדבריהם אף שאין הדבר נראה לעיננו. והנה מובא בספד"ק שביום ט"ו בשבט להתפלל לזכות לאתרוג מהודור בסוכות הבעל"ט לקיים מצות ד' מינים בכשרות ובהידור. וידוע שד' המינים הם מכוונים נגד ד' אותיות שם הוי"ה ב"ה כמובא במג"א הל' לולב בשם ריקנטו וכמ"ש בנוסח היה"ר לפני נטילת לולב אותיות שמך המיוחד תקרב אחד אל אחד והיו לאחדים ביד. ולכאור' הרי כ' האריז"ל שחמשה חומשי תורה מכוונים נגד ד' ספרים נגד ד' אותיות שם הוי"ה וספר בראשית נגד קוצו של יו"ד. וא"כ אמאי אין נוטלים גם מין חמישי נגד קוצו של יו"ד כמו שיש ה' חומשי תורה. אך הענין שבאמת נוטלים מין חמישי וזה האדם בעצמו שנוטל את עצמו בצירוף הד' מינים. וז"ש ולקחתם לכ"ס ביום הראשון. שתקחו את עצמכם. וגם פרי עץ הדר וגו'. כי אחר שעברו ימי התשובה ונטהר האדם מחטאתו ביוה"כ וגם בימים שבין יוה"כ לסוכות עדיין נמשכת הכפרה ואין עוד חטאים כמ"ש בספרים. וע"כ אז ראוי האדם להיות המין החמישי ולקחת את עצמו עם הד' מינים. כי אז הוא הדר. והכתוב נותן טעם, כי אז הוא ראשון לחשבון עוונות וממילא הוא נקי מכל חזיות ומכל יבשות ומכל דבר הפוסל. ואז הוא החומש בראשית המצטרף אל ד' המינים, ותיכף אחר עבודה זו של שבעת ימים זוכה להתחיל בראשית.

ובט"ו בשבט שהוא זמן התפלה שיזכה האדם לד' מינים כשרים ומהודרים יש לאדם להתפלל על עצמו שהוא המין החמישי שיהא כשר ומהודר שלא יהא יבש ולא ימצאו בו כתמים וחזיות. ואתרוג היבש פסול וכמ"ש בירושלמי משום דכ' לא המתים יהללו י-ה. ויבש הוא כמת. וביום ט"ו בשבט יתפלל האדם שיהא

גרלה מאד אהבת הקב"ה לעמו ישראל עד אין שיעור וכמ"ש בזוה"ק דאילו הו' ידעין ישראל תוקף אהבת הקב"ה אליהם היו נוהמים כאריות לרדוף אחר ה'. ואנו חותמים בברכה הבוחר בעמו ישראל באהבה. וכן בערבית, אוהב עמו ישראל. ומגודל אהבתו חפץ הקב"ה בטובת ובתיקון עמו ישראל ומזמין להם אופנים כדי שיוכלו להקרב אליו. והכין הקב"ה סגולות במקום ובזמן ובנפש לעורר האדם לקרבת ה'. במקום, היינו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבהם יש השראת השכינה או ארץ ישראל או קברות צדיקים. שכל אלו הם מקומות שמסוגלים לעורר לב האדם לעבודתו ית"ש. ובזמן, יש שבתות וימים טובים וחנוכה ופורים וכיוצ"ב שסגולת הזמן לעורר האדם להתקרב להשי"ת, וכן בנפש, התדבקות עם צדיקים. באופן שמצויים לאדם החפץ בקרבת אלקים הרבה ענינים לסייעהו. וכמו שפי' הרה"ק מקאצק זי"ע שהיום הילולא דילי' מ"ש מלאה הארץ קניןך שכל הארץ מלאה עם דברים שבהם יכולים לקנות את השי"ת.

גם נודע שהזכרת יציאת מצרים היא סגולה לאדם להחליץ מכל מצריו, וכמו שמפרש החת"ס דברי הכתוב בפ' עקב, כי תאמר בלבבך רבים הגויים האלה ממני איכה אוכל להורישם לא תירא מהם זכור תזכור את אשר עשה ה' אלקיך לפרעה ולכל מצרים. היינו שאם תירא מהם מחמת החטאים שבזה נותנים כח לטומאה, אז הרפואה היא שתזכור את אשר עשה ה' למצרים, והזכרה זו סגולתה להעלות משערי טומאה ועי"ז תוכל להורישם, ע"כ. ומטעם זה תקנו חז"ל להזכיר יצי"מ ערב ובוקר. ובברכת אמת ויציב אנו מרחיבים מאוד בסיפור יצי"מ וטובא גניז בגויה כי בברכה זו הם יסודי ועקרי הדת. וטוב לאדם לשית לבו בכוונת ברכה זו. ואמרו חז"ל שכל שלא אמר אמת ויציב לא יצא יד"ח. ששם הרחבת ההזכרה של יצי"מ. וכן השבת וכל המועדים הם זכר ליצי"מ כי היא תחלה למקראי קודש שעל ידה יוצאים מכל המצרים ונכנסים לקדושה. וזה היה כוונת יתרו לבוא אצל משה רבינו כדי לשמוע מפה קדשו את סיפור היציאה כי בודאי שמיעת הסיפור מפיו הקדוש תסייעהו לחלצו ממצריו ולהתקרב לעבודתו. ומלא משה את בקשתו וכמ"ש ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה אלקים לפרעה ולכל מצרים וגו'.

והנה אם אמנם שהטביע הקב"ה בעולמו ענינים המביאים לקירוב עבודתו, מ"מ יש שאין האדם זכאי להתקרב ועומדים לנגדו מניעות המונעים האדם מלהתקרב. וע"ד שנטרד אדה"ר מגן עדן בסיבת חטאו שזהו התרחקות מהשי"ת כי הרי אין לך קירוב יותר

וישמע יתרו וגו' פירש"י מה שמועה שמע ובא קרי"ס ומלחמת עמלק. וצ"ב דהרי מסיים הפסוק כי הוציא ה' את ישראל ממצרים ופירש"י זו גדולה מכולם. וא"כ למה לן לפרש ששמע קרי"ס ומלחמת עמלק.

להלן בפרשה ויאמר אני חותנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניך עמה. פירש"י אם אין אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך ואם לאו צא בגין שני בניה. וצ"ב וכי חמד יתרו לכבוד שיכבדוהו בקבלת פניו. וידוע מכמה גדולי עולם שהשתדלו לבוא לעיר בצנעא כדי שלא יצאו העם לקבל פניהם, והיאך חמד יתרו שיצאו לקראתו. גם צ"ב הסדר שכ' רש"י שאם אין אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך ואם לאו בגין שני בניך. והלא איפכא הול"ל דהא חייב אדם בכבוד חמיו יותר מלאשתו ובניו. והיה ראוי שיאמר בתחילה שיצא בגין בניו, ואם אינו יוצא בגינם שאינו חייב כלל בכבודם יצא בגין אשתו שצריך לכבדה יותר מגופו, ואם לאו בגינה אז בגין חמיו שחייב אדם בכבוד חמיו.

ויחד יתרו דרשו חז"ל שהעביר חרב חדה על בשרו. והקשה המהרש"א שהרי יתרו היה ממדין שהם מבני קטורה שהם ג"כ קיימו מצות מילה וא"כ הרי היה כבר נמול מקודם. ויצא משה לקראת חותנו אי' בתרגום יונתן שיצא מענני הכבוד וצ"ב מה ההדגשה בזה. והיה די לומר שיצא מהמחנה.

להלן בפרשה שאמר יתרו למשה לא טוב הדבר אשר אתה עושה וגו' נבול תבול וגו'. וצ"ב שאם מרע"ה קבל על עצמו לעשות הדבר לבדו ודאי שיכול הוא לעשות כן שאל"כ לא היה מקבל על עצמו כזאת. וכבר מצינו שנשתנה מרע"ה ביציאתו מגדרי הזמן האנושיים כגון מה שמל את כל בני ישראל במצרים בליל פסח מה שא"א להשיג שאדם אחד יכול לעשות כן. וכן בעת מנין בני ב"ר"ח אייר שמנה מרע"ה ביום אחד את כל בניי והתילדו כולם על משפחותם בהבאת עדי חזקת לידתן ויחוסם כמ"ש שם האוחה"ק. וא"כ מוכח שהיה בבחי' מועט מחזיק את המרובה וא"כ היאך בא יתרו לאמר לו שלא יכול לעשות לבדו. וגם צ"ב שלפי החשבון נמצא שלכל ח' מבניי היה דיין אחד כמ"ש המפרשים. ומה הצורך לכ"כ דיינים. וגם צ"ב מ"ש ושפטו את העם בכל עת. דאיך אמר כזאת שישפטו בכל עת והלא זה כל טענתו שאי אפשר להיות עסוק כל היום במשפט.

אכן יתבאר הענין, דהנה אנו מסיימים בברכת אהבה רבה, וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול באמת באהבה. כי

לכך צא לקראת יתרו וקרבהו ואל תרחיקהו. והנה יש להקב"ה ב' הנהגות בעולם, והם קרי"ס ומלחמת עמלק. כי קרי"ס היא הנהגה של ביטול כל המניעות והסרתם שע"ז מורה בקיעת הים שהוסר המונע וכמו שכ' המהר"ל. ולעומת זה מלחמת עמלק הוא כמו שנתבאר שהיא החומה המונעת האדם מלהתקרב והקליפה המצננת האדם מרתיחות לבו לקדושה. והם הכרובים ולהט החרב המסבבים האדם ככסלא לאוגיא ומקטרגים עליו להרחיקו מהשי"ת. והנהגות אלו הם כבשי דרחמנא והכל משוער לפני השי"ת עד כמה יעמדו מניעות נגדו. ולכן כאשר שמע יתרו ב' הנהגות אלו של קרי"ס ומלחמת עמלק היה ירא מקליפת עמלק שתרחק אותו. וע"כ כאשר שם אל המדבר פניו לבוא אל משה רבינו לשמוע ממנו סיפור יצי"מ כנ"ל כדי שבסגולת שמיעת סיפור היציאה ממרע"ה יזכה לצאת מכל מצריו ויזכה לבחינת קריעת ים סוף, היה ירא שמא יתגברו המניעות נגדו ויבואו בלבו מחשבות ליסוג לאחוריו ובעודו בדרך יתקרב מלבוא למחנה. ע"כ שלח אל מרע"ה שיודרו ליצא אליו. ואם הוא בעצמו אינו זכאי לכך כי לפי ערך שהיה שקוע בטומאתו צריך לעבור על רוב המניעות ולהלחם בהם. אז צא בגין אשתך שאינה חייבת כמוהו לסבול מהמניעות. ואם לאו צא בגין שתי בניך שלא טעמו טעם חטא, והם ודאי ראויים להתקרב ללא מונע. ואכן יצא משה לקראתו מן העננים והכניסו את תוך המחנה.

וזה ענין ויחד יתרו שהעביר חרב חדה על בשרו. ואין הכוונה על מילה בפועל כי אם מילת ערלת הלב שמשה רבינו בכח סיפורו יצי"מ הסיר ממנו ערלת לבו ומל את לבבו לאהבה את ה'. וע"ז עשה יתרו סעודה כמ"ש אח"כ ויבוא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם. שזהו היתה סעודת ברית מילה על מילת ערלת לבו. וע"ד שראיתי בירושלים בכתבי חסידי לעלו עובדא מהרה"ק מקארלין זצ"ל שהגיע פע"א בדרכו בבית אדם שהיה ידוע בהפלגת קמצנותו ובקש ממנו שיניחנו לבוא לביתו ונכנס עם אנ"ש והוציא את מאכליו וישב לאכול ובעת האכילה הביט על הבעה"ב והבעה"ב הביט בו, ומשגמר סעודתו ויצא לדרכו רץ אחריו הבעה"ב ואמר שרוצה להזמין לסעודת ברי"מ. ותמהו עליו כי אך אתה היו בביתו ולא היה שום זכר של ברי"מ. ואמר שהרבי מל ממנו ערלת לבו כי מרגיש הוא מעתה רצון ותשוקה לתת צדקה ולהכניס אורחים. וע"ז רוצה הוא לזמנם לסעודת ברי"מ ע"כ. וכזה היה ענין סעודת ברי"מ אצל יתרו כנ"ל. וזה מרומז ברי"ת ויבוא אהרן ויכל זקני ישראל לאכול לחם, שהם ג"כ הר"ת של ויכל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך.

מההמצאות בג"ע שזה תכלית המקווה מעבודת האדם וכמ"ש הרמ"ע מפאנו שאילו זכו ישראל היה רצון להכניסם לארץ ישראל ומשם לעבור לגן עדן התחתון. וכשנשתלח אדה"ר מגן עדן ונפסק דינו להתרחק מאת השי"ת הונח בפתח הגן עדן כרובים ולהט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים. וכך יש בכל פעם שאין מניחין האדם להתקרב להשי"ת עומדים נגדו כרובים שהם מלאכי חבלה, המעכבים את האדם להתקרב. ויש שהמכוון של המניעות הוא אך שיתאמץ האדם נגדם, וע"י מלחמתו יפלו לפניו, וע"ד המשל הידוע מהבעש"ט הק' בענין ז' החומות. וכאשר רוצה אדם לבוא לביהכ"נ וביהמ"ד באים הכרובים ומונעים אותו בפתויים שונים. וזהו קליפת עמלק כמ"ש אשר קרך בדרך ודרשו חז"ל צננך מרתיחתך, שעמלק הוא המקרר לב האדם מהתעוררות רשפי לבו להתקרב להשי"ת. ואם רוצה האדם לילך למקום שמתפללים בו יותר טוב באים הכרובים וקליפת עמלק ומפתים אותו שלא טוב הדבר כי מסיימים שם בזמן מאוחר יותר וכדומה התירוצים שונים. והן הן המניעות המיועדים לרחק את האדם שאינו זכאי להתקרב.

וע"ד שאמר הרה"ק מלובלין זצ"ל אהא דהניח ר"ג שומר שלא יכנס לביהמ"ד מי שאין תוכו כבדו. ולכא' מאין ידע השומר מי שאין תוכו כבדו ותי' דהי' שם מלאך שלא הניחו ליכנס, ושאל תלמידו הר"ר יחזקאל מקוזמיר זצ"ל דאותו שאין תוכו כבדו ודאי לא ראה את המלאך. ותי' שכוונת רבו הי' דהמלאך נכנס בלב אותו תלמיד שיחליט שאין כדאי לו ליכנס כי נצרך הוא לרבי יותר גדול ע"כ. ועד"ז הם המניעות הנ"ל שנכנס בלב האדם מחשבות להתרחק מן הקדושה. וזהו ענין מה ששבת דן היו מן הנפלטים מענני הכבוד בשביל פסל מיכה שבידם כדאי' ברחז"ל. כי ודאי שלא ירחקם הקב"ה בעצמו להוציאם מן המחנה, רק שהם בעצמם הרגישו בלבם צורך לצאת כי גדלה מאד קדושת מחנה ישראל שבה אכלו קדשים קלים והטמאים נשתלחו מן המחנה. ולגדול הקדושה לא מצאו שבט דן קורת רוח במחנה שהיה בשבילם יותר מדאי ורצו לצאת לרווחה. וזה היה ע"י קליפת עמלק אשר קרך בדרך שצננך מהתקרבות הקדושה. שע"י שנמצא בעולם עמלק מתפשטת בלב ישראל קליפת עמלק כמ"ש באלשיך סוף פ' בשלח. וזה אשר משך אותם לצאת מהמחנה ושם כבר פגשו בעמלק הגשמי עצמו שנלחם עמם.

ועל זאת יתפלל כל חסיד שיקרבהו השי"ת לעבודתו ולא ישליכהו מעל פניו ואז יזכה שיקרבהו השי"ת כמו שקירב את יתרו כדאי' במד' שאמר הקב"ה למשה אני שאמרתי והיה העולם אני הוא המקרב ולא המרחק

ועד"ז אמר יתרו שאתה תחזה ותתן עיניך לטובה בהם ותמנה הרבה דיינים עד כדי שיספיקו לכל הדורות ובזה ושפטו את העם בכל עת כלומר בכל הזמנים והדורות העתידים יעמדו לישראל שופטים להנהיגם.

ושבת זו היא שבת של קירוב שהקב"ה מקרב אותנו לעבודתו. והקב"ה אומר אני הוא המקרב ולא המרחק, ושבת זו היא חיזוק לכל הנפלים מקדושת התורה והתפלה. וכן יש שנפלים מקדושת השבת שאין מרגישים בנועם השבת כאשר הרבה התאוננו לפני. ובשבת זו הקב"ה מעביר המסכים ומל את לבבנו לעבודתו. ובמתן תורה אמר הקב"ה ואביא אתכם אלי, ובתרגום וקרבת יתכון לפולחני, וסעודות של שבת זו הם סעודות ברית מילה על מילת ערלת לבבנו. וביתר שאת בסעודת שלישית בתוקף קדושת השבת בעידן רעוא דרעוא ובפרט שנזדמן ג"כ שסעודה זו היא סעודת ברית מילה, ודאי גדולה העת רצון בעת זו. ויזכנו השי"ת להתקרב אליו ויטהר את לבנו לעבדו באמת.

והנה ידוע שדור המדבר היו בחי' ראשי עם שהם היו נשמות ראשי הדורות של כל הדורות העתידים לבוא. כמ"ש בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל. וכל מי שהוא מנהיג ומורה בישראל, סימן הוא שהוא גילגול מדור המדבר, כדאי' בספרי הכהן מלובלין זי"ע. ובזה יל"פ כוונת יתרו שודאי גם הוא ידע שאצל מרע"ה לא שייך לומר נכול תכול כי ודאי ביכלתו לנהל את כל העם בלבדו, אך הוא השיג שדור זה הוא כולל כל ראשי הדורות העתידים. והם לא יכולו בעצמו לנהל את כל ישראל ובשבילם יצטרך ריבוי הדיינים. וז"ש לא תוכל עשוהו לבדך, היינו בדורות העתידים שאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא וראשי הדורות יש בהם מנשמתו של משה רבינו ולהם כוון לומר שלא תוכל לבדך כלומר איתפשטותא דידך, לנהל את כל העם. וע"כ יעצו ואתה תחזה מכל העם. היינו שיתן עיניו עליהם לטובה ובזה ישפיע להם כח ע"ד שכ' הרמב"ן בפ' במדבר שכל ישראל עברו לפני מרע"ה לפקדם כי ע"י שיתן בהם עיניו לטובה יומשך להם ברכה וקדושה.

לפי דברי החת"ס הנ"ל יובן שינוי הלשון בלוחות. כי בלוחות ראשונות נאמר כי ששת ימים וגו' על כן ברכ' ד' את יום השבת, והשבת היא כמו שקבעו השי"ת קביעת וקיימא. אבל בלוחות שניות כתיב וזכרת כי עבד היית במצרים וגו' על כן צורך ה' אלהיך לעשות את יום השבת. כלומר הצווי הוא לעשות מעצמך שבת, ואתה תקבע אותו, כי פסוק זה נאמר למהלך במדבר ואינו יודע את יום המבורך שקבעו השי"ת, וצריך לעשות שבת של עצמו.

ובהקדמה זו יתבאר לענינו - כי הנה גם שנה השביעית הוא במשקל אחד עם השבת כמ"ש ושבתה הארץ שבת לה' ופירש"י כשם שנאמר בשבת בראשית. ועבד זה פגם בבחי' השבת שהוא זכר ליצי"מ כי יסוד יצי"מ הוא כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים וזה שנמכר לעבד הרי הוא שב למצרים וחזור למדרגת העבדות לעבדים. וע"י פגם זה נופל ממדרגתו בעשרה יוחסין ועתה נעשה מותר בשפחה. ולדידי' לא קיים ענין השבת משום זכר ליצי"מ שהרי הוא נמצא במצרים ורק שייך אצלו הטעם הראשון של זכר לבריאת שמים וארץ. ולכן מוטל עליו לעשות כמו ההולך במדבר שימנה שש שנים לעצמו ובהגיע שנה שביעית דידי' שאינה תלויה בשנות עולם בזה יגיע לבחי' היציאה ממצרים אשר אינה תלויה בשנות עולם. ואיזה שנה שביעית שהיא יש בה זכר ליצי"מ ולוחות השניות שהם הלוחות של בעלי תשובה שבהם נכתב השבת זכר ליצי"מ הם אשר יוציאוהו מעבדות לחרות ומטומאת מצרים אשר נשקע בה.

ואמנם יש עבד שנשקע כ"כ ביון מצולה שאין בכח השביעית להוציאו ואומר אהבתי את אדוני וגו' לא אצא חפשי. ואצלו מועיל בחי' היוכל שהוא בחי' שורש נשמות ישראל בכסא הכבוד כמובא ברמב"ן בפ' בהר שהוא מלשון הפסוק ועל יובל ישלח. שרשיו. וכל אחד מישראל מושרש לעילא. והקב"ה חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח. ע"כ אף מי שנתרחק כ"כ כעבד זה מ"מ בהגיע שנת היוכל היא מוציאתו בע"כ לחירות אף שאינו רוצה. ועל ידה הוא יוצא ממצרים וכמ"ש בזה"ק שיציאת מצרים היא מסיטרא דיוכל שהיא בחי' הדרור והחרות.

ומובא בספרי הבעש"ט לרמו בדברי הגמ' פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת מדליקין בהם בחנוכה. שיש נשמות שאין אור השבת נדלק בהם להאירם כי נסתם לבם מלהרגיש הארת

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם. שנה השביעית המוציאתו לחפשי אינה השנה השביעית למנין שנות עולם אלא שנה שביעית המיוחדת אצלו אחר עבודת שש שנים. וכשבאה שנתו השביעית שיש בה בחי' השמיטה שבה מתקיים בו, שמוט כל בעל משה ידו, ובה בחי' החרות והשביטה וע"כ יוצא העבד לחירות לחפשי ע"י מתנת חנם מהקב"ה. אמנם לעומת זה שנת היוכל מוציאה העבד לחרות אף שלא השלים שנות עבודתו ואם פוגע היוכל תוך שש יוצא לחפשי. וראוי להבין טעם החילוק ששנת השמיטה של שנות עולם אינה מוציאתו לחרות ואזלינן בתר שביעית דידי' ואילו ביוכל אזלינן בתר שנות עולם.

בבני יששכר כ' בענין יום ט"ו בשבט שהוא מ' יום טרם יצירת הולד. כי בכ"ה בארר היתה ראשית הבריאה למ"ד בניסן נברא העולם. ויש להבין לדבריו האיק' יתקיים ענין זה בשנה מעוברת שהרי אז ט"ו בשבט הוא מוקדם יותר ממ' יום קודם יצירת העולם.

במס' שבת (דף סט:) היה מהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה ימים ומשמר יום אחד. ומבאר שם בחי' חת"ס ענין שמירת יום אחד, דלכא' הרי כל יום בספק חיוב מיתה קאי, אלא שעושה כדי חיותו משום פיקוח נפש וא"כ מה ענין לשמירת יום אחד. וכ' ח"ל, נראה הנה השי"ת גילה ב' טעמים בשמירת שבת, הא' בדברות ראשונות כי ששת ימים עשה ה' וגו', וטעם הב' בדברות שניות כי עבד היית בארץ מצרים וגו'. ופי' במדרש כשראה משה ישראל עובדים במצרים בלי מנוח בקש מאת פרעה לתת להם יום מנוח יום אחד בשבוע. וכן עשה פרעה. וזה הי' כבר סימנא אתחלתא דגאולה. ואח"כ כשראה משה בהר סיני שנתן השי"ת את השבת שמח שהסכימה דעתו לדעת עליונה ית'. וזהו ישמח משה במתנת חלקו. כ"ז מבואר בכמה ספרים.

והנה לטעם ב' הנ"ל אין טעם לשבות דוקא בשבת. אכן אם ישבות יום א' לו' איזה שיהיה, יהיה לו זכרון ביצי"מ. אכן נקבע יום זה בשבת משום טעם האחר שבו שבת ה' מכל מלאכתו אשר עשה וא"כ זה האיש ההולך במדבר אף שא"א לו לכוון בשום אופן יום השבת אשר שבת השי"ת בו ומחמת זה מחמיר על עצמו כל השבוע רק כדי חיותו, אך אינו יוצא י"ח אם לא ישבות יום א' זכר ליצי"מ שהי' עובדים ששה ימים ושבתו בו, עכ"ד.

אף שבמציאות יש בהם ס' יום אבל אין הימים נופלים תחת גדרי הזמן וכל יום כפול שנים וסובל שני ימים כמו יום החמשים. וע"כ אין בין אדר ראשון לאדר שני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים. אבל לכל שאר הענינים הם שווים כי הם חדש אחד. ובשנה זו בפרט גדול ביותר כוחו של חדש אדר כי זמן רעוא דרעוא עומד ומכניס אותנו אל החדש. שזמן זה הוא בחי' היובל דבהאי רעוא איסתלק משה שהוא למעלה מחשבון שקברו של משה מוסתר ולא ידע איש את קבורתו. והעומדים בהר למעלה נדמה להם שהוא למטה ולעומדים למטה נדמה שהוא למעלה. וזמן זה יוצא למוצאי שביעית לבחי' השמיני שהוא בחי' היובל.

ומשנכנס אדר מרבין בשמחה כי נכנסים לבחינת היובל והפדות אשר בבוא תשרי של יובל בראש השנה כבר העבדים אוכלים ושותים ושמחים כמ"ש בגמ' וברמב"ם. והוא השמחה של כניסת האדר. וביום הכיפורים שבים העבדים לבתיהם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו, והוא השמחה של פורים שהוא כמו יום הכיפורים כידוע. ובזמן זה צריך להרגיש שמחת היציאה ממצרים וכש' רש"י במס' מגילה שמשנכנס אדר מרבין בשמחה היינו שבאים חדשי אדר וניסן.

וכעת מסתיים תיקון שביעית של ימי השובבי"ם ואז קורין פ' עבד עברי האיך חושב הקב"ה מחשבות על כל נפש לבלתי ידח ממנו נדח ואף שנשקע ביון מצולה מוציאו הקב"ה בע"כ ע"י בחי' היובל. ועתה בשעה זו חושב הקב"ה מחשבות על כל אחד מישראל מה יש לעשות עבורו לטובת תיקונו. ואחר גמר התיקון קורין פרשת תרומה שבת הצווי ועשו לי מקדש. שאחר התיקון אנו נכנסין לביהמ"ק. נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעזך אל נודה קדשך. וכ' בפרשה זו והפדה ולומדים חז"ל מלמד שמסייע בפדיונה. והוא ענין שהקב"ה מסייע אותנו לפדותנו. והרבה עמו פדות.

השבת, ולהם מועיל אור החנוכה שבכוחו להאיר אף לאלו, כי הארת החנוכה באה ממקור עליון מעולם השמיני שממעל לשבעת ימי הבנין, שהוא בחי' היובל הבאה אחר מספר השבע. כן מבואר בספר מאור עינים, ומאור ושמשי, וחידושי הרי"ם וכו'. והנה אם כך גדול כוחו של חנוכה ודאי שבפורים קיים כח זה ביתר שאת, שגם נס דפורים בא מבחי' היובל שער החמשים כמשי' המהר"ל שלכך היה העץ גבוה נ' אמה. וגם מה"ט מצינו במגילה כמה פעמים ענין מהירות כגון מהרו את המן, מהר קח את הלבוש, הרצים יצאו דחופים. כי זה ענין הנס שהוא למעלה מבחי' הזמן וע"כ הוא בא במהירות ודוחק את הזמן עכת"ד. ונמצא שגם בפורים סגולת הזמן להאיר את נשמות הכבויות. והוא החג לנחשלים אשר עמלק התגרה בהם. ואמר החי' הרי"מ שחנוכה ופורים הם "וואכעדיגע" ימים טובים שאורם בוקע לימי החול ולהגביה את נשמת ישראל בגלות. וסגולת נס דפורים אינו רק ביום הפורים עצמו כי אם בכל חודש אדר וכמ"ש החודש נהפך להם מיגון לשמחה. וע"כ כל החודש יש בו מבחי' היובל שלמעלה מן הזמן. וכבר ביארנו בענין שהוסיף משה יום אחד מדעתו שלא היה בזה שינוי ממאמר ה' כי יום נתינת התורה הוא יום החמשים בחי' היובל הבא אחר ספירת מ"ט יום. ויום זה הוא למעלה מבחי' הזמן ולכך אף שהוסיף משה יום אחד מ"מ שפיר ניתנה התורה ליום החמשים לספירה כי אין יום זה נתפס בגדרי הזמן ואף ביום שלמחרת עדיין יתכן להיות יום החמשים.

ועד"ז י"ל בב' חדשי אדר שבשנה מעוברת שכיון שהם מבחי' היובל כנ"ל אינם נתפסים בגדרי הזמן וע"כ ב' החדשים נכללים כאחד ויכול החדש להחזיק מספר ימים כפולים ואינם אלא חדש אחד. ותו לא תקשי היאך יתקיים בשנה מעוברת הענין שט"ו בשבט הוא מ' יום קודם יצירת הולד, כי שפיר מתקיים אף בשנה מעוברת כי ב' החדשים הם אחד

נשמות ישראל כן הוא גם באותיות התורה דאורייתא וקב"ה חר. הלכך י"ל שגם באותיות התורה נמצא אלקותו ית' המצטרף למנין האותיות וזהו ענין הכולל המצטרף לגימטריא. שזהו הקב"ה הנמצא באותיות התורה וכוללם יחד ומתכלל עם כולם להשלים המנין. וע"כ כול"ל עולה בגימ' אלה"ים.

ובזה י"ל בענין מחצית השקל שלכך נצטוו לתת מחצית כי הקב"ה מצטרף בחצי השני. וכן י"ל בענין סדר החדשים כי י"ב חדשים הם מכוונים לי"ב שבטים וכל חודש מאיר בו צירוף מיוחד וחודש אדר שני מכון אל הנחשלים שבישראל שנפלטו מן המחנה ויצאו מכלל השבטים ובהם מתגרה עמלק וכדאי' בירושלמי (פ"א דמגילה ה"ה) שגורל של המן נפל על אדר שני כי הוא בא להלחם עם אלו שנפלטו מסדר מחנה השבטים. וכן בכל דור ודור כמ"ש מלחמה לה' בעמלק מדר דר. ויש לרמוז שהוא לשון מדרדר. היינו בכל הדורות המתדרדרים והולכים שבא עמלק לפגוע בהם. וע"ז מלחמה לה' בעמלק לעמוד לישראל ולהושיעם מידו. ואד"ר הוא נוטריקון א' ד"ר. שאלופו של עולם מצטרף עם כל דר ודר להלחם בעמלק. ובאדר שני שאין בו צירוף מיוחד של שם הוי"ה, מובא בסידורים שאז יש לכון ב"ר"ח כל י"ב הצירופים. כי אז הקב"ה מצטרף עם ישראל שהוא הכולל כל הצירופים וכמו שהנפלים אינם במחנה י"ב שבטים אלא מבחוץ, כן החדש של הנפלים שהוא אדר ב' ג"כ בחוץ והקב"ה כוללם יחד. וזה ענין שאחז"ל (מגילה יג:) שישראל הקדימו שקליהם לשקלי המן כמ"ש באחד באדר משמיעין על השקלים. והענין ששקלי ישראל עולים במעלה על שקלי המן שרצה ליתנם לצדקה. כי במחצית השקלים של ישראל מצטרף חלקו של השי"ת להשלים כנ"ל. ונמצא שבשקליהם כולל אלקותו ית' משא"כ שקלי המן הם שקלי מתכת בעלמא. וז"ש חז"ל שישראל הקדימו שקליהם שהם קודמים במעלה וכמו דתנן בא' באדר משמיעין על השקלים. פי' הא' של אדר שהוא אלופו של עולם הוא המצטרף עם השקלים. וזה ענין דברי המד' הפונה קדים, שאמר הקב"ה על התורה עשו לי קיטון אחד שאדור בו כי איני יכול לפרוש ממנה. כי אלקותו ית' שורה באותיות התורה וכולולה עמהם. והנה נשמות ישראל אחוזים עם התרי"ג מצוות כדאי' בספרים שכל א' יש לו שורש באיזה מצוה. וע"ד המובא שהרה"ק מראפשיץ זצ"ל היה שורש נשמתו ממצות סוכה וע"כ היה עוסק במצוה זו בכל יום. או בעשיה בפועל או בלימוד בענין המצוה.

במדד' ריש פרשתן איתא. אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורת כיכול נמכרתי עמה. משל למלך שהי' לו בת יחידה. בא אחד מן המלכים ונטלה. ביקש לילך לו לארצו וליטול אשתו עמו א"ל בתי שנתתי לך יחידית היא לפרוש ממנה איני יכול לומר לך אל תטלה איני יכול לפי שהיא אשתך אלא טובה זו עשה לי שכל מקום שאתה הולך קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם. כך אמר הקב"ה לישראל נתתי לכם את התורה. לפרוש הימנה איני יכול לומר לכם אל תטלוה איני יכול, אלא בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו שנא' ועשו לי מקדש ע"כ.

להבין ענין המד' הנה נקדים מדרש פליאה שהביא בדברי יואל פרשה זו (דף רמו) בשם הקדמת הכותב בעין יעקב שהביא מדרש זה. וכ' שלא ידענו מקור המד' אולם נאמן עלינו הרב הכותב. וז"ל בן זומא אומר מצינו פסוק כולל יותר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, בן ננס אומר מצינו פסוק כולל יותר ואהבת לרעך כמוך. שמעון בן פזי אומר מצינו פסוק כולל יותר את הכבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. עמד ר' פלוני על רגליו ואמר הלכה כבן פזי שנא' ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו עכ"ל.

ויש לבאר בדרך פשטות דהנה מצינו בדרך הגמטריא שהוא אחד מהמדות שהתורה נדרשת בהם שמצרפים למנין את הכולל. וי"ל שהענין בזה עפי"ד חז"ל (פרקי דר"א פ' ל"ט) עה"פ אנכי ארד עמך מצרים ואנכי אעלך גם עלה. שכשירדו ישראל למצרים היו רק ס"ט נפש והקב"ה הצטרף עמהם להשלים מנין ע' נפש. וכן ביציאת ישראל ממצרים היו שש מאות אלף חסר אחד והקב"ה הצטרף להשלים המנין. והנראה מזה שלא היה דבר זה מצד המקרה כי היה צורך באחד שישלים המנין. אלא שכך היא המדה בעצם שהקב"ה יצטרף עם ישראל שהרי גם בירידה גם בעלי' הי' כן. והיינו כי נשמות ישראל הם חלק אלוה-ממעל וחלק ה' עמו. ונמצא שבני ישראל הם ראויים להיות נמנים עם הקב"ה במנין אחד כי יש ביניהם חיבור והתקשרות.

וידוע שיש ששים רבוא אותיות לתורה המכוונים נגד ששים רבוא נשמות ישראל. והאמת שלא נודע לנו מנין רבוא אותיות בתורה, אלא שמונים את חלקי האותיות כי יש אותיות הכוללים כמה אותיות. כגון האלף יש בו וי"ו וגם ב' יודין. וי"ל להנ"ל כי באמת יש ששים רבוא חסר אות אחת בתורה. רק כמו שהקב"ה מצטרף למנין ס' רבוא

ומצינו מחלוקת בין הרמב"ם והרמב"ן אם מצות האמונה נמנית במנין התרי"ג מצוות. שהרמב"ן סובר שלא שייך למנותה. כי היא קודמת אל כל המצוות שאם אין אמונה אין כאן מצוות. אבל הרמב"ם מונה אותה במנין תרי"ג. ולכאור' מה יענה לטענת הרמב"ן. ולהנ"ל י"ל דאה"נ שיש רק תרי"ב מצוות כמנין ברי"ת. אלא שכדרך שמצטרף הקב"ה שהוא הכולל להשלים מנין ישראל ומנין אותיות התורה ה"נ מצות האמונה שהוא הכוללת כולם מצטרפת ג"כ למנין ועי"ז עולה למנין תרי"ג. ומעתה י"ל בכוונת המד' שבן זומא אומר שמצינו מקרא כולל יותר שמע ישראל וכו'. כי מקרא זה שהוא שורש האמונה הוא שורש הכולל כל המצוות ולכן נאמר בו אח"ד לרמז על מספר י"ג שהוא כולל כל ישראל אפילו הנפלים לבחינת אדר שני. והנה מה שצויתה תורה ואהבת לרעך כמוך י"ל שהוא ג"כ עפ"י הנ"ל כי ע"י שכל אחד מישראל הוא חלק ה' ומצורף עם השי"ת נמצא שעי"ז מתחברים כל ישראל כאחד כי בכולם נמצא אלקותו ית' שהוא הצד השווה בכולם. ומצד ענין זה נצטוו ואהבת לרעך כמוך אני ה' היינו שהרי אני מקושר עם כל אחד מישראל ומצד זה ראוי לאהוב את רעי כנפשי כי הם נחשבים כאחד ע"י אלקותו ית' המחברתם. וזהו שאמר רע"ק זה כל"ל גדול בתורה. כי מצוה זו שבאה מצד שהקב"ה כולל את כלל ישראל. ענין זה הוא הכולל הגדול הנמצא בתורה. כנ"ל שהקב"ה מצטרף עם אותיות התורה ונכלל עמהם. וז"ש בן ננס מצינו מקרא כולל יותר ואהבת לרעך כמוך אני ה'. שבפסוק זה נמצא ענין הכולל כל ישראל. אשר כל ישראל כמוך כי הנשמה מיחדת כולם.

והנה מצינו ג"כ שיש נשמה כוללת כמ"ש בזה"ק (ח"ב קצא:) על הנאמר במגילה וקבל היהודים שנכתב בלשון יחיד דקאי על משה רבינו שהוא כללא דיהודאי. והנה מצינו בגמ' (מגילה כח) ששאל ר"ע את רבי נחוניא הגדול עה"כ את הכבש האחד תעשה בבוקר אם נאמר כבש למה נאמר אחד א"ל אחד מיוחד שבעדרו ע"כ. ולכאור' למה בא דרש זה בתמיד השחר דוקא. וי"ל עפ"י הרמח"ל בספרו דרך ה' שמבאר שעיקר תיקון העולמות נעשה ע"י סדר תפלת השחר. משא"כ שאר התפילות אינם כי אם לקיים את ההמשכה של עבודת השחר. ועיקר יסוד העבודה הוא בתחילת היום. וע"כ בתמיד השחר שהוא העיקר כתבה התורה ענין זה שיהא הקרבן מהמיוחד שבעדר. והנה הגם שכל ישראל שקלו שקליהם לקרבנות הצבור מ"מ י"ל לצד מעלות קרבן התמיד של שחר היה ראוי שיבוא משקלי הצדיקים שבישראל. וזה ענין מיוחד שבעדרו. שקרבן זה של תמיד השחר סבב הקב"ה שיבוא משקליו של המיוחד שבעדרו שהוא צדיק. וזה כוונת שמעון בן פזי שמקרא זה כולל יותר את הכבש האחד וגו' כי כאן נרמז ענין הנשמה הכוללת שהוא הצדיק המיוחד שבעדר שהוא כללא דיהודאי.

והנה אי' בזה"ק שפ' תרומה נאמרה קודם חטא העגל וכבר ביארנו שאז עדיין היה הצווי באופן אחר כי המכוון היה שיהיו ישראל בעצמם המרכבה לקדושה שעליהם תשרה שכינתו ית' ולא במשכן, רק אחר שנתקלקלו בחטא העגל נתבטל ענין זה והוצרכו לבנות משכן להיות מדור להשראת השכינה. ובה יל"פ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ככל אשר אני מראה אותך וגו' וכן תעשו. כי הנה מרע"ה היה הדוגמא היאך יתקדש האדם להיות ראוי להיות מרכבה לשכינה. וע"כ אמר השי"ת ככל אשר אני מראה אותך היינו שאני מראה אותך לישראל כדוגמא היאך שיעשה האדם עצמו מקדש שישכון בו הקב"ה. ומסיים וכן תעשו שכדוגמא זו שראיתם את מרע"ה כן תלמדו לעשות גם אתם. וענין זה הוא יסוד גדול בדרכי העבודה להיות רגיל לראות גדול הדור ללמוד עצה ותושיה בהנהגת האדם כי מנהיגי הדור הם הכוללים כל הדור בבחינת כללא דיהודאי. וכמובא בשו"ת דברי חיים (ח"ב סי' י"ז) שכ' שם דברי תוכחה לאחד בדבר שקיבל לבהכנס' שבהקלתו חזן עם מזמרים מסייעים. ומתפלא עליו הא"י נהפך לבבו לעשות כדבר הזה. ובתוך דבריו כ' וז"ל ואת מעט המנוחה אשר מצאתם בהתעטף לבבם בעת התפילה כי כל היום בעוה"ר מוטרדים בעסקים שונים ובין אנשים משונים במדתם ודעות זרות וכו', ולא נשאר לכם רק מעט זמן התפלה להתפלל יחד יראי ה' עם ש"ץ ירא ה', ואיך עתה יתהפכו ח"ו וכו', ותרתי בלבי למה עלתה לו זאת למע"כ, ואולי כי כביר לא ראה פני אדם ירא ה' גדול הדור וכו', עכ"ל. וזהו ענין ככל אשר אני מראה אותך, שיסתכלו בפני משה וילמדו ממנו הא"י לעשות עצמם מקדש להשראת השכינה. וז"ש רבי פלוני שהלכה כבן פזי שנא' ככל אשר אני מראה אותך וגו'. שפסוק זה הוא ג"כ מענין נשמת כללא דיהודאי שהוא הצדיק הכולל כל נשמות ישראל. וזאת תורת האדם שיטהר עצמו להיות משכן להשראת השכינה. ואיתא בספר נפש החיים (שער א' פ"ד) שהאדם הוא בדוגמת ותבנית המשכן וכליו. כי תבנית המשכן הוא תבנית הבריאה כולה והאדם הוא הכולל כל סדר הבריאה. ולב האדם הוא כללות הכל נגד בית קדש הקדשים. וכאשר יתור בלבבו לחשוב מחשבה לא טהורה הוא מגביר כח הטומאה בבית קדשי הקדשים יותר מאשר גרם טיטוס בהביאו זונה בבית קדש קדשים, עכ"ל.

ובחדש אדר אנו קורין פרשיות של בנין המשכן שאז הזמן להכין האדם עצמו להיות משכן לשכינה. ואז הוא א' ד"ר שאלופו של עולם בא לדור בתוכנו, וע"כ צריך לטהר הלב ממדות הרעות של קנאה תאוה וכבוד להיות ראוי להשראת שכינתו בתוכנו. ושבת זו מכניס אותנו ליום ז' אדר שהוא יום לידת משה והסתלקותו. ואז צריכים לקבל פניו וללמוד ממנו כל אחד לפי מדרגתו לעשות עצמו משכן לשכינה כמו שעשה משה רבינו את עצמו. והקב"ה יטהר אותנו ואת כל אברינו וגידינו לעבדו באמת.

הוצרך משה להיות הגזבר לצורך המשכת האור הגנוז.

והנה אי' במדר' עה"פ ויעש ה' לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם שהלבישם בבגדי כהונה. והענין כי בגדי כהונה הם בחי' אור הגנוז. שבדרך כלל בגדים הם מכסים ומלבישים את גוף האדם, וכן הגוף בעצמו הוא מלבוש לנשמה כמ"ש עור וכשר תלבישני, וע"י הלבוש נעשית הנשמה מכוסה ונרמה לאדם המסתכל בעינים גשמיות שאין כאן אלא גוף מעוה"ז ונשכח ממנו שתחתיו גנוז אור הנשמה, אבל בגדי כהונה שהם בגדי קודש בהם מתגלה האור הגנוז והמביט במראה כהן העומד לשרת עם בגדי הקודש הוא רואה את אור אלוקותו הנמצאת בכל מקום ואין הלבוש מסתיר בעדו. ובגדים אלה הם לכבוד ולתפארת שנראית בהם תפארתו וכבודו ית' המלאה כל הארץ, ולכן הם שמונה בגדים כי הם מבחי' עולם השמיני כנ"ל ששם בחי' אור הגנוז.

ומעתה יבוא אל נכון מה שנכתב בפרשה זו ענין ציווי לקחת השמן למאור. כי זו היא הקדמה לפרשת צווי בגדי כהונה כי אמר לו השי"ת למשה שעתיד הוא לצוות את בני' שיביאו אליו שמן למאור ומשה רבינו נתמנה להיות גזבר ע"ז כדי שהוא ימשיך את האור הגנוז השייכת לנשמתו, וע"ז הוא ראוי להכין את שמונה בגדי כהונה שגם הם שייכים לבחי' אור הגנוז.

ובזה י"ל הענין שלא נזכר שמו של משה רבינו בפרשה זו כי פרשה זו יש בה הארת אור הגנוז וע"ש זה מופיע שמו של משה רבינו בגניזה, ואי' במד' שע"י הרשעים הוצרך הקב"ה לגנוז אור הגנוז לעת"ל ולכן לא נאמר בבריאת האור ויהי כן וע"ז אמה"כ לא כ"ן הרשעים וגו' על כ"ן לא יקומו רשעים במשפט היינו בשביל שעל ידם לא נכתב בתורה ויהי כן ע"כ. ובפרשת תצוה יש בה ק"א פסוקים כמנין ויהי כן. ולהורות שבפרשה זו יש בה הארת אור הגנוז ושייך אצלה לומר ויהי כן.

והנה חודש אדר הוא זמן של הסתר פנים. ונס דפורים נשתלשל בדרך הטבע באופן נסתר בבחי' אסתר מהת' מנין שנא' ואנכי הסתר אסתיר פני. וחדש זה הוא הרחוק ביותר מחדש ניסן שהוא החדש של נסים נגלים ונרמז בשם ניסן, ואילו אדר רומז ע"ש אדרת כמ"ש אצל עשו כאדרת שער, שהוא בחי' הסתר ומכוסה בלבוש של טבע, אכן

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך וגו'. שינה הכתוב ולא אמר צו את בני' כבשאר הציוויים נכתב בפ' אמור וכאן רק אמר לו השי"ת שעתיד הוא לצוות בפ' אמור על דבר זה וכ"כ רש"י פ' אמור. והא גופא טעמא בעי למה הוצרך להקדים כאן שסופו לצוות את בני' במצוה זו. וגם יל"ד מה מקום למצוה זו כאן שפרשיות אלו עסוקים בצווי מלאכת המשכן ובגדי כהונה ומה המקום להפסיק במצות הדלקת הנרות.

וביאור הענין, כי הנה אדה"ר הניחו הקב"ה מתחילה בגן עדן לעבדה ולשמרה ושם היה משתמש באור הגנוז ומביט בו מסוף העולם ועד סופו שאור זה אין שום חציצה העומדת נגדו, כי המביט באור זה רואה בכל נמצא מדומם צומח חי מדבר רק את אלוקותו ית' השוכנת בכל אשר הוא מחיה את כולם ואלמלי יצויר העדר שפעו לרגע ח"ו היו הכל בטלים ומבוטלים. וע"כ המביט באור הגנוז רואה אף למרחוק מה שאין עין הגשמי יכול לראות. ואחז"ל שכיון שלא היה העולם ראוי להשתמש בו מפני הרשעים גנוז הקב"ה לצדיקים לעתיד לבא. אמנם הצדיקים בדרך פרט וכן כלליות ישראל אשר עמך כולם צדיקים זוכים לראות באור הגנוז וכ' ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם. ואי' במד' בתורתו של ר"מ כתוב כתנות אור באל"ף כי קודם החטא היה להם כתנות אור שהוא אור הגנוז אבל ע"י החטא נמשך משכא דחויא שהוא עור הנחש החוצץ בעד האור ונעשה כתנות עור. ור"מ זכה לעלות למדרגה של קודם החטא עד שבתורתו היה כתוב כתנות אור באל"ף כמו שנכתב בס"ת שבמתיבתא דרקיעא טרם שנשתלשל למטה.

ואי' בתו"כ פ' אמור עה"פ ויקחו אליך שמן זית זך אתה גזבר לדבר ע"כ. לכא' טעמא בעי מה הוצרך שיהא משה רבינו הגזבר על השמן. אמנם שמן המאור הוא ענין הארת אור הגנוז אשר אור זה הוא למעלה מן הבריאה שנבראת בשבעת ימי בראשית היא מעולם השמיני שמשם מקור הניסים כמו נס זנוכה ופורים כמו שמבאר המהר"ל, ושמן הוא מל' שמונה כי הוא בא מעולם השמיני. וכדי להמשיך נת אור הגנוז צריך שיהא משה הגזבר על זה כי שמת משה רבינו היא מאור-הגנוז כמ"ש בלדתו תרא אותו כי טוב ותצפנהו, ואחז"ל שנתמלא הבית ולו אורה ולכן נא' בו כי טוב כמו שנא' אצל ר'אית האור. וכ' ותצפנהו הרומז לאור הצפון. וע"כ

העבודה בחדש זה היא לגלות ההסתרה ולמצוא השגחת השי"ת במאורעות הטבע.

ואיתא בס' עבודת ישראל, שזה ענין מגל"ת אסת"ר מל' גילוי ההסתרה. וידוע שמבגלה לא נזכר שמו של השי"ת אלא שחז"ל אמרו שבכל מקום שנכתב המלך הכוונה על מלכו של עולם, והענין בזה כי זה נמשך מכוחו של עמלק והמן שהם גורמים להסתרת ההשגחה כי תולים הכל במקרה כמ"ש ויספר המן את כל אשר קרהו ואמרו במד' ע"ז קרהו בן קרהו, שכן אצל עמלק כ' אשר קרך בדרך שזה קליפת עמלק לתלות כל המאורעות במקרה וטבע העולם ולהכחיש השגחת השי"ת. וכ"ז שעמלק בעולם אין השם שלם ואין הכסא שלם רק נקרא כ"ס י"ה וחסרים האותיות ו"ה משמו של הקב"ה שהם האותיות של עלמא דאתגליא. ומכאן זה לא נזכר בהדיא שמו של הקב"ה ורק מוסתר בשם המלך, ולזה המלך עולה בגימ'ט כ"ס י"ה וגם כמנין המ"ן שבסיבת המן השגחת השי"ת מכוסה ואין השם שלם ואין הכסא שלם. וכאשר נזכה לקיום מחה אמחה את זכר עמלק אז יהא השם שלם והכסא שלם, ועל כן מח"ה אמח"ה עולה כמנין כס"א הוי"ה.

וזה ענין קריאת המגילה שצריכים להתלמד לקרות את המגילה ולמצא את השי"ת בתוך ההסתרה וכמובא מזוה"ק ומהאריז"ל כמה מקומות שנרמז שם הוי"ה במגילה בר"ת וס"ת והוא ענין משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים, שהקורא ומביט במגילה בעין חודרת מוצא איך שהשי"ת מציץ מן החרכים ומסכך על ישראל בהשגחתו ועי"ז ישכיל האדם לדעת היאך למצוא השגחת השי"ת בכל אשר יפנה במאורעות חייו ובמאורעות העולם ולא יתפעל מדברי מושלי ושרי המדינות כי אין ביד א' מהם להרים יד בלי רצון השי"ת. וכל העולם היא מגילה וצריך האדם ללמוד עצמו היאך לקרא את המגילה ולמצוא בה את רמזי שם הוי"ה.

ובמד"ר בראשית (פרשת צ"א ב') עה"כ ויאמר ישראל למה הרעותם לי וגו' כך אמר הקב"ה אני עוסק להמליך את בנו במצרים והוא אומר למה הרעותם לי הה"ד למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' ומאלקי ע"כ. ולכא' היאך הגיע באמת הדבר ליעקב אבינו הבוטח באלקיו שידבר כך, אלא שכיון שהיתה אז עת תחילת הירידה לגלות התנוצץ אז ביעקב אבינו בחי' ההסתרה של הגלות אשר יגיעו זרעו אחריו למדרגה זו שלא יכירו את השגחת השי"ת ובוזה נגרם שיע"א ידבר דברים כאלה. והנה מצינו בענין שמעי בן גרא שקלל את דוד כמבואר

בשמואל ב' - ומנע דוד מלהרגו כי ה' אמר לו קלל, וממנו יצא אח"כ מרדכי כמ"ש במגילה מרדכי בן יאיר בן שמעי, ולכא' הרי מצינו בעת פטירת דוד צוה לשלמה בנו שיעשה כחכמתו להרוג את שמעי בן גרא ע"ד הקללה שקללו כמבואר במלכים א'. ומה ראה דוד שלא רצה להרגו בשעת מעשה ורק בסוף ימיו צוה לשלמה להרגו. וי"ל כי באותה שעה שראה דוד מדה"ד מתוחה עליו והאמין שמאת ה' היתה זאת ששמעי יקללו ולא מדעת עצמו. וא"כ מה יועיל אם יהרגנו והרי עצת ה' היא תקום בכל אופן ואם עתה עלה הרצון לפני השי"ת שיתייסר ע"י קללה הרי הרבה שלוחים לפני המקום ואם יהרוג את שמעי יעמוד אחר ויקללנו ע"כ המתין עד שהשלים ימיו ואז צוה לשלמה שיענישנו כרין מורד במלכות. נמצא שענין זה בא לדוד ע"י גודל אמונתו שכל מאורע הנעשה בעולם מוצאו מגזירת עליון ולכן זכה במעשה זה ליצור את נס הפורים שיצא משמעי מרדכי שהביא לעולם אור הפורים אשר יסודו להשבית ולמחות שיטתו של עמלק התולה הכל במקרה. אלא להכיר ולדעת שכל המאורעות והסיבות המתגלגלים בחקות הטבע וכלם מושגחים ונעשים ע"י מסבב הסיבות יתב"ש.

ובמס' מגילה (דף ט"ז ע"ב) א"י עה"כ (בראשית מ"ה) לכלם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימין נתן חמש חליפות רמזו רמזו לו שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות שנאמר ומרדכי יצא בלבוש מלכות תכלת וגו', ע"כ. וביאור שייכות הרמז לזמן ההוא יתבאר להנ"ל כי הנה אז נתודע יוסף אל אחיו ונגלה להם שתחת פרצופו של אדוני הארץ שדבר אתם קשות היה מוסתר אחיהם יוסף ולא היה כאן כי אם לבוש למראית העין וע"כ רמז להם אז שכן עתיד להיות אצל מרדכי בנס פורים שיתגלה שהשגחת השי"ת חופפת עלינו תמיד אלא שהיא מוסתרת בדרכי הטבע. ואז זכה מרדכי ללבוש בגדי כהונה שהם בחי' אור הגנוז הרומז על ההשגחה המוסתרת בדרכי הטבע וע"כ כ' ומרדכי יצא וגו' תכלת וחור ועטרת זהב וגו', וממשיך אח"כ - ליהודים היתה אורה, שהוא בחי' אור הגנוז כנ"ל. וחז"ל דרשו עה"פ בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו מלמד שלבש בגדי כהונה כתיב הכא יקר תפארת וכתיב התם לכבוד ולתפארת. ולהנ"ל רצה אחשורוש לחטוף את בחי' אור הגנוז של בגדי כהונה המורה על השגחתו ית' המוסתרת בכל המאורעות, ועי"ז התפללה אסתר במזמור על אילת השחר ואמרה ועל לבושי יפילו גורל שרוצים לחטוף את לבושי בגדי כהונה. אך לבסוף נצח מרדכי ויצא מלפני המלך עם בגדי כהונה.

גדולתו רומז לבחי' זו כי יק"ר הוא אותיות רי"ק ומצינו במקראות בנ"ך הרבה תיבות המתחלפות בסדרם, וע"כ גם הכא אפשר לדרוש תיבת יקר כתיבת ריק. ורצה הכתוב לרמזו שהיו הבגדים ריקנים מבחינת קדושתם ולכך לא הביאו בגמ' הדוגמא ממקרא זה כי כאן יש טעם בדבר, ולכן הביאו ממקרא האחר.

ופרשת תצוה היא פרשה של אור הגנוז כמו שנתבאר ונקראת בשבוע שלפני פורים כי ימי הפורים הם בחי' הארת אור הגנוז ונקראת בשבוע שלפני פורים כי ימי הפורים הם בחי' הארת אור הגנוז שמתגלית שהשגחתו ית"ש נמצאת בתוך הטבע בגניזה והסתרה וצריך להתחזק ולהרגיל עצמו לדרוש את השגחתו ית"ש בתוך ההסתרה. וכדאי היא זכות האמונה שיעשה יעמנו השי"ת אות לטובה ולחלצנו ממצרינו ונוכה לנסים שעשה הקב"ה למרדכי ואסתר בשושן הבירה.

ובזה יש ליישב מה שנתקשו המפרשים אהא דאמרי' בגמ' (מגילה ט.) מאי תרגום שכתבו מקרא איכא וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן. והיינו כי תיבת יקר הוא לשון תרגום וק' דאמאי לא מייתי הגמ' ממקרא מוקדם לזה שכ' את יקר תפארת גדולתו, אך הנה אח"ז עה"פ וכלים מכלים שונים שהוציא אז כלי ביהמ"ק ויצאה ב"ק ואמר להם ראשונים כלים מפני כלים ואתם שונים בהם. ולכא' למה לא מצינו קפידה על הוצאת בגדי כהונה שלבש אותם אחשורוש, אך להנ"ל הרי בגדי כהונה שייכים לבחי' עולם השמיני שהוא למעלה מסדרי הבריאה וא"כ אין שייך אליהם רק מי שהוא שייך למדרגה זו אבל מי שאין לו שייכות והשגה כלל בעולם ומדרגה זו אינו נוגע כלל בבחי' קדושת בגדי כהונה, ונמצא שאחשורוש בלבשו עצמו בבגדי כהונה לא היתה בהם קדושה כלל כי היו ריקנים מבחי' האור השייך להם אשר לא יחול רק ע"י אחד השייך לבחי' זו. ולכן לא היתה הקפידה רק בחללו את קדושת כלי המקדש. ומעתה י"ל שמה שכ' את יק"ר תפארת

ח"ו כי אפי' מי שנפל מ"מ הקב"ה חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח וזה ענין מעשה חושב הרומז על מעשיו של הקב"ה החושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח.

וזה ענין התגלות אור המגילה בחדש אדר שהוא החדש של הסתר ומרוחק ביותר מניסן ובפרט בשנה מעוברת שגדלה ההתרחקות ביותר שהוא חדש הי"ג ואז דייקא מגלה הקב"ה לישראל גילוי אור חדש מה שלא נתגלה לפני כן. האור שמגלת אסתר הוא נורא מאד והחת"ס ז"ל בדרשות כ' שגדול אורו מתורת משה רבינו. וגילוי אור חדש הזה האיר לישראל דייקא בעת גודל ההסתר בחדש אדר ובפרט באדר שני כדאי' בירושלמי שנס הפורים אירע באדר שני. ובחדש זה מרגישים ישראל שהקב"ה חפץ בקרכתם להאיר להם. וכדאי' בגמרא שזהו מהפתיחות להאי פרשתא ומי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו.

ואי' מהרה"ק מהר"ש מבעלז זצוק"ל שאמר עה"כ כי לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמיים. כי לולא אותיות אלול. ורמז הכ' שאם התמהמהנו באלול מלשוב בתשובה או יכולים לשוב בחדש אדר שהוא החדש הי"ב כמנין ז"ה והוא פעמיים שהוא כפול לפעמים בשנה מעוברת ע"כ.

והענין שנרמז הדבר בעיבור השנה י"ל כי הנה במוסף של ר"ח יש י"ב לשונות לטובה ולברכה לששון ולשמחה וכו'. כנגד י"ב חדשי השנה ובשנה מעוברת מוסיפים, ולכפרת פשע, כנגד חדש הי"ג. ויש המוסיפים זה רק באדר שני. ועכ"פ נראה שחדש זה המעובר מיועד לתשובה וכפרת פשע. כי ענין עיבור השנה הוא בשביל שבכל שנה מתרחקת קצת הלבנה מהחמה ע"י חסרון י"א יום שבשנת הלבנה ובמשך השנים בא הריחוק כ"כ עד שצריכים עיבור חדש. וענין התמעטות הירח וריחוקה מהחמה רומז על ריחוק כנס"י מהקב"ה כי הירח רומז על כנס"י מהקב"ה כי הירח רומז על כנס"י והחמה על השי"ת כמ"ש שמש ומגן ה'. ובחדש העיבור משתנה הלבנה עם החמה ושבים להתקרב כנס"י עם הקב"ה וע"כ אז הוא זמן תשובה וכפרת פשע. ואי' בגמ' שהקב"ה אמר הביאו עלי כפרה על שמעתי את הירח. ובאדר שני מתעורר ענין זה ביותר וע"כ הוא זמן כפרת פשע. ופשע הוא כבד יותר מחטא ועון ובכל שנה יש מחילת עון וסליחת חטא. אבל בחדש העיבור יש גם כפרת פשע. ובחי' הרי"מ כתב שבחדש אדר מתעורר תשוקת השי"ת לשכון ולדור

ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה את המשכן עשר יריעות וגו' מעשה חשב עשה אותם. ופירש"י בפ' תרומה ענין מעשה חשב שהיו מצויירין באריגתן בשני הכותלים פרצוף אחד מכאן ופרצוף אחד מכאן. וראוי להבין מה היה תועלת באריגת הציור שבצד החיצון והלא לא היה נראה אותו צד כלל שהיה תמיד מכוסה עם יריעות העזים ומכסה העורות אלים ותחשים. ואם במסך האוהל והחצר היה סגי במעשה רוקם שהוא מעשה מחט והציור הוא מעבר לעבר כמו שפירש"י בפ' תרומה, הרי ק"ו שביריעות המשכן יהא די ברכימה של צד הפנימי שהרי החיצון אינו נראה כלל. ובשלמא מה שנעשה החשן מעשה חושב אף שהיה מעשהו כפול ולא היה נראה הצד הפנימי י"ל שהוא לכבוד ה' כי היה בתוכו השם המפורש. אבל ביריעות המשכן צ"ב הצורך בזה.

אמנם יש זמן שנראה צד החיצון בהיות המשכן מפורק כשנסעו ממקום למקום. וכשהניחו היריעות על העגלות היה הצד החיצון שלהם מונח מבחוץ שהרי צריך אדם לחוס על היפה כמ"ש רש"י בפ' תרומה ובעת ההיא היה נראה הציור שבעבר החיצון.

והענין בזה כי עת מסע המחנה הוא רומז למצבן של ישראל בעת הגלות במצב של ויהי בנסוע כשהם נוסעים ממקום למקום ואינם בישובם. ובעת נוח המשכן ירמוז על מצב ישראל במצב של ובנוחה כשהם על אדמתם. והנה אי' בזה"ק ריש פרשת שמות הטעם שנתגלה ליחזקאל הנביא מראות נבואה של מעשה מרכבה יותר ממה שנתגלה לישיעיה הנביא, כי כשגלו ישראל מאדמתם והלכו לבבל והיה לבם מר להם וחשבו שנשתלחו ונתרחקו מהבוי"ת רצה הקב"ה לעודדם, ע"כ הראה להם גילויים כאלה שלא זכו להם אף בעת היותם על אדמתם כדי שיכירו וידעו שלא עזבם ה' ולמענכם שלחתי בבלה. והקב"ה הולך עמם בגלותם. ומגדל התשוקה של ישראל בראותם גודל אהבת השי"ת אליהם, כל אחד עאל רעותא בליבי' למימסר נפשי' להשי"ת. ונמצא שבזמן הגלות מתגלים יותר גילויים כדי לחזק את אנשי הגולה. שידעו שהשי"ת שרוי עמם. וזה ענין מעשה חושב של יריעות המשכן שבעת שהיה המשכן על מעמדו לא היה נראה עבר החיצון אבל בעת מסע המשכן הרומז על זמן הגלות נתגלה גילוי חדש של צד החיצון כי במצב הגלות מתגלים גילויים יתירים כדי שיכירו וידעו ישראל אהבת השי"ת לעמו ואינו עוזבם בגלותם רק כל מחשבותיו אליהם. ואין א' מישראל שיודח מלפניו

הזמן. ובחדש זה אשר קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם מחדש את התשובה מאהבה, צריך לקבל על עצמו עול התורה לקבוע עתים לתורה. ואי' שלשון קבע"ת עתים לתורה הוא מל' גזילה כמ"ש וקבע את קובעיהם נפש. שצריך לגזול זמנים לתורה. וצריך לקבוע שיעורים בבהמ"ד ובחברותא. ונאמנים לנו דברי אדוננו דוד המלך שאמר הנחמדים מזהב ומפז ומתוקים מדבש ונופת צופים. אלא שצריך להתפלל להשי"ת לזכות לטעום עריבות ומתיקות נועם התורה. ובאוחה"ק פ' תצוה כ' שאורך הגלות הוא בסיבת מיעוט העסק בתורה כי משה רבינו הוא הגואל העתיד ואינו חפץ לגאול עם בטלים מהתורה. וכן יש להתחזק בעמוד הצדקה ולפזר יותר מכוחותיו. ועיקר ההצלחה של פורים הוא המתנות לאביונים. ויה"ר שבימי הרצון האלו נזכה לקבלת תורה ומצוות באהבה באופן של קיימו וקבלו, ונזכה לנסים ולפורקן כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.

אצל ישראל וזהו ל' אדר מלשון אדור בתוכם כדאי' במד' שהקב"ה רצה לדור בתוכנו. ורמז לדבר, משי"ח עולה כמנין מיעו"ט יר"ח, שזה ענין עיבור השנה בחדש אדר בשביל מיעוט הירח. ובני הר"ר אברהם יצחק נ"י העמיד ענין זה בכוונת הגמ' כשם משנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה. כי שניהם באותו משקל. כי כמו שבחדש אב ממעטין בשמחה בשביל חורבן הבית כן לעומת זה מרבין בשמחה בשביל התעוררות הרצון שישוב הקב"ה לשכון בתוכנו ויבנה ביתו בקרוב.

(כאן הי' הדיבור בענין הפטורת יהואש לפרשת שקלים, והלא כבר נכתב בספר "אמונת עתיך". משם תדרשנו לטובה).

וחדש אדר ב' הבעל"ט הוא עת רצון גדול. ואי' בספה"ק כי אדר"ר ר"ת רעוא דרעוא אשתכח. שכל החדש הוא בחי' רעוא דרעוא. וע"כ צריך לנצל יקרת

א פ' פקודי — תשמ"ט

ולא עבד קב"ה ניסא למגנא ומה הצורך שיהיו הפרות קיימות לעולם.

בפ' ויגש עה"כ וירא את העגלות אשר שלח יוסף ותחי רוח יעקב אביהם, כ' בבעלי התוס' אחרי שהביאו פירש"י שסימן מסר להם יוסף שהיה עוסק בפ' עגלה ערופה כשפירש מיע"א וק' לפרש ל' עגלות שהוא לשון עגלה, ע"כ פירשו שהוא פרשת עגלות המשכן דכ' שש עגלות צב ע"כ. וצ"ב היאך חיתה רוח יעקב ע"י פרשת עגלות המשכן.

בפ' הזורק (שבת צ"ח) דילפינן דיני הוצאה מעבודת הלויים בנשיאת הקרשים. וטרח בגמ' למצוא אופן שנשאו הלויים הקרשים ע"ג העגלות ועכ"ז לא היה רה"ר מקורה כי הרה"ל מקורה אין דינו כרה"ר ואילו בין העגלות היה דינו כרה"ר ובע"כ שלא היה מקורה ואמרו שם שהעגלות עצמם לא היו מקורות מלמטה אלא יתדות היו וריוח היה ביניהם וסדר הנחת הקרשים שהיה ודאי באופן הנאות ביותר לנשיאתם נמצא שהיה ריוח ביניהם באופן שהיה יותר משיעור לבדו כמו שחישבו שם בגמ' וע"כ שפיר לא היה מקורה עיי"ש.

ויש לתמוה טובא שכל הסוגיא עוסקת רק בסידור הקרשים ע"ג העגלות. והרי אכתי היו עמודי החצר והאדנים במשא בני מררי וא"כ הרי צריכים לדעת היאך היה סדר המשא בהם ע"ג העגלות. ולפי הסברא האופן הנאות לנשיאת האדנים הוא בעגלות מקורות מלמטה וא"כ הדר הו"ל ר"ה מקורה.

יש להתבונן בענין שהכין יע"א ארזים לקרשי המשכן שנראה שרצה שיהא חלקו בזה בהקמת המשכן וע"ד שדוד המלך הכין אוצרות זהב לצורך בנין ביהמ"ק ולכאוי' למה הכין קרשים דייקא והו"ל להכין אבנים לצורך בנין המקדש או שיכין זהב כמו שהכין דוד המלך. וביאור הענין בהקדם דברי המד"ר (במדבר פ' י"ב - י"ב) עה"פ ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן א"ר סימן בשעה שאמר הקב"ה לישראל להקים את המשכן רמז למלאכי השרת שיעשו אף הם משכן ובעת שהוקם למטן הוקם למעלן. והוא משכן הנער ששמו מט"ט שבו מקריב נפשותיהם של צדיקים לכפר על ישראל בימי גלותם, ולכך כ' את המשכן שמשכן אחר הוקם עמו, ע"כ.

והענין הוא כי המשכן בא לסמל את מצבן של

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד ע"פ משה עבודת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן. דקדקו המפ' דהאי קרא לאו רישא סיפא ולא סיפא רישא. דפתח בפקודי המשכן שהוא מנין הנדבות ומסיים בעבודת הלויים ביד איתמר שאינו נזכר כלל בפרשה זו אלא בפר' במדבר. ותו יל"ד דלמה השמיט הכ' את בני קהת שהיתה משמרתם ביד אלעזר בן אהרן הכהן.

להלן בפרשה הביא רש"י בשם מד"ר תנחומא שלפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן הניח לו הקב"ה הקמתו. ולא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים ואמר משה לפני הקב"ה איך אפשר הקמתו ע"י אדם א"ל עסוק אתה בדרך ונראה כמקימו והוא נזקק וקם מאליו וזה שנא' הוקם המשכן הוקם מאליו ע"כ. וצ"ב שא"כ מה הכוונה שהניח הקב"ה למשה את הקמת המשכן והלא לבסוף לא הקימו כי אם הוקם מאליו. וגם יש לתמוה דהלא אי' במד' שיע"א צפה ברוה"ק שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר והביא ארזים למצרים ונטעם וציוה לבניו ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים וא"כ היאך נטלו את הארזים ממצרים ועד הנה. ואם היה בכוחם ליטלם עד עתה למה בהגיע תור הקמת המשכן לא היה כח באדם לזקפן. ובמד"ר פ' נשא (פר' י"ד - ט"ו) כענין שהביאו הנשיאים עגלות צב לשאת את המשכן, אמרו שם ששבט יששכר נתן להם עצה זו שכך אמרו להם משכן שעשיתם פורח הוא באויר אלא התנדבו עגלות שתהיו נושאים אותו בהם ע"כ. וצ"ב כנ"ל מה היתה העצה הגדולה שיעצו שבט יששכר יודעי בינה לעתים וכי עד עתה לא היו נושאים את הקרשים. והלא ממצרים הביאום כנ"ל וא"כ באותו דרך שהביאום עד עתה כן ימשיכו להביא.

במס' יומא (דף ע"ב.) דרשו עה"פ עצי שטים עומדים שמא תאמר אבד סברם ובטל סיכוויין (פרש"י משגגנוז אבד שברן שלא ישובו עוד ובטל סיכוויין מה שאנו סוכין וצופין להם) ת"ל עומדים שעומדים לעולם ולעולמים ע"כ. וצ"ב דהרי המשכן לא היה כי אם באופן ארעי כשהיו ישראל במדבר עד שיבואו אל המנוחה והנחלה וא"כ למה יש צורך לגנוז את המשכן לעולם, במד"ר נשא (פר' י"ב - י"ח) דרשו עה"פ והיו לעבוד את עבודת אוהל מועד, שהעגלות שהביאו הנשיאים יש להם הוי"ה וקיימים הם לעולם, ועד עכשיו העגלות והפרות קיימות ע"כ. וצ"ב דהרי ענין זה הוא מעשה נסים

על עגלות צב שבהם ישאו את הקרשים כי זה מורה על בתי כנסיות שבגלות שהם הגורמים כובד הקרשים שנצרך לנשוא העגלות ובוזה חיתה רוחו שיוכלו ישראל להחזיק מעמד בגלות. ויובן בזה מה שהוצרכו לפרים המתקיימים לעולם כי לצורך משא קרשים כאלה א"א בפרים ארציים של עוה"ז כי אין ביכלתם לשאת כובד המשא וע"כ הוצרכו לפרים מן השמים שהם רוחניים ועומדים לעולם והם יהיו ביכלתם לשאת את קרשי המשכן.

וזה ענין שאחז"ל שהקרשים עומדים לעולם כי הם הם הבתי כנסיות שיש לישראל במשך גלותם, וזה ענין סיכויין שאנו סוכין וצופין בהם בעת הגלות שהם קיומינו ע"י הבתי כנסיות. ומעתה י"ל שרק את הקרשים היו בני מררי נושאים בעגלות אבל לאדנים לא היו משתמשים בעגלות שלא הוצרכו רק מחמת כובד הקרשים. וא"ש שלא דנו בסוגיא במס' שבת רק מסידור הקרשים על העגלות ולא מהאדנים וכן היריעות הוצרכו בני גרשון לנשוא בעגלות כי הם ג"כ שייכים לבחי' הגלות שהם רומזים על ענין היות המשכן אוהל המכוסה ביריעות, ואף שהאדנים הם ג"כ מעמודי המשכן שעליהם עומדים הקרשים. מ"מ בהם לא היה כובד משא הבתי כנסיות כי ענינם רומז אל עבודתם של ישראל בבתי הכנסיות אחר הקמתם שמאת האדנים ירמזון למאה הברכות שחייב אדם לברך בכל יום בבחינת ואהי מתהלך בתוכם, ובמשכן כנ"ל, וזו עבודת ישראל בבתי כנסיות להודות ולברך לשמו ית' וע"כ חלק זה נשאר לישראל בעצמם ולא הוכן במשכן ע"כ לא היה בו כובד הבתי כנסיות. וגם מרמז על הצדקה שמנדיבים ישראל בעת גלותם אשר בזכות זה יגאלו שנאמר ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה וזה היו שפיר נושאים בכתף כי בוודאי מה שאפשר לישא בכתף אין זה כבוד לישא על העגלות, וכמו שמצינו שהיו נושאים שיורי מצה ומרור על כתפם שנא' משארותם וגו' על שכמם, אע"פ שהיו להם תשעים חמורים לכל אחד. אבל הקרשים אי אפשר לישא ואין דנים אי אפשר מאפשר.

ואי' בזוה"ק דהא כללא הוא דכל מידי דקאי בחושבנא אין הברכה שורה ולמה היו מונין את נדבות המשכן ותי' דכיון דהי' החשבון מסטרא דקדושה שורה הברכה אף שהוא בא בחשבון וזהו ע"י ברכתו של משה שפקד את השקלים ושם עליהם עינו לטובה ולברכה ובכח זה היה המשכן יכול לכלול בקרבו כל בתי כנסית שבגלות והיה בחי' מועט המחזיק את המרובה כי חלה עליו ברכה

ישראל בגלות כי המשכן היה בית ארעי המטלטל ממקום למקום ונעשה מקרשים ויריעות כדרך אהל והוא שאמר הקב"ה (שמואל ב' א) ואהיה מתהלך באהל ובמשכן וע"כ בעת שהוקם המשכן הוקם עמו משכן למעלה לצורך זמן הגלות. והנה יע"א הוא הגבר אשר כבש הדרך לדורות הבאים בזמן הגלות כי הוא נתייסר בצער גידול בנים והכניס את עצמו בגלות שהלך לחרן ושוב אח"כ למצרים. ובכל מעשיו היה הכנה לדורות הבאים ולכוונה זו הכין גם את הארזים למשכן כי המשכן הוא בחי' הגלות שהוא עראי כנ"ל. וע"כ לא הכין בנין אבנים לבית עולמים אלא למשכן כי ע"י בנין המשכן הוקם עמו משכן למעלה לצורך הגלות. ובמד"ת עה"פ אלה פקודי וגו' זש"ה כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו, וכו' מרוב אהבתה של מטה עשה אחרת למעלה. וכן בזוה"ק אי' על מ"ש אלה פקודי המשכן משכן ב"פ חדר לעילא וחד לתתא וענין המשכן בגלות היינו הבתי כנסיות של ישראל שהם נקראים מקדש מעט כמו שאחז"ל עה"פ ואהי' להם למקדש מעט.

ומעתה בהקמת משה את המשכן הוקמו עמו כל בתי כנסיות שבגלות, וכולם היו כלולים בקרשי המשכן. והיות כי הקמת בתי כנסיות בארצות הגלות על אדמה טמאה הוא מהדברים הקשים כי גדולה מאד התגברות הטומאה והקטרוג המעכבים שלא יהא לישראל בתי כנסיות בגלות ע"כ כאשר בא משה להקים המשכן היו כבדים עד מאד ולא היה כח באדם לזקפן כי היו בו נצוצות מכל הבתי כנסיות שבגלות שהכבידו מאד את משאם ולא מצד עצמם היו כבדים כ"כ ובנשיאתם ממצרים לא היה בהם שום קושי, ורק בעת הגיע הקמתם למשכן שאז באותו העת הוקם המשכן למעלה לצורך הגלות ואז הוקמו הבתי כנסיות שבגלות, וזה אשר הכביד את משאם, וזה היה חלקו של משה בהקמת המשכן שעל ידו הוקם המשכן למעלה לצורך הגלות. וכן היה בעת מסע המשכן בבחינת ויהי בנסוע - ולא כן הוא כשעומד על מכונו בבחינת ובנוחה שאז הוא הזמן שמסמל את זמן הגלות והיו כלולים אז במשכן בתי הכנסיות שבגלות היה כבדם רב. וזה שהשיגו שבט יששכר בחכמת תורתם וע"כ יעצו שיביאו העגלות לנשיאת הקרשים כי בלא"ה לא יהיו יכולים ליטלם דאף שהיו יכולים לנשוא ממצרים עד למדבר מ"מ עתה יהא כבדם רב כנ"ל.

וזה הטעם שחיתה רוח יעקב כשראה את העגלות בשעה שהי' הוא ומשפחתו יורדים למצרים שרומזים

היה בו ריבוי של מאה פעמים כמו שכ' בחת"ס בפ' תולדות בפסוק וימצא בשנה ההיא מאה שערים כמו שמספר הברכה הוא מאה פעמים ונמצא שהיה מספר עשרת אלפים.

השלמת מאמר זה חסר ונוכה לשנת גאולי מלא.

בכוחו של משה. וזה ענין מה שאחז"ל במס' מגילה שישראל הקדימו שקליהם לשקלי המן וכ' בתוס' בשם מדרש שהמן כיוון לתת עשרת אלפים כבר כנגד מספר השקלים של ישראל שהם ס' ריבוא ותמהו המפרשים דהא החשבון עולה רק למאה כבר כמבואר בפרשה זו, ולהג"ל ע"י שחלה ברכה בכסף

AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., U.S.A.
Vol. 47, No. 1, January 1932
Subscription price, \$5.00 per annum in advance
Single copies, 15 cents
Entered as Second-Class Matter, May 26, 1917
Postpaid at Chicago, Ill., under special rate of Postoffice Department
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in
Postoffice Department Notice of October 3, 1917
Postage paid at Chicago, Ill., under special rate of postage provided for in
Postoffice Department Notice of October 3, 1917
Copyright, 1932, by American Medical Association
Printed at the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.
Second-class postage paid at Chicago, Ill., under special rate of postage provided for in
Postoffice Department Notice of October 3, 1917

א

פ' צו — תשמ"ט

לנו להתאונן על מצב הגלות. ואין ראוי לאדם שיפול רוחו בקרבו שאין עבודתו נחשבת לכלום. כי לפי מצב הדור חשוב מאד כל דבר. ואם מזדמן לאדם בעסקו אפשרות להרויח איזה סכום שלא כדת ומונע את עצמו אל יחשוב שלא נחשב זה לכלום כי גם נסיון זה חשוב הוא מאד לפי ערך הדור. וכן כל כיוצ"ב. ומעתה אם נביט מצד קבלת פרס על עבודתנו אין נגרע חלקנו ע"י מצב הגלות כי חשובה היא עד למאד. אך על זאת יתאונן האדם על מיעוט כבוד שמים ועל חילול שמו יתברך בין העמים השואלים איה אלהימו צור חסיו בו. ועל צערן של ישראל הדווים בגלות. ומצד זה עלינו להתפלל על הגאולה. כמו שאומרים מתי תמלוך בציון וגו' תתגדל ותתקדש בתוך ירושלים עירך. שתכלית בקשתנו היא בשביל שיתקדש ש"ש.

ובזה יובן ענין שרמזה 'התורה חשיבות קרבן העולה בעבודת הקטר חלבים ואברים כלילה. כי זה רומז על העבודה המעוטה שבזמן הגלות בחשכת הלילה. ודוקא זו העבודה עולה בחשיבותה מכל העבודות. וע"כ אמר"כ היא העולה על מוקדה כל הלילה עד הבוקר. שזו העבודה שבליל הגלות היא המעולה והחשובה ביותר אף שהיא טפלה ומעוטה. וע"כ נתקנה תפלתו של יעקב אבינו דייקא לעבודה זו. כי יע"א הוא אשר סלל וכבש הדרך לבניו לדורות הגלות שהוא סבל צער גידול בנים וגלה מארצו ולמד אצל שם ועבר ואח"כ התגורר אצל לבן ואח"כ ירד למצרים וע"כ הוא אביהם של ישראל במצב הגלות. ואכן בחיר האבות ראוי לתקן התפלה המובחרת המכוונת נגד הקטר חלבים ואברים שהיא העבודה המובחרת והמעולה מכל העבודות.

ומעתה יתבאר דברי המדרש ששאלו התלמידים את ר"י בן קסמא אמתי בן דוד בא. והרגיש ר"י בן קסמא בשאלתם שמתאוננים הם על הגלות מצד מיעוט העבודה ומניעת קיום המצוות כראוי. וע"כ השיב להם זאת תורת העולה. שפסוק זה בא ללמדנו כי אדרבא העבודה בחשכות הגלות היא המעולה ביותר ונמצא שאין להתאונן על הגלות מצד מיעוט העבודה. ורק משום צערן של ישראל וכבוד שמים המחולל יש לנו להתאונן. ועד"ז מובא בהגהות לדרשות החת"ס ח"א שפ"א כשהיה התת"ס לבו סוער בקרבו על צרות ישראל פתח פיו כלפי מעלה וקרא לא אוכל עוד להתאפק נאלצתי להטיח דברים כלפי מעלה מה לו לאב שהגלה את בניו ומה חסר לו. אשרי למלך שמקלסין אותו בביתו כך מכש"כ בגלות ועיניו ושעבוד. אוי לבנים שגלו מעל שולחן אביהם וכו' ע"כ. ולכך מי

זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה וגו'. כי ברבינו בחיי שבא הכתוב ללמדנו שקרבן עולה הוא הנכבד שבכל הקרבנות כולן. ששאר הקרבנות יש מהם שנאכלים לבעלים ויש שנאכלים לכהנים אבל קרבן עולה אין לבנ"א שום חלק בו אלא כולו להקב"ה. וע"ז אמר"כ היא העולה למעלת הקרבן וחשיבותו ע"כ.

וראוי להבין למה מלמדנו הכתוב דבר זה כאן ולא בתחלת פרשת ויקרא ששם עיקר דיני העולה. ואילו כאן איירי רק בהקטר חלבים ואברים שהיא עבודה טפלה וגם באופן של דיעבד שאם לא הקטירים מביום שיכול להקטירים כל הלילה כמ"ש רש"י.

א' בגמ' תפילות אבות תקנום וכנגד תמידים תקנום. תפלת שחרית תקן אברהם כנגד תמיד של שחר ותפלת מנחה תקן יצחק כנגד תמיד של בין הערבים ותפלת ערבית כנגד אברים שלא הקטירים מביום שמקטירים כלילה. וגם כאן ראוי להבין שהרי יעקב אבינו הוא המובחר שבאבות כמו שאחז"ל עה"פ בני יעקב בחיריו. וכ"ה בזוה"ק שיעקב אבינו הוא תושבחתא דאבות. ולמה תפלתו היא מכוונת כנגד עבודה טפלה של הקטר חלבים ואברים שמקטירים כלילה בדיעבד בשביל שלא הקטירים ביום. א' במד' פליאה הובא בדברי יואל (דף קכ"ד) וז"ל שאלו תלמידיו את רבי יוסי בן קסמא אימת בן דוד בא. אמר להם זאת תורת העולה ע"כ. עייש"ד לבאר כוונת המד'.

וי"ל עוד באופן אחר כי הנה ע"י התגברות החשך בתוקף הגלות נחלש מאד מדת עבודתנו בתורה ומצוות. וזהו בנוסף על עצם הדבר שחסרים לנו קיום רוב המצוות שא"א לקיימם רק כשהמקדש בבנינו וישראל על אדמתם. גם איכות העבודה במצוות שיש בידנו היא חלושה ורפויה לעומת עבודת הדורות הקודמים. אמנם לאידך גיסא מיעוט העבודה בדורות הללו חביבה ורצויה לפני השי"ת עד מאד כערך העבודה של דורות הקודמים ואף למעלה מזה. כידוע שאמר האריז"ל למהרח"ו שגדולת נשמתו היא כמעלת התנאים והאמוראים ושאלו היא יתכן דבר זה והרי אין עבודתו מגעת כלל לערך עבודתם והשיבו שלפי ערך הדור נחשבת עבודה קלה כמעלת העבודה הרמה בימי התנאים. והדברים הללו נאמרו לפני ד' מאות שנה על אדמת הקודש של עיר צפת. ומה נאמר עוד כהיום הזה. וכיו"ב אמר החי' הרי"מ שיתכן שכבר היתה ראויה לבוא הגאולה אך הקב"ה חושק מאד בעבודת בני בגלות ויש לו נח"ר יותר מיגיעת העבודה בכבוד הגלות. ונמצא לפי"ז שמצד מעלת העבודה אין

שזכה להיות חלקו וגורלו בחברת יראי ה' ומנהיג את
ביתו בדרך התורה. ועוסק בתורה ותפלה פחות או
יותר, הרי מצד עצמו אין לו להתאונן, אלא מי הוא זה

אשר כל מגמתו הוא רק לעצמו ע"כ צריכים אנו לבקש
את הגאולה למען כבוד שמים ועבור צערן של ישראל.
ועינינו תראינה מלכותך בציון בב"א.

מלחמות גדולות בעולם ובני אדם יתאספו עליהם. ושאר האומות יתאספו ג"כ למלחמה. ואז יקיים הקב"ה מ"ש לאחוז בכנפות הארץ וינער את בני ישמעאל מן הארץ עיי"ש. ואנו אין מבינים סדר הדברים היאך יהיו השתלשלות הדברים. ועכ"פ כיון שזכות ישמעאל הוא ע"י ששומרים ברית מילה. הרי הדרך להכניעם הוא ע"י שמירת הקדושה וע"י תמיכה בבני א"י המתנהגים ברוח הקדושה וכן במוסדות המתנהלים בדרך הקדושה בזה יכולים להכניע זכותם וכוחם של בני ישמעאל. ואפ"ל שסימן הטהרה של החיות הרומזים למלכיות הוא ענין חלק הקדושה שנמצא בהם. ויש בזה הקלה לישראל בסבל גלותם כי הרי גדול הרווח שמרויחים בזה שמכנסים חלקי הקדושה. אבל ישמעאל שאין בהם חלקי קדושה והם ברקניא אין בהם סימן טהרה ואינם נחשבים בין ד' חיות האלו. ומה"ט אין גלות קשה כישמעאל. ולא מחמת גודל העינוי שהגדילו על שאר האומות, אלא משום שבשאר מלכיות הרי עכ"פ יש לנו ריוח ועי"ז נקל בעינוי כוונת הגלות אבל אצל בני ישמעאל שאין לנו שום ריוח קשה מאד הגלות.

במס' חולין (דף צ"ב) א"י דרב פפא התיר תרנגולתא דאגמא ולאחר זמן ראו חכמים שהיא דורסת ואוכלת ע"כ אסרוה דהוה סימן של עוף טמא. וכ' שם ברש"י הילכך כיון שאין אנו בקיאים בהם עוף הבא לפנינו יש לחוש שמא ידרוס כמו דהך תרנגולתא היו מחזיקין בטהורה ולאח"ז ראוה שדורסת' ואין עוף נאכל לנו אלא במסורת שמסרו לנו אבותינו בטהור ואז יש לנו לסמוך, עכ"ד. ולכא"ו הוא תמוה היאך יתכן שבדורות הקודמים נכשלו באכילת עוף טמא כמו שנתגלה אח"כ שהוא עוף דורס. ויבואר עפ"י המובא בקונטרס שמועות וסיפורים (מתלמידי הרה"צ הר"ב מליובאוויץ זי"ע) ששאל אחד את הצמח צדק דהיאך יתכן שיש הרבה חומרות שנתחדשו בדורות האחרונים מה שלא נהגו בהם הראשונים כמו שראינו בפוסקים אחרונים שמחמירים בענינים שונים מה שלא נהגו בן מקדם. וכי יתכן שהראשונים נכשלו בהם. והשיב לו כי ידוע דענין מאכל אסור הכוונה שיש עליו שליטת החיצונים והמאכל אסור וקשור בידם לעולם וא"א להעלותם, ומאכל מותר פירושו שהוא אינו קשור בידם אלא הוא מותר ויכולים להעלותו ע"י אכילה הראויה. ומעתה בדברים אלו שנתחדשו לאיסור בדורות האחרונים הוא משום שבהם יש חלק מועט מאד המשוחרר ומותר מיד שליטת הטומאה. וע"כ רק בדורות הראשונים היה גדול כוחם להעלותם משא"כ בדורות האחרונים אין בהם כבר כח זה וע"כ נסתבב כך שיאסרום ע"כ. ובדרך זה י"ל תרנגולתא דאגמא שלכך נסתבב אח"כ שיהא העוף דורס כדי שיאסרוהו

אך את זה לא תאכלו ממעלי הגדה וממפריסי הפרסה את הגמל וגו' ואת השפן וגו' ואת הארנבת וגו' ואת החזיר וגו'. במד"ר (פר' יג"ה) דרשו את ארבע החיות על ארבע המלכיות בבל מדי יון ואדום. והמכוון בזה כי כל מה שנמצא בעוה"ז הוא מרכבה לדבר עליון הרוכב עליו ושניהם יניקתם משורש אחד. ואלו ד' החיות הם מרכבה לד' המלכיות. ואי' בזה"ק ס"פ נשא (דף קמ"ח:) בענין הקרבנות של י"ב נשיאים בחנוכת המשכן שהם לעומת י"ב נשיאי ישמעאל דכ' (בראשית כה) שנים עשר נשיאים לאומות. ואמרו שם אלמלא לא אקריבו אליו תריסר נשיאין לא יכיל עלמא למיקם קמי תריסר נשיאי ישמעאל, מדאקריבו אליו דישאל נסיבו שלטנותא דכלהו ע"כ. גם איתא בזה"ק ח"ב (דף י"ז) אין לך גלות קשה לישראל כמו גלות ישמעאל ע"כ.

וראו להבין אם כן הדבר למה לא נחשב גם ישמעאל בין החיות שהם המכוונים נגד המלכיות. ובגוף הדבר שאמר הוזה"ק שאין גלות קשה לישראל כגלות ישמעאל, כאשר נתבונן בקורות ימי ישראל במשך הגלות יראה לכא"ו שאף כי הגדילו בני ישמעאל להרע לישראל בהריגות ושמידות עכ"ז לא הגיעו אל מדת הרע והסבל שנחלו ישראל במדינות אירופא תחת גלות אדום ינקם ד' דמם, והא"י אי' בזה"ק שגלות ישמעאל היא הקשה מכולם. הכלי יקר מדרקק על מ"ש את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפריס וכן בשאר נקט קודם את סימן הטהרה שיש בהם. ולכא"ו הרי אין זה טעם טומאתם ולמה נקט להו. וביאר כי סימן הטהרה שבהם הוא מוסיף טומאה על טומאתם כדרך שאמרו בעשו שפושט טלפיו כחזיר להראות כאילו הוא כשר ותוכו מלא תוך ומרמה וזה מדת הצבועים שהם גרועים מן הרשע הגמור עיי"ש.

וי"ל עוד באופן אחר כי הנה ידוע מ"ש חז"ל שלא גלו ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים כי ע"י שרואים האומות מעלת ישראל באים להתדבק בהם. והאריז"ל מבאר פנימיות הכוונה על הניצוצות הק' שישראל מלקטים ע"י הגלות. וראיתי בס' אחד והדבר מוכח כן שמבני ישמעאל אין אנו רואים שיתגיירו מהם ועכ"פ הוא מילתא דלא שכיחא. והענין כי בכל האומות נמצאים איזה חלקי קדושה שעיי"ז יש מהם הבאים להתגייר משא"כ בני ישמעאל הם רקים מכל קדושה ולכן אין מהם גרים. וכדאי' בזה"ק (ח"ב דף ל"ב) שישמעאל היה לו טענה שראוי לו להיות חלק בארץ ישראל שגם הוא שומר ברית מילה. ובשביל כך קבלו חלק בא"י והם ישלטו בא"י כד איהו ריקניא מבלא כמו שמילה שלהם היא ברקניא. והם יעכבו את ישראל מלשוב עד שישלם הזכות של בני ישמעאל. ועתידים הם לעורר

ותשבחות להשי"ת. וכמובא בס' בית אהרן שנהגו להשכים בבוקר לטורר שירות לפני התפילה והם ימים הכוללים כל השנה כידוע מהרה"ק מלובלין שי"ב ימים הראשונים של ניסן הם מכוונים נגד י"ב חדשי השנה. ואם מנצלים את ימי ניסן כראוי יכולים לזכות הרבה.

ודבר נפלא אי' בס' אור מלא להרה"ק מקאסאן זצ"ל דידוע כי צירופו של חודש ניסן יוצא מר"ת של ישמחו השמים ותגל הארץ והנה חדשי השנה מכוונים אל י"ב השבטים המתולקים לד' דגלים וחדש ניסן הוא נגד שבט יהודה שהוא הראש של דגלו וחדש תמוז הוא שבט ראובן שהוא ראש דגלו, וחדש תשרי הוא שבט אפרים שהוא ראש דגלו, וחדש טבת הוא שבט דן ראש דגלו. והנה בפסוק י"שמחו השמים ותגל הארץ ירעם הים ומלואו נרמזו צירופי כל ד' חדשים הנ"ל שהם ראשי הדגל. י"שמחו השמים ותגל הארץ הוא צירוף השם כסדרו שהוא צירופו של ניסן. השמים ותגל הארץ ירעם הים הוא צירוף חדש תמוז ה-ו-ה-י. ותגל הארץ ירעם הים הוא צירוף של תשרי ו-ה-י-ה. הארץ ירעם הים ומלואו הוא צירוף של טבת ה-י-ה-ו. ונמצא כללות כל השנה מרומז בפסוק זה עכ"ל.

ונמצא כי שבת זה נפלא הוא במעלתו כי בו מברכים חדש ניסן וכולל בו את ר"ח ניסן שהוא הכולל כל החודש שיש בו י"ב הימים הכוללים כל י"ב החדשים ואת ערב פסח שהוא יום מלחמת עמלק כמובא בזוה"ק. ואת חג הפסח שהוא ראש לכל המועדות ושורש כולם, שאף שחג שבועות וחג הסוכות עולים במעלתם על חג הפסח מ"מ שרשם הוא בפסח שאז הוא ראשית האמונה. ולא נמצא עונש כרת בשאר מועדים רק בחג הפסח וכמ"ש החי' הרי"מ שכל ענין שיש אצלו עונש כרת נזרה שבקיום המצוה יש בו התקשרות לשורש ונמצא שבשבת זה כלולה כל השנה כולה ובפרט ברגעים האחרונים בכלות השבת, וע"י ישוב הדעת והרהור תשובה בדבעי יכולים לזכות בשעה זו לרב טוב.

בכל ר"ח יש התעוררות של גאולה והתחדשות מלכות בית דוד הנמשל לירח המתחדש בר"ח ורמז לדבר כי רא"ש חודש עולה בגימ' דוד מלך ישראל חי וקים. ובפרט ר"ח ניסן שהוא ר"ה למלכים ומתעורר בשמים שתבוא העת לדמליך את המלך האמיתי וישמחו השמים ותגל הארץ, וע"כ החדש הזה"ל לכ"ם בגימ' משי"ח ב"ן דוד כדאיתא בספיה"ק. ובשבת זה השער פתוח עד צאת השבת כמ"ש בהפטרות היום והשער לא יסגר עד הערב. מי חכם וישמור אלה ויאחזו בזמנים היקרים האלו בהתעוררות לעבודת ד' בלב אמת ותמים. ונזכה לגאולה!

כי לא היו כבר מסוגלים להעלות עוף זה. אך א"כ יש להבין מה התועלת אם יש מסורת על העוף שאכלוהו אבותינו דאכתי יש לחוש שמא נשתנה עתה בסיבת ירידת הדורות. אך יובן בהקדם העובדא שאירע אצל הרה"ק מהרי"ד מבעלו זצוק"ל שהביא לו גוי אחד לצורך כרפס מלפפון שגדל בגן מיוחד כי בדרך כלל עדיין לא גדלו אז גנים ירקות ופרות חדשים ולא רצה לאכלו ואכלום החסידים קודם פסח ושוב נודע אח"כ שלצורך הגידול שפכו יי"ש תחת הפירות. והסביר אז כי כל הנאכלים של פסח צריכים שמירה מעולה שלא נכשל ח"ו במשהו חמץ. וצריך לזה סיעתא דשמיא. וע"כ אותם המאכלים שהיו בימי אבותינו ורבותינו הקדושים כבר התפללו הם עליהם שלא יכשלו בהם. וע"כ יכולים אנו לבטוח שלא יארע לנו מכשול בהם אבל המלפפונים לא היו מצויים בימי אבותינו בתקופת הפסח רק הגוי הגדילם בהתחכמות בבית של זכוכית ולא התפללו אבותינו עליהם לכן לא רציתי לאכלם. וכן בענינינו, הקדמונים כבר התפללו על כל מיני עופות שהיו מצויים בימיהם ושכיחים לאכילה ועליהם הי' מסורת אבל האי תרנגולא דאגמא לא הי' מסורת עליו שהרי רואים שהי' רב פפא דורש להתירם כי ראה שלא דורס ושוב נתגלה שדורס.

נחזור לענינינו שגלות ישמעאל הוא הקשה שבכולם כי אין בהם בירור והן עתה באים ימים המבורכים והחדש אשר ישועות בו מקיפות כאשר פירשו צדיקים שנותנים ישועות בהקפה על סמך שעתידים אח"כ לשוב ולהטיב מעשינו. וכלל ישראל נצרכים לישועות מרובות. וסובלים בנ"י מבני ישמעאל. ובימי ניסן קורין הקרבת הנשיאים אשר זכותם עומדת להכניע כוחם של י"ב נשיאי ישמעאל. והספה"ק הפליגו בגודל מעלת קריאת הנשיאים והתורה היא נצחית ויכמו אז כן עתה ג"כ נבנה משכן בר"ח ניסן ומקייבים הנשיאים קרבנות בחנוכת המשכן שכל מה שנכתב בתורה נחקק הוא בזמן להיות קיים לדורות. וע"י הקריאה של חנוכת המשכן כ"א לפי מנהגו אם בס"ת או בלא ס"ת אז ונשלמה פרים שפתינו ונעשים כל הפעולות גם עכשיו ומכניעים נשיאי ישמעאל. ובשבת זו הל' להיות כ"ה באדר שהוא יום בריאת העולם, וכן הקמת המשכן הוא הקמת העולם כי המשכן הוא בצורת העולם וע"כ ל"ט מלאכות שבמשכן הם הל"ט מלאכות של בריאת העולם. ומעלה יתירה בשבת זו שמלבד שהיא פ' החודש ג"כ קרינו פ' שמיני שהוא פרשה של ר"ח ניסן. ובחי' הרי"מ כי ששם החודש מורה על ענינו שנקרא ניסן מלשון נס. שהם ימי נסים ובהם יכול האדם להתעלות נגד הטבע, ואז הם ימי צמיחה שיכול האדם לצמוח בהם כי הרי כל הבריאה אף הגשמיות צומחת אז. ובחדש זה הוא זמן התעוררות האהבה בין הקב"ה וכנסת ישראל. והוא עת של שירות

תלמידו וממלא מקומו של אליהו ויש לו פי שנים ברוחו ממנו. וכן ההפטרות בשבת הבעל"ט היא המשך של ההפטרות הזו בענין הארבעה מצורעים וכמובא בפוסקים שאף בשבת הגדול קורין הפטרה זו ואף שלא נוהגין כן ברוב עדות החסידים מ"מ כ"כ בבאה"ט וכן הסכימו גדולי האחרונים. ושני הפטרות אלו הם מבחי' אליהו אשר אף שבדרך כלל נקראים הם אחר פסח מ"מ בשנה מעוברת כשחל קריאתם לפני פסח אז הם פושטים צורה ולובשים צורה לפי זמן קריאתם לכלול בקרבם את אורות היוכל ובחינת אליהו המופיע בפסח, וכבר ביארנו במק"א ענין הד' מצורעים שהם גחזי ובניו שמה שלא קבל מהם המלך את בשורתם אף שמצד השכל היה ראוי להאזין לדבריהם שהלא עכ"פ צד ספק יש בזה שיוכלו להחיות את נפשם ואילו כישיבתם בעיר הלא ודאי שימותו. אלא שמן השמים הטו את שכלם כדי שלא יזכו המצורעים להיות מבשרים בשורת ישועה לכלל ישראל כי כל מבשר מחלבשת בו בחי' אליהו כמ"ש המאור עינים פ' ויצא ובוזה היו נרפאים ומסולקים מצרעתם והיות כי הוצרכה להתקיים בהם הקללה של אלישע שצרעת נעמן תדבק בו עד כולם ע"כ לא זכו להיות מבשרים רק לשלוחי המלך שנשתלחו אח"כ האמין המלך. והנה מה שקללם אלישע ואמר (מלכים ב-ה) וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך לעולם תיבת לעולם י"ל דקאי על עוה"ב וכדברי המשנה בסנהדרין בריש חלק (דף צ.) שנמנה גחזי בין אלו שאין להם חלק לעוה"ב והיינו כי המצורע משתלח הוא חוץ לג' מחנות.

וקללו שאף בעוה"ב יהיו מצורע כלומר משולח מעוה"ב. ושוב ראיתי בפרי צדיק פ' מצורע אות ז' שנקט בדרך אחר, דכיון דע"י הד' מצורעים נעשית התשועה הגדולה לישראל ואין מגלגלין זכות אלא ע"י זכאי מוכח מזה שבשורש יש להם תקנה וכמו שמובא שם בסנהדרין שדורשי רשומות אמרו שכולם יש להם חלק לעוה"ב חוץ מבלעם. שהם דורשים הרושם שבנפש הנקודה והשורש שע"ז יש לכ"א חלק לעוה"ב עכת"ד.

ובגמ' סנהדרין (דף ק"ז:) ת"ר לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת לא כאלישע שדחפו לגחזי בשתי ידים ובגמרות שלנו שלא הוגהו ע"י הצענזור כתוב עוד ולא כרבי יהושע בן פרחיה שדחפו לאותו האיש בשתי ידים. וענין זה הוא נחוץ מאד לדעת שאם ח"ו מזדמן ל"ע בן או תלמיד שאינו מתנהג בשורה אסור לרחותו בשתי ידים אלא צריכים לרחותו בשמאל ולקרבו בימין. וכן הוכיח מזאת הגמרא בשו"ע הרב הלכות ת"ת פ"ד בקו"א-עיי"ש. והנה צריך להבין,

אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים וביום השמיני ימול בשר ערלתו כבר בארתי במק"א המשך הכתובים. שבא הכ' לתרץ דלכאוי תקשי דהיה ראוי שתטמא האשה בליל זכר יותר מליל נקבה שהרי סיבת הטומאה הוא לצד התרוקנות הקדושה שהיה אצלה עד עכשיו וע"ד שביאר האוה"ק פ' חקת בטעם שרק ישראל מטמא במיתתו ולא נכרי עיי"ש, וא"כ בליל זכר הלא תגדל ביותר התרוקנות הקדושה וצריכה ליטמא יותר, אך סיבת הדבר כי ביום השמיני ימול בשר ערלתו ואז מופיע הארת עולם השמיני ואור של אליהו שהוא בחי' העתיד ושלא טעם טעם מיתה וקבורה ואין לו כל מגע עם בחי' הטומאה וע"כ נתבטלו כל הטומאות וכולהו ערקין ואתעברו וחלפו להם. שאליהו הוא מבחי' היוכל אשר בו בחי' החרות מכל עניני הרע והטומאה ולכך נסדרה קריאת פרשה זו בשנה מעוברת לפני הפסח כי בליל פסח מתגלה בחי' היוכל שהוא החרות והגאולה כמ"ש גאולה תתנו לארץ, ויצ"מ היתה מסטרא דיוכל כדאי' בזוה"ק ובחי' היוכל הוא הממציא תיקון לכל אחד באיזה מצב שהוא אפי' לעבד נרצע שכבר נשקע ב"כ עד שאין בכח השנה השביעית שהיא בחי' השבת להוציאו מ"מ ע"י היוכל שהוא שבת הגדול כדאיתא בס' שערי אורה, גם הוא משתחרר מעבודתו וחוזר לשרשו. ובחודש ניסן מתעוררת בחי' היוכל וע"כ הוא זמן עליית ותיקון הנשמות כמ"ש ביסוד יוסף פרק פ"ג שהנשמות המשוקעים בארץ מתעלים אז עם הצמחים המתחילים לבצבץ ולצאת וע"ז צריך לכוון בתפילה באמירת המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים. שירחם השי"ת על אותן הנשמות שבארץ היוצאים עתה לחוץ עם הצמחים, עכת"ד.

והענין כנ"ל כי ע"י בחי' היוכל זוכים הנשמות להתעלות ולהתקן וע"כ קורין עכשיו פרשה זו של ביום השמיני ימול שהוא הארת בחי' היוכל וכן ענין טהרת מצורע שהוא הטומאה החמורה שבכולם שמשתלח חוץ לשלש מחנות ואף הוא מגיע לתיקון ולכלל טהרה בכוחו של בחי' היוכל. וזאת היא העבודה בחדש הזה לטהרנו ע"י בחי' היוכל למען נהיה ראויים לבוא אל תוך המחנה ולהקריב הפסח במועדו בירושלים. וכן הפטרת הפרשה היא ענין רפואת צרעת נעמן שהיתה צרעת קשה כי צרעת של עכו"ם אין לה טהרה כי לא נתנה טהרת המצורע רק לישראל וכדאי במד' שהיו ישראל מתייראין מן פ' נגעים וא"ל הקב"ה אלו לאומה"ע אבל אתם לאכול ולשתות ולשמוח וכידוע שמתהפך בחי' נג"ע לעונ"ג. ואף צרעת נעמן הקשה נטהרה ע"י אלישע, והיינו ע"י בחינת אליהו שהוא בחי' היוכל כי אלישע הוא

ובגמ' שם אמרו על גיחזי שהיה דוחה רבנן מלבא ללמוד לפני אלישע. וע"כ כ' שם אחר שנסתלק גיחזי שאמרו בני הנביאים אל אלישע שהמקום שהם יושבים שם הוא צר, כי עתה שנסתלק גיחזי נתוספו ספסלים בביהמ"ד. ולכאורה הסברא נותנת שאדם כזה שדחה רבנן מללמוד יענש כמדתו שלא יזכה ללמוד לרבנן תורה, ולא יהיו לו תלמידים כלל. ואילו לבסוף מוצאים אנו בגמ' ע"ז (דף כ"ז:) דפסקינן הלכתא דמי שהוא חולה ספק חי ספק מת אין מתרפאין מן העכו"ם כי העכו"ם יהרגנו ומוטב שיניחנו שמא יחיה, אבל ודאי מת מתרפאין מהן שהרי בלא"ה ודאי ימות ומוטב לתפוס הספק שמא ירפאנו העכו"ם ואילו משום חיי שעה כי העכו"ם ימיתנו מיד ואם יניחנו יחי' עוד קצת לא חיישינן לחיי שעה. וילפינן ליה מהארבעה מצורעים שאמרו אם אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שם, והרי איכא חיי שעה כי שמא ימיתום אנשי ארם מיד אלא לחיי שעה לא חיישינן כיון שודאי ימותו לבסוף. ע"כ. הרי דילפינן הלכה מגיחזי ובניו. ואילולי הם לא היינו יודעים הלכה זו. ונמצא שגיחזי הוא רבן של כל ישראל בהלכה זו. והרי שאף שדחה רבנן מללמוד לפני אלישע בכ"ז זכה ללמד את כל ישראל תורה, והיינו כי ע"י בחינת היובל בא לתיקונו שאף הגרוע שבישראל לא ידח ע"י כח היובל המוציא את כל אחד בע"כ אף את העבד שאומר אהבתי את אדוני וגו' מ"מ בע"כ יצא לחירות. וסיבבו מן השמים שגיחזי יהיה רבן של כל ישראל בהלכה זו ויקיים בו מה שאחז"ל (אדר"ג מ, ג.) כל המזכה את הרבים וכו', שלא יהיו תלמידיו נוחלין עוה"ב והוא יורד לשאול. ע"כ.

ודייקא הלכה הנ"ל זכה גיחזי ללמד כי מהלכה זו למדים אנו כמה הקפידה תורה להצלת חיי האדם אשר אף כי דוחים שבת בשביל חיי שעה לבד מ"מ דוחין את חיי שעה בשביל ספק הצלת חיי האדם ומזה נלמד במכ"ש שודאי חסה התורה על נפש האדם שלא תאבד כי אם חסה התורה על הגוף הכלה ק"ו על הנפש הקיימת. ולכן בעת שבא גיחזי לכלל תיקון כשסיבב את תשועת ישראל כדברי הפרי צדיק הנ"ל אז חידש הלכה זו המשקפת לנו ענין תיקונו כי לא ידח ממנו נדח וכל נפש מישראל חס עליו הקב"ה שיבוא לכלל תיקון. ובכל שנה כשאנו לומדים פרשיות אלו יש לו עליה חרשה נוספת, ופרשיות אלו יש בהם עליה לכולנו ע"י בחינת היובל הנמצאת בהם. ודוקא בשנה מעוברת כאשר התיקון הוא ביתר שאת שיש חודש אדר כפול ואומרים אז בתפילת מוסף של ר"ח לכפרת פשע המורה על תיקון גדול של דרגת פשע שהוא הגרוע ביותר אז זוכים אנו לפרשה כפולה של תזריע ומצורע בשתי שבתות וההפטרות שלהם שעל ידם

איך ראוי לחכמים חכמי הברייתא לחוות דעתם על אלישע שלא עשה כדין אשר אם הראשונים כמלאכים אנו כבנ"א וכו', אכן הנה כ' (מלכים ב' י"ח) ויבא אלישע דמשק ודרשו חז"ל (סנהדרין ק"ז:) למה הלך שהלך להחזירו לגיחזי בתשובה. ומבואר שם שלא הצליח וחזינון שאלישע בעצמו חזר בו והלך לקרבו ולהחזירו למוטב. והיינו כי ודאי ידע אלישע שיש חסרון בזה שמרחקו לגמרי אלא שעכ"ז ידע שמוכרח הוא בדבר כי לפעמים מוכרחים לעשות איזה ענין שיש בו פגם ולתקן אח"כ הפגם ע"ד שמתענים תענית חלום בשבת ואח"כ צריך למיתב תענית לתעניתו. והנ' הוכרח לרחקו כמו שתלמיד שאין הגון המקלל לאחרים שצריכים לרחקו אך מ"מ יש להשתדל אח"כ כמה שאפשר לקרבו בימין וע"כ הלך אח"כ אלישע להחזירו בתשובה. ועשה תשובת המשקל כנגד מה שריחקו אז, והלך עתה ויצא מא"י לדמשק אשר לא הותר דבר זה בסתמא לצאת מא"י כ"א לדבר מצוה, וכל כך השתדל למענו, וע"ד שכ' במצורע ויצא הכהן אל מחוץ למחנה, כי לצורך תיקון המצורע יצא הכהן אף מחוץ למחנה. ועתה שפיר אח"ז לעולם תהא ימין מקרבת לא כאלישע ואין כוונתם שטעה אלישע במעשיו אלא שהוא בעצמו ידע שלא נכון הדבר אלא שהוכרח לעשות כן וכשחזינון שהלך אח"כ לקרבו.

ובפנימיות יותר י"ל כי הנה התלמידים הם ענפים משורש הרב וע"י שגיחזי יצא מדרך הישרה הגיע קלקולו גם לפגום באלישע שהוא משרשו וע"כ יציאת גחזי גרמה יציאה לאלישע. ובזה גופא שאנו לומדים ענין זה שלא ראוי לעשות כן בזה נסבב התיקון אל אלישע בעצמו.

ומובא לעיל כי יש חילוקי דעות בגמ' אם יש לגיחזי חלק לעוה"ב. ולכא' היאך הוא האמת. אכן הענין דידוע שיש כמה בתי דינים במרום ויש דין שהוא ע"י הקב"ה בעצמו וזה הדין הטוב ביותר וע"ז התפלל דוד המלך מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים כי הקב"ה מוציא לאור משפטינו ולזכותינו והוא בחי' היובל שהוא אפקעתא דמלכא שלא לפי החשבון והדין. וע"כ מצד בתי הדינים האחרים אין לגחזי חלק לעוה"ב אבל ע"י בחינת היובל שהוא בחינת מלפניך משפטי יצא ע"ז גם לגיחזי יש חלק לעוה"ב וכמו שמוזכר בגמ' הנ"ל ביחד עם גיחזי גם אותו האיש אשר כ' האר"י הק' שגם לו יהא תיקון אחר נ' אלף יובלות. הרי שבחינת היובל תמציא תיקון אף להגרוע שבגרועים אחר מספר מסויים של יובלות. והנ' גיחזי המוזכר עמו יש לו תיקון אחר בחי' מסויימת של יובל וזה ענין שאמר אלישע עד עולם שהכוונה עד עולמו של יובל.

ניסן כל הבריאה משוררת להשי"ת בפרק שירה שלהם ע"י צמיחתם והוא הזמן של לבשו כרים הצאן ועמקים יעטפו בר יתרועעו אף ישירו והיאך אנחנו נעמוד מנגד ונחשה. ובשבת הבעל"ט הוא שבה"ג שגדלה מעלתו שכל שבת הוא בחינת מלכות ושבת הגדול הוא בחי' הבינה. ואז הוא בחי' אליהו ובין אם יקראו ההפטרה של וערבה שבה כ' הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וגו' ובין אם יקראו ההפטרה של הארבעה מצורעים שגם בה יש בחי' אליהו כנ"ל. וצריך להתכונן כל השבוע אל השבת שהשבת תלוי בהכנת ימי השבוע. וכל א' יש בקרבו בחי' גחזי קטן שהוא הקנאה והתאווה והכבוד כמו שראינו היאך נמשך גחזי אחר המדת הממון וצריך לטהר הלב מזה ויעזור השי"ת שנזכה בשנה זו לאכול מן הזבחים ומן הפסחים ולשורר שיר חדש על גאולתינו ועל פדות נפשינו.

יש לנו עליה ותיקון ע"י בחי' היובל. ובכל שנה מתוסף בחי' היובל ביתר שאת. ובכח זה יש לנו תקוה שנזכה לתיקון ולגאולה מה שלא זכו בדורות הקודמים אף שהיו גדולים ממנו. מ"מ הרי לנו יש יובל גדול כזה שלא היה מעולם וע"כ יש בכוחנו כנגס ע"ג ענק לזכות יותר מהם.

וימים אלה של ניסן הם נעלים ומקודשים מאד כמ"ש בספח"ק וצריך להתכונן בהם אל חג הפסח ולבער כל חמץ מקרבנו להיות מוכן לקבל את המצה. והיאך אפשר לבטל ימים מבורכים ומקודשים כאלה בשה"י פה"י. וזכורני איך שהיו רגילים עובדי ה' לבוא בשבתות בימי ניסן לפני התפילה לשורר בשירות ותשבחות כמובא בס' בית אהרן. ותמהתי היאך בשבת ראשון של ניסן בא חלק גדול מהציבור מאוחר לתפילה ועי"ז דוחים התפילה לגמרי. ובחדש

במרכבה העליונה נשתלשלו שמות אלה על הארץ מתחת ונקראו בשם עין ולב וכיוצ"ב. ומי שאינו משתמש באבריו בפעולה הראויה להם אין הם קרויים כלל בשמות אלה, וע"כ יפה נאמר כל עין לך תצפה וגו' כי העין שאינה מצפה אינה נקראת עין והלב שאינו ירא אינו נקרא לב עכ"ל.

ועד"ז בענינינו, כשיהודי עוסק בתפילתו ומחשבתו ולבו קשורים בתיבות התפילה אזי כשמגיע לברכת יוצר ויושב הרי הוא נעשה מרכבה לישיבה העליונה של עולם הכסא וישיבה כזו שמה ישיבה. משא"כ אומה"ע אין ישיבתם קרויה בשם ישיבה כלל כי אינה מרכבה לישיבה של מעלה, והוא כשבת כמו ישיבה אבל אינה ישיבה. ובברכת יוצר אור אנו אומרים בענין המלאכים היאך שכולם עומדים ברום עולם ומברכים ומשבחים ומפארים וכו', כי המלאכים עם עוצם מעלתם אינם יכולים לזכות אל מה שבר ישראל יכול לזכות, שהם רק עומדים ברום עולם ואין אצלם ישיבה, אבל ישראל זוכים בברכת יוצר להעשות מרכבה לישיבה של מעלה והם יושבים אז ומשבחים ואומרים היאך שהמלאכים עומדים ברום עולם ואומרים קדוש וברוך. וזו היא בחי' אליהו שהוא שייך לעולם הבריאה ששם בחי' משיח כנ"ל וע"כ בשעת ברית מילה הגם שכל העם עומדים כמובא בפוסקים ע"ש הכתוב ויעמדו כל העם בברית. מ"מ הסנדק בלבד יושב כי הוא מרכבה לבחי' אליהו ואתו עמו יושב אליהו הנביא על הכסא. וע"כ הוא מרכבה לעולם הכסא והוא יושב וכל העם עומדים. ובאליהו כתיב (מלכים א"י) אליהו התשבי מיושבי גלעד, שהוא נקרא ע"ש הישיבה כי הוא מרכבה לבחי' הישיבה שלמעלה. וכן באברהם אבינו אחר שמל את עצמו כ' והוא יוש"ב פתח האהל ואחז"ל והוא ברש"י שא"ל הקב"ה שב ואתה סימן לבניך שעתיד אני להתייצב בעדת הדיינים והם יושבים ע"כ. והענין כי כשיש דין למטה אין דין למעלה וישיבת הדיינים יש בה ענין המתקת הדינים אשר שרשה בעולם הבריאה במידת הבינה ששם הוא המתקת הדינים. וע"כ צריכים הדיינים לישב בד"ן.

ובליל פסח כשפותחים הדלת לאליהו הנביא ומוזגים כוס רביעי ואומרים ההלל שאמרוהו ישראל בצאתם ממצרים ונקרא הלל המצרי והוא השורש לכל אמירות ההלל של כל השנה. אומרים הלל זה בישיבה הגם שכל השנה אומרים הלל בעמידה. כי עתה באמירה זו נמצא אתנו אליהו הנביא שהוא המרכבה לעולם הכסא. והלל זה הוא הסנדק. של

והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב, מקרא זה הוא חצי הספר של ויקרא שהוא הספר האמצעי של חמשה חומשי תורה שהוא ס' העבודה. וכאן הוא הנקודה האמצעית של הספר האמצעי.

ולבאר הענין נקדים דברי הבני יששכר במאמרי חדש תשרי (מאמר ד' גדולה תשובה אות ב') לבאר המד' בשעה שהחכם יושב ודורש הקב"ה מכפר עוונותיהם של ישראל, כי הנה ד' חלקי התורה פשט רמו דרוש סוד הם כנגד הד' עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה, ודרוש שייך לעולם הבריאה ששם הוא כסא הכבוד ושם שורש תשובה עילאה, ובחי' שבת הגדול ובחי' היוכל, והנה סדר התפלה ג"כ מכוון לד' העולמות שפרשיות הקרבנות הם בעשיה ופסוד"ז ביצירה וברכת יוצר הוא בבריאה ולכן ברכה זו נאמרת בישיבה כי היא נגד עולם הכסא. ולכן בשעה שהחכם יוש"ב דייקא ודור"ש דייקא ששניהם שייכים לעולם הבריאה ששם שורש התשובה ונמצא שבוזה הוא מגיע למקום הארת התשובה ולכן הקב"ה מכפר עוונותיהם של ישראל עכ"ל. והנה בעולם זה הוא ג"כ בחי' משיח השייך לעולם השמיני אשר לעת"ל ינגנו על כנור של שמנה נימין, ועולם השמיני הוא עולם הבריאה ששם בחי' הישיבה על הכסא כנ"ל ולכן אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד שהם בחי' משיח והם שייכים לעולם הכסא.

וזה לעומת זה עשה אלקים. כמו שיש ענין ישיבה בקדושה כן נמצא ישיבה בקליפה בבחי' קוף בפני אדם, שרוצה הקליפה לדמות עצמה אל הקדושה. והוא מה שמצינו שכי' כשבת המלך אחשוורוש על כסא מלכותו. ואמר שם במד' (פר' א"י) א"ר יצחק אומה"ע אין להם ישיבה, איתבון הא כתיב כשבת המלך, אמר להם בשבת המלך אין כתיב כאן אלא כשבת המלך, ישיבה שאינה ישיבה, אבל ישיבתן של ישראל ישיבה ע"כ.

וביאר הדבר עפי"מ ששמעתי מהאדמו"ר מסאטמאר זצוק"ל לפרש אמרינו בתפלת נשמת, כל עין לך תצפה וכל בך לך תכרע וכל קומה לפניך תשתחוה וכל הלבבות יראוך. והוא תמוה שהרי כמה וכמה עינים ישנם שאינם מצפים להקב"ה וכן ברכים וקומות שאינם כורעים ומשתחוים להקב"ה ולבבות שאינם יראים ממנו. אך הענין הוא כי בצלם אלקים עשה את האדם. וע"י שהאדם שומר אבריו בקדושה ומשתמש בהם לעבודת בוראו הרי אבריו נעשים מרכבה לאברים העליונים אשר על שמם

ההללים של כל השנה. וע"כ יושבים אז באמירת ההלל בדוגמת הסנדק היושב וכל העם עומדים. וה"נ כל ההללים עומדים והלל זה יושב.

בישיבתו. ומדה טובה מרובה כי אם מושב הזב יש בכוחו לטמא את היושב אף אם אין לו שום נגיעה במושב כנ"ל, הרי ק"ו שאצל הקדושה ג"כ ע"י שיושב האדם במושב ההסיבה אף אם אין לו נגיעה לקדושת הפסח ורחוק הוא ממנה מ"מ יכול להתקדש ע"י ישיבתו. ונקודה זו נרמזת בחצי ספר ויקרא שהוא ספר העבודה השייך לבחי' חודש ניסן.

והנה שבת זו גדלה מעלתה כידוע שכל השפעת ימי השבוע נמשכת בשבת הקודמת ושבת זו משפעת לחג הפסח הבעל"ט ולערב פסח שהוא זמן מסוגל מאד לגאולתינו ופדות נפשינו, והיו כמה צדיקים שהיו משקיפים מן החלונות ביום זה ומצפים בכליון עינים לביאת משיח. וע"כ בפרשה זו יש צ' פסוקים. ויש לפרש עפ"י האר"ז עה"פ מכנף הארץ זמירת שמענו צבי לצדיק, כי אותיות מנצפ"ך הם אותיות של גאולה. ואברהם אבינו נושע באות כ"ף כמו שכתוב ל"ך ל"ך שאות כ"ף היא כפולה. וכן יצחק ע"י אות מ"ם כמו שכתוב כי עצמת ממנו מאד. ויעקב ע"י אות נו"ן כמו שכתוב הצילני נא. וישראל במצרים נגאלו באות פ"א כמו שכתוב פק"ד פקדתי, וגאולה העתידה תבא ע"י האות צדי"ק, וכן הוא במדרש. וזשה"נ מכנף הארץ זמירות שמענו, שהגאולות מהאותיות מכנף"ך כבר שמענו, אך צבי לצדיק - אנו מייחלים ורוצים לראותך ביצועה ע"י הארת צדיק ע"כ. וע"כ פרשה זו יש בה צ' פסוקים ורומזת לגאולה העתידה שהיא ע"י אות צדי"ק.

רמז - דו"ד ב"ן יש"י בגימ"ט צ' פסוקים יו"ד פעמים צ' - בגימ"ט - וישב שלמה על כסא הוי'.

ובתקופתנו גדולה מאד שנאת העמים לישראל אף שהם מסוים את הדבר ע"י נימוק פוליטי. ובין האומות עצמם הוא מצב של הרס וחורבן, וכלל ישראל צריכים לישועה גדולה. ונרמז הדבר בהפטרות שבת זו שהיא נבואה האחרונה של הנביא האחרון מלאכי אשר דבריו מוסבים על הימים האחרונים שלפני ביאת המשיח. ומסיים בפסוק פן אבוא והכתי את הארץ חרם. אכן זה רק אצל עכו"ם המסתכל בספר נ"ך שלו שהוא כקוף בפני אדם. אצלו מסתיימת הנבואה בזה. אבל ישראל חוזרים אח"כ אל המקרא הקודם הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא. כי ישראל מתבוננים לאחוריהם אל הדורות הקודמים ומתחזקים להתקשר במסורת האבות ולא להמשך אחר הרוחות החדשות המנשבות כעת. ואינם מרפים מאמונתם בהקב"ה בדור האחרון שמתגבר נסיון האמונה עד מאד. וע"כ הם חוזרים אל המקרא הקודם דהיינו התקופה הקודמת ושם כתוב לאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וגו'.

ואמה"כ אצל שלמה המלך יושב שלמה על כסא ה', שהוא היה מרכבה בישיבתו לכסא ה' של מעלה. ובמד' אסתר הנ"ל אי' שאחשורוש עשה כסא משלו כדמות כסא שלמה' שרצה לדמות עצמו לישיבת שלמה, אבל הכתוב אומר כשבת המלך אחשורוש ולא בשבת כי אין אצלו ישיבה. וביערות דבש עושה חשבון שסעודת אחשורוש היתה בפסח עיי"ש, והיו ישראל יושבים אז על ישיבת ההסבה. וישיבתם היא הקרויה ישיבה אבל אחשורוש היה רק כשבת קוף בפני אדם. וישראל זוכים כליל פסח להיות יושבים מסובין ונעשים מרכבה לישיבה העליונה של עולם הכסא וכדדרשינן מהפסוק, ויסב אלקים את העם שאפי' עני שבישראל צריך ליסב כליל פסח. ובאותו מקרא כ' וחמושים עלו בני ישראל מאמ"צ. שמוה דרשו בזה"ק שחמושים פעמים נכתב בתורה יצי"מ שהוא בחי' היובל השייך לעולם הבריאה. כי ישראל בהסבם זוכים להיות מרכבה לכסא ה', ואשרי יושב"י ביתך. אשרי העם שככה לו שהם יושבים ושרפים עומדים ממעל להם.

ושמעתי מהאדמו"ר מסאטמאר זצ"ל שאמר לפרש מה שאנו אומרים הלילה הזה כולנו מסובין, ולכאורה הלא נשים פטורות מהסיבה וכן תלמיד אצל רבו והיאך אומרים כולנו מסובין, אך הענין כי אין הכוונה על ההסבה הגשמית בפועל אלא על בחי' הרוחניות העליונה ששם כולנו מסובין. ויש למעלה עולם שבו כל ישראל הם מסובין כליל פסח. וכן אמר עוד אז במ"ש הלילה הזה כולו מצה. שכל המציאות כליל זה היא כולו מצה ובכל אתר ואתר מאיר בחי' המצה. עכת"ד.

ובזה יש לבאר ענין בפסוק של מושב הזב בחצי התורה כי ענין הישיבה אצל הטומאה הודעה לדמות עצמה לקדושה נרמזת במושב הזב אשר טומאתו חמורה לטמא את היושב ע"ג מושבו אפי' בעשר מצעות זה ע"ג זה באופן שאין בו שום נגיעה עם המושב ומ"מ מטמא ע"י הישיבה. וידוע מספרן של צדיקים תלמידי הבעש"ט שעבודת איש הישראלי לברר את נקודת הטוב הנמצאת בכל דבר רע, אשר ע"י חטא אדה"ר נתערב טוב ברע, ונקודת הקדושה שבמושב הזב המתבררת ע"י ישראל הוא הישיבה שיהודי יושב על מושב ההסיבה ונעשה מרכבה לעולם הכסא. וע"כ ראשיתו של עריכת הסדר הוא תיבת קדש. שזה מורה על היפוך של מושב הזב המטמא אבל היהודי היושב ומיסב כליל התקדש חג הוא מברר נקודת הקדושה ומתקדש

המבואר במד"ר היו אז ג' ימי התענית ביום י"ג י"ד וט"ו בניסן. אכן רש"י במגילת אסתר וכן במס' מגילה דף ט"ו. פי' שהיו בי"ד ט"ו וט"ז. ובערב שאחר יום ט"ז נתלה המן. ולכאור' תמוה למה יחלוק רש"י על המבואר במדרש.

ולכאור' אפ"ל סמך לדברי רש"י מהא דאי' במגילה (דף טו.) שמצא המן את מרדכי עם תלמידיו עוסק בהל' קמיצה ושאלו המן במאי עסקיתו וא"ל בזמן שביהמ"ק קיים מאן דמנדב מנחה מייתי מלא קומציה דסולתא ומתכפר לי' א"ל אתא מלי קומצא דידכו ודחי עשרה אלפי כברי כספא דידי. ע"כ. ובמד"ר אסתר (פר' י"ד) אי' שהיו עוסקין בהלכות מצות העומר שהרי אותו היום הי' ט"ז בניסן אשר בזמן המקדש היו מקריבין אז את העומר. והראה להמן מה. שהיו קומצין מן העומר וע"ז אמר המן שזה ידחה עשרת אלפים ככר שלו, ומעתה כיון דבגמ' לא הזכירו כלל מענין העומר אלא סתם מי שמנדב מנחה מייתי קומץ, הי' נראה לכאור' דהגמ' נקט דלא היה אז ט"ז בניסן כ"א למחרתו. אכן רש"י בעצמו פי' שם בגמ' שהיה דורש בענינו של יום כי היה אז יום תנופת העומר. וא"כ הדרא קושיא לדוכתי' למה נטה רש"י מדברי המדרש, ועכ"פ לשיטת רש"י נמצא שסעודת אסתר ראויה להיות היום בי"ז בניסן.

אחז"ל (מגילה י"ב) שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל שבאותו הדור כלי' וכו', וצ"ב מאין ידעו בפשיטות שאכן נתחייבו כליה. ואולי לא היה רק ענין של פחד כהנפת רצועה בלבד.

והנה דרשו חז"ל עה"פ ויעבור מרדכי שהעביר יו"ט ראשון של פסח בתענית. וצ"ב היאך עקרו המצוה המחוייבת מדאור' בערב תאכלו מצות. ובמד' (פר' ח"ז) אי' ששלח מרדכי לאסתר והרי בהם יום ראשון של פסח, אמרה לו זקן שבישראל אם אין ישראל למה הוא הפסח. מיד שמע מרדכי והודה לדבריה ע"כ. ולכאור' צ"ב מה תשובה היא זו שאם אין ישראל למה פסח, וכי מוטלים עלינו מצוות התורה רק באופן כשהקב"ה עושה לנו הטוב בעינינו, והלא משועבדים אנו לעשות רצונו ולעבדו בכל אופן ואופן. כמ"ש בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך. ודחז"ל בכל נפשך אפי' נוטל את נפשך, ובכל מאריך בכל מדה ומדה שמודד לך. וכל זמן שישראל קיימים מוטל עליהם לקיים מצות הפסח, וע"ד שכ' החתם סופר בתשו' (חי"ד שני) בענין הויכוח אם יש י"ג עיקרים כהרמב"ם או רק ג' עיקרים כדעת העקרים שהם מציאות ה' ותורה מן השמים ושכר

ו**יאמר** משה אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים כי בחזק יד הוציא ה' אתכם מזה ולא יאכל חמץ.

כבר היו דברינו בענין דאי' בזה"ק בשלח (דף מו.) עה"פ וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים. שיצ"מ היתה מסיטרא דיובל שהוא מספר חמשים. וע"י בחי' היובל יצאו ישראל ממצרים. שאז הוא קריאת דרור וכל העבדים יוצאים לחרות ושבים איש אל אחוזתו, ומה"ט נזכר בתורה נ' פעמים יצי"מ. וממהר"ח פאלאג'י כ' דנגד זה יש נ' פסקאות בהגדה.

והנה יש שני בחי' עבדים האחד שיוצא לחרות ע"י בחי' השבת לבד שהוא שנה השביעית, והשני אינו יוצא בבחי' השבת כי אומר לא אצא חפשי. אבל בהגיע היובל אף הוא יוצא לחרות, שגדול כוחו של היובל שמוציא בע"כ אף אלו שאינו רוצים לצאת לחרות, ויובל הוא בחי' שבת הגדול, ובכח זה יצאו ישראל ממצרים. אף שהיו ביניהם כאלה שלא רצו לצאת כמו דתן ואבירם (ומסתמא קדושת היובל פעל לאלה השייכים לזה שישתנה דעתם ויתרצו לצאת). ובחי' זו של יובל מופיעה בכל שנה בחג הפסח בליל הסדר אצל כל יהודי, ושוב אח"כ בימי הספירה אנו משתדלים בכוחותינו לעלות בסולם המדרגות עד יום החמשים שהוא חג השבועות שאז הוא בחי' היובל כמ"ש במשורר היובל המה יעלו בהר.

ואמנם עיקר בחי' היובל בכל עוזה תתגלה בקרוב במהרה בימינו בעידן הגאולה שאז תהא היציאה לחירות בשלימותה. אבל שביבי אור מבחי' היובל מאירים בכל שנה ושנה בחג הפסח, וע"י שישראל מבערים החמץ ושומרים המצות זוכים הם ליהנות מאור היובל, וכ"א כפי זהירותו בדקדוקי השמירה בפסח זוכה להתקשר ולינק מהשפעת אור היובל המתנוסס בימי הפסח. והיינו דקאמר קרא זכור את היום הזה, שיום זה יש בו השפעה לדורות - כי בחזק יד הוציא ה' אתכם מזה - היינו שהופיע בחי' היובל שהוציא אתכם בחזק יד בע"כ אף עבדים שאין רוצים לצאת. ובחי' זו מתגלית בכל שנה ושנה - ולא יאכל חמץ - שרק בהכנה זו לבד שלא יאכל חמץ. ע"ז יכולים אתם לזכות להתקשר בהארת היובל.

מנהג ישראל לעשות זכר ביום ב' דפסח לסעודת אסתר שביום זה נתלה המן. ולכאור' הרי כבר נקבע פורים זכר לנס זה וכבר יצאו חובת קביעת יום הודאה זכר לנס ומה הצורך עוד להוסיף גם ביום ב' דפסח. הנה לפי

ולא היה מהרהר כלום אחר דברי הקב"ה. ואמנם בכל זאת מצות פסח שהם עדות על היעודים שנאמרו לכלל ישראל לא שייך עדות זו לעת כזאת. שהרי העדות מזוייפת מתוכה וכמעיד עדות שקר ח"ו. ואם אוכלים מצה לעת כזאת, אין זו מצה כלום ואי אפשר לברך עליה ברכת אכילת מצה וזה כוונת אסתר שאם אין ישראל למחצית פסח, שהרי כל עצמו של הפסח אינו אלא עדות על קיום היעודים הנ"ל ואם אין ישראל הגם שאין להרהר כלום, אבל מ"מ עדות אין כאן שהרי עדות שקר הוא חלילה וגם כתיב ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו אל הארץ אשר נשבע לאבותינו וזה עדיין לא נתקיימה לעולם שהרי עדיין לא זכינו לארץ קנינו קנינו וקדמונו שנשבע לאבותינו. ומרדכי שהיה נביא וידע שאכן נחתמה גזירת כליה על ישראל ח"ו קבל את דברי אסתר שלא שייך לקיים את עדות הפסח כעת וע"כ העביר יו"ט ראשון של פסח בתענית.

ועתה יפה שאלו תלמידיו של רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה, כי הנה מוכרח הדבר שאכן היתה גזירת כלי' דאל"כ היאך הותר למרדכי להעביר את הפסח בתענית וע"כ שאכן נחתמה גזירת כלי' ולכך לא היה שייך לשמור אז את הפסח דהוה עדות שקר כנ"ל. ומעתה נכון וראוי הוא לעשות גם בפסח זכר לסעודת אסתר כי עצמותו של חג הפסח קיים הוא רק בגלל הישועה שנעשית אז דאל"ה אין פסח כנ"ל.

נחזור להנ"ל בענין בחי' היוכל המופיע בפסח, כבר אמרנו בענין שהוסיף משה יום א' מדעתו, כי בחי' היוכל הוא מעולם השמיני שהוא למעלה מן הזמן וע"כ היה יכול משה להוסיף יום א' כי יום החמישים שהוא בחי' היוכל אינו משועבד לחשבון הנמסר בידינו. וכן מה"ט אין ברור אצלנו יום מתן תורתנו ונחלקו בו תנאי אם היה בו' סיון או בו' בסיון כי הוא מבחי' היוכל שהוא למעלה מן הזמן, וכיוצא בסעודת אסתר ותליית המן שנתלה על עץ גבוה חמישים אמה שהוא מבחי' היוכל שהוא למעלה מן הזמן. ע"כ אין הדבר ברור באיזה יום היה אי בט"ז בניסן או ב"ז בו. ועתה אנו זוכים לשבת יחד בחג הפסח וליהנות מאורו של יובל המוציא לחרות אף אלו שאומרים לא אצא חפשי והוא זמן חרותינו שיוצאים לחרות מכל שעבודי היצה"ר, ועכשיו מנגן הכנור של דוד של שמנה נימין, ויעזור הקב"ה שנזכה עוד בחג הפסח הזה להודות שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשינו.

ועונש. וכ' שם החת"ס וז"ל אך א"א לי בשום אופן להאמין שתהיה גאולתנו א' מעיקרי הדת ושאם יפול היסוד תפול החומה חלילה, ושנאמר אלו היה ח"ו חטאינו גורמים שיגרש אותנו גירוש עולם וכדס"ל לר"ע בעשרת השבטים שהם נדחים לעולם. המפני זה רשאים הם לפרוק עומ"ש או לשנות קוצו של יו"ד אפי' מדברי רבנן חלילה, אנחנו לא נעבוד ה' לאכול פרי הארץ ולשבוע מטובה, לעשות רצונך אלקי חפצתי, - ועכ"פ ועל כל אופן עבדי ה' אנחנו. יעשה עמנו כרצונו וחפצו ואין זה עיקר ולא יסוד לבנות עליו שום בנין. אך כיון שעיקר יסוד הכל להאמין בתורה ובנביאים ושם נאמר גאולתנו האחרונה בפ' נצבים ובפ' האזינו כמ"ש רמב"ן שם והרבה מזה בדברי הנביאים, א"כ מי שמפקפק על הגאולה הלז הרי כופר בעיקר האמנת התורה והנביאים עכ"ל.

וה"ז בענינו צ"ב מה טענה אסתר אם אין ישראל למחצית פסח, ואיזה הצדקה יש בזה לבטל את מצות הפסח.

אכן נראה ברור בעז"ה דהנה תרי"ג מצוות התורה נחלקו בג' חלקים והם עדות חוקים ומשפטים, יש מצוות שהם עדות כמו השבת עדות על בריאת שמים וארץ, וכן מצות הפסח והמצה הם עדות על המבואר בתורה שהבטיחנו הקב"ה והוצאתי אתכם והצלת אתכם וגאלתי אתכם ולקחתי אתכם. והבאתי אתכם אל הארץ וגו' ונתתי אותה לכם מורשה, וע"י שמירת חג הפסח ככל משפטו וחוקתו אנו מעידים על היעודים שהבטיחנו השי"ת אז, וכ' החת"ס שם בפ' וארא שחז"ל תקנו ד' כוסות על ד' לשונות הראשונות של גאולה, אבל עדיין ישנם ב' לשונות של גאולה שהם והבאתי אתכם, ונתתי אותה לכם. שעדיין לא נתקיימו עוד, ואולי לעתיד לבוא יתוספו עוד ב' כוסות נגד ב' גאולות הנ"ל ע"כ.

ומעתה כשנחתמה הגזירה בימי מרדכי ואסתר על ישראל לבלותם ח"ו. כדאי' במד' שנודע למרדכי ע"י אליהו שהגזירה היתה חתומה בטיט. הנה אף שיש קושיא גדולה בדבר דהיאך יתכן שכלל ישראל יאבד ויכלה ח"ו, מ"מ אין להרהר מחמת קושיות שלכל קושיה יש למצוא תירוץ.

וכן היה בניסיון העקידה שא"ל הקב"ה להקריב את יצחק ואף שהקב"ה בעצמו א"ל כי ביצחק יקרא לך זרע.

לה"נ ר' שלמה בן יעקב משה הלוי הורוויץ ע"ה
ליל שביעי של פסח — תשמ"ט

ישראל. האחד הוא מה שנתברר עפ"י הוכחות השכל אמיתות הדבר. והשני מה שנטוע בלב ישראל ממורשת האבות האמונה הפשוטה בלי שום הוכחות. ועל דרך שכל בעל חי נולד עם טבע מיוחד שיודע הוא דברים מיוחדים אף בלא שלימדהו מאן דהוא. כן הדבר אצל ישראל שמוטבעת הרגשת האמונה בלבם בטבע. ונמשך זאת מאברהם אבינו שהיה ראש למאמינים. ומעתה במתן תורה היתה בירור האמונה מצד ההוכחה שזה לא היה עדיין קודם לכן כמו שביאר הרמב"ם שהאמונה ע"פ האותות יש בה דופי כי יכולים האותות להעשות בכשוף. אבל מה שאמה"כ ויאמינו בה' ובמשה עבדו, זה קאי על האמונה המוטבעת בהרגשת הלב כל זמן שאין האדם נאחז בסבך החסאים ובפרט במאכלות האסורות שהם גורמים לעשות מסך המבדיל שלא ירגיש את האמונה בלבו. ובמהר"ל כ' שענין קריעת ים סוף הוא הסרת הגשמיות שהם החצירות המבדילות לקדושה. וע"כ בעת קרי"ס כאשר סרו ונתבטלו כל המחיצות המבדילות נתגלה בישראל הנקודה הפנימית שבלבם והרגישו האמונה בלבם. וע"ז נאמר ויאמינו בה' ובמשה עבדו. וקרי"ס היה בלילה והכ' אומר ויאר את הלילה שאז היה האמונה בבחי' ואמונתך בלילות בלי שום הוכחה רק בהרגשת הלב, משא"כ מתן תורה היה בהיות הבוקר שהוא בחי' אור ובירור הדבר. וכך זה של אמונה אנו לוקחים בחג הפסח ובאכילת מצה מיכלא דמהימנותא אנו מכניסים בקרבנו את האמונה, ובפרט בשביעי של פסח כנ"ל. שאז הוא הזמן של מלכותך ראו בניך. וזהו ביזת הים שצריכים ליקח מב' ימים אלה האחרונים של פסח. ובחג הפסח אנו זוכים להרגיש אמיתיות האמונה ולעורר את מורשת האמונה של בני האבות הקדושים מאמינים בני מאמינים. ובשבועות זוכים לזה בשכל ומוח. בבירור שאין להכחיש. אבל אמת הוא שבקריעת ים סוף האמינו אמונה שלמה וברורה ולא היו צריכים לשום הוכחות. ואמונה זו בפשטות ובתמימות כמו אמונה השפחה הפשוטה שראתה על הים, בלי חכמות היא נחלת הפסח על כל השנה.

א"י מהרה"ק מוהר"ם מרימנוב זצ"ל שמכל מועד צריכים לקבל איזה ענין ולקבעו על כל השנה. ובחג הפסח לוקחים ענין האמונה. שכן כל עניני החג מיוסדים על חיוק האמונה. ובפרט בשביעי של פסח כמבואר בדברי בעל התניא יום זה הוא בחי' השבת של פסח. ושאכילת המצה אז הוא במעלה יתירה מאכילת המצה שביליל הראשון דפסח. וע"כ ביום זה אנו לוקחים עיקר החיוק באמונה וזהו ביזת הים שאנו לוקחים ביום הזה.

והנה כ' הרמב"ם בפ"ח מהל' יסודות וז"ל משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהמאמין ע"פ האותות יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלט וכישוף, אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאו. לא להביא ראיה על הנבואה... ובמה האמינו בו במעמד הר סיני שענינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר, האש והקולות והלפידים והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה משה לך אמור להם כך וכך... לפיכך אם עמד הנביא ועשה אותות ומופתים גדולים ובקש להכחיש נבואתו של משה רבינו אין שומעין לו לפי שנבואת משה רבינו אינה ע"פ האותות כדי שנעריך אותות זה לאותות זה אלא בעינינו ראינו ובאזנינו שמענו... עכת"ד.

וכיצ"ב כ' שאר ראשונים שמעמד הר סיני כולנו עדים עליה ששם עמדו כל ישראל ושרתה עליהם נבואה וראו עין בעין נתינת התורה, ואף אומה"ע אין ביכלתם להכחיש זאת. וזהו יסוד אמונתנו. אבל יש לתמוה היאך אמר הרמב"ם שער מעמד הר סיני לא האמינו ישראל אמונה שלימה וקיימת והרי הכתוב צווח ואומר ויאמינו בה' ובמשה עבדו. ואחז"ל שראתה אז שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי. וראו ישראל מלכותו וזה אלי ענו ואמרו. ומבואר שכבר האמינו בה' ובמשה בעת קרי"ס ולמה כ' הרמב"ם שרק במעמד הר סיני האמינו באמת.

וביאר הענין כי תרי גווי אמונה קיימים אצל

היצר מכיר בעצמו שלא היה כלום בהנאה זו כ"א לרגע. וזאת תורת האדם להרגיל עצמו תמיד בהכרה זו כי לית אתר פנוי מיניה והוא ממלא כ"ע וסובב כ"ע. וזולתו הכל אפס ושוא. וזה ענין ביעור החמץ בע"פ ע"י הביטול כעפרא דארעא שיבטל האדם את כוחות הרע וידע שהם עפר ואין בהם ממש ובזה מכניע אותם. וזאת היא עבודת האדם בפסח שהוא עת התחזקות האמונה שיגביר האמונה בהשי"ת אין עוד מלבדו ומלכותו בכל משלה והוא המכניע ועושה שפטים בכל אלהי מצרים שכולם אין בהם ממש.

ועד"ז הוא ענין כיסוי הדם בעפר שצותה תורה, איש אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר הם מצויים בשדה שזהו רשותו של עשו איש שדה ושפך את דמם אשר שם משכן הרוחות וכוחות הטומאה וכסוהו בעפר. שהוא ענין הכנעתם ע"י שיבטלם כעפרא דארעא. וכסויים בעפר הוא אופן בטולם של כוחות הרע השורים בם ע"י שמבטלים אותם כעפר וכנ"ל.

ובדרך זה יתבאר ענין מלחמת אברהם אבינו עם ד' המלכים אשר אי' בדחז"ל שלא היה לאברהם אבינו חרב וחנית אלא שזרק עליהם עפר ונעשו חרבות וחצים. ולכא' הוא תמוה מה היה תכלית זריקת העפר. אף כי אמת הוא שראוי לאדם לעשות ככל האפשר בדרך הטבע כדי למעט הנס כמ"ש הרבינו בחיי ענין זה כמה פעמים כי סוס מוכן למלחמה ולה' הישועה. אבל כאן בזריקת העפר אין כאן שום פעולה של דרך הטבע. שהרי אין בכח העפר לערוך מלחמה וא"כ בהכרח סמך על הנס וא"כ מה הצורך לזרוק עפר.

אך הענין הוא כי ד' המלכים האלה אשר נלחם עמם אברהם אבינו לא היו מלכים בעלמא שהם היו ד' קליפות הטמאות והם ד' מלכיות שהם המרכבה לד' קליפות הטומאה ומלחמתו של אברהם אבינו היה להכניע את כוחם. וידוע שאותו לילה שנלחם היה ליל פסח כמו שדחז"ל עה"פ, ויחלק עליהם לילה, שנחלק הלילה ההוא חציו הראשון לנס של אברהם אבינו וחציו השני לנס של יצ"מ. וביום שלפניו בערב פסח עסק א"א בביעור החמץ וביטולו כעפרא דארעא שהוא ענין הכנעת כוחות הטומאה ע"י ביטולם כעפר. ושוב בליל פסח הלך בכח זה של ביטול החמץ לערוך מלחמה עם המלכים וזרק עליהם עפר והמכוון בזה לומר אליהם שהם כעפרא דארעא ואינם כלום. וזה הענין היה החרבות והחצים אשר הכניעם. כי כוחות הטומאה מתבטלים ע"י

ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסוהו בעפר. ובגמ' (שבת כב.) ושפך וכסה במה ששפך יכסה שלא יכסנו ברגל שלא יהי' מצוות בזויות עליו. ואח"כ אי' שם בגמ' אבוהון דכולהו דם. דמשם ילפינן לכל המצוות שאסור לעשותם בדרך בזוי. ובחי' חת"ם סופר נתעורר שם בטעמא דמילתא דאשמענן קרא דוקא במצוה זו שלא יעשנה בדרך בזיון. והביא שם לשון הרמב"ם בסוף הל' שחיטה (פי"ד הט"ז) וכשמכסה לא יכסה ברגלו וכו' שאין הכבוד לעצמן של מצוות אלא למי שצוה בהן ברוך הוא. ומבאר שם כוונתו עפי"ד הרמב"ן בפרשתנו בטעם מצות כיסוי הדם, מפני שהיו האומות רגילים לשפוך דם ע"פ השדה ולאסוף ולאכול שם ואומרים שהרוחות והשרים מתקבצים על רוח חמימות דם בעל החי. ומגיד להם עתידות. ע"כ צוה הקב"ה בחיה ועוף שרוב פעמים נשפך דמם בשדה לכסותם בעפר. וא"כ לכא' היה נראה שאדרבא ראוי לכסות ברגל כדי לבזות את כח הטומאה. לכן כ' הרמב"ם שלא להמצוה אנו נותנים כבוד אלא למי שצוה אותנו זה. וע"כ אין לנו לנהוג בה מנהג בזיון עכת"ד.

וי"ל עוד כי הנה לפני הפסח עוסקים ישראל בביעור החמץ שהוא הרומז לכוחות הטומאה והחיצונים כמו שאומרים הנוסח בעת ביעור החמץ כשם שאני מבער החמץ כן תבער כל החיצונים. וכל הסט"א והרשעה כעשן תכלה. וכל המעיקים לשכינה תבערם ברוח בער וברוח משפט. ואי' בספרים כי העולם מורכב מד' יסודות אש רוח מים עפר, וע"כ מבערים החמץ בכל אופנים האלה דהיינו כנגד יסוד האש הוא שריפת החמץ באש. כנגד יסוד הרוח הוא פוררו וזורה לרוח. כנגד יסוד המים הוא מטיל לים. וכנגד יסוד העפר הוא הביטול כעפרא דארעא, ע"כ. והנה עיקר הביעור המועיל על כל החמץ הנמצא ברשותו הוא הביטול בלב כעפרא דארעא. והענין ע"ד העובדא מהרה"ק ר"מ מוויטבסק זי"ע (מוכא באורך אמונת עתיך תולדות תשמ"ח) שאחד מאנ"ש נקלע לרשות החיצונים והזהירו הרה"ק הנ"ל שיאמר להם שאינם כלום. ובאמרו זאת אליהם כמה פעמים היו הולכים ומתבטלים עד שלא נשאר מהם כלום. עיי"ש באורך. וזהו אופן הכנעת כוחות הרע שיתחזק האדם לדעת שאינם כלום רק דמיון בעלמא. ורק כבודו ית"ש לבד תופס מקום בבריאה ומלא כל הארץ כבודו וזולת זה אין עוד מלבדו ואפס זולתו. וכל מחמדי העולם ותענוגיו אינם אלא הבל ושוא ודמיון. וכדאי' במד' שלכך נקרא עשו מל' שוא שהוא שוא שבראתי בעולמי. וכמו שיראה האדם שאחר המשכו בפתוי

שמחשבים אותם לעפר. וזה הכוונה שזריקת העפר נעשה לחרבות וחצים.

ובשבת זו שאחר הפסח קורין פ' אחרי כי לאחר שעסקנו בביעור החמץ וביטולו כעפר, וכידוע מדברי הרדב"ז שעיקר ענין ביעור החמץ הוא החמץ שבלב שהוא היצה"ר. שזה התירוץ הנכון על מה שטרחו הראשונים בריש מס' פסחים בטעמא דמילתא שנשתנה איסור חמץ מכל האיסורים שהחמירו בו כ"כ לבער ולבדוק אחריו ולבטלו. ובהכרח צריכים אנו לדברי הזה"ק שהחמץ הוא היצה"ר וע"כ מחמירים בו כ"כ עכת"ד.

ובשבת אחרי הפסח קורין קריאת פרשת יוה"כ שהוא בחי' היובל וכמו שאמרנו בשבועות הקודמים שבפסח מתגלה בחי' היובל המוציא לחרות. ושוב קורין פ' כסוי הדם בעפר שבאה התורה לזרזנו שנאחו בעבודת חג הפסח שהוא בטול כוחות הרע ולהחשיבם כעפר. וכ"א לפום דרגא דילי' זכה לקנות איזה מעלה בחג הפסח העבר עלינו לטובה, ובאה הפרשה לזרזנו שנאחו בנקודה של חג הפסח בבחי' אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי ואל חדר הורתי. דהיינו לאחוז בעבודה זו בימי הספירה עד שנגיע לשבועות הבעל"ט שהוא חדר הורתי שבו הקב"ה לומד התורה עם בני ישראל. ובשבת זו הוא

עליית העבודה של חג הפסח כידוע שעבודת ימי השבוע מתעלית בשבת ובפרט בכלות השבת בעידן רעוא דרעוא שאז הוא עת רצון גדול. וע"כ אומרים אז פסוק ואני תפלתי לך ה' עת רצון. וצריך לאמרו כשפותחים את ארון הקודש. ואי' בבני יששכר שבעת רצון של זמן המנחה בשבת מתקבלים כל התפלות. ובשבת זו גדולה העת רצון שמתעלית עבודת חג הפסח. ואמרו צדיקים ששבת נאך יו"ט איז נאך יו"ט. ובאה התורה לחזקנו שנאחו בעבודה של ביטול כוחות הרע כעפר וע"כ באה מצות כסוי הדם בעפר כנ"ל.

וימי הספירה הם מסוגלים מאד לזכות בהם למעלות גדולות אף יותר מימי ר"ה ויוה"כ כמובא בתולדות יעקב יוסף כי בימים אלה ההנהגה הוא בחסד. ובפרט אחר שנה מעוברת כפי שכבר אמרנו שאחר שנתרחקנו בחדש י"ג מניסן ובאנו יותר בעומק החשכות. אזי הניסן שבא אח"כ הוא ביתר שאת ועז שהוא מוציאנו מאפלה יותר גדולה לאור גדול. וימי הספירה הם ימים של לטהרנו ולקדשנו בקדושתך העליונה ולזכך כל הז' מדות. ויעזור השי"ת בכח חג הפסח העל"ט ובכח ימי הספירה הבעל"ט שנוכח לגאולה כדאי' בזה"ק בשבועות יפקון מגלותא. ועדיין אנו בימי ניסן אשר בניסן עתידים להגאל. ונוכח לבנין ביהמ"ק במהרה בימינו בקרוב.

פ' קדושים — תשמ"ט

א

במצרים הוזהרו מאת הקב"ה שלא יעבדו את גלולי מצרים כמאמר הנביא (יחזקאל כ) ביום ההוא נשאתי ידי להם להוציאם מארץ מצרים וגו' ואמר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל תטמאו. וע"כ בבוא הפסח בצאת ישראל ממצרים נבדקים ישראל אם לא נמשכו אחר הע"ז ולא מעלו בהקב"ה. וע"ז באה מנחת העומר כדוגמת מנחת הסוטה. והנה בסוטה שנבדקה ונמצאה טהורה אמר"כ ונקתה ונזרעה זרע. ודרשו חז"ל (סוטה כ) מה ת"ל ונזרעה זרע, היתה יולדת בצער יולדת בריוח. היתה יולדת נקבות יולדת זכרים. היתה יולדת שחורים יולדת לבנים. וכן הדבר בישראל שנבדקו במנחת העומר ונמצאו טהורים שלא שטו מהקב"ה ראויים הם להבטחה זו הנאמרת בסוטה הנמצאת טהורה. והיינו כי ימי הספירה הם הכנה אל הלידה שהיא ההשפעה וההארה המתגלית במתן תורה. וע"י הבטחה הנ"ל זוכים ישראל שיהיו יולדים בריוח ולא בצער שיהיו האורות בניקל. ויזכו ישראל להרגיש קרבתו ית"ש ואני קרבת אלקים לי טוב. ויהיו יולדים זכרים המורה על בחי' הברכה כידוע שזכ"ר עולה כמנין ברכ"ה. ויזכו לילד לבנים. היינו בחי' הרחמים וחסדים שיתגלה בחי' הלובן העליון. ויתבטלו הדינים המכונים שחורים כי שחור הוא מראה אדמומית. כמאחז"ל האי שחור אדום הוא אלא שלקה. ובשבועות מתגלה בחי' הלובן ודם נעבר ונעשה חלב ואוכלים אז מאכלי חלב, כדאיתא במג"א. וזהו שאנו מונין בכל יום ואומרים היום כך וכך לעומר. וכונתנו בזה לעורר שהרי הבאנו מנחת העומר ונבדקנו על ידו ונמצאנו טהורים ונאמנים. וא"כ ראויים אנו לקיים ההבטחה של ונקתה ונזרעה זרע. להיות נקיים וטהורים וללדת בניקל.

והנה מובא בפוסקים שבחדש אייר אין נותנין גט. כי ספק אצלנו היאך כותבין שם החדש אם אייר ב' יודין או אייר ב' יוד אחד. והנה הלכה ומנהג יש בה פנימיות, ופנימיות לפנימיות בסתרי דברים. וי"ל כי בחדש זה ששופרים ספירת העומר וכו"ל שהעומר בודק את ישראל ומברר שהם מיוחדים עם הקב"ה ואין ביניהם פרידה כלל. והרי כל ענין איש ואשה הוא משל אל הקב"ה וכנסת ישראל. וע"כ בחדש אייר כיון שמתברר אז היחוד של הקב"ה וכוונתו שאין ביניהם פירוד. ע"כ בחדש זה אין נתינת גט כלל. כי אז אין שום ענין פירוד. וזה ג"כ מאמרו ית' בפרשה זו קדושים תהיו. המורה על ענין קידושין כמו שאחז"ל שלשון קדושין הוא משום דאסר לה אכו"ע כהקדש. והעיד הכתוב שישראל הם מקודשים להשי"ת ומיוחדים אליו. וכדאיתא במדרש שהואיל ומתן תורה הי' בכפיית הר כגיגית, דהיינו בעל

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם. יל"ד על כפל הלשון דבר ואמרת. אי' בזה"ק כי מטו חבריא לפרשה דא חדאן. יש בפרשה זו ענין שצריך לעורר השמחה אצל ישראל. כי הנה פרשיות אלה של ימי הספירה כולם הם הכנה למתן תורה. והם ימים של לטהרנו ולקדשנו בקדושתך העליונה. והמתבונן יראה שכל ספר הקדושה והטהרה שביד החזקה להרמב"ם שרשי הלכותיהם כולם כתובים בפרשיות אלו שאנו קורין בימי הספירה. שבהם נמצאים הפרשיות של מאכלות אסורות וביאות אסורות ודיני טומאה וטהרה למיניהם. כי אלה השבועות הם ימי ההכנה של קדושה וטהרה לקראת יום מתן תורה. ועיקר המכוון בקבלת התורה הלא הם דברי הבור"ת ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. וע"ז בא הכתוב בפרשתנו להזהירנו קדושים תהיו. ובמאמר זה נכללו ב' ענינים האחד הוא צווי המוטל עלינו להתקדש וזהו הדיבור הנזכר בכתוב המורה על לשון קשה. דברים קשים כגידין שנצטוינו מבוראנו לעמול בהשגת מדרגת הקדושה. ועוד זאת נכלל במאמר זה הבטחה לישראל שמובטחים הם שיזכו להגיע לבסוף למדרגת הקדושה. והטעם כי קדוש אני ה' אלקיכם. וממילא ישראל הם מושרשים בקדושה שהם חלק אלוה ממעל ועי"ז מובטחים הם שיהיו קדושים. וכמובא בתניא פרק כ"ג שע"י קיום המצוות וביתר שאת בלימוד התורה נעשים אברי האדם מרכבה ממש לרצון העליון. וזהו שאחז"ל האבות הן הן המרכבה. שהיו כל אבריהם קדושים ומובדלים מעניני עוה"ז והיו מרכבה רק לרצון העליון. ויחוד הנפש בא"ס ב"ה הוא ביתר עז מיחוד אור א"ס ב"ה בעולמות עליונים. כי העליונים אין יכולים לסבול גילוי זה משא"כ אנו שאין מרגישים ורואים יכולים לסבול גילוי זה. אבל אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי עיי"ש. ועל זה באה האמירה כאן בלשון רכה להורות על ההבטחה לישראל שיהיו קדושים כי קדוש אני ה'.

וע"ד שכי בפרי צדיק שימי הספירה שהם כדוגמת האשה הסופרת ז' נקיים לטהרתה. הנה כמו שהאשה אין בידה רק לספור ושינוי טבע הגוף הוא בידו של הקב"ה, כן אנחנו רק ניתן בידנו לספור ימי הטהרה. והקב"ה גומר בעדנו הטהרה.

אי' בזה"ק (ח"ג דף קפט.) שמנחת העומר הוא כדוגמת מנחת סוטה שבאה מן השעורים. וכמו ששם באים לברר את הסוטה אם שטתה האשה מבעלה ומעלה בו. כן העומר בא לברר אם שטו ישראל מהקב"ה אם עומדים בנאמנותם. ע"כ. והיינו כי בהיות ישראל

כרחם מתקיים בהם בישראל לא יוכל שלחה כל ימיו - והוא קשר של קיימא שאי אפשר לינתק. וכן להלן בסוף הפרשה כ' רש"י עה"פ למען טמא את מקדשי את כנסת ישראל שהיא מקדשת לי ע"כ.

מס' סוכה דף לה: אי' אהא דקאמר בגמ' שם דבדיעבד יוצאים באתרוג של תרומה כיון שיש בה היתר אכילה. פירש"י לכהן. וישראל נמי נפיק בה אם לקחה מכהן הואיל ויכול להאכילה לבן בתו כהן. אבל פדיון אין לה להיות ניתרת לאכילת ישראל והאומר כן רשע הוא ע"כ. והדבר נפלא למה נאמר שמי שאומר כן רשע הוא. ובכמה מקומות מביא רש"י פרושים אחרים שאין מסכים עמהם בנוגע ענינים חמורים יותר שיכולים להביא לידי מכשול ועכ"ז אין רש"י כותב שהאומר כן רשע הוא, כגון הא דיש אומרים דקדושי כסף דרבנן ורש"י חולק ע"ז.

אמנם, מה שאדם מעלה סברא בשכלו הן בדברי תורה הן להבדיל במילי דעלמא. הסברא מיוסדת על מצב נפשו. שלפי נטיות נפשו ולפי שורשו וכן לפי כל העילות אשר יסובבוהו. כל אלה הם גורמים המביאים את האדם לומר את סברותיו. וזה מה שמצינו מחלוקת בין חכמי ישראל בדיני התורה. שכל אחד מהם מושרש בשורש שלו בהיכל אחד שבמתיבתא דרקיעא. ובאותו היכל כן הוא פסק ההלכה. וע"כ בדרך כלל אין מקום תלונה על מי שדעתו נוטה לפסוק בהיפך מכפי שדעת האחר נוטה.

אך בהלכה זו שאין לתרומה פדיון, כפי הנ"ל שכל הלכה יש לה פנימיות. הנה ישראל נקראים תרומה

כמ"ש קדש ישראל לה' ראשית תבואתו. כמו שהביא רש"י בתחילת התורה, בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. ועם ישראל אין להם פדיון שא"א להחליפם באומה אחרת בשום פנים ואופן ח"ו. והיו רשעים בעולם כמו בלעם ואותו האיש שבאו לומר שמאס הקב"ה בעם ישראל והחליפם באחרים ח"ו. ומי שסברתו אומרת לו שתרומה יש לה פדיון מאין בא לו לומר סברא כזו. בע"כ ששורש נפשו הוא ממקום רע וע"כ זה גורם לו לומר סברא זו. וזה שאומר רש"י שהאומר כן רשע הוא.

וכפי האמור שבחדש אייר הוא זמן הבירור שישראל אחוזים בשרשם ומיוחדים להשי"ת י"ל שזהו הרמז שאמרו דורשי רשומות שאייר הוא ר"ת אברהם יצחק יעקב רחל שהם רגלי המרכבה. כי בחדש זה מתברר התקשרות בני ישראל עם השי"ת. וכ' באוהב ישראל שחדש זה נקרא גם אצל אה"ע מאי. שזה רומז על בחי' חמשים שערי בינה כי מ"י הוא כמנין חמשים. והענין בזה כי מלאך רע בע"כ יענה אמן. שגם הם מודים לסגולת הזמן. וע"ד שרצה יע"א ששרו של עשו אף הוא יברכהו ולא הסתפק בברכת השי"ת.

וימים אלה הם מוצלחים מאד ובהם אנו מבררים המדות ובזה ממתיקים את הדינים לרחמים. בבחי' אם יולדת שחורים יולדת לבנים. ובפרט בשנה זו שבכל השבתות חל ספירת הגבורה. וע"י כח השבת נמתקים הגבורות. ויהי רצון שבימי הספירה האלה ימתקו כל הגבורות ממנו ומכלל ישראל ויתגלו חסדים מגולים מלובן העליון ונזכה להתקדש ולהטהר בקדושתו העליונה אמן סלה.

פ' אמור — תשמ"ט

א

גם נאמרה בפ' אמור פרשת המועדים אשר נקראת ביו"ט שני של גליות בפסח וכן בסוכות נקראת בב' הימים. והיא פרשה של גליות. ומתחילין קריאתה בפ' שור או כשב או עז כי יולד, ולכא' טעמא בעי למה מתחילין בזה, והרי מן הראוי להתחיל מפסוק אלה מועדי, המדבר בענין המועדים. אמנם בתרגום יונתן אי' דבר פלא על פסוק זה, וז"ל - עידן דתדכר לן סדרי קורבנין מה דהוינן מקרבין בכל שנה ושנה, וכדו די גרמו חוביא ולית לן מה נקרבא תורא אתבחר קדמוי בגין מדכר זכות סבא... קריב לשמך בר תורין רכיך שמין, אימרא אתבחר בגין מדכר זכות דשה דאתעקד ע"ג מדבחא ופשט צוארי' בגין שמך... גדי בר עזי אתבחר בגין מדכר זכות שלימא דעבד גדי בר עזי תבשילין ואוביל לאבוי וזכה למקבלא סדר ברכתא עיי"ש.

הרי שמפרש את הפסוק על זכות האבות בזמן הגלות כשאין לנו קרבנות. ושור רומז לזכות אברהם שנתן למלאכים בן בקר רך וטוב, וענין זכות זה הוא כי אברהם אבינו הראה בזה מדת טובו אף לאלה שהם פחותים מאד שהרי היה סבור שהם ערביים המשתחוים לאבק שברגליהם שלכך אמר להם ורחצו רגליכם. ובזה יש זכות לבני הגלות בדור האחרון בעקבתא דמשיחא שהם בבחי' רגלים והאבק של מדרגות התחתונות בבחינת אבק רגלים מכסה אותם היינו זוהמת התאוות והשחיתות אשר ממלאת את אויר העולם, וגורמת התגברות הנסיונות. ובזכות שאמר אברהם אבינו לאותם שסבור עליהם שהם משתחוים לאבק רגליהם ורחצו רגליכם וגם להם השפיע כל טוב והאכילם שלש לשונות בחרדל יעמוד לנו שגם הקב"ה לא יביט לאבק המכסה רגלינו וישקיף עלינו לטובה.

וכן זכותו של יצחק אבינו שעקד עצמו במסינ"פ יעמוד לדור זה אשר הבעל דבר עוקד אותנו ומונע מאתנו לעבוד את ה' כאשר עם לבבנו. ואם יהודי רוצה לומר דיבורים לפני השי"ת אין מניחים אותו, וכן כל דף גמרא וכל פרוטה לצדקה עולה במסינ"פ כי הבע"ד אין מניח כלום. ועקדת יצחק תעמוד לזרעו אשר מוסרים נפשם בדור האחרון לקיים מצוותיו ית"ש.

וזכותו של יעקב שקבל סדר ברכתא מיצחק אביו תועיל לבניו המפוזרים בין העמים ובעוה"ר לא ניתן להכיר עליהם אם הם מזרע ישראל, אך כיון שיע"א

פרשה זו נקראת בשם אמור, ושם של כל פרשה הוא שרשה ע"ד ששמו של איש ישראל הוא לפי שורש נשמתו, ושורש פרשה זו הוא אמור היינו אמירה רכה, כי כל הפרשה היא אמירה רכה ודברי תנחומים כמים קרים על נפש עייפה לבני ישראל עייפי הגלות שבצפייתם ציפו בחודש ניסן שיזכו להגאל, ועתה עבר החדש ונכנס לחדש אייר ועדיין בן דוד לא בא ונכזבה תוחלתם, ע"ז באה פרשה זו לעודדם לבל יתיאשו כי בא תבוא הגאולה. שכל דברי הפרשה הם מעניני הגאולה כאשר הארכנו פע"א בביאור הדבר, כי הנה כל פרשיות הנקראות בימי הספירה הם הכנה לקדשנו ולטהרנו אל יום מתן תורה אשר ביום זה פסקה זוהמתן של ישראל והיה מיועד להיות עת התיקון לחטאו של אדו"ר אשר גרם להביא בעולם ענין טומאת המת, ובזמן מתן תורה נתבטל מישראל בחי' המיתה כדברי חזו"ל עה"פ אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם אכן כאדם תמותון, שאני אמרתי שבמתן תורה תזכו להתיקון ולהיות חיים לעולם, אכן כאדם תמותון שעדיין הגזירה עליכם כמו על אדם הראשון. כי השלמת התיקון היה צריך להיות עם גמר ארבעים יום בהשלמת התורה שבע"פ ומשקלקלו ישראל בחטא העגל נתבטל התיקון וחזר לקלקלו לו.

אך בכל זאת יש חילוקי מדרגות בישראל, כי הכהנים קרובים יותר אל בחי' התיקון וע"כ אסורים הם ליטמא למתים כי מופרשים הם מבחי' המיתה, אך לא לגמרי שעל כן מטמאים עצמם לקרובים, יתר עליהם הכה"ג שהוא מופקע יותר מבחי' טומאת מת שהוא קרוב יותר אל התיקון וע"כ אף לאביו ולאמו לא יטמא שהוא שייך אל בחי' קדש הקדשים ששם אינו מגיע הפגם. וגם הוא אינו מופקע עדיין לגמרי כי גם הוא מטמא עצמו למת מצוה עכ"פ, ופרשה זו באה להעירנו אל זמן התיקון שבו תופקע המיתה מן העולם ולנפש לא יטמא עוד בעמיו, וזו הכנה לחג השבועות שנוכה להתקדש ולהטהר עד שנוכה שבשבעות תפסוק זוהמתו וכבר יושלם התיקון המקווה כמו שהיה ראוי להיות בעת מת"ת וכמובא בזה"ק שבשבעות יפקון מגלותא. ובזה יש תנחומין וחיוזוק לישראל שעתיד לבא עת התיקון. ואף שכבר חלפו זמנים שונים שהיו מסוגלים לפקידה כאשר הגידו ראשונים מאז, ובכל זאת לא זכינו בהם להגאל, עכ"ז עדיין יש לנו לצפות כי עתידה ישועתינו לבא בכל פנים, ואין הגאולה תלויה בשום זמן. וגם הקב"ה מחכה לחוננו כמובא בגמ' וזהו אמור ואמרת שהיא אמירה רכה שבפרשה זו.

שלא נהגו כבוד זע"ז כי יומא קא גרים, יום מזלו של רשב"י שנולד בו ונפטר בו ובו ביום נכתב ספר הזוהר כדאיתא בבני"ש. ויום הזה הוא מסוגל לגילוי בחינות הסוד ואז הצליח רשב"י שנתקבלו דבריו בעולם.

ומובא בספה"ק שארבע אותיות של שם הוי"ה הם כנגד ארבע היסודות אש רוח מים עפר, ויסוד העפר הוא הפחות שבכולם. והיינו דכתיב בפרשתנו ואמר כי תבואו אל הארץ וגו' ושבתה הארץ שבת לה' שהכתוב מציין ענין הנפלא בקדושת השמיטה שהיא בחי' קדושת השבת שהיא הקדושה הגדולה ביותר כמ"ש וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים. וקדושה זו מתפשטת ויורדת עד ליסוד העפר הפחות שבכולם ושבתה הארץ שבת לה'. שאף הארץ מתקדשת בקדושה זו. וזו היא בחי' רשב"י שהוא רזא דשבת ונקרא שבת דכולא שתא. ואי' בזה"ק (ח"ג דף קמ"ד:) מה שבת לה' קודש אף ר"ש שבת לה' קודש. וכן אמרו במס' (שבת קנ"ג.) הלכה כר"ש בשבת. ובחי' רשב"י מגעת עד לפחותים כמ"ש בבית אהרן: כל מי שיש לו אמונה ברשב"י יש לו חיוזק ברשב"י, כשם שהשי"ת לכל כך רשב"י לכל ואפילו לפחותים ע"כ. וכמו שנתבאר שהוא גילה הסוד שיש אצל כ"א מישראל. וע"כ ושבתה הארץ שבת לה', שבחינת השבת שהיא בחי' רשב"י מגעת עד ליסוד העפר, וע"כ אף הפחותים ביותר ששחה לעפר נפשם נכללים בשבת וברשב"י וע"ז מסיים אח"כ והיתה שבת הארץ לכם לאכלה וגו' ולבהמתך ולחיה אשר בארצך. שאפי' אלו שהם במדרגת חיה ובהמה ואין ניכר עליהם צלם אלקים גם הם נהנים מבחי' השבת המגעת עד לפחותים וז"ש בפ' משפטים ואכלו אביוני עמך. שהאביונים השפלים והפחותים אוכלים ונהנים מבחי' השמיטה שהיא השבת בחי' רשב"י שהוא בחי' שבע שבתות בסוד חמישים.

ותלמידיו ר"ע שלא נהגו כבוד זה בזה פגמו בבחי' השבת שעל ידה נחשבים כל אישי ישראל. וע"כ מתו מהם כ"ד אלף כנגד כ"ד הפרקים במסכת שבת. וי"ל במה שכתב רש"י בתחילת הפרשה שמצות השמיטה לא נשנית בערבות מואב. ולכאן טעמא בעי למה באמת לא נשנית בערבות מואב. ולהנ"ל י"ל כי כ' האר"י הק' שהספרים שמות ויקרא במדבר דברים הם מכוונים אל ד' אותיות שם הוי"ה וספר בראשית הוא כנגד קצו של יו"ד. ונמצא שספר דברים שהוא נגד ה' אחרונה שבשם הוי"ה הוא נגד יסוד העפר כפי האמור שארבע היסודות הם כנגד ארבע אותיות הוי"ה. וזה הענין שנשנו המצוות בערבות מואב בספר דברים להודיע שכל המצוות מגיעות עד המדריגות הפחותות

אלו מוכיחין שהם הדברים הצריכים לתיקון נפשו. וכיון שהרגישו תלמידי ר"ע שעליהם מוטל לתקן הפגם של כבוד המביא לשנאת חינום רצו לעשות תשובת המשקל ולהטות עצמם אל הקצה האחר ע"ד שכ' הרמב"ם שכן הוא הדרך לעקור מדה רעה, ותפסו לעצמם דרך שלא לנהוג כבוד כלום זה לזה. בכדי שבוזו יעקרו מעצמם לגמרי רגשי הכבוד. וגם שאז היה אחר החורבן שנגרם בשנאת חינום. והיה אז עת פקידה כמ"ש הרמב"ם בענין בן כוזיבא שהיה ראוי שיהא משיח אילו זכו. וגם ר"ע טעה בו וחשבו למשיח. וע"כ בזמן ההוא היה ראוי להרבות באהבת חינום ולתקן הפגם של שנאת חינום. ואכן דרש אז ר"ע ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה. כי זה היה אז צורך השעה. אכן תלמידי ר"ע אחזו בדרך מסוכנת כנ"ל ואילו היו עושים הדבר בפקוח והשגחת רבם ר"ע אשר היה מכוונם שלא להפריז על מדתם, היו יכולים להצליח אך דא עקא שהם כבר לא היו במחיצתו והיו רק תלמידים לשעבר וזהו שמדקדקת הגמ' מגבת ועד אנטיפרס שהיו מפוזרים בריחוק מקום וכבר לא היו אצל ר"ע ועי"ז נכשלו בדרכם ונענשו על שלא נהגו כבוד זה לזה.

והענין שפסקו למות בל"ג בעומר הוא דאי' בספר חידושי הרי"מ שכל אחד מישראל יש לו חן מיוחד שבו הוא נושא חן לפני הקב"ה ונקודת חן זו היא מיוחד אצלו בלבד שיש לו מעלה מיוחדת שאף אחד מישראל אין לו אותה מעלה. ודבר זה הוא אף אצל הגרוע שבישראל. ומעלה זו היא נעלמת מעין כל ואם ידרוש האדם וימצא אצלו איזה מעלה ויחשוב שעבודה הוא נושא חן אצל הקב"ה ידע נאמנה שלא זו היא המעלה כי מעלה זו היא מוסתרת ומכוסה ואין האדם יכול להכירה עכת"ד.

והענין כי כמו שיש בתורה פשט רמז דרש סוד. כן הוא בנשמות ישראל שהם האותיות של הס"ת יש בהם פרד"ס ויש אצל כ"א מישראל חלק הסוד המוסתר בפנימיותו ואין אדם מכירה. ומכאן זה אין לזלזל בשום אדם מישראל אף שנראה לגרוע ביותר כי יש בו סוד נעלם שאין נראית לנו שבו הוא מיוחד באיזה מעלה ומרצא על ידה חן בעיני אלקים. וענין זה נתגלה ע"י רשב"י שהוא גילה סודות התורה שיש בתורה רזין טמירין. וא"כ גם בנשמות ישראל קיימים סודות נעלמים שאין נראים לנו. ולכך יש לנו לנהוג כבוד עם כל א' מישראל אף שאין נראה לנו בגילוי חלק הטוב שבו. וע"כ בל"ג בעומר יומו של רשב"י היום של גילוי הסוד שע"ז נתברר חשיבותו וכבודו של כל א' מישראל בו ביום פסקו למות תלמידי ר"ע שנכשלו בזה

הגאולה וכשם שהנגאלים נגאלים לא לפי הבנה שטחית אלא ע"פ סוד כן הגאולה ע"פ סוד.

ובשבת זו שלפני ל"ג בעומר אנו קורין פ' ובשבת זו שלפני ל"ג בעומר אנו קורין פ' בהר בעניני שמיטה והיובל ופרשת זו מתחננת אלינו לקרב את הגאולה כפי פירושו של האוּחָה"ק בפ' כי ימוך אחיך. והח' הרי"מ אומר במ"ש אין לך אדם שאין לו שעה, שצריך לאדם להיות שעה מיוחדת של ישוב הדעת להתבונן על חובתו בעולמו, ושעה זו היא מוכשרת בעת סעודה שלישית עכ"ד. וע"כ בשעה זו ראוי לכ"א להתבונן היכן הוא בעולמו. ומתי יסיר מלבו הבלי העולם. ומה עשה ופעל עבור קירוב הגאולה.

וימים אלה ימי ספירת הוד הם גדולים במעלתם, ואי' בזה"ק שכרוזין נפקין לומר שתרעין פתיחין. ובקצת קהילות אין אומרים תחנון כל השבוע, ומובא מהבעש"ט הק' בענין הבת קול היוצא בכל יום ומכרות שובו בנים שובבים. דלכאוי' הרי אין שומעים את הבת קול ומה תועלת בה. אכן מכח זה הבת קול מתפשט בלבות ישראל הרהורי תשובה המעוררים אותם לשוב בתשובה ע"כ דבריו הק'. וכיו"ב י"ל ע"י הכרוזים שיוצאים בימים אלו שתרעין פתיחין מתפשטים בלבות ישראל התעוררות ליכנס בשערים כל זמן שהם פתוחים וע"כ אף שהשערים היו פתוחים גם עד עתה כל השלשים יום שאחר הפסח מ"מ הרי אין האדם מתעורר כלל לדעת זאת. אבל עכשיו הכרוזים יוצאים ומעוררים. ובשבוע זה הוא ל"ג בעומר שהרבו הצדיקים לחבב את היום הזה. והרה"ק רבי משה מראזוואדאו זי"ע אמר שאם היה בכוחו היה תומך את החמה ביום זה שלא תשקע.

ויעזור השי"ת שנוכה לשמוע את הכרוזים המעוררים ולשמוע את כסופי הנשמה הנעלמים הסודיים המתגעגעות אל בוראה ובקרוב ממש נוכה לקיים ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו.

כיסוד העפר הנרמז בס' דברים. אכן מצוות השמיטה שבעצמותיה מודגש שמגעת עד ליסוד העפר כנ"ל ושבתה הארץ שבת לה, אין צורך לשנותה בס' דברים.

ובזה"ק (ח"א דף ה.) אפרא עפרא לא תתגאי דלא יתמסרון כך עמודין דעלמא דהא רבי שמעון לא אתבלי כך. והיינו כי בחי' רשב"י כוללת אף את יסוד העפר וע"כ ר"ש לא אתבלי בעפרא. וידידנו ר"ד פינק נ"י הוסיף בזה לפרש, שכל י"ג שנה שהי' רשב"י במערה שם קנה הודו והדרו, הי' משוקע בעפר, כדאיתא בגמ' שבת ל"ג.

והנה קיי"ל שאין היובל נוהג אלא כשכל יושביה עליה. והיינו כי כל נשמות ישראל הם האותיות שבס"ת ואם חסר אות א' הס"ת פסולה, ובדרך זה אף הנשמה הפחותה ביותר נצרכת לשלימותו של כלל ישראל ובלעדה הס"ת פסול. ויש נשמות האחוזים באותיות שם הוי"ה שבס"ת ומאידך יש נשמות האחוזים באותיות זמרי שבס"ת ואלה כאלה מעכבים כשרות הס"ת. וזהו בחי' היובל שבו מושרשים כל נשמות ישראל והוא בחי' רשב"י שהוא בסוד חמישים והוא אף לפחותים. וע"כ היובל נוהג רק כשכל יושביה עליה שכל נשמות ישראל נמצאים בארץ, ואז הם ס"ת בשלימותה.

והסוד הגדול ביותר הוא סוד הגאולה אשר לא נתגלה לשום חוזה, וכל הזמנים שאמרו צדיקים הוא רק על אחישנה, אבל הזמן של בעתה לא נגלה כלל. וכשיבוא זמן זה תבוא הגאולה עכ"פ אף שאין ישראל ראויים אליה כמ"ש האוּחָה"ק בפרשה זו בפסוקים כי ימוך אחיך וגו', שמפרש שם הפסוקים על ענין הגאולה ומסיים שם: כי קץ הגלות ישנו אפי' יהיו ישראל רשעים גמורים ח"ו ע"כ. וכ"כ הרמב"ן בס"פ האזינו. וסוד זה של עת הגאולה הוא מקושר עם סוד הנ"ל שיש אצל כ"א מישראל אף הרשע והפחות. שמכח זה אפי' ח"ו ישראל הם רשעים גמורים ראויים הם לעת

פרשת בחקתי – תשמ"ט

חטאו בזה שגרמו שיתפרשו דברי התוכחה כפשוטן שזהו כנגד הרצון המכוון מהקב"ה אלא תכלית הכוונה היתה שיגלו את הפנמיות של הברכות הגנוזות בהם.

ואחר פ' התוכחה מתחיל פ' ערכין איש כי יפליא נדר בערכך נפשות לה'. כי אחר מ"ט התוכחות שהם כנגד מ"ט ימי הספירה כנ"ל בא יום החמשים שהוא בחי' היוכל ובו החירות והגאולה. ואז דם נעכר ונעשה חלה כמובא במג"א בענין אכילת מאכלי חלב בשבועות ומתמתקין הדינים שהוא האדמימות ונהפכין ללובן של רחמים. וזה נרמז בנדר"ר כדאי' בזוה"ק נדר"ר נוט' נ' דר. שהוא בחי' שער החמשים ששם בחי' היוכל ושורש נשמות ישראל ובחי' עוה"ב. ובכל שבועות הוא בחי' עוה"ב ואם זוכים נמצאים אז בגן עדן עלי אדמות שהשמים יורדים לארץ כמו שהיה בשעת מ"ת שהרכין הקב"ה את השמים על הארץ. ובשבועות יכולים להתהלך בשמים על הארץ שאז הוא ימי השמים על הארץ. ואז שבים איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו דהיינו לשרשו העליון שהוא אחוז בו. כדאי'תא בזוה"ק על האי קרא, אל מקום דאחידן בניי, וכשמתגלה שורש זה של נשמות ישראל אין שם חילוקי מדרגות וכקטן כגדול שוים הם. כי אף שנחלקו אישי ישראל למדרגותיהם אין זה רק מכח פעולותיהם החיצוניות אבל בשרשם כולם אחדים בשוה. וע"כ אמר"כ בערכך נפשות לה' שכ"א מישראל יש לו ערך שוה ובפרשה זו גזר"כ שאין חלוקי ערכין בישראל לפי שוים אלא לכולם יש ערך שוה. כי לפי שנתגלה בחי' החמשים שהוא שורש נשמות ישראל אין שם חלוקי מדרגות וכמו שמפרש החת"ס הא דאי' שעתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, כי מחול הוא עגול שוה ובו כ"א נמצא בריחוק שוה מהנקודה האמצעית. ולעת"ל אחר גמר התקון יהיו כל ישראל שוים במדרגה וע"כ יהיו במחול סביב הקב"ה שנמצא כולם הם בשויון. וכן מפרש ג"כ הכתוב הלא כבני כושיים אתם לי, שכמו שיש כושי המשונה בעורו מ"מ תחת העור הוא שוה לשאר בני"א ורק בחצוניותו הוא מתחלק. וזהו ג"כ בישראל שאף שיש בהם חלוקי מדרגות הוא רק בדוגמת בני כושיים שבחצוניותם הם חלוקים אבל בשרשם כולם שוים, ע"כ. וכן בשדה אחוזה גזר"כ התורה שאין מסתכלין על שויה לפי מה שהיא אלא כולן יש להם ערך שוה של זרע חמר שעורים בחמשים שקל כסף. וכיון

ידוע מספרי קודש של תלמידי הבעש"ט ומקורו בזוה"ק שכל התוכחות גנוזים בפנמיותם ברכות. ואם זוכים מסירים את כיסוי החיצון של הפשט ומגלים הפנימיות שהוא הברכה, ולכן אחר ל"ג בעומר שאז מתגלה ע"י רשב"י שיש בתורה סודות כמוסים ולא רק החיצוניות הנראה לעינים, עתה יכולים לקרות פ' התוכחה ולמצא את הטוב הגנוז בו, והוה עובדא אצל מו"ה דוב בער מלובאוויטש זצ"ל בנו של בעל התניא שנזדמן לו להיות בשבת פ' בחקתי חוץ לביתו וכששמע קריאת התוכחה התעלף. וכששאלוהו לסיבת הדבר הלא בכל שנה הוא שומע קריאת התוכחה, השיב שבכל שנה הוא שומע מאביו והוא קורא רק ברכות.

וסדר התוכחה נחלק לשבע פעמים שכ"א יש בו שבע תוכחות וכמבואר ברש"י ובסך הכל הם מ"ט. וימי הספירה הם ג"כ מספר מ"ט, ומסתמא הם מכוונים לזה כי בימי הספירה העבודה להפוך את מדות הרעות לטוב. שיתהפך חסד דקליפה לחסד דקדושה וכיוצא בזה בכל המדות. וע"י מ"ט הימים הופכים את מ"ט התוכחות מקללה לברכה ומגלים הפנמיות שבהם. וזה ענין מה שנקראו ימים אלה בפי ישראל מ"טמונים, כי ע"י ימים אלה מגלים המטמוניות וחופרים להוציא את המרגליות הגנוזים בתוך הקללות שבתוכחה. וע"כ ההקדמה לפ' התוכחה הוא הפסוק ואשבור מט"ת עולכם, כלומר שהקב"ה ישבור את המ"ט תוכחות ויהפכם לברכה.

וידוע כי יש ס' רבוא אותיות לתורה המכוונים נגד ס' רבוא נשמות ישראל. ובפ' התוכחה אחוים נשמות השפלות שבעיקבתא דמשיחא אשר נתרקנו מאור פניו ית"ש והם סובלים האלות והתוכחות שבפרשה זו. ומסיימת הפרשה אלה החקים וגו' אשר צוה ה' ביד משה, כי כל מי שעוסק בתורה יש בו נצוץ מאתפשטותא דמשה בכל דרא. ורמז הכתוב שדברי התוכחה שבפרשה זו הם ביד משה. היינו ביד השרידים בישראל העוסקים בתורה ומקיימים מצותיה בדור האחרון ובהם מתפשט איתפשטותא דמשה ובהם תלוי להפוך את הקללה לברכה. וקודם לזה מסיימת הפרשה והארץ תעזב מהם וגו' והם ירצו את עונם, ודבר פלא אי' בתרגום שם שכ' ע"ז ואנון ירעון ית חוביהון לוטין חלף ברכן. דלכאו' למה הוסיף יותר על פירוש המקרא שאין דרכו כן. אך זהו פירושו של מקרא שישראל ירצו את עונם על אשר

איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו וגאולה תתנו לארץ. וביום זה מתעורר בכל שנה בחי' הגאולה שאז ישובו בנים לגבולם. ואי' בזה"ק בשבועות יפקדון מגלותא, וביום זה הוא לידת דוד שהוא לידת הגאולה, וע"כ ימים הסמוכים לפני שבועות הם בחי' עקבתא דמשיחא. וידועים דברי הברייתא בסוף מס' סוטה היאך הוא תואר פני הדור בעקבתא דמשיחא כאשר נראה כהיום הזה היאך שבעוה"ר נתקיימו הדברים ככתבן. וגדולה מאד התגברות הסט"א לטמאות כל העולם ולהכביד על עובדי ה' בכל מיני נסיונות.

והענין הוא ע"ד מ"ש התוי"ט בפ"ה דאבות שקרינו היום ע"ד המשנה שחושבת א' מהעשרה נסים שבבהמ"ק שלא אירע קרי לכה"ג ביוה"כ. וז"ל יש מי שהקשה ולמה יארע לו קרי אחר שהיו מזרזין אותו כל שבעת הימים והוא בטהרה כל היום ההוא וזקני העם כל הלילה לא יחשו מלזרוז. והתשובה כי יצ"ט ויצה"ר מתקוטטים זה עם זה כשני אויבים וכשנאחד מהם קרוב להיות מנוצח יתחזק על עמדו בראותו כי כלתה אליו הרעה וכו' ולזה היה קרוב מאד להיות הכהן בעל קרי ע"כ. וכדבר הזה הוא לפני ביאת המשיח אשר אז יבא העת של זבח לה' בבצרה שישחוט הקב"ה את הס"מ, וע"כ כאשר מתקרב זה הזמן מתבהל הס"מ ולכן אזור את כל כוחותיו לעמוד על נפשו ושם לו למטרה להשחית את העולם בדור האחרון הזה בכל האמצעים. וזאת היא הסיבה לאנדרלמוסי' הגדולה השוררת בעולם. וזהו בחי' תרעין סתימין בזמן האחרון לפני שבועות כי הוא בחי' עקבתא דמשיחא שאז נסתם כל חזון והלבבות והמוחות אטומים וסתומים וקשה מאד לומר דיבורים לפני השי"ת כאשר הגידו צדיקים הקודמים קושי העבודה שיהא בעיקבתא דמשיחא. ובעל אור המאיר הגיד שאם בר ישראל ירצה לעבוד את השי"ת יהא קשה לו כמו לטפס על כותל חלק ע"כ. ובדור הזה כל עובדא טבא שרוצה יהודי לעשות עולה לו בכבידות גדולה, כי מרובים הם העיכובים אשר מעמיד הס"מ והלצים ג"כ עומדים על האדם לעכבו כי כל מגמת הסט"א וגונדא דילי' היא רק להרחיק את ישראל מבוראם. ובבחי' זו היא העבודה בתקופה שלפני שבועות שאז תרעין סתימין וצריך להתאמץ ולהתגבר על הקשויים ולדפוק על השערים בבקשות ותחנונים שיפתח לנו השי"ת השערים הסתומים, וע"י שמתרפקים אל הקב"ה בבקשה "פתח לנו שער בעת נעילת שער", יכולים לזכות לפתיחת שערי תורה ושערי תפלה ושערי תשובה. ואי' בס' בית ישראל להרה"ק מגור זצ"ל

שנתקדשה ונכנסה לרשות הקדש אין בה חלוקי ערך ששדות של אי' בהם השורש של נשמות ישראל ושל אותיות התורה והארץ התחתונה מכוונת נגד ארץ העליונה כמובא ברמב"ן כמ"פ, והיא השער לגן עדן. וע"ד שהביא החת"ס שאילו זכו ישראל מיד בכניסתם לארץ היו זוכים משם ליכנס לגן עדן. ובבחינת התקון של עוה"ב ושורש הנשמות אין חלוקי מדרגות וע"כ כל השדות שוין בערכם.

ומה שנמצא חלוקי ערכין בתורה לפי ערך השנים היינו לפי מספר הנצוצות שיש לאדם כמ"ש האוה"ק בפ' ויחי עה"פ ויקרבו ימי ישראל למות שמספר השנים שנקצבו לאדם הם לפי מספר הנצוצות שעליו לתקן. וכשמזקין יש אתו רק מעט חלקי הנפש כי כבר נסתלקו הרבה חלקי הנפש עיי"ש. ומשום כך יש חילוק בערכין בין הגילים, אבל מ"מ בשרש הנשמות כולם מתאחדים, שאז כל הניצוצין מתאספין ומשתלמים לשיעור קומה שלם של כל חייו.

וי"ל"ד מה שאמה"כ בסיום פ' התוכחה אלה החקים והמשפטים והתורות וגו' וכי דברי התוכחה הם מצוות וחקים והיאך יצדק סיום זה על פ' התוכחה. בזה"ק אי' ששלשים יום אחר הפסח עדיין השערים פתוחים ע"י הארת חג הפסח הנמשכת ל' יום. ובגמר הל' יום שהיה מהראוי שיסגרו השערים אעפ"כ יוצאת בת קול המכרזת שעדיין תרעין פתיחין לשבעה ימים, ואחר שבעת הימים התרעין סתומים. וראוי להבין דרכי שמים שאם עשה הקב"ה צדקה עם עמו והשאיר השערים פתוחים לשבוע נוסף יתר מהראוי למה לא יצוה ה' חסדו להאריך הזמן עוד שיהיו פתוחים עד שבועות, ולמה בב' שבועות האחרונים של יסוד ומלכות ינעלו השערים.

ובספה"ק עבודת ישראל כתב בסודן של דברים כי השכינה הקדושה מתקשטת בקשוטי הכלה לקראת מתן תורה וע"כ לאו אורח ארעא ליכנס במקום שהכלה מתקשטת, וכ' שיש עצה לזה שיאחזו האדם במדת השפלות ויעריך עצמו לקטן ואז יוכל ליכנס כי דרך העולם שאין מעכבין התינוקות מלהיות במקום שהכלה מתקשטת עכת"ד. ועדיין צ"ב דלכא' לפי משמעות הוזה"ק נראה שכל ענין הקשוטין נעשה בליל שבועות שאז בקריאת כ"ד ספרי קודש מתקשטת הכלה בכ"ד הקשוטין, וא"כ מה הצורך בשתי שבועות לפני כן לעסוק בקשוטין.

וי"ל, כי חג השבועות הוא יום היוכל שבו שביב

אשר עליהם עבר כוס התרעלה של דברי התוכחה, ובתוך נשמות אלה הרי נמצאים עוד כאלה המקיימים מצוות ולומדים תורה למרות גודל השפלות, ואומר ע"ז הפ' אלה החוקים והמשפטים והתורות, שמצוות אלה המתקיימים ע"י בני בעקבתא דמשיחא הם הם הראויים ליקרא חוקים ומשפטים ותורות, והקב"ה אומר שעל מצות אלה הייתי ממתיך ומצפה ומהם יש לי גודל נח"ר מה שלא היה לי עד עתה. וזה ענין קשוי הכלה הנעשים בב' שבועות אלו שתרעין סתימין, כי מעבודה זו שמתאמצין ישראל בעת שתרעין סתימין מזה גופא נעשין הקשוי כלה והשכינה מתקשטת ומתפארת בעבודה זו, ולא מפני שהכלה מתקשטת לכך התרעין סתימין, אלא אדרבה מפני שהתרעין סתימין נעשין אז קשוי הכלה מעבודתן של ישראל בעת שהתרעין סתימין. וז"ש בזה"ק שאומרים בליל שבועות עה"פ השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. שמעשה ידיו קאי על הצדיקים, והקב"ה מגיד על מעשה ידיו מי ומי קשט את הכלה בקשוייה. כי הקב"ה מתפאר באלו היהודים שעוסקים במצוות ומראה באצבע מי גרם לקשוי זה ומי לקשוי זה. ויעזור השי"ת שנזכה שיפתחו לפנינו שערי תורה ושערי תפלה ושערי גאולה ובשבועות יפקן מגלותא.

שבכל עת סעודה שלישית הוא בחי' שמיני עצרת שאומר הקב"ה קשה עלי פרידתכם. ע"כ. וממילא הרי כמו שבשמ"ע אי' בזה"ק שאל מאי דבעי, כן הוא בכל סעודה שלישית שהוא עת רצון ויכולים לשאול מאי דבעי. ואז יכולים לבקש "משוך נועם יראתך לעם מבקשי רצונך פתח להם נועם ורצון לפתוח שערי רצונך", שאף אם היא עת של תרעין סתימין מ"מ בעת זו יכולים לזכות לפתיחת השערים, ואז כבר מוסיפים לבקש שכיון שכבר נפתחים השערים ישארו כן בימי החול ג"כ "לבלתי תהיה סגור מהם ששה ימים המקבלים קדושה משבת קדשך".

והנה מחמת ריבוי הקשויים והכבידות העומדים על האדם בדור האחרון חביבים מאד אצל השי"ת אותן השרידים שעדיין אוחזין בתורת ה' ומצותיו ומתאמצים ללמוד דף גמ' ולהתפלל תפלה הגונה. ואלה המצוות של דור שפל זה חשובים יותר מעבודת מסירות נפש של הצדיקים בדורות הקודמים והקב"ה מתפאר בהם ואומר שמעולם לא היה לו נח"ר גדול כ"כ כעת זו שמקיימים ישראל מצוות בדור האחרון מתוך קישויים רבים. והיינו דקאמר קרא אחר פ' התוכחה אשר בפסוקיהם ותיבותיהם ואותיותיהם אחוים נשמות השפלות שבדור האחרון

במדבר — תשמ"ט

הכהנים והלוים באותן הארצות ובביתן ככל ישראל ע"כ. ובדב"ז שם כ' סברא נכונה היא ראוייה להבינו והסכים עליו הסמ"ג והוסיק עליו ולעת"ל נוטלין אף בארץ שנא' שער לוי אחד כדאי' בפ' יש נוחלין ע"כ.

וביאור הענין בהקדם מה שאמרנו במק"א (נעילת החג ר"ה תשמ"ט) בהא דאי' בגמ' מגילה (דף כב) דבר"ח קורין ד' שאין בו ביטול מלאכה. ופירש"י ותוס' משום שהנשים אין עושין בו מלאכה. והוא תמוה דהרי האנשים הם המחויבים בקריאה ובאים לביהכ"נ לשמעה, ומה לנו בזה שהנשים אין עושין בו מלאכה. אך הענין כי כל מציאות המלאכה נמשכת מחטא אדה"ר, וכדאי' במדרש שחשבון הקללות האמורות בפרשה אחר חטאו של אדה"ר הם מספר ל"ט, ועל ידם נמשכו הל"ט מלאכות. משא"כ קודם החטא לא היה צריך לשום מלאכה, ולכן אחז"ל בזה"ק עה"כ "לעבדה ולשמרה", לעבדה במ"ע ולשמרה במל"ת. כי הרי לא יתכן לפרש כפשוטו כי בפירות לא היה צריך לעשות בהם מלאכה לפני החטא. וע"כ ביום השבת שכ' בו ויברך אלקים את יום השביעי, וכל שולטני רוגזין ומארי דדינא כולוהו ערקין ואתעברו מינה, לא חלה ביום זה קללת החטא. וע"כ אין בו שום מלאכה מהל"ט מלאכות. וביו"ט שאין ברכתו גדולה כ"כ יש בו מעט מלאכה של אוכל נפש. ובחוד"מ שברכתו פחוזה עוד יותר, ע"כ יש בו גם מלאכת דבר האבד. כי לפי ברכת היום נדחית קללת המלאכה. ובר"ח יש בו קצת ברכה ע"כ נשים אסורות בעשיית מלאכה. וזה ביאור הגמ' שאין לחשוש בר"ח על קצת ביטול מלאכה ע"י הוספת הקרואים כי הרי הנשים אין עושין בו מלאכה. ומינה שיום זה יש בו מן הברכה, ע"כ אף האנשים העושים בו מלאכה, חלה הברכה, ואין לנו לחשוש כ"כ על ביטול מלאכתם.

והנה לעת"ל אי' בגמ' סוף מס' כתובות שעתידה הארץ שתוציא גלוסקאות וכלי מילת, כי אז יתוקן חטאו של אדה"ר ותוסר הקללה, ולא יצטרכו עוד לעסוק בכל המלאכות של תיקון הפת והמלבושים. ואף לפני תקן החטא הובדל שבט הלוי להיותם מופקעים במדה מסויית מפגם החטא ולא תחול עליהם הקללה להיות עוסקים בכל המלאכות הצריכים לתיקון הפת. וע"כ נקבע להם שיקבלו חלקם מן הגרנות ולא יצטרכו לעסוק בעבודת האדמה של זריעה וקצירה וחרישה וכיו"ב. ובהפרשת חלה נמצאת הברכה במדה יתירה שאף

כאשר צוה ה' את משה ויפקדם במדבר סיני. בקדושת לוי מפרש את לשון המקרא דלכאו' היה ראוי לומר בהיפוך ויפקדם במדבר סיני כאשר צוה ה' את משה שכן דרך המקרא בכ"מ. וכ' שם, ז"ל: ונראה דהנה השי"ת נתן התורה לישראל ונשמת ישראל הם גוף התורה כי ישראל ר"ת יש ש'שים ר'בוא א'ותיות ל'תורה נמצא ישראל הם התורה כי כ"א מישראל הוא אות מהתורה, נמצא מה שפקד משה את ישראל למד את התורה. וזהו הרמז כאשר צוה ה' את משה הרמז שצווי התורה אשר צוה ה' את משה הוא בעצמו מה שספר את ישראל, ומה הטעם נראה הא דכ' אך את מטה לוי לא תפקוד ולא תשא בתוך בני, כי ישראל הם נגד התורה שבכתב ומטה לוי הם נגד התורה שבע"פ. וזהו שמסיים על פ"י ה' פקד עכ"ל.

כבר הבאנו במק"א דברי הערבי נחל פ' שלח שכל ארץ ישראל היא ס"ת שבכל ד' אמות שבה נמצא איזה חלק של תורה. וזה ענין מ"ש אצל עתניאל בן קנו שכבש את קרית ספר ואחז"ל דהכוונה על ההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה והחזירים עתניאל בן קנו בפלפולו. ומ"מ הרי פשטות הכ' בא לומר שכבש את המקום ששמו קרית ספר, אלא דהא בהא תליא כי ע"י שכבש את המקום ההוא זכה לגלות ההלכות האחרות באותו קרקע והם היו אותן הלכות שנשתכחו, שהם היו שייכים לאותו חלק. עכת"ד. וזה ענין שיש לכ"א מישראל חלק ונחלה בא"י כי על ידה מקבל את חלקו בתורה המושרשת באותה נחלה. וע"כ אין יכול למכרה לצמיתות וחזרת אליו ביוכל שאז כ"א שב אל אחוזתו שהוא מקום שרשו בתורה וכמ"ש בזה"ק לאתר דאחידא ביה נשמתא, כי הנחלה המיוחדת לכ"א מישראל הוא שרשו שממנה יונק ומקבל חלקו בתורה.

ומעתה יש לחקור אחר שאמרה תורה ששבט לוי לא יהא להם חלק ונחלה בארץ כי ה' הוא נחלתם, א"כ מאין יקחו הם חלקם בתורה המושרשת על פני כל הארץ כנ"ל. ובמס' בבא בתרא (דף קכב) אי' שלעתיד לבוא עתידה א"י שתתחלק ל"ג שבטים, ואף שבט לוי יקבלו חלק בארץ. רצ"ב מה טעם השינוי שעתה לא קבלו חלק בארץ ולע"ל יקבלו. וברמב"ם (סוף הל' שמיטה ויובל פי"ג הל' י"א) כ' יראה לי שאין הדברים אמורים אלא בארץ שנברתה עליה ברית לאברהם ליצחק וליעקב וירשוה בניהם ונתחלקה להם אבל שאר כל הארצות שכובש מלך ממלכי ישראל הרי

שמלותיך, ואחז"ל שלבשה בגדי שבת. ולכאור' למה לבשה אז בגדי שבת. אך הנה כ' שם שבועו זורה את גורן השעורים. ומלאכת הזורה הוא ענין ברירת הפסולת מן האוכל. וזה מורה שעדיין יש פסולת הצריך בירור. וזה כוונה רות לומר לו שתכלית ביאתה אליו הוא כי מהם צריך לצאת אורו של משיח, שאז יתבטל הפסולת והרע ולא יצטרכו עוד למלאכת הזורה. וע"כ לבשה בגדי שבת לומר שתכלית ביאתה להביא ליום שכולו שבת ע"י לידת משיח.

בהגיע חג השבועות מקבל כל אחד מישראל את חלקו בתורה, והתורה היא נצחית ובכל שנה ושנה חוזר ונשנה קבלת התורה. והיו צדיקים כהבעש"ט ותלמידיו שהיה ביכלתם לראות ולהראות הקולות וברקים של מתן תורה. וכמ"ש הבית אהרן עה"פ משה ידבר שהוא בל' עתיד שקאי על כל הדורות העתידים. וצריכים להתכונן בימים אלו לקבלת התורה. ומשה רבינו הוסיף יום א' מדעתו כדי שיהיו מוכנים ישראל ביתר טהרה, כמו שסובר ר' יוסי שבז' בסיון נתנה תורה. וכבר תמחו המפרשים על מה שאנו עושים את חג השבועות בו' בסיון ובא"י הוא רק אותו יום בלבד, והלא לפי הסברה היה לנו לקבוע שבועות בו' בסיון. אמנם הן אמת שמשה רבינו דחה את יום מ"ת ליום מאוחר לתוספת טהרה, אבל זה ראוי ונאה רק לאותו הדור שע"י הוספת יום א' יוכלו להוסיף בטהרה. אבל לדין שאין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו, וכל יום שבא ניתוסף בו טומאה ופחיתות, ע"כ עדיף לן להקדים מתן תורה בכל מה דאפשר כי יום הקודם הוא מוכשר יותר מיום שאחריו. ע"כ אנו ממהירים לקבוע יום מתן תורה בו' בסיון.

וכנסת ישראל שהיא הכלה קרואה בנעימה העומדת להיות נשואה בחג השבועות, ע"ד שאחז"ל ביו חתונתו זה מתן תורה, עליה להתכונן ביותר לקראת הנשואין. כי מי היא הצריכה להתכונן כ"כ לנשואין כמו הכלה. וכמו שהכלה לובשת בגדי לבן, כן בשבועות מתגלית הלבנונית, שדם נעכר ונעשה חלב כמובא במג"א בטעם אכילת מאכלי חלב בשבועות. ובליל שבועות מקבלים ישראל את דכיו עילאה וטובלין עצמם במקוה העליונה של יום זה. ואז מקשטין הכלה בכ"ד קשוטיה, ע"י קריאת כ"ד ספרי הקודש. וכל ימי הספירה מיועדים להתכוננות של "לטהרנו ולקדשנו בקדושתך העליונה". ומי שהתמהמה בימי הספירה יש לו נחמה בדבר

בלישה אינם צריכים לעסוק. וכן בתיקון המלבושים אין עליהם לעסוק כ"כ שמקבלים הם ראשית הגז. והכל לסיבת היותם מופקעים במצקת מקללת החטא וקרובים הם למדרגת התיקון כעין שיהא לעת"ל, שהרי לא חטאו בעגל.

ובדרך זה י"ל שלפי האמת גם להם יש חלק בארץ אלא שכיון שרצה הקב"ה שלא יעסקו בעבודת האדמה מטעם שנתבאר ע"כ נטל את חלקם והפקידו ביד ישראל שיעסקו הם תחתם במלאכות, ואח"כ יחזירו את חלקם בנתינת התרומה והמעשר. וחלק זה שבה צמחה התרומה הוא החלק שיש לכהנים והלויים בארץ, והוא מעורב בחלק השדה של הישראל. וזה ע"ד שנתבאר במפרשי הש"ס הסברא של איסור טבל כי מעורב בו חולין ותרומה, ובשביל עירוב התרומה שבו אסורה התבואה. וכן הוא בזה, שחלק השדה של הישראל יש בו תערובות חלק הכהן. ונמצא ששפיר יש לכהן חלק בארץ שממש שואב את חלקו בתורה אשר אחוז באותו קרקע. אך כ"ז הוא בזה"ז אבל לעת"ל כאשר תוסר הקללה לגמרי וכל ישראל יהיו ממלכת כהנים ולא יעסקו עוד במלאכה, כי עתידה הארץ שתוציא גלוסקאות וכלי מילת, ושוב אין טעם בדבר שלא יהא לשבט הלוי נחלה מיוחדת, כי כל הטעם הוא רק כדי שלא יצטרכו לעסוק בעבודה וזה לא שייך לעת"ל. וע"כ אז תתחלק הארץ לייג חלקים ואף שבט הלוי בכללם.

וכדבר הזה הוא במנין בניי שהם ס' רבוא כנגד ס' רבוא אותיות שבס"ת. והלויים מספרם כ"ב אלף שהם כנגד כ"ב האותיות שהם שרשי הס' רבוא אותיות, ומעורבים בכולם שהרי כל האותיות שבס"ת מורכבים רק מכ"ב האותיות האלו. וזה ע"ז שנחלת הלויים מעורבת בתוך נחלתם של ישראל כמו שנתבאר, הכא נמי יש בכל אות ניצוץ לוי המעורב בו.

ובזמן הגלות שנתרחקנו מעל אדמתנו ואין לנו נחלה בארץ ישראל אנו מקבלים את חלקינו בתורה מן השבת שהוא זמן המופקע ממלאכות הקרקע, והוא בבחי' זמן העתיד שלא יהא עוד מלאכה, שאז הוא בחי' היוכל שהוא עולם השמיני שהוא זמן איסור מלאכה. והשבת היא נחלתנו כמ"ש והנחילנו ה"א שבת ומועדי קדשך. ומזמן זה של איסור מלאכה אנו מקבלים חלקנו בתורה.

ובמגלת רות כ' שאמרה נעמי לרות ורחצת ושמר:

סייעתא בזמן זה לבוא ליטהר ולאחזו בכח התשובה השופע עתה. ודבר פשוט הוא שצריך לשוב לפני קבלת התורה כמתבאר ממ"ש מה ביאתן למדבר סיני בתשובה ולא הביאו ע"ז שום הוכחה, כי הוא פשוט ומוכרח שלפני קבלת התורה עשו תשובה. וצריך לקבל עול תורה שדבר זה הוא הכנה לקבל התורה. ע"ד שכ' בשפת אמת בטעם המנהג להיות ניעור בליל שבועות כי אחז"ל שדרכה של תורה שונה משאר דברים שבעולם, שכלי ריקן מחזיק ומלא אינו מחזיק, אבל בתורה הוא בהיפוך שכלי מלא מחזיק וריקן אינו מחזיק. וע"כ לימדים בליל שבועות להיות כלי מלא שנוכל לקבל התורה. ואי' בבית אהרן עה"פ והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש. שלפי האש וההתלהבות שבלב איש ישראל, לפי ערך זה יורד עליו ה'.

ויוזבנו השי"ת עכשיו בכניסת ר"ח סיון לטהר עצמנו וליסע מרפידים ולבא למדבר סיני. ונזכה בשבועות הבעל"ט לראות במוחש את ישי הוליד את דוד.

העבודת ישראל שאמר עה"פ "עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום". שער היום האחרון של ימי הספירה יכולים לספור כל החמישים יום, ולהשלים כל התיקון. וא' ההכנות הוא מ"ש "ויחן שם ישראל נגד ההר כאיש אחד בלב אחד", שהוא ענין אהבת ישראל בלי שום פירוד, ובפרט אהבת חברים שלא למצא חסרונות בחברים. וכמ"ש בתפלת הר"ר אלימלך זי"ע שנראה כל אחד את מעלת חבריו ולא חסרונם. וכמו שאמרו צדיקים נישט ארויס קוקען פון זיך און נישט אריינקוקען אין יענעם.

וכעת אנו עומדים בגמר חדר אייר וכניסת חדר סיון, ועל זמן זה נאמר בתורה "ויסעו בני ישראל מרפידים ויחנו במדבר סיני", ואחז"ל מה ביאתם למדבר סיני בתשובה אף נסיעתן מרפידים בתשובה. ונמצא שבעת זו עשו ישראל תשובה, וכיון שנחקק זמן זה בתורה הרי הוא נצחי ויכולים בעת זו להאחזו בסגולת הזמן אשר בו עסקו אז ישראל בתשובה ונסעו מרפידים שהוא ענין רפו ידיהם מד"ת. ויש

נעילת החג שבועות — תשמ"ט

עוד ענין בזה, ע"פ מה שכתב הצמח צדק (בקונטרס מאה שערים) שמה שדרך העולם הוא שהשדכן אומר שקר ועל פי דבריו נגמר השידוך, הוא, שענין שידוכים נשגב מאד מעולם גבוה מאד, והוא במדרגה שלמעלה מעולם הזה, ואי אפשר להתפס בגשמיות. וכדי להמשיך את הענין למטה לעוה"ז, צריך לערב בו קצת שקר עכ"פ, כדי שיהי' לו שייכות עם עלמא דשקרא הדין, ועי"ז מתגשם הענין ויורד לפועל בעוה"ז, עכדה"ק.

וכבר ביארתי בזה לשון חכמים מרפא של הגאון ר' יעקב עמדין זצ"ל, שאמר, שדכ"ן הוא ר"ת ש'קר ד'ובר כ"סף נ'וטל. ושיחת חולין של תלמידי חכמים צריכים לימוד. ואמרתי ביאורו, כי למה מגיע לשדכן כסף, הלא לא פעל כלום כי כל שידוך כבר מוכן משבעת ימי בראשית, וכבר הוכרז מ' יום קודם יצירת הולד. אך עיקר שכרו של השדכן הוא עבור השקר שדובר, שהגם שהקב"ה בכבודו ובעצמו עוסק בשידוכין כידוע מחז"ל, אבל ענין זה של דובר שקרים לא יכון לנגד עיניו. וזו פעולתו של השדכן ועל זה נוטל משכורתו, ומרומז ב"ת שדכן שקר דובר, ועל כן כסף נוטל. (והארכתי בזה בספר אמונ"ע פ' חיי שרה.) ולפי"ז ענין השקר מוכרח לשידוך, ובלא זה קרוב הדבר שהשידוך לא יהי' אמתי ח"ו.

מבואר בחז"ל (ב"ב צ"א ע"א) שאבצן זה בועז. והי' לו ששים בנים ובנות וכולם מתו משום שלא הזמין את מנוח לסעודות חתונות בניו. כי אמר הואיל ומנוח לא יזמיני לסעודות בניו (כי אין לו בנים) למה אזמין אותו עיי"ש. והדבר פלא וכי משום שלא הזמין את מנוח ימותו כל בניו.

והנראה בזה, כי יש משפחות שהשטן נותן בהם כל עיונו, כי חושש שמהם יצמח קרן לדוד ויצא משיח. ועל אלו המשפחות מקטרג בכל עז, ומלך במשפט יעמיד ארץ כי כשהקטיגור מקטרג שומעין דבריו. ומבואר כל זה בספה"ק וכבר הארכנו הדיבור בזה. משפחת אבצן (זה בועז), הם ממשפחת פרץ אשר ידוע שמהם יצא מלכות בית דוד. והנה בעידן ריתחא מענישין אפילו על מצות עשה. ואין לך עידן רתחא כבשעה שהשטן מקטרג ל"ע, ומדקדקין אז על קלי קלות כעל חמורה שבחמורות. ועיין בפרק ה' אבות על משנה עשרה נסים נעשו לאבותינו בביהמ"ק, על הא דאיתא שם ולא אירע קרי לכוה"ג ביוה"כ, ובמבואר בתוס' יו"ט שם שכשהשטן מתרכז על אדם

ושם האיש אלימלך. ר"מ הי' דורש שמות. אלימלך, שהי' אומר אלי תבוא מלכות, (מדרש רבה רות.) והדבר צריך ביאור, למה נרמזו במגילה דברי שוא של אלימלך, ולמה נחוץ לדרוש משמו מה שהי' אומר, הלא סוף סוף לא נתקיים ומת הוא ובניו בשדה מואב.

באלשיך הקשה איך יתכן שנעמי יעצה לרות לבוא באישון לילה אל בועז אל הגורן. הזאת נעמי שתיעץ את כלתה עצה של פריצות והכזונה תעשה את כלתה. וגם סיכנה את רות בזה, שאולי יקללנה בועז כאשר באמת הי' חשש בזה כדאיתא במדרש עה"כ ויחרד האיש וילפת, בדין הי' שיקללנה אלא שנתן בלבו לברכה ואמר ברוכה את לד' בתי. ועוד, המבלי שדכנים בישראל ששלחה נעמי את רות באופן זה, הלא נכון הי' שתשלח שדכנים לבעז ולהציע את רות לאשה.

והאלשיך תירץ שידע בועז שניצוץ של מלכות טמון במואב שמלכות ישראל ממנו יצמח. וידע גם שכבר נתגלה ניצוץ זה אצל מעשה של לוט ושתי בנותיו. והבכירה אמרה, ונח"י מאבינו זרע של מלוכה ועשתה על אופן זה. ולכן אם תבוא בת בתה היא רות, וגם היא תעשה על אופן זה, ידע בועז כי מאת ד' היתה זאת, כי כאמה כן בתה, והיא הפרידה הטובה וממנה תבוא מלכות. משא"כ אם תציע את רות לבעז בדרך של שידוכים, יסתפק בועז אם אמנם היא ראוי' לזרע ברך, שהרי גיורת מואבי' היא, ולא יחפוץ לקחתה. ע"כ.

ודבר זה דבר תימה. כי הלא יתכן כי רות בחפצה להנשא לבעז עשתה בערמה, ותעש כמעשה בת לוט כדי שיחשוב בועז כי כאן טמון שורש המלכות. ואין צריך לזה חכמה יתירה, כי אם נעמי באתה על המצאה זו, גם בועז יכול לחשוד שזה עשתה כדי להטעותו. ומה הוכחה היא זו אם באתה באופן הנראה כפריצות.

בפסוק (רות ג, י"ב) ועתה כי אמנם כי "אם" גואל אנכי וגם יש גואל קרוב ממני. תיבת "אם" כתיב ולא קרי. וצריך ביאור.

בקידושין (י"ב:) אסור לקדש בלא שידוכי ורב מנגיד על זה. ופירשו הראשונים, משום פריצותא. אבל התורה בלי סוף וטעמי' בלי סוף. ונראה לומר שיש

משבעה הקולות, אשר נימות הכינור השני ערוכים ומקבילים לקול הראשון. ודבר זה ידוע לכל תופש כנור ועוגב. ועל אופן זה יכולים לבוין ולתקן פסנתרים וכינורות שנטו מקולם המדויק.

והנה ידוע מה שכתוב בזה"ק בכמה מקומות, שבחצי הלילה נכנס הקב"ה לגן עדן ואז הצדיקים שבג"ע פותחים את פיהם בשירה וברינה. ולכן תובע הזוהר שגם צדיקים שבעה"ז יתעוררו אז משינתם וירונו ביחד עם הצדיקים שבגן עדן.

פשוט הוא שמשפחת דוד נעים זמירות ישראל לבותיהם הם מכוונים לאותם הנימות שבגן עדן. שהרי דוד הוא נשמת אדם הראשון אשר בו כתיב ויניחם בגן עדן. ואיתא בזה"ק (ח"ב קמ"ט) שאותן הצדיקים דלעאן באורייתא בלילה, חד חוטא של חסד נפיק מאור הגנוז ואיתמשך על אינון צדיקא. ועיין בשו"ת ערוגת הבושם או"ח א', שזה דוקא מחצות לילה ואילך. ולכן דוד שהוא נשמת אדם הראשון נשמת משיח, אשר יסדו מאור הגנוז של הגאולה, הוא מתעורר לאותו הקול. שהרי כל נימי נשמתו, שהם נימי הכנור שבלבו, הם מכוונים לאותו הקול של אור הגנוז הנשמע בגן עדן בחצות לילה, ובהשמע הקול הזה, אי אפשר לו לישון שהרי נימות שבלבו הומיות ומתגעגות לקול הרינה הזאת.

וזהו ביאור הגמרא, כינור הי' תלוי למעלה ממטתו של דוד. דהיינו למעלה בשמים, יש כינור שכשמנגן, אז דוד מרגיש ורגיש לזה. ובהגיע חצות לילה, מנשבת רוח צפונית, דהיינו אז משוררים הצדיקים בגן עדן ויוצא קול מהרוח של צפון, כלומר מגן עדן שעליו אמר הכתוב, מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. והואיל ונימות הכינור שבלב דוד מכוונות ומקבילות לאותן הקולות של מעלה, אז מאליו מתחיל לנגן הכינור שבלב דוד והוא מתעורר להצטרף לרינת הצדיקים שבגן עדן.

והנה אלימלך שגם הוא הי' ממשפחת הגאולה, שהרי בנו מחלון הוא שנתגלגל בעובד בן בועז (כמובא בשמחת הרגל ובאלשיך בשם הזוהר) בודאי גם הוא הי' דרכו לקום בחצות לקול זה הכינור, ואז מתמשך עליו מאור הגנוז כמוזכר לעיל, וראה על ידו דברים טמורים ומכוסים מסוף העולם ועד סופו. ואז נתגלה לו שבנו מחלון הוא נשמת שורש ישי אשר עתיד הוא להיות לנס עמים. ודבר זה הגיד לאשתו נעמי כאשר דרשו חז"ל שהי' אומר שממני תבוא מלכות. אבל טעה בזה, כי אם הי' זוכה הי' כדבריו ממש.

אחד להכשילו, אי אפשר להנצל, אם לא בדרך נס עי"ש. ולכן הואיל והס"מ נתן כל עיונו על משפחת בועז, מצא תמיד טענות ודקדוקים עליהם, עד כי כילה כל זרעו רח"ל.

והנראה כי אילו לא דיקדק בועז על ממונו כל כך, והי' מפזר שגם מנוח יהנה מסעודתו ולא יכלם, לא היו מניחים בשמים ג"כ את הס"מ לדקדק עליו על קלה כבחמורה. אבל הואיל ודיקדק בזה, דיקדקו עמו גם על דברים אחרים, ודין, אם ידוקדק מי יעמוד.

והעצה לזה, לעשות תצדקי שלא ירגיש הס"מ שמזיווג זה יצא כל חמדת ישראל וחמדת כל העליונים ותחתונים. וכבר מבואר בספה"ק שמהאי טעמא תמצא שכשבא הזמן שיצא להתגלות אחד משורש ישי, נעשה זה בהעלם דבר ובאופן בלתי הגון שלא ירגיש הס"מ שבאשפה זו נמצא המרגלית. וזה טעם לידת דוד ע"י מעשה של לוט ושתי בנותיו, יהודה ותמר, בועז ורות, ישי שסבר שבא על שפחתו ונודמנה לו אשתו וכו'.

וי"ל שזו היתה כוונת נעמי בעצתה לרות שתלך אל בועז בלא שידוכי אשר לכאורה נראה כמעשה פריצות, והס"מ לא יחשוד שממעשה כזה יצמח אור עולם. אבל נעמי ורות בטוהר כוונתם לשם שמים וכו' שהצליח הדבר, ורחמנא לבא בעי (כמבואר בהקדמת האלשיך על רות). וכבר ידוע מ"ש המקובלים (הובאו דבריהם בס' שמחת הרגל על רות להחיד"א) שבועז ורות הם היו גלגלי נשמות של יהודה ותמר. וכשם ששם הי' הכל בהעלם דבר מהס"מ ג"כ כאן.

ונשאר להתבונן, מנין ידעה נעמי שרות באמת היא תמר, ושהיא שייכת לבועז הוא יהודה. ומנין ידע בועז.

בגמ' ברכות (ג:) כנור הי' תלוי למעלה ממטתו של דוד וכיון שהגיע חצות לילה בא רוח צפונית ונשבת בו ומנגן מאליו מיד הי' עומד ועוסק בתורה וכו'. ודבר זה נפלא בעינינו. הנשמע כזאת שכנור ינגן מאליו בהגיע נקודת חצות. ואפילו אם יתלה אדם תלי תלים של כנורות למעלה ממטתו, האם ינגנו מאליהם בהגיע חצות לילה.

רק ידוע שיש שבעה קולות בנגינה (כנגד ז' קולות שבמזמור הבו לר' בני אלים). ואם ינגן אדם בכינור או נבל בסמוך לכנור אחר, אז יתעורר הכינור השני לנגן מאליו כאשר הכינור הראשון ינגן אותו הקול

בזמן חצות במקום הידוע עד היום על כותל המערבי. ובקינות לתשעה באב גם כן מסופר כזאת. וי"ל שבוועז קם בחצות ממש כנ"ל לקונן על בית המקדש שעדיין לא נבנה. וגלתה אליו השכינה כנ"ל, וז"ש והנה אשה שוכבת מרגלותיו. ולרות באותו מעמד נמי נגלתה, ואז התחילה לבקש על לידת דוד ומשיח, והתפללה כלפי מעלה, ופרשת כנפיך (סוכת שלומך) על אמתך כי אתה אבינו גואל אתה. ובמלים אלו העריכה תיקון חצות, ואז בהתגלות השכינה, שהי' רגיל בזה, נתודע לבועז שדוקא מרות יבקע השחר של ישראל.

ואז באותו מעמד כאשר נתגלו להם תעלומות הגאולה, אמר בועז לרות, ועתה כי אמנם כי (אם) גואל אנכי וגם יש גואל קרוב ממני. כלומר, לי ברור שאני הגואל בלא ספק כפי שגילו להם מן השמים אז. אבל בשער בת עמי אי אפשר לי להגיד דברים ברורים כאלו כי ישאלו אותי מנין אני יודע, והוא לא יגיד להם מקור ידיעתו כמובן. ולכן אמר אם בלשון ספק. כלומר להם אומר שספק אם אני הגואל או טוב דודי. אבל לי כבר גלויים הדברים שהוא ימאן ולא יאבה לגאול, שאין זה שייך לו ולנשמתו, וסוף כל סוף אני הגואל. ולכן לשון "אם" שהוראתו הוא ספק, הוא כתיב ולא קרי. מפני שלא אמר דברים ברורים בלי ספק. יבוא אליהו לבשרנו ונזכה בשנה זו שיבוא משיח צדקנו ונודה ונרנן עלי הגיון בכינור על גאולתנו ופדות נפשנו.

אבל עכשו שלא זכה מת מחלון ובסוד היבוס נעשה בנו של רות בבחינת אינתתי' אימי', כדאיתא בזוהר. והואיל וידעה נעמי שנפש בנה מחלון מקשקש במעיה של רות וממתין לתיקון ע"י יבוס שאשתו תהי' אמו כדאיתא בזוהר, ידעה נאמנה כי מרות תצא מלכות והיא ממתנת לסוד היבוס של בועז. (ודוקא בועז ולא טוב שהוא גואל יותר קרוב כאשר הארכתי בזה במ"א.)

ומנין ידע בועז שרות המואבי', בה נמצא שורש הגאולה. לכן כדי שידע זה בבירור שלחה נעמי את רות לבועז דוקא בחצי הלילה. שאז מתעורר אורו של אור הגנוז ומנשב מאליו על כנור לבו של בועז וקם אז לעסוק בתורה ובשירות ותשבחות עם נשמות הצדיקים. וזהו שאמר הכתוב, ויהי בחצי הלילה ויחדד האיש וילפת. הכתוב מגיד שהפסיק שנתו ממש בנקודת חצות כשכנורו מנגן מאליו ומעוררו, כמשפט כל הצדיקים השייכים למלכות בית דוד. ואז אמרה רות לבועז, ופרשת כנפיך על אמתך כי גואל אתה. הרי אתה גואל ממש ממשפחת גאולה, ומי כמוך יודע לשמע נימי הכינור של חצי הלילה, שדוקא ממך וממני תצמיח ישועה.

(ובאופן אחר - ידוע אשר השכינה הק' מתגלית לצדיקים בזמן חצות ובמקומות הקודש בדמות אשה יפה מלובשת שחורים. ומפורסם הסיפור שהי' עם הרה"ק מהר"מ גאלנטי זי"ע שנתגלית אליו כזאת

פ' נשא — תשמ"ט

לחדש דבר מעתה אלא מיהוה הוה מידע לא הוה ידעין
הי באמצע תיבה הי בסוף תיבה ואתו צופים תקנינהו,
ואכתי אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר
מעתה אלא שכחום וחזרו ויסדום ע"כ.

וראוי להבין דהרי בע"כ חזרו ויסדום בכח פלפול
התורה דאל"כ עדיין הקושיא במקומה עומדת היאך
יכולים הם עפי' הנבואה לחדש מה ששכחו.
וכדאשכחן בימי אבלו של משה שנשתכחו ג' אלפים
הלכות ולא היה ביכולת יהושע להחזירם ע"י הנבואה
רק עתניאל בן קנז החזירם ע"י פלפול. וכיון שכן למה
קראום כאן בשם צופים שמורה על בחינת הנבואה
ועוד, ה"ל לקראם בשם חכמים דחכם עדיף מנביא.
וכיון שהחזירו ע"י חכמת התורה הרי ראוי לכנותם
הכא בשם חכמים שהם חכמי הדורות שהמשיכו את
מסורת התורה כמ"ש משה קבל תורה מסיני ומסרה
ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים וכו'.

עוד יש להבין מאיזה טעם נקראו הכא דייקא בשם
צופים ולא כמו בשאר דוכתי שנקראו נביאים וחזוים
ולא מצינו שם צופיך כי אם פע"א במ"ש קול צופיך
נשאו קול וגו'. וגם שם צ"ב מה טעם שינה הכ' וקראם
צופים. והתוס' כ' שם דהא דנקט מנצפך ולא נקט להו
כסדר אלפא ביתא משום דמנצפך משמע מן צופים.
וכמ"ש קול צופיך נשאו קול. ע"כ. וצריך ביאור כנ"ל.

ויש לבאר הענין, דהרי בלוחות היה אפשר לברר היאך
כותבים האותיות מנצפ"ך, אלא שהיו אז הלוחות כבר
גנוזים ע"י יאשיהו ולא יכלו לראות היאך הם כתובים
וכמו שכתבו המפרשים. וגם ע"י תפילין אי אפשר
לברר, שהיו כתובים אז בלשון עברי ולא בכתב
אשורית כמ"ש המפרשים. אמנם צדיקים יש להם
עינים מזוככים וזוכים לראות באור הגנוז אשר באורו
יראו אור גדול המאיר לכל אתר בלי מחיצה מפסקת
מסוף העולם ועד סופו, ומעתה כמו שאם יבואו עדים
ויעידו שראו ברחוק מקום אשר אין דרך בנ"א לראות
כ"כ מרחוק אבל ע"י שהם טובי ראייה יכולים לראות גם
שם ודאי שעדותם מתקבלת. וה"נ עדי"ז הצופים היו
יכולים לראות בראייתם הטובה לאורו של האור הגנוז
אף בלוחות שהיו גנוזים בתחת לארץ במחילות תחת
המקדש אשר שם נגזזו ושם ראו היאך כתובים
האותיות. ועפ"י עדותם זו חזרו ויסדרו סדור כתיבתן.
ונמצא שלא עפ"י חכמת תורתם בררו הדבר כי אם ע"י
עדות ראייה. ושפיר נתכנו בשם צופים דייקא כי ע"י
עיניהם הצופיות ראו האותיות וחזרו ויסדום. אבל אם

ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח וגו' ויהי
המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון בן עמינדב,
במד"ר (פ"ב - כ"ה) באו ועמדו לפני המזבח ולא קבל מהם
משה עד שנאמר לו מפי הקב"ה יקריבו את קרבנם
לחנוכת המזבח, ועדיין לא היה משה יודע כיצד יקריבו
אם למסעות אם לתולדות עד שנאמר לו מפי הקב"ה
יקריבו אותם למסעות וכו', ויש אומרים בשעה שאמר
לו הקב"ה למשה נשיא אחד ליום אמר להם משה
לנשיאים, לכולכם אמר לי הקב"ה שתקריבו אבל לא
נאמר לי מי יקריב ראשון נתנו עיניהם בנחשון זה קידש
שמו של הקב"ה על הים זה ראוי להוריד את השכינה
והוא יקריב הראשון לכולם וכן עשה משה הה"ד ויהי
המקריב וגו' ע"כ.

וצ"ע למה באמת לא יהא סדר ההקרבה לפי סדר
תולדותם כמו שמצינו בחושן שהיו שמותיהם כתובים
לסדר תולדתם.

ונקדים דברי התפארת שלמה על מגילת רות עה"פ
ותקראנה לו השכנות שם וגו' וז"ל ונקדים מש' בפ"י הפ'
את שבתותי תשמורו ומקדשי תראו כפי מש' במעלות
יום השבת אשר בזמן הגלות שנחרב הבית עכ"ז
השכינה שורה בתוכנו והיחוד בעולמות העליונים עם
כנ"י אך בזמן הבית היה בשבת ביתר שאת ויתר עז.
וז"ש מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה לך
והודיעם כי השבת היא מתנה טובה לישראל לעשות
היחוד אף שיגנו בהמה"ק השכינה שורה בתוכנו ביום
השבת כמו בזמן הבית וכו'. וז"פ מחד בשבך לשבא
ופרש"י תן דעתך לשבת הבאה שהאדם צריך להיות
עומד ומצפה כל ימי השבוע על יום השבת לעשות
היחוד הנ"ל. וז"ש אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל ביום
השבת שישו ושמחו וכו' כי ביום השבת היא בח'
הגאולה העתידה שיהי' היחוד למעלה כנ"ל. וזה
מאמה"כ אשרי המחכה ויגיע לימים. וז"ש את שבתותי
תשמורו ומקדשי תיראו. אם תהי' מצפה ליום השבת
כנ"ל יהי' חשוב כבח"י הנ"ל כאלו ראיתם בהמ"ק על
מכונו וכו' עכ"ד. ויתר על כך כ' בעבודת ישראל בסוף
הספר במדור הנקרא "יקר מפז" בפ' ראה בהפטורה
שבאמת לא נחרב בהמ"ק ורק טיטוס חשב כן שלפי
ראות העין נדמה כן אבל באמת העלו המלאכים את
בהמ"ק למעלה ונגזזו שם ולעת"ל ירדו אלו הב' בתי
מקדשות ועל גביהם יבנה בהמ"ק השלישי.

והנה במס' שבת (דף קד.) אמרו מנצפך צופים אמרום
ותסברא והכתיב אלה המצות שאין הנביא רשאי

עה"כ אלה מסעי בני ישראל שר"ת ד' תיבות אלו הם הרי"ת של אידום מדי ב'בל י'ון שהם הד' מלכיות שגלו ישראל שם. ואז שבט ראובן ושמעון יורדים ממדרגתם וע"כ אין הסדר מתחיל בהם. וכבר הבאנו שבהקמת המשכן במדבר נתקיים ענין השראת השכינה בעת הגלות בבתי כנסיות. והרי מובא שעבודת בני"י במצוקת הגלות חשובה ביותר לפני הקב"ה וחביבה לפניו יותר מעבודתן של ישראל בזמן שביהמ"ק הי' קיים. כי ישראל מתגברים עכשיו בגדל הנסיונות להחזיק בתורה ומצוות. ומגיע מזה גדל נח"ר להשי"ת. וע"כ בעת הקמת המשכן נתנו ישראל עיניהם בנחשון שיהא המקריב הראשון. כי הוא אשר קפץ לים במסינ"פ בעת שהיו ישראל במצוקה גדולה. וזה בחי' העבודה של ישראל בגלות במסנ"פ. ולפי שעבודה זו היא החשובה ביותר ע"כ ראוי שנחשון יקריב ראשון במשכן שהוא רומז על השראת השכינה בעת הגלות.

ויהי רצון שנזכה בקרוב להרמת קרן ישראל ולגאולה השלימה ואז יהיו השבטים מסודרים כסדר תולדותם וראובן הבכור יהי ראשון ואחריו שמעון, וחרשיהם המיוחסים להם תמוז ואב תרום קרנם בכבוד להיות הם החדשים היותר עליזים ושמחים מכל השנה כאשר הגידו רבותינו הק'.

היו מעידים שכך גילו להם מן השמים לא היו מקבלים דבריהם כי תורה לא בשמים. רק גילו מה שראו כאן בלוחות וכמו שהעיד ר"א בר' יוסי על הציץ (שבת סג:) אני ראיתיו ברומי וכתוב קודש לד' בשיטה אחת. וזו היא מדרגת הצדיקים שיכולים לראות אף בזה"ז את הביהמ"ק אשר נגזו כדברי העבודה ישראל. ואלו שאין זוכים לראות בעיניהם זוכים לראותו בראיית הלב איש איש כפי מדרגתו. ואומר הכתוב קול צופיך נשאו קול יחדו ירננו כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. והיינו כי עתה רק הצופים יכולים לראות את בהמ"ק אף בגניזתו אבל לעת"ל יחדו ירננו שכולם יזכו לראותו. כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. שאז יזכו כולם לראות בעיניהם ממש כמו שרואים הצופים עכשיו.

והנה י"ב חרשי השנה הם מכוונים נגד י"ב השבטים, וחרשי תמוז ואב הם כנגד שבט ראובן ושמעון, ועתה בעת הגלות נפלו אלו החדשים ממעלתן ובעת הגאולה עתידים הם להיות ברום המעלה וימי מתעד הגבוהים ביותר, וע"כ שבט ראובן ושמעון הם הראשונים בסדר החשן כי שם הסדר הוא לפי מצב התקון. אמנם בסדר המסעות הרומזים למצב בני"י בגלותם כאשר הארכנו במק"א כי מסעות בני"י במדבר היו רמז למצב הגלות שבני"י מפחרים בכל מקום. וכמ"ש בס' מגלה עמוקות

לע"נ הרהגה"ק ר' יואל בן חנני' יו"ט ליפא זצוקלה"ה

פ' בהעלותך — תשמ"ט

החשבון חזרו המרגלים בט' באב וע"כ יומא קגרים כי הוא יום שאינו מסוגל ומוכן לפורענות ועי"ז נכשלו ונגזרה הגזירה לישאר במדבר ארבעים שנה. ואילו לא היו ממתנים הז' ימים היו שולחים המרגלים קודם ולא היה חל יום חזרתם בט"ב והיו נכנסים מיד לא"י, אלא שראתה חכמתו ית"ש שכן צריך להיות ובכל ענינים הללו יש טעמים עכ"ל.

והוא ע"ד המבואר במד' תנחומא פ' וישב שהקב"ה הביא בעלילה את חטא עץ הדעת ואת חטא מכירת יוסף וחטא מי מריבה כי כל אלו הי' מוכרחים בגזירת הבורא בלא הבחירה. והי' נסתבב מאת ה' שימתינו ישראל ז' ימים כדי שתתגלגל עי"ז גזרת המרגלים ע"י שיחול חזרת המרגלים ביום ט"ב שהוא יום חייב כדמצינו במס' תענית כט. מגלגלין חובה ליום חייב בענין ט"ב שארעו בו כמה פורעניות.

והעם לא נסעו עד האסף מרים. איתא בתרגום יונתן ע"ז אע"ג דאתחייבת מרים נביאתא למלקי בצורעא בעלמא הדין אולפן סגי אית לה לעלמא דאתי לצדיקיא ולנטרי פקודי אורייתא. לפום דאתיעדת מרים נביאתא שעא זעירא למידע מה הוה בסיפיה דמשה בההוא זכותא הוון כל ישראל וכו' וענני יקרא ומשכנא ובירא לא זייעין ולא נטלין עד זמן דאתסיאת מרים נביאתא ע"כ. וכן אי' במס' סוטה דף ט. והובא ברש"י כאן.

ובחי' תורה מאדמו"ר מסאטמאר זצ"ל סוף פרשה זו כ' שזה שאמרה תורה זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים ולא ביאר הכ' מה, י"ל שנכלל בזה זכירת ענין זה של גדל השכר הצפון לצדיקים שלומדים ממה שעשה ה' למרים שכולם המתנינו ולא נסעו לא"י עד האסף מרים. ומסיים שם, שאפשר שאילו לא המתנינו אלו הז' ימים לא היה כלל עון המרגלים, שהרי לפי

שמחה וכמ"ש בנוסח ההגדה מיגון לשמחה ומאפלה לאורה. וכן הדבר ביום ט' באב. והענין כי כמו שיש בנפש צדיקים ורשעים כן בזמן יש ימים צדיקים וימים רשעים. והצדיק מושרש ביום צדיק והרשע מושרש ביום חייב. ובשוב רשע מרשעתו ישוב היום להיות יום זכאי. ונודע מצדיקים שהיה ביכלתם להחיש את פעמי הגאולה אלא שעכבו עצמם מזה בראותם שעדיין יהיו כמה נשמות שלא יספיקו להגיע לכלל תיקונם. וטוב וישר להתמהמה עוד בגלות כדי שיהיו כל ישראל ראויים ומתוקנים. ומעתה מה שנסתבב ע"י מרים שישובו המרגלים בט' באב ועי"ז נסתבב גזרת הגלות היה זכות לטובת ולתקן ישראל, כי הגלות הוא לטובת ולתקן נפשות ישראל שלא ידח ממנו נדח. וי"ל שחטא זה של לשה"ר שנסתבב למרים היה ג"כ ע"ד המבואר במדרש תנחומא הנ"ל שהיה בזה הכרח בגזירת הבורא ולא בבחירה לבד אירע הדבר. ובאמת עיקר המכוון היה שיסתבב עי"ז שלא יכשלו המרגלים ע"י שילמדו מוסר ממרים שלא להוציא דבה כמ"ש רש"י ר"פ שלח בענין המרגלים שראו את אשר עשה ה' למרים ולא לקחו מוסר. ורצה ה' שיזכו לעשות את יום ט"ב ליום זכאי כאשר יהא לעתיד, אלא שלבסוף לא לקחו מוסר ונכשלו בחטאם. ובאמת שחטא המרגלים עצמם לא נסתבב ע"י יום ט"ב כי כוונתם הרעה היתה כבר מיד בהליכתם ובלקחם מפרי הארץ כדאי' בדחז"ל. אלא שכשלו ישראל שהאמינו לדבריהם אירע בסיבת היום, והיה בזה טובה לתיקון המרגלים כי אילו לא היו ישראל שומעים להם לא היה למרגלים תקומה ח"ו אך עתה שכל ישראל נכשלו ונגזר עליהם הגלות שוב גם המרגלים יבואו לתקונם.

והנה מרים המתינה על משה רבינו שהוא הגואל העתיד כדאי' בזה"ק עה"פ מה שהי' הוא שיהי' ר"ת משה. והאהבה"ק כ' שתצטרף נשמת משה רבינו עם נשמת דוד המלך להיות משיח. ובשכר שהמתינה על הגואל קבלה שכרה שהמתינו ישראל עבודה. ועי"ז ממתינים ישראל עד היום בגלות הארוך ומצפים לישועה. כמו שאמר הנביא חכו לי, אשרי כל חוכי לו. וגם הקב"ה ממתינ שתבוא השעה הראויה שיהיו כל ישראל מתוקנים, ואין מחכים על הרחוקים מדרכי התורה כמ"ש הגר"א וואסרמן זצ"ל שהם תנוקות שנשבו ואין ממתינים בשבילם אלא ממתינים על היהודים הכשרים שישובו בתשובה עכ"ד. וכהיום הזה בודאי שכן הדבר. והנסיין המוטל עלינו בתקופה זו הוא חטא לשה"ר כנראה גדול ההתגברות בחטא זה והבע"ד מלבש הכל בלבוש מצוה שמצוה להשפיל ולגנות את

ויש להוסיף בענין זה כי החורבן נגרם ע"י לשה"ר כדאיתא בגמרא אצל קמצא ובר קמצא, וכן בכמה מקומות, וחורבן בית שני קשה מכולם כידוע. ועי"ז חטא המרגלים שהוציאו דבה על הארץ נקבע יום ט"ב להיות בכיה לדורות. וכן מבואר מן הכ' בתהלים ק"ו וימאסו בארץ חמדה וירגנו באהליהם וישא ידו להם להפיל זרעם בגויים ולזרותם בארצות. שע"י שמאסו בארץ חמדה בחטא המרגלים נגרם שיהיו ישראל זרויים בארצות בגלות. והסיבה שסובבה את חטא המרגלים היה הלשה"ר של מרים שע"י המתינו על מרים כנ"ל. ונמצא ששורש הגלות נגרם בלשה"ר של מרים, ועד היום אנו בגולה לתקן את חטא לשה"ר.

אך לכאורה קשה להבין איה השכר שניתן למרים בהמתנת שבעת ימים אם ענין זה היה בעוכרינו לטובב את הגלות, וכי לזה יקרא שכר, וגם הרי מגלגלין זכות ע"י זכאי, וא"כ מרים הרי היתה צדקת ובודאי היתה מסכמת לישראל לבדה במדבר במסירות נפש כדי שלא לגרום הגלות לישראל והאיך נתגלגל על ידה סיבת הגלות, על ידי שישראל המתינו לה.

ומצינו כיו"ב בדברי החת"ס בענין מ"ש הרמ"ע מפאנו והביאו המג"א סימן תצ"ד בהא דהוסיף משה רבינו יום אחד מדעתו שהוא רמז ליו"ט שני של גליות כי ע"י הוספת יום זה נמצא שכלו מ' יום שאחר מ"ת ביום י"ז בתמוז שהוא יום של פרעניות ועי"ז נסתבב שבירת הלוחות, אבל אם היה מ"ת ביום הקודם היה כלים המ"י יום לפני י"ז בתמוז ולא היה מסתבב שבירת הלוחות וגלות ישראל, וע"כ בהוספת יום אחד מדעתו של משה יש בו רמז ליו"ט שני של גליות כי עי"ז נגרם הגלות עכת"ד, וגם שם צ"ב כנ"ל.

וביאור הענין כי אלו הימים של פרעניות כגון יום ט' באב אינם מתוקנים להיות כן מתחילת יצירתם אלא אדרבא עומדים הם להתהפך לימים זכאים בהגיע עת התיקון וכמובא שיום ט"ב יהא לעתיד לבא המועד הגדול ביותר, ובחידושי אגדות מהרש"א כתב שכ"א ימי המצרים הם מכוונים לכ"א יום של חרש תשרי והיום האחרון שהוא ט"ב הוא מכוון לשמיני עצרת.

וע"כ ביום זה הוא לידת דוד. כי באמת הוא מיועד להיות יום זכאי. וע"ד שכ' החת"ס בענין יום ט"ו בניסן שעד עת גאולת ישראל ממצרים היה יום זה יום אבל אצל אבותנו כי ביום זה נגזרה גזרת בין הבתרים. וכשהגיע עת הגאולה ממצרים נהפך יום זה ליום

פלוני ופלוני. וצריך להתחזק בשמירת הלשון בפרט במקומות שנמצאים שם בימי הקיץ, ועי"ז שנתחזק נגרום שישובו להיות הימים כולם זכאים.

ומוכא בכתבי הר"ר מאטיל מסלאנים זצ"ל שסיפר עובדא מה שאמר הר"ר זושא בענין שהיה בזמנו איש אחד שהי' מתנפל על אנשים ופע"א רדף אחר מלמד אחד וקרא אחריו א שוואנץ א מלמד. והלה ברח אל הר"ר זושא ונענה ע"ז הר"ר זושא ואמר הענין מה שהוא קורוהו כך כי מלמד זה היתה פרנסתו אצל בעה"ב א', ופע"א נודע לו שהבעה"ב שהוא כהן עומד לינשא עם גרושה והחליט לנסוע אל הב"ד שבעיר לגלות הדבר שיעכבהו. ובהיותו הולך בא לעומתו איש אחד וכששמע פשר הליכתו עמד עליו והשיאו לבלתי ילך כי הרי עי"ז יאבד פרנסתו ומעמדו. והרבה עליו דברים כ"כ עד שלבסוף קבל דבריו ושב לביתו. וסיים הר"ר זושא שבעת ההיא היה העולם חציו זכאי וחציו חייב. ואלמלא היה מלמד זה מתגבר אז על הפתוי היה מכריע בזה את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות.

והיה יכול עי"ז לפעול ישועה גדולה. אך לא זכה לכך ונפל בפתוי, וא"כ, וכי אינו ראוי לקרותו א שוואנץ א מלמד עכת"ד. וכן אנו בתקופה זו הסמוכה כבר ביותר לביאת המשיח כבר עומד העולם הכן להכרעת הכף זכות ויכול להיות לאדם הרבה הזדמנויות להכריע הכף לטובה. וצריך לזהר שלא לאבד ההזדמנות.

וכעת אנו נכנסים לחדשי תמוז ואב. והימים האלה מבקשים ממנו שנהפכם להיות ימים זכאים. וזהו ע"י שאנו, דור של עקבתא דמשיחא, שרובו ככולו הוא דור חייב, ואם נתאמץ להתהפך להיות זכאים, יסובב ע"י זה שגם ימים חייבים כמו ימי המצרים ובפרט ת"ב יתהפכו ליום זכאי, ויהיו הימים היותר גבוהים מכל השנה, כמו שהדור יתהפך להיות הדור של משיח, הדור היותר גבוה מכל הדורות, ויבוא זכאי במהרה, יבוא משיח צדקינו יבוא אליהו לבשרנו, ויום ת"ב יום החייב, יתהפך לששון ולשמחה להיות יום גילה יום דיצה יום חדוה במהרה בימינו.

פ' שלח תשמ"ט

ברכתו של בפה"ע ומברכין עליו שהכל, חרץ מדגן וגפן ששנויים הוא למעליותא שהלחם הנעשה מדגן עולה בחשיבותו ומברכין עליו המוציא ולא בפה"א כאשר מברכין על חטה, וכן היין מברכין עליו בפה"ג ולא בפה"ע כאשר מברכין על הענבים. וזה רומז על כח התשובה שעל ידה יכולים להשתנות למעליותא. וע"כ המשיל הכ' "יחיו דגן ויפרחו כגפן" שע"י התשובה יהיו כדגן וגפן המשתנים למעליותא עכ"ל. והנה אברהם אבינו היה ירא שמא יש בידו חטא במה שהרג את המלכים, וכדאחז"ל ומובא ברש"י שלכך א"ל הקב"ה אל תירא אברם, ובא שם לנחמו שאף אם נניח שיש בידו פגם הרי יש לישראל כח התשובה. וזהו הוציא לחם ויין כדי להראות על כח התשובה כנ"ל.

והחינוך כ' במצוות מילה (מצוה ב') שלכך עשה הקב"ה שיהא השלמת הגוף במילה ע"י האדם ולא בראו שלם מבטן, לרמוז כי כמו שתשלום צורת גופו היא על ידו כן בידו להשלים צורת נפשו בהכשר פעולותיו ע"כ. ולפי"ז ממצות מילה ג"כ יש הוראה על ענין התשובה שיכול האדם להשתנות למעליותא, אך היות ששם בן נח נולד מהול לא היה שייך אצלו להביא רא'י מזה כי אדרבא לגבי ידי' נראה ההיפוך לכאוי. וע"כ אמר"כ ומלכי צדק מלך שלם, יען היותו מלך שלם, שמשם דרשו חז"ל שנולד מהול, ע"כ הוצרך להוציא לחם ויין לרמוז על כח התשובה, ולא סגי לרא'י ממצות מילה.

והנה מצינו בדחז"ל שנקרא השקר בלשון שינוי כמו בהא דאמרינן בתלת מילי עבידי רבנן דמשני מיליהו (ב"מ כ"ג:). והענין כי שקר הוא שינוי בבריאה, כי "בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם", וכונן הקב"ה קיום העולם שיהא קיים ע"י דבורי אמת של תורה ותפילה מבנ"י, ובזה נעשים ישראל שותפים עם הקב"ה בבריאת העולם. כדחז"ל עה"פ "לאמר לישראל עמי אתה עמי בשותפותי". אבל ע"י דברי שקר משנים את קיום הבריאה, ע"כ נקרא שקר בלשון שינוי. אכן אם השקר הוא באופן המותר כמו שהיה אצל כלב, הרי הוא בגדר שינוי למעליותא, שע"י השנוי נסתבב מעלה וטובה.

וזה ענין הנחמה של פ' נסכים וחלה דייקא, כי הם מורים על מעלת התשובה כי הנסכים אינם ראויים רק אחר שנשתנו הענבים ונעשו יין. וכן מצות חלה היא רק אחר שנשתנה הדגן ונעשה קמח ועיסה.

ויקרא משה להושע בן נון יהושע. בישמח משה הביא מדרש הה"ד מי יתן טהור מטמא לא אחד. וכ' לבאר עפ"י שאחז"ל במדר' שלח סי"ט אהא דמצינו בכלב שאמר ואשיב להם דבר כאשר עם לבבי, לא כאשר עם פי, מלמד שדבר עמהם א' בפה וא' בלב לומר אני עמכם בעצה. והנה ביהושע לא מצינו שעשה כן. כי יהושע היה במדרגה שנא' בו לא מש מתוך האהל, והיינו שאינו סר מהתורה רגע אחת ונתעצם בהתורה ונעשה עמה אחד ואין לו חיות אחר כלל.

והנה קי"ל ביו"ד סי' קנ"ז שחסיד ופרוש מותר למסור נפשו אף על כל עבירות ולא בג' עבירות בלחור. ולכאוי היאך הותר לו לעבור על וחי בהם, אכן התורה ניתן לכ"א כפי כוחו כמו שנדרש עה"פ קול ה' בכח - לפי כחו של כל אחד ואחד. ע"כ בסתם בנ"א הפי' אצלם חי בהם על חיים הגשמיים, אבל החסיד שחיותו קשורה ברצון הבורא אין יכול לעבור על א' ממצות התורה ורשאי למסור נפשו לצורך חיותו הרוחנית.

ומעתה כלב שלא נתעצם בהתורה כמו יהושע הותר לו לשקר משום חיי נפשו ובפרט שנצמח מזה ויהס כלב, ולדידי' הפי' וחי בהם ולא שימות בהם כפשוטו. אבל יהושע שנתעצם היה אצלו אמירת שקר ביהרג ואל יעבור ובוודאי שינצל עפ"י נס. והנה באמת שקר הוא טומאה וכן כל עבירה ואם החיה נפשו על ידה הרי נצמח טהרה ממנו. והיינו דאמר קרא מי יתן טהור מטמא לא אחד שמי שעדיין אינו אחד עם התורה הוא יוכל ליתן טהור מטמא. ולכך רק יהושע היה צריך לתפלה ולא כלב. ולכך מביא המדר' פסוק זה על מה שקרא משה להושע יהושע שהתפלל עליו שינצל מעצת מרגלים, ולכאוי למה לא התפלל על כלב ג"כ, לזה אמר מי יתן טהור מטמא לא אחד וכנ"ל, ולכך כלב לא הוצרך לתפילה רק יהושע עכ"ל.

והנה אחז"ל שלכך נאמרה פ' נסכים וחלה אחר חטא המרגלים שהיא נחמה לישראל שעתידים ליכנס לארץ. ולכאוי הרי יש הרבה מצות התלויות בארץ ומ"ש דנקט אלו. ויתבאר ע"ד שביארתי מ"ש ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין, עפ"י הבני יששכר במאמרי תשרי עה"כ יחיו דגן ויפרחו כגפן, כי כל דבר מאכל שמשנים אותו נעשה שינוי לגרעותא, וכשדנינן בפרי שנתרסק מאבד חשיבת

ובתקופה זו יש התגרות הרע בעולם ועי"ז נמשכת זוהמא להכניס מחשבות אסורות במוחות ובלבבות. וכל ענין הנעשה בעולם בגשמיות הוא מראה היאך הוא ברוחניות. ובזממה"ז אנו שומעים שדואגים הגויים על קיום העולם כי רואים היאך הכל מתקלקל שהמים הם מזוהמים והאוויר נעשה מזוהם ומי הגשמים הם חמוצים והמסך המבדיל בין השמש לעולם נקרע ומורא עולה על ראשם שיחרב העולם ח"ו, ואנו אין אתנו דאגה כי הקב"ה ברא ומנהיג העולם באופן של תכונ תבל כל תמוט, ועלינו רק לדאוג היאך לתקן מעשינו בתשובה שנוכל לקבל פני משיח צדקינו באנפין נהירין, וממה שרואים התפשטות הזוהמא בגשמיות יש ללמוד כי כן הוא ברוחניות שהאוויר מלא זוהמא ע"י כח הרע. ודין גרמא להתגברות המחשבות הרעות בקרב בני"ש ויש להתחזק לברוח מהם ע"ד שעשה כלב.

ובס' דברי שמואל מפרש מ"ש מי יתן טהור מטמא לא אחד שע"י שאדם מחליט בהחלטה גמורה אחת ולתמיד שלא ישוב לכסלה יכול ליהפך מטמא לטהור. וזה "לא אחד" בפעם אחת להחליט לא ולא בשום אופן, וכמ"ש ביוסף הצדיק "וימאן" עם טעם שלשלת כלומר לא ולא ולא. אבל לא באופן שישוב לדרכו אח"כ עוה"פ. והמשיל הדבר לשכור שרצה לעקור ממנו הרגל השכרות והחליט שלא יטעום מעתה יי"ש עוד, ועבר עליו יום א' בלי טעימת יי"ש ועוד יום ועוד יום עד שכבר עברו עליו ג' ימים בלי טעימת יי"ש ואז אמר בלבו הנה התגברתי להיות ג' ימים בלי טעימת יי"ש מעתה הרי מגיע לי בדין טעימת יי"ש ושוב נפל לשכרותו עכת"ד.

ועד"ז יל"פ המד' הנ"ל הה"ד מי יתן טהור מטמא לא אחד. דהנה לכאור' יש לחקור למה לא התפלל משה רבינו על כל המרגלים שלא יכשלו. ושמעתי בשם הבעש"ט ע"ד רש"י שלח לך לדעתך אני איני מצוה אותך, דבאמת רצה משה רבינו להתפלל על כולם אלא שא"ל הקב"ה לדעתך אני מצוה אותך, פי' מה שבדעתך לעשות לבטל את בחירתם איני מצוה אותך שתעשה כך. כי כן היה מוכרח להיות שיתבבב כן, ע"כ. אך מעתה יקשה ליהפך א"כ היאך התפלל על יהושע. אך י"ל דבאמת אף על יהושע לא התפלל שינצל מחטא המרגלים אלא שכין שידע שיהושע לא ימשך אחריהם וקיים חשש שיהרגוהו, ועי"ז התפלל שינצל מעצתם של המרגלים לבלתי יהרגוהו וע"ד שאמה"כ שומרי נפשי נועצו יחדו.

וחזינן שיש ענין שינוי למעליותא, וללמד בא על כח התשובה שעל ידה יכולים לשנות למעליותא ולהפוך העוונות לזכיות. וע"כ נאמרה פרשה זו אחר שנכשלו ישראל בחטא המרגלים שהיה אצלם הכשלון הגדול ביותר, שהי' זה הנסיון העשירי ולא עמדו בו, כמ"ש גבי חטא מרגלים, "וינסו אותו זה עשר פעמים". ובא הקב"ה לנחמם שע"י כח התשובה יכולים לשנות מעשיהם למעליותא. וכאשר לומדים גם מענינו של כלב שעשה שינוי שהשתמש בדרך שקר אבל היה למעליותא.

ובאוחה"ק כ' עה"פ "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו" וגו', דלכאור' למה לא הזכיר אלא כלב ולא יהושע. וכ' כי כלב נכנס בגדר סכנת יצה"ר ותחל רוח רעה לפעמו, שנטה בדעתו להיות בעצת המרגלים, וכיון שהרגיש בכך מיד הלך ונשתטח על קברות האבות שינצל מכוחות הרע, והתגבר נגד הספיקות שעלו במחשבתו, וע"כ מגיע לו החזקת טובה יתירה מיהושע. וע"כ אמה"כ "עקב היתה רוח אחרת עמו", שמתחילה היתה עמו רוח אחרת אלא שלחם והתגבר נגדה "וימלא אחרי", עכת"ד.

וענין זה הוא חיזוק לדור אחרון בעיקבתא דמשיחא כאשר אורא דהאי עלמא מלא זוהמא וחיצונים המכניסים הרהורין בישין במוחות ובלבבות, אשר הזהיר הכ' "ולא תתורו אחרי לבבכם" זו מינות "ואחרי עיניכם" זה זנות. והרבה מתאוננים שבאים להם מחשבות נגד האמונה ח"ו. וכבר האריך בזה בס' שומר אמונים בדברי חיזוק שאף אם באים לאדם מחשבות רעות יתאמץ לברוח מהם ובזה משפיל קומת הסט"א, ואדרבה מתנה היא מן השמים לתקן נפשו שיתאמץ לסלק המחשבה. ויש לרמוז בזה מה שטעם התיבה "ולא תתורו" היא אולא גרש. לרמוז שכאשר אולא ובאה המחשבה גרש יגרשנה ממוחו ולבבו. ובזה לא עבר על לאו זה כיון שלא תר אחריה להשהותה במוחו, כמ"ש בדרך פקודין (הקדמה ז' אות ה') וז"ל דודאי אין הקב"ה בא בטרזניא עם בריותיו והוא בנפול לאדם איזה מחשבה באונס ע"י הסתכלות פתאומי וכיוצא ודאי זה אינו מסוג הזה דע"ז נצטוינו ולא תתורו אחרי לבבכם וכו' היינו כשיגיע ח"ו לידו הרהור אסור והוא מאריך במחשבה ברצון זה הוא האיסור מה"ת וכו' וזהו הפי' של ולא תתורו מל' התרים את הארץ היינו מרגלים שדרך המרגל לחפש ולחקור במטמונות כן נצטוינו שלא לחקור ולחפש ולהאריך במחשבה הנופלת פתאומית רק ידחנה ממשחבתו ואז טוב לו עכ"ל.

ותשובה לדבר שלא התפלל משה רבינו לבטל הבחירה, והא דהתפלל על יהושע הוא רק שינצל מסכנה שלא יהרגוהו המרגלים, אבל על הבחירה לא התפלל כלל לבטלה, והטעם, כי מי יתן טהור מטמא לא אחד, ועפ"י פירושו של הדברי שמואל שצריך להחליט באמת לא אחד וע"כ הקב"ה ממתין שיקבל האדם בהסכמה לא אחד, וכלב שקיים בנפשו דבר זה הצליח וניצל, אבל שאר המרגלים שלא עשו כן אין הקב"ה חפץ לבטל בחירתם.

ומפרשה זו יש לנו ליקח חיזוק כמו שאמר מרע"ה "והתחזקתם", כי עכשיו הוא זמן של נסיון וצריך לדעת שהיא עת רצון ולהתחזק. ובמה מתחזקים, ולקחתם מפרי הארץ, הם פירות עץ החיים של התורה. והימים ימי בכורי ענבים כנודע הרמז בזה שהם ימי שליטת הס"מ בחדשים אלו של תמוז ואב, ועלינו להביא ימים אלו שיתהפכו להיות ימי מועד הנעלים ביותר כאשר יהיו לעת"ל ב"ב.

ובזה י"ל כוונת התרגום יונתן כר חמי משה ענותנותי' דיהושע קרא לו יהושע בן נון. דהנה בדרך כלל מתפרשת תיבת ענוה על שפלות רוח והכנעה. אבל מצינו במס' גיטין (פ' הנזקין) גבי עובדא דקמצא ובר קמצא, שאמרו ענותנותו של ר' זכריה בן אבקוליס החריבה את ביתו והגלתו מארצו, כי לא הניח שיקריבו את הקרבן ששלח המלך מכיון שיש בו מום. וחזינון שענוה מתפרשת כאן מל' תקיפות בדעתו (פרומקייט בלע"ז). ועד"ז י"ל בכוונת התרגום כשראה משה ענותנותו של יהושע שהוא איתן בדעתו ולא ימשך אחר עצת מרגלים, וא"כ הרי הוא בסכנה שיהרגוהו, ע"כ הוסיף לו יו"ד והתפלל עליו י-ה יושיעך מעצת מרגלים שלא יהרגוהו.

והן הן דברי המ"ד עה"כ ויקרא משה להושע בן נון יהושע הה"ד "מי יתן טהור מטמא לא אחד", דכיון שאנו רואים שהתפלל משה רבינו על יהושע, מתעוררת השאלה למה לא התפלל על כולם.

צאינה וראינה במלך שלמה (לבאר מה טיבו ומה טובו של ט"ו באב)

אחד בניסן ר"ה לרגלים. ובספה"ק מפליגים במעלת יום שביעי של פסח שהוא גבוה בדרגתו יותר משאר ימי הפסח. וביותר הגדיל לעשות בסידור הרב ז"ל שמבואר שם (בשער חג המצות בסופו) שיום שביעי של פסח יש בו קדושה של אלף השביעי שהוא יום שכולו שבת וכן יהי' לעת"ל שיתעלה יום זה מאד מאד על ששת ימי הפסח שקדמוהו. ולפ"ז צריך להבין, שהרי בדברי הטור הנ"ל כל ששה ימים הראשונים של פסח, יש להם הממלכה ושולטים על שאר המועדות וקובעים זמניהם. משא"כ שביעי של פסח אין קובע שום רגל ושום זמן, ולמה יגרע שש"פ שלא ישלש על זמני השנה לקבוע איזה יום טוב. ואם תאמר שלא נשאר שום יום טוב להקבע ע"י שש"פ, הלא לא היו ימים טובים לישראל בט"ו באב, ושפיר הי' הטור יכול לחקוק שיום שביעי של פסח קובע היום של ט"ו באב אשר באמת הוא חל כן, דוק ותשכח.

והנה אמרו חז"ל מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב. (תענית כ"ט-ע"ב) ולפי זה יש להבין למה מגלגלין ליום א' של פסח שהוא יום זכאי, שהוא יקבע חלות יום ת"ב שהוא יום חייב. גם יש להבין מה דאיתא בפוסקים (א"ח תקנ"ט) דת"ב איקרי מועד ולכן אין אומרים בו תחנון וכו'. וכי שמחה היא זו לקרוא עלי מועדי לשבור בחורי. והבנתי מתוך ספרי רבותינו ז"ל, שזה יתבאר ע"פ המדרש (איכה רבתי מ"א) שביום תשעה באב נולד משיח דכתיב והלבנון באדיר יפול (זה חורבן הבית) וכתיב בתרי' ויצא חוטר מגזע ישי, ע"כ. וזהו ענין המועד של ת"ב שיש בו נחמה שבו נולד מנחם. ולפ"ז מה שפסח קובע את יום ת"ב, אינו קובע את זמן האבלות שבו. כי אין לת"ב חלק ונחלה בחג המצות זמן חרותנו, אלא חלקו של פסח לקבוע הגאולה והנחמה שבו. ובבוא חג הפסח ויושבין מסובין ואוכלין בו מצה ומרור מצלאין אנו, כן יגיענו ד' אלקינו למועדים ולרגלים אחרים שמחים בבנין עירך, כלומר, יום ת"ב שהוא יהי' מועד לשמחה כמו שניבא זכרי' הנביא, (פרק ח') כה אמר ד' צבאות-צום הרביעי וצום החמישי וגו' יהי' לבית יהודה לששון ולשמחה. ובספרי רבותינו הק' איתא שימי המצרים יהיו לעת"ל הימים היותר שמחים ועליזים מכל ימי השנה. ועיין בספר אוהב ישראל, פ' פינחס, שכתב, וז"ל: למה קורין פ' פינחס בין המצרים אשר כל עיקרי המועדים כתובים בפרשה זו וכו'. דאלו הכ"א יום שבין י"ז בתמוז לת"ב הם מקוריים ושרשיים לכל המועדות של השנה שהם בכללן ג"כ כ"א יום וכו', ולעת"ל יהיו ראויים לכל הברכות והטובות הישועות

תנן (תענית כ"ז ע"ב) אמר רשב"ג לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים. שבהם בנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים וכו'. וכן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וכו' ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין ביהמ"ק, שיבנה במהרה בימינו, וצריך ביאור. מה ענינו של שלמה המלך אצל ט"ו באב.

עוד צריך להבין, מה ענין מחול זה לכרמים דוקא. בגמרא (ל' ע"ב) ארשב"ג לא היו ימים טובים לישראל, וכו', בשלמא יוהכ"פ משום דאית בי' סליחה ומחילה וכו' אלא ט"ו באב מאי היא. אמר ר' יהודה אמר שמוא' יום שהותרו שבטים זב"ז, וכו'. אמר רב נחמן יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל וכו' עולא אמר יום שביטל הושע בן אלה פרוסדיות שהושיב ירבעם שלא יעלו ישראל לרגל. וכו'. רבה ורב יוסף דאמר תרויהו יום שפסקו לכרות עצים למערכה וכו'.

ודבר פלא הוא, שעל שאלת הגמרא ט"ו באב מאי היא, יש עלי' שש תשובות. ורביי התשובות יכול להשאיר רושם שאין בכל אחד טעם מספיק לקביעת היום טוב. מי שצריך ליתן אמתלאות רבות לתרץ איזה דבר סימן הוא שיש חולשא באמתלאות שלו, ולו היתה לו אמתלא חזקה וברורה שאין להשיב עליה, היתה זו לבדה מספיקה. ודבר תימה הוא שלא הי' ביד רבותינו חכמי הגמרא טעם ברור לחגיגת ט"ו באב, כמו שיש לנו טעם מיוחד לכל חג ומועד.

וביותר קשה להבין, לפי הטעמים שבגמרא, אין באחד מהם טעם מספיק שט"ו באב יהי' יותר גדול מג' רגלים שזה זכר ליצי"מ, מתן תורה וענני כבוד. ובמה זכה ט"ו באב שלא היו ימים טובים לישראל כמוהו.

בטור אור"ח (סי' תכ"ח) הביא סימני א"ת ב"ש אשר לפיהם יוקבעו המועדות ביום השבוע, וכולם לפי חג הפסח. ויום ראשון של פסח אם חל בשבת גם תשעה באב יחול בשבת (א"ת). וממילא יום שני שחל ביום ראשון, קובע שחג השבועות יחול ביום ראשון (ב"ש). ויום שלישי שחל ביום שני, קובע שראש השנה יפול ביום שני (ג"ר). וכן הוא קובע המועדות לפי סדר א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"צ ו"פ, עיי"ש. וראוי ונאה לחג הפסח שהוא יהי' הקובע לכל המועדות, שהרי ראש כל מועדות נשאת פסח. וכמבואר במשנה ראשונה דר"ה ובגמרא, אשר לכן

וכו'. ואות ט' ראשו כפוף לתוכו לרמוז כי טובי' גנוז בתוכו, וזהו ט' אב, היינו שהוא יהי' לעת"ל אב וראש לכל המועדות כולם. עיי"ש שהאריך בדברים נפלאים. וכן איתא גם בספרים אחרים מרבתינו הקדושים, דרשו מעל ספר.

ובח"א מהרש"א (בכורות דף ח') כתב שהעשרים ואחד יום של ימי המצרים מכוונים כנגד כ"א יום שבין ר"ה להושענה רבה שאז גמר החתימה. ושניהם שוין שהם ימי סליחה ומחילה, שהגלות מכפר. וזהו תימה, שהרי יש כ"ב יום של ימי המצרים צא וחשוב. ויהי' לכאורה יותר מכון לפי דברי הזוה"ק (ח"א ר"ב ע"א) שגמר החתימה הוא בשמיני עצרת, יום יחודא שלים. והוא יום כ"ב מר"ה. וכן יום ת"ב הוא יום כ"ב של ימיהמ"צ והוא במשקל אחד עם שמי"צ. וזה יעלה בקנה אחד עם מה שמובא בספר דרכי חיים ושלוש (דף רכ"ד-רכ"ה) בשם החוזה מלובלין זי"ע שג' שבתות של ימי המצרים יש בהם הארה מפסח שבועות וסוכות, והגיד בשם בעל שם משלמה זי"ע שט' ימים של סוכות הם כנגד ט' ימי אב, ות"ב בעצמו הוא כנגד שמחת תורה, יום יחודא שלים, לבני הגליות, ע"כ.

והנראה בזה, כי ידוע כי העולם הזה אינו בשלמותו עכשו, והלבנה (כנסת ישראל) אינה מקבלת כל צרכה מאת השמש (שמש ומגן ד'). זה נקרא פגימת הלבנה. ולעת"ל לעת התיקון תתמלא פגימת הלבנה ויהי' אור הלבנה כאור החמה, ותתמלא ירושלים מחורבנה של צור ועיר ציון תמלא. וזהו בחינתו של שלמה המלך אשר במלכותו הי' דוגמא לימות המשיח כאשר יתבאר בעזה"י להלן. וזהו שאמר בזוה"ק (ח"ג מ' ע"ב) שבימי שלמה היתה סיהרא באשלמותא. (לבנה בשלימותה ומילואה. אז הי' יחודא שלים. היחוד של הקב"ה עם כנסי"י הי' שלם.)

ויום ט"ו באב יום מילוי הלבנה, הוא יום השמחה של ימות המשיח. ובחידושי הרי"מ עה"ת (בעניני ימי המצרים) איתא ששמחת ט"ו באב הוא מפני שהוא יום ז' סופה ויום קימה מהאבלות של ת"ב. ע"כ. ומסתבר שכשם שיום ראשון של פסח, חג הגאולה, הוא קובע את חלות יום תשעה באב, יום לידת הגואל האחרון, וחג הפסח הוא שבעה ימים, והשביעי שבו הוא השבת והעיקר שבו, כן ת"ב שיתדפך במהרה לששון ולשמחה ולחג גאולתו ופדות נפשנו, השביעי שבו, יום ט"ו באב, הוא העיקר והוא השבת שבו, וממנו מתחיל יום שכולו שבת. והוא חל ביום מילוי הלבנה, סיהרא באשלמותא. ומחמת אור הבהיר של מילוי הלבנה (שהוא סילוק הפגם של פגימת הלבנה שבאה מחמת החטא) יש בו

הכוח להמתיק דיני האבלות של חודש אב אפילו בזמן הזה קודם עולם התיקון. ולכן הי' מילוי הלבנה סימן לדור המדבר שבטלה דין תשעה באב, כדברי המדרש שהוא בתוס' (תענית ל' ע"ב ד"ה יום שבו כלו מתי מדבר) כדאמרינן כל ט' באב היו עושין קבריהן ושוכבין בתוכן ולמחר הכרוז יוצא, הבדלו החיים. ואותה השנה שכלתה הגזירה, קמו כולם והיו סבורים שמא טעו בחדש עד שראו הלבנה מלאה ואז ידעו שכלתה הגזירה ועשו יום טוב. עכ"ל.

ובמדרש (שמור"ט ט"ו, כ"ה) החדש הזה לכם וכו' החדש שלשים יום ומלכות שלכם שלשים דור. הלבנה בראשון של ניסן מתחלת להאיר וכל שהיא הולכת מאירה עד ט"ו ימים ודיסקוס שלה מתמלא ומט"ו עד שלשים אור שלה חסר. בל' אינה נראית. כך ישראל ט"ו דור מאברהם ועד שלמה. כיון שבא שלמה נתמלא דיסקוס של לבנה (הלבנה במילואה) וכו' ומשם התחילו המלכים פוחתים והולכים וכו' כיון שבא צדקיהו דור כ"ט וכו' חסר אורה של לבנה וחרב ביהמ"ק שנא' רוב שלום עד בלי ירח. עיי"ש באריכות. ולכן נקרא שלמה, משום שבימיו טעמו ישראל מעין ימות המשיח והי' הכל שלום, והלבנה בשלמות דבר זה יתבאר בהרחבה, במאמרנו, להלן.

ט"ו באב, הוא ביטול והמתקת דיניו של חודש אב. הוא יום לבנה במילואה. יומו של שלמה המלך, סיהרא באשלמותא. יום קימה מהקבר לחלוטין, להכנס לארץ ישראל, ובו מתקיים נפלה ולא תוסיף - קום בתולת ישראל. ובו מתבטלת הקללה ובאה הברכה, כדאיתא בספר קדושת לוי, א"ב, ר"ת ארור, ברוך. ארור עד ט"ו בו, וברוך מט"ו בו. ע"כ. והוא יום של שלמה שהוא הארה ודוגמא מימות המשיח. כי דורו הי' שלם בכל שלימות יותר מכל שאר הדורות (וזהו ח"ב קמ"ט ע"א) והוא תיקן פגימת הלבנה כדאיתא בזוה"ק, מהיום שאמר ד' ללבנה לכי ומעטי עצמך לא נדווגה הלבנה בשמש (כנסי"י עם הקב"ה) אלא כד אתא שלמה מלכא. (וזהו ח"ב קמ"ה.) ובימיו נתקיימה ונתתי שלו' בארץ, וכבש את כל העולם כולו בלי מלחמה רק ע"י הוד מלוכה שלו, ולפניו יכרעו ציים, וכו'. הכל כבימות המשיח כמבואר בפרטיות במזמור ע"ב שבתהילים, לשלמה אלקים משפטיך למלך תן. וכל מה שמבואר שם, השלום, והשפע, והחכמה, והמלכות. הוא כמו ימות המשיח כמבואר ברמב"ם סוף הלכות מלכים, עיי"ש. ובמזמור זה, נאמר על שלמה ינון שמו, שהוא שמו של משיח כדאיתא בסנהדרין (צ"ח ע"א).

ובזה יובן למה לא הוזכר ט"ו באב בסדר של א"ת ב"ש.

ט"ו באב הנוצרים בגמרא, הם ישועות של אור חור, מהאור ששופע למפרע מהיום ההוא. ושפיר לא היו ימים טובים בישראל כט"ו באב, כי גדולה ישועתו מכל הישועות, ויותר מיציאת מצרים כמבואר בסוף פרק ראשון במס' ברכות, שגאולת מצרים היא טפלה לגאולה העתידה.

והשמחה של ט"ו באב היתה עיקרה אצל בנות ישראל. והיו יוצאות בבגדים שאולים וחולות בכרמים וחוכות לזיווגן. ולהבין זה נסביר ענין ליל פסח שמצותו ג' מצות ד' כוסות. והנראה בזה, שהמצות הם שייכים למוח, ולשכל וכמו שכבר ביאר זה הרב בעל התניא זצ"ל בסידורו, בתחילת שער חג המצות, שמשום זה אין התינוק יודע לקרות אבא, עד שיטעום טעם דגן (ברכות מ.) אבל יין ענינו לב והרגש. והדבר פשוט שנשים שייכים יותר להרגשת הלב מאנשים. יין מחליש המוח אבל מגביר הרגשי הלב. ולכן נראה ששלש המצות העשויות מדגן הם כנגד שלשה אבות. וארבעה כוסות הם כנגד ארבע אמהות. ובליל פסח צריכים לספר ביציאת מצרים בהשכל ודעת בכוח אכילת המצות, ולשוור על היין ולעלה ולקלס בכוח הכוסות.

ובט"ו באב, יום השמחה על שם הגאולה העתידה, גאולה שעדיין לא באה לעולם רק שמחים וששים בה בכוח האמונה, אשר האמונה אינה שייכת למוח שתופס דברים מוחשים ע"י שכל קר, אלא שייכת ללב חם ויוקד המתפתה ביין הבטחון והתקוה, שמחה כזאת שייכת לנשים יותר מאנשים, ולכן דוקא בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים - מקום גידול היין. ומתלבשות בבגדים שאולים. כי הגאולה אין בידן עדיין שתוכלנה לאמר זאת כבר שלנו, אלא שאולה השמחה בידן מן העתיד, מה שהמוח והשכל עדיין לא השיגו. ואז בט"ו באב, יומו של שלמה המלך, אשר רק הוא ולא שום אדם אחר בעולם זכה למה שאיתא בזה"ק (ח"ב קמה.) לא איזדווגת (שכינה) בזיווגא שלים בשמשא בר כד אתא שלמה מלכא וכו' ואעיל החתן לחופה בקדמיתא ולבתר עאל לתרווייהו בהאי עלמא וכו'. והוא זיווג ביחודא שלים את כנסת ישראל (הכלה) עם הקב"ה (החתן). ולכן ביום זה ששמחות בנות ישראל עם היחוד שתיקן שלמה, זוכות גם הן בכרמים לזיווג העולה יפה עם חתן הגון, כי יומא קא גרים.

והגם ששמחה זו שייכת יותר לבנות ישראל, אבל גם בני ישראל בני הרגשה נינהו, אשר בכך, גם האנשים שותים ארבע כוסות. ובבוא ט"ו באב, (או השבת לפני כן) מרגישים כל בית יעקב וכל בני ישראל את רוח

כי כל המועדים והזמנים שהוזכרו שם, המאורע שבשבילו נקבע המועד כבר אירע. כבר הי' יציאת מצרים, וכבר הי' מתן תורה וכן כולם. אבל המאורע של ט"ו באב, יום שמחתו של משיח וביטול אבלותו של ת"ב, ולידתו של בן דוד שנשאר בר קימא, זוכה להיות משיח ממש ושיא השמחה ביום השביעי שהוא ט"ו באב כמו גאולת מצרים ששיא שמחתו הוא ביום השביעי, שביעי של פסח, זה עדיין לא אירע, ועל זאת אנו מצפים ואנו מחכים. ועדיין לא הי' יום שביעי של פסח שנתברר שהוא קבע יום שמחת הגאולה השלימה, ולכן אינו שייך עדיין בסדר של א"ת ב"ש.

ומ"מ, דבר ד' בפי האמוראים הקדושים אמת שהם הגידו מאורעות שונות שאירעו בט"ו באב. והענין הוא, כי כל מאורע, יש לו אור ישר ואור חוזר. בפסח נגאלו אבותינו במצרים, וזה קבע קדושת חג הפסח, מועד צאתנו ממצרים. ונקבע אור זה בזמנו של פסח. ובכל שנה כאשר יורד הזמן של פסח לזה העולם, הוא עת רצון לגאולות שונות, וזה נקרא אור ישר. אבל אפילו קודם יציאת מצרים, האיר זמן הפסח את אורו למפרע ואירעו בו נסים, כי מעותד יום זה להיות בו יציאת מצרים, וזה נקרא אור חוזר. ולכן אכל אברהם מצות בפסח אע"פ שעדיין לא אירע המאורע של לא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ אשר משום זה מצה זו אנו אוכלים. ובתקופת יציאת מצרים כאשר ירד האור הנפלא של גאולה, האיר האור הזה לא רק להלאה לדורות הבאים, אלא גם על למפרע, ואירעו בו נסים וישועות עוד קודם יצי"מ כמו מלחמת ארבע המלכים, יום בשורת ולידת יצחק, יום שנתברך יעקב בברכת ויתן לך האלקים וכו'.

וכן בששת הטעמים של ט"ו באב. מחמת כי יום זה יהי' לעת"ל במהרה יום חגיגת משיח, יום חגיגת ישועתו והתהפכותו של חודש אב ותשעה באב ליום שמחה, ומת"ב יתחיל סדר חרש של חג גאולה ופדות כמו חג הפסח ויותר מזה, והשביעי שבו, (יום האושפיזא של דוד מלך ישראל) יהי' עיקר החג, לכן אירעו בו נסים וישועות גם למפרע בבחינת אור חוזר. אבל לא אלו המאורעות קבעו היו"ט. והעיקר היו"ט הוא מה שנוצר שם בסוף הסוגיא, עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכו' וכל אחד מראה באצבעו שנא' ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיעינו, זה ד' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו. ע"כ. ועל שם אותו המחול של לעתיד לבוא שעדיין לא הי', רק אנו מחכים לו, היו בנות ירושלים יוצאות ועושות מחול בכרמים לחגוג את שמחתו של המלך שלמה. וכל הישועות שנעשו ביום

צאינה וראינה במלך שלמה

שמשיטין אותו מן ההפטורה כמצויין במחזורים. וצריך להבין ענינו לפי אלו שאכן אומרים אותו ומסיימים בו.

אבל עמוד נא והתבונן בפסוק נפלא זה. השמעת מימך שאיזה אדם השיג בחייו את כל משאלות לבו ולא חסר לו כלום מכל מה שחפץ ומכל מה שחשק. והלא אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאותו בידו, אית לי מאה בעי למעבד יתהון תרתי מאה (קה"ר א, לד) ואיך יתכן ששלמה השיג את כל חפץ שלמה אשר חשק לעשות.

אבל הענין הוא שאי אפשר לו לאדם להשיג כל מבוקשו מפני שדיו לעבד להיות כרבו, ואפילו הקב"ה כביכול עדיין לא כילה את כל חפצו ולא שמח עדיין במעשיו, כדאיתא במדרש (ויק"ר כ"ב) הקב"ה לא שמח בעולמו. שמח ד' במעשיו לא נאמר אלא ישמח. עתיד הקב"ה לשמוח במעשיהו של צדיקים לעת"ל. ע"כ. וקא חשיב שם במדרש כמה צדיקים וכולם לא שמחו בעולמם. אבל בביאת המשיח (אותיות ישמ"ח) אז ישתלם חפצו וחשקו של הקב"ה כביכול, ואז ישמח ד' במעשיו, וישמח ישראל בעושי.

אבל לא כן שלמה. שלמה המלך הגביה את עצמו ואת דורו ורחף עמהם למעלה מן הזמן והובילם עמו לעולם של עתיד. הוא בשעתו כבר הי' שייך לימות המשיח כאשר נתבאר לעיל. וכל התיאור המקסים בתחילת ספר מלכים א' איך נראתה מלכות שלמה ושולחן שלמה, והשפע שהי' בימיו, והמנוחה והשמחה והוד המלוכה הוא הוא התיאור ממש שמתאר ישעי' הנביא בסימן ס', והרמב"ם בסוף ה' מלכים, איך יהי' בימות המשיח. שלמה מלכא ודורו לא חיו בעולמנו, אלא חיו בעולם של סיהרא באשלמותא ויחודא שלים. שלמה בשעתו שמח שפיר כי הוא חי בתקופה של ישמח ד' וישמח ישראל. ועליו ורק עליו שייך לכתוב שהשיג את כל חשק שלמה אשר חפץ לעשות. ופסוק זה של ההפטורה מציע לפנינו באר היטב את כל טיבו וטובו וענינו של שמיני עצרת ושייך שפיר להפטורת היום.

וכל השבח והיקר והגדולה שתמצא ביום שמיני עצרת, תמצא בתשעה באב את היפוכו. יום פירוד, יום חורבן, יום כיבוי המאורות והחשכת הלבנה. ואם יש אדם באוצר הנשמות של ישראל שהוא חתן היום של שמחת תורה ומבהיק עולם בחירותו, והוא שלמה נפשו של שמיני, יש גם כן אדם אומלל ונעלב, חשך התואר וכפוף הקומה המכאיב עולם באבלותו, והוא נפשו של תשעה באב - ירמיהו הנביא, וירמי' מקונן על מזלו

התנחומים העובר בעולמו של יהודי, וכולם מקשיבים ושומעים בתוך לבותיהם את הצלילים המתוקים של נחמו נחמו עמי יאמר אליכם. ובתוך גלותם ועל אף אכזבתם אשר עבר עליהם תשעה באב נוסף ועדיין לא נושעו, מ"מ מתחזקים באמונתם בביאת המשיח ומקבלים תנחומים מפועל אמת שפעולתו אמת אשר ללבנה אמר שתתחדש והבטיח כי יבוא יום של שלמה מלכא שתתמלא פגימת הלבנה, ויזכו ליחודא שלים.

וככה עוברים על כנסת ישראל שבעה שבועות של נחמתא, אשר בהם שולח להם הקב"ה את עבדיו הנביאים, ומנחם אותם ומדבר על לבם שעוד יהי' להם לישועה. והקב"ה מתלווה עם הנביאים והוא כביכול בכבודו ובעצמו בא אל בתי כנסיותיהם בשעת קריאת ההפטורה לנחמם. וכדאיתא בילקוט על הפסוק נחמו נחמו עמי, אל תקרי עמי אלא עמי, (בחיריק תחת העין) ושיא הנחמה הוא בשבת השביעי, השבת של הנחמות, שהוא השבת האחרון של השנה, המרמז לאחרית הימים, שאז מתלבשות בנות ירושלים בבגדים לא שאולים אלא של עצמן. ומכריזות בדיצה, שיש איש בד' וגו' כי הליבשני בגדי ישע וגו' כחתן וגו' וככלה תעדה כליה. הישועה כבר בידן.

* * *

בלוח שנתו של היהודי יש שני ימים הרחוקים זה מזה בתכלית הניגוד - שמיני עצרת ותשעה באב. שמיני עצרת הוא המכוון והשיא מכל המועדים. שלש הרגלים ור"ה ויוה"כ הם הכל הכנה והכשר ליום שמיני עצרת ויום זה הוא הנקודה באמצע העיגול. ואינו נקרא חג. וכל שאר המועדים סובבים אותו (מלשון חג חוגה) ונקראים חג. (מראות חת"ס לסוכות, ע"פ הרמ"ע מפאנו.) ויום זה עולה על כולם מפני שאז זוכין ישראל (כל אחד לפי דרגתו) לבחינת יחודא שלים. ובספר בני יששכר נכבדות מדובר ממעלת שמיני עצרת, במאמרי חג הסוכות פרק י"ג, במאמר מיוחד אשר נקוב בשמו "מאמר יחודא שלים". ובספר פרי צדיק בחידושיו לשמיני, מביא בשם הרה"ק הר"ב מפשיסחא שהאושפיזא של יום שמיני עצרת הוא שלמה המלך וזה עולה בקנה אחד עם כל מה דמפורש ומבואר לעיל.

וביום שמיני קורין ההפטורה של תפילת שלמה בחנכו את בית המקדש ומסיימים בפסוק ויהי ככלות שלמה לבנות את בית ד' ואת בית המלך ואת כל חשק שלמה אשר חפץ לעשות. והפסוק הזה אין שייך להפטורה זו, כי הוא תחלת ענין אחר, ולכן יש

וכשכתב ירמ' את מגלת איכה ודמעות עיניו נתערבו עם הדיו, זכר אז ימים מקדם, כשהי' יושב על כסא ממלכתו בירושלים וחיבר אז מגילת שיר השירים, ופרצה אנחה מלבו "מי יתנני ימי קדם כשאני דורי אכלו שנות משיח ואור הלבנה המלאה האירה לנו כאור החמה ויחד קודשא בריך הוא עם כנסת ישראל הי' שלם, והייתי מזמר בגילת ורנן את שיר החתן ואת שיר הכלה וכך הייתי כותב - שיר השירים אשר לשלמה. אני לדודי ועלי תשוקתו. הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה. צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו. זה הי' אז. ועכשיו אני שלמה המשורר, פשטתי את בגדי, ואיכה אלבש בגדי ירמיה המקונן לכתוב איכה ישבה בדד. איכה היתה לזונה. איכה יעיב באפו, אויה לי שראיתיני בכך. אני הגבר ראה עני בשבט עברתו. עלי ועל דורי כתוב בספר מלכים יהודה וישראל רבים כחול אשר על הים לרוב אוכלים ושותים ושמחים (מלכים א' ה') ועוד כתוב שם וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו. ואיכה אני כותב את ההפטורה של תשעה באב וזועק אני, כה אמר ד' אין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה. וכה הולך וכותב ירמ' את מגילת איכה וממרר בבכי עד שמסיים - כי לא יזנח לעולם ד'. עוד יבואו ימים שאהי' עוד הפעם המלך שלמה ותתחדש נעורי ונעורים של כל בית ישראל בימי קדם. ובוה סיים ירמ' את מגילתו. השיבנו ד' אליך ונשובה חרש ימינו כקדם. כבשנים קדמוניות כשהייתי שלמה.

ובכל ערב ת"ב כאשר ינטו צללי ערב ויהודים מטים לארץ לאכול את סעודת ת"ב, וטובלים את פתם באפר, מופיע בבתייהם נפש ירמיהו, ומגילת איכה רטובת הדמעות בזרועיו, והוא בוכה ומבכה עמהם. ניתוסף עוד ת"ב למספר שנות הגלות של העם המתאבל. לא כן כשערב ת"ב חל בשבת. הוא השבת היותר גבוה מכל השנה כאשר הגידו רבותינו (עיין מאור ושמש דרושי ימי המצרים, ועוד) והגם שגם אז הוא בא, אבל פושט צורה ולובש צורה, ובא בדמותו וצלמו של המלך שלמה. ואז אוכלים יהודים בשר ושותים יין ומעלים על שולחנם כסעודת שלמה המלך בשעתו (תענית כ"ט ע"ב) כלומר כסעודת שלמה בשעתו שהי' שלמה ולא בשעה שהי' ירמיה. כי בשבת קודש בא אל הגילוי הטוב הגנוז בימים אלו והשבת משפיע על ת"ב הכוח ללדת הגואל האמיתי. אם יזכו. ובשבת חזון מראים לכל יהודי מן השמים את הבית השלישי, כעדוהו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע.

חזעק מרירות, למה זה מרחם יצאתי לראות עמל ויגון. למה לא היתה לי אמי קברי. ארור היום אשר יולדתי בו, יום אשר ילדתי אמי אל יהי ברוך ירמיה (כ). ועיין בספר סדר הדורות שמביא שירמיה נולד בת"ב. ומובן כי נפשו משתייכת לת"ב כשם שנפש שלמה משתייכת לשמחת תורה.

ולא כשלמה, צאינה וראינה בנות ציון בנביא ירמיה את מר גורלו ואת עמק יגונו וירמיהו מקונן ומתאונן - פתיתיני ד' ואפת (ירמיה שם) ובמדרש ילקוט על פסוק זה, משל לכהן שהביאו לפניו אשה סוטה, וכתורה, פרע את ראש האשה והנה היא אמו. והוא גונח ומתיפח בבכי. אימא אימא הלא עלי מוטל לכבדך ומה מר גורלי שגליתי קלונך. וכן ירמיה פיתה אותו הקב"ה להיות נביא המשולח לישראל והוא חשב שיהי' מבשר טוב וינבא תנחומים, ולבסוף הוא הגבר ראה עני ונפל חבלו לגלות קלונה של אימא ציון. פתיתיני ואפת.

ואיך תמוה הדבר ומה נפלאות בעינינו ההצעה מה שגילה לנו קדוש ד' מכובד האר"י הקדוש, שירמיהו הוא שלמה - בגלגול. ועל שנשא את בת פרעה בלילה הקודמת לחינוך בית המקדש ומשום זה נתאחר הקרבת התמיד, נגזר עליו שהוא יבוא בגלגול לראות את חורבן הבית אשר בנה (עיין בחת"ס עה"ת בהפטורת בהר, דברים נשגבים ומחוכמים ע"פ הקדמה זו) כי בו ביום נגזר החורבן על עון זה ובא גבריא' ונעץ קנה בים והעלה שרטון ונבנית עליו כרך גדול של רומי (שבת ט ע"ב). (ואפשר שמזה נשרש מנהג ישראל המובא בפוסקים להשכים לסליחות ביום י"ג מידות יותר מבשאר עש"ת. כי סליחות אלו אומרים ביום ח' תשרי, והוא יום חינוך המקדש, שבו נתאחר שלמה להשכים, ואנו מתקנים זה ומשכימים קום ביום זה)

ועכשיו נפקחו עינינו ואנו מביטים במבט שונה לגמרי על תשעה באב. אם ירמיהו הוא גלגול שלמה, אז ת"ב הוא גלגול שמיני עצרת. ועתיד להיות כן שיתהפך לבחינת שמיני עצרת כמבואר בתחילת מאמר זה. תשעה באב הוא יום נשגב. אכן מלובש הוא שחורים ומתכסה שחורים, אבל טובי' גנוז בגוי' וכדברי הרה"ק מאפטא ז"ל בספרו אוהב ישראל. ולכן דוקא בת"ב נולד בן דוד, כי הוא היום המעוטר לפשוט בגדי אבלותו, בגדי ירמיה' ולהתלבש בבגדי ישע, ואז יופיע ירמיהו הנביא בהדרתו ותפארתו ויכריז בדיצה "אני שלמה". אני שמיני עצרת. ברוך היום אשר נולדתי בו. ברוך הוא תשעה באב שנתהפך לששון ולשמחה לבית ישראל.

צאינה וראינה במלך שלמה

והבטחון שבית המקדש יבנה. ובעיר יבנה תקנוהו (תענית לא ע"א) דורו של החורבן שראו את בית מדרשו של רבן יוחנן בן זכאי גולה ממקומו מירושלים ונעתק ליבנה, הם כבר ראו בבנינו וקראו שם העיר יבנה, כי יבנה ביהמ"ק במהרה בימינו. ואז ביום נכבד זה, מסלקים את מגילת איכה מגילת ירמיה' שעוסקת בחורבן הבית ומציאים את מגילת שיר השירים, ספרו של שלמה, שחיברו לשורר ולרנן על בנין ביהמ"ק, ואומרות בנות ירושלים, צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה.

ובשבת לפני ט"ו באב, השבת שמשפיע על ט"ו באב (כי כל ברכאן ביומא שביעאה תליין, זוהר ח"ב פ"ח ע"א) כבר קורין נחמו נחמו, ומתחילין שבעה דנחמתא של ישעיה' הנביא. כי ירמיה' כולו חורבנא וישעיה' כולו נחמתא (ב"ב י"ד ע"ב) וכן אתה מוצא שכל נבואות קשות שנתבא ירמיה' על ישראל הקדים ישעיה' ורפאן (מדרש איכה רבה א, כ"ג) ובזוהר (ח"ב קעט ע"ב) ירמיה' וישעיה' שמהן דתריין נביאין אלין קיימין דא לקבל דא, כי בשמו של ירמיה' יש תיבת מר. ושמו ירמיה' מרמז הסתלקות אור העליון ירום י-ה. אבל בשמו של ישעיה' יש אותיות ישע. עיי"ש. וישעיה' הנביא שייך לשלמה המלך כי הוא נביא הגאולה והתנחומין והרפואה. ויש לרמוז כי יש"ע ר"ת יום שמיני ע'צרת. ובסוף תנחומותיו בנחמתא שביעית מבשר ואומר, שוש אשיש בד' כי הלבישני בגדי ישע, שהם בגדי חתן וכלה שינוי בגדים לטובה. ישועות ונחמות של ישעיה'.

והנה אמרו בגמרא (תענית כ"ט) שת"ב הוא יום חייב, לכן אירעו בו כמה פורעניות, כי מגלגלין חוב ליום חייב. וידוע בישראל שגם אחר חתימת הש"ס אירעו בעוה"ר כמה פורעניות דוקא ביום ת"ב. אבל לפי הדברים והאמת האלה שהבאנו וביארנו במאמר זה. מצב זה של תשעה באב אינו אלא עראי, שהרי זכרי' הנביא (וכל הקדושים אחריו ממלאים דבריו) צווח ואומר שצום החמישי יתהפך לבית ישראל לששון ולשמחה. ויראו עינינו וישמח לבנו כשנזכה ונראה את יום ת"ב והנה כולו הפך לבן להיות יום זכאי. ונתבאר במאמר זה, כי ת"ב מתייחס לנביא החורבן, ירמיה' הנביא והוא מבואר ע"פ הידוע, (מקורו בספר יצירה) שזמן ונפש ומקום שייכין להודי, וכל אחד מעורר בחינתו בשני האחרים (עין אריכות בספר ערבי נחל פ' אמוח). ובזה שמשתדל איש ישראל להתהפך מאיש חייב להיות איש זכאי, הוא מעורר הבחינה הזו בזמן. ולפי חלקו וכוח נשמתו, פועל ביום תשעה באב שגם יום זה יתהפך מיום חייב ליום זכאי, וגדולים בעלי תשובה יותר מצדיקים גמורים (ברכות ל"ד ע"ב) ועל משקל זה, יום חייב שנעשה יום זכאי הוא ראש ואב לכל הימים טובים. ותקופה זו מ"ז בתמוז עד

וזאת עבודת עם ישראל בזמנים אלו, ועל זה יתאמץ איש הנלבב בהימים שבין שבעה עשר בתמוז עד שמחת תורה, לפשוט את בגדי האלמנות והאבלות מהימים האלה, להעביר היגון והקדרות מפניו של ירמיה' ולהלבישו מחלצות. עד שבבוא שמיני עצרת כבר יהי' מלוכש בחליפות שמלות של הוד מלוכה ועטרת זהב גדולה על ראש שמחתו, והוא שלמה מלכא. ותיכף בשבת הראשון של ימי המצרים כשקוראין את העולה למפטיר (שהיא העליה השמינית המרמזת על ימות המשיח כמבואר בארוכה בקונטרס אמונת עתיך שנת תשמ"ח) קורין לפנינו פרשת "ביום השמיני עצרת תהי' לכם". וכשגומר פרשתו פותחין לפני העולה הזה את הפטורה דברי ירמיה'. כלומר, אתה בעל המפטיר, קרינו לפניך שני ענינים השייכים זה לזה, שהרי אדם אחד קורא את שניהם בתכיפות. בין תבין את המוטל עליך ועל כל בני הכנסת, קח את ירמיה', והכנס אותו אל תוך שמיני עצרת.

ותיקון זה כבר מבצבץ ויוצא להתגלות ביום ט"ו באב, ואז בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים, כי תירוש ינובב בתולות (זכרי' ט"ו י"ז) והן בנות הרגשה להרגיש את השינוי בגדים ושינוי תואר הפנים עוד לפני שמיני עצרת, שהוא יום האושפיזא של שלמה, והן קוראות זו לזו ואומרות, צאינה וראינה בנות ציון. תראינה דבר הפלא ופלא המשמח והמעליז. אשרי עין ראתה כל אלה. התזכרינה את הנביא ירמיה', הקודר והכואב, ההולך חושך ולא אור, ומקונן מתוך מגילתו מגילת איכה. הראיתן אותו בתוארו העגום ביום תשעה באב. צאינה וראינה בפלא. הפך תארו האירו והבהיקו פניו. נשתנה צורתו ונשתנה שמו. צאינה וראינה במלך שלמה. עכשיו הוא שלמה, ומתעדן ומתרוגן וקורא מתוך ספרו שיר השירים, ביום חתונתו, זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש.

ואכן התחולל שינוי עצום. בתשעה באב, ביומו של ירמיה', אסורים בתלמוד תורה, ועכשיו ביום של תחילת התגלות שלמה, יום חתונתו, יום מתן תורה, ובט"ז באב מוסיפין ללמוד תורה כמבואר שם בגמרא, בתשעה באב הוא יום חורבן ביהמ"ק, ועכשיו הוא ביום שמחת לבו הוא שמחת בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו, הביהמ"ק עדיין לא נבנה על הר הבית. אבל הוא כבר נבנה בלבבות של בני ובנות ישראל המאמינים בכוח ארבע הכוסות, בכוח ההרגשה של עם ישראל, שהרגשה ואמונה זאת היא מורשת ארבע האמהות לזרען אחריהן, ולכן בט"ו באב תיקנו ברכת הטוב והמטיב בשבח היין, להודות לד' על שמחת האמונה

צאינה וראינה במלך שלמה

ז

מאתנו כל חובה ונהי' בולנו לפי כוחינו זכאים למקום,
והקב"ה בכוחו הגדול יהפוך את ימי החובה להיות
זכאים, שמחים בבנין עירו וששים בעבודתו, וכה
תחזינה עינינו. אכ"ר.

שמחת תורה, מיוחדת ומתוקנת לזה להפוך חושך
לאור, פשע לשפע, צרה לצהר ויגון לשמחה. נתחזקה
ישראל קדושים נחלץ חושים. הבה ונעשה למען בית
קדשנו וערי אלקינו. נשתדלה בכל עז ותעצומות לסלק

לפני העטיפה כן תתעטף נפשי רוחי ונשמתי ותפלתי באור הציצית, וינצלו מן החצונים וכו'. ועד"ז מצות סוכה היא אור מקיף שמקפת את האדם וכן מצות שבת ומצות מזוזה שבפתח הבית. ומצוות אלה מקיפים את האדם כחומה לשמרו מן החיצונים ולהגן עליו לבל יתגרו בו. וזה ענין מ"ש ב' בראשית ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם. דלכאו' תמוה וכי צריך הקב"ה לעשות להם מלבושים והרי בידם לעשות לעצמם וכמ"ש ויתפרו עלה תאנה, אך הענין דעצם המלבושים באמת עשו הם בעצמם אלא שהקב"ה נסך בהם בחי' האור שיהא במלבושיהם כח הרוחני של אור מקיף שיגן עליהם מן החיצונים, ועד"ז המובא במד', בתורתו של ר"מ היה כתוב כתנות אור"ר באל"ף. שזהו מעשה ה' במלבושיהם להכניס את כתנות אור"ר אל תוך כתנות העור"ר. וכן הדבר במלבושי מצוה ובמלבושי ישראל שנסוך בהם בחי' אור המקיף המסוכך על האדם.

כי תצא למלחמה על אויבך וגו' וראית בשבי' אשת יפת תואר וגו' ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים וגו'. מובא בדברי האריז"ל והאוחה"ק שאשת יפת תאר היא נשמה יקרה משורש הקדושה שנפלה בשבי' ברשות הטומאה והקב"ה מסבב לבלתי ירח ממנו נדח ומזמינה למלחמה כדי שתזכה לחזור למקום שרשה אשר משם לוקחה. והנה אי' בזה"ק (ו"ח כי תצא) עה"פ ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים. (את אבי' דא קוב"ה ואת אמה דא כנסת ישראל) ירח ימים דא ירחא דאלול. והיינו כי פרשה זו מוסבת על מלחמת היצה"ר כמ"ש בספה"ק. ויתר על כן אי' בספרי צדיקים שעיקר פשט הכתוב קאי באויב העקרי שהוא היצר אלא שבדרך רמז נדרש על מלחמת אויבים הגשמיים. ואמה"כ כי תצא למלחמה על אויבך שהוא היצה"ר וראית בשבי' אשת יפת תאר היא הנשמה הקדושה אשר נפלה בשבי'. ובכתה את אבי' ואת אמה ירח ימים היינו בירחא דאלול שאז צריך לבכות מתוך חרטה על ריחוק הנשמה מהקב"ה ומכנסת ישראל שהם אביה ואמה. ועד"ז כל הפרשה היא בדרך משל ונמשל אל הנשמה הנמצאת בשבי'.

והנה במס' ע"ז (מח.) אי' עה"כ ובכתה אם אבי' ואת אמה רע"ק אומר אבי' ואמה זו ע"ז וכן הוא אומר אומרים לעץ אבי אתה, וכן פסק הרמב"ם בפ"ח מהל' מלכים הל"ה שהיא בוכה על דתה ואינו מונעה. אכן לפי' הנ"ל שאבי' ואמה קאי על הקב"ה וכנס"י הרי צריך לפרש כן בין במשל ובין בנמשל וא"כ הרי צריך לפרש שהיא בוכה על ריחוקה שהיתה עד עכשיו מרוחקת משרשה מהקב"ה וכנס"י והיתה בשבי' בין האומות. אך לכאו' יש לתמוה וכי היאך אפשר לצוות עלי' שתבכה על זה. והלא עד עתה היתה שקועה בשערי טומאה ובצאתה למלחמה היתה כונתה כדי להחטיא את ישראל כמובא ברש"י, ואיך אפשר לומר לה עתה שתבכה על ריחוקה מהקב"ה. וכי אפשר לצוות על האדם לבכות והלא אין שייך רק שיתעורר האדם מאליו ע"י רגשי לבבו, והאיך אפשר לצפות ממנה שיתעוררו רגשי לבבה להיות בוכי' על זאת.

אך ביאור הענין י"ל עפ"י הידוע שמקיום המצוות אשר יהודי מסגל לעצמו בעוה"ז הוא עושה בזה אור מקיף ומלבוש רוחני שהם בגדי הנשמה לעוה"ב. נוסף על כך ישנם מצוות מיוחדות שעצמותם היא בחי' אור המקיף בגון טלית של מצוה שהגוף מתעטף בו והוא מקיף את האדם והוא בחי' אור המקיף לנשמה וכמ"ש בנוסח

וזה ביאור מ"ש ב' עקב אוהב גר לתת לו לחם ושמלה. ואי' במד"ר (בראשית פר' ע"ה) והביאו רש"י בקיצור, שעקילס הגר שאל את ר"א מה השבח בזה שנותן לגר לחם ושמלה. והשיב לו שאין זה דבר קל שהרי מצינו שיע"א התפלל ע"ז ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, ע"כ. וצ"ב מה תשובה היא זו דאה"נ שיע"א הסתפק במועט ולא בקש רק לחם לאכול ובגד ללבוש אבל אכתי לא חזינן מה השבח בזה שהקב"ה נותן לחם ושמלה בלבד. אכן זה הגר היה סבור שכוונת הפסוק ללחם ושמלה כפשוטו ולכך הוקשה לו, אבל ר"א השיבו שכוונת הפסוק הוא ברוחניות של לחם ושמלה, שנותן לו חלקו בתורה הנקראת לחם ונותן לו אור מקיף שיהא לו בגד רוחני שהיא השמלה. וכדאיתא בזה"ק שבגן עדן אדם ניזון מהתורה שלמד, ומתלבש בהמצוות שעשה. ובא הכי' להדגיש שעל אף שלא נולד הגר מזרע ישראל עכ"ז יש לו כ"ז ככל ישראל. והוכיח לו ר"א זאת ממ"ש אצל יע"א ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש ששם ודאי לא התכוון יע"א לפשטות הדבר שהרי לא היה לו לדאוג ע"ז שודאי יקבל זאת מלבן כדי שיוכל לעבוד בשבילו, אלא ודאי היה דואג על היותו הולך למקום טומאה כבית לבן שיהי' לו כח התורה ולא תשתכח ממנו וכן יהא לו בגד רוחני אור מקיף הנעשה מקיום המצוות. וע"ז התכוון בתפלתו שיתן לו הקב"ה לחם לאכול ובגד ללבוש, וה"נ מ"ש אצל הגר לחם ושמלה הכוונה כנ"ל.

וזה מה שרמז הכ' בפרשתנו גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה, שלשון גדילים רומז על מדת החסד הנקראת גדולה. ורמז הכ' שיעשה האדם לעצמו אורות של חסדים עי' שיתכסה בציצית שהוא אור מקיף על האדם לסוככו ולהגן עליו. וגם הוא מציל את האדם מן החטא כמובא במס' מנחות (מ"ד ע"א) המעשה באותו תלמיד שמנע עצמו מן החטא עי' הציצית שטפחו על פניו.

ובענין לברשי הנשמה עי' קיום המצוות מובא מעשה שכ' בנו של הרה"ק ר' יצחק חיות [והובא בשלחן הטהור שער צדקה והכנ"א פי"א] שרבו של אביו נתגלה לאביו אחר פטירתו והוא היה אדם גדול וקדוש וראהו שהוא מאיר מאד בתואר פניו ובמלבושיו רק שהולך ביחפי רגלים ושאלו עי' וא"ל בשביל שלא היה נזהר לילך בעצמו לקבץ מעות לעניים לכן נענש עי' שאין לו מלבושים על רגליו, לכן בא מעולם העליון לזרוז בוז המצוה ואם יקיים אז יתוקן בזה עונו ונתכפר לו ומאז והלאה נזהר מאוד תלמידו לילך בעצמו עבור העניים לקבץ מעות ע"כ.

וענין זה שבגדי מצוה מאיר בהם אור מקיף נודג ג"כ בבגדי נשים שהרי ודאי גם הם צריכים לכך. וכי גברי בעי חיי נשי לא בעי חיי והרי גם הן צריכין סגולות כמו גברים להנצל מעבירה. והוא עי' שנתוסף בהם הזהירות בבגדי צניעות כדת ישראל אזי עי' ששומרים שיהיו בגדיהם כראוי מאיר בהם אור המקיף, ואדרבא אצלם הוא ביתר שאת, וע"כ ביום החופה האשה שולחת לאיש טלית של מצוה וממנה בא לאיש האור מקיף. וכן בחופה היא מסובבת ומקפת אותו ז' פעמים כדרך שמקיפין את התבה ז' פעמים בסוכות ובשמע"צ שבזה מפילים את חומת יריחו ואת כוחות הרע. ועד"ז בהקפת החופה ז"פ נעשה ענין זה של הגנה מן החיצונים עי' בחי' אור מקיף. ועי' אמר הנביא ירמיה עשה ד' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר (ירמי' ל"א). וזה ענין מ"ש עז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון. שהם הלבושים העשויים כדת ישראל ובהם מתקיים ותשחק ליום אחרון, כי אינם משתנים חדשים לבקרים לפי חלופי המאדע אלא אותם בגדים עצמם ראויים עד ליום אחרון. משא"כ לבושים אחרים לא נתן לומר בהם ותשחק ליום אחרון. וזה נרמז בפרשת מוציא ש"ר במ"ש ופרשו השמלה ופי' חז"ל שיבררו הדברים כשמלה. אבל מ"מ מדכתבה תורה ל' זה ודאי יש בו רמז והוא שע"י שמביאים את מלבושיה ורואים הסנהדרין שהיא לבושה בבגדים כשרים כדת ישראל זו הוכחה שודאי לא חטאה שאז היה הדבר ניכר במלבושים. וי"ל

ע"ד המובא בתמר שהמלאכים הביאו זכויותיה והמציאו את החותם ופתיל ומטה שחטפם השטן והביאום המלאכים להוציא כאור צדקתה, והנה ופרשו השמלה קאי על המלאכים שהם פורשים השמלה ומביאים זכויותיה להצדיקה, והם הזכויות הנבראים מאופן השמלה שהורגלה ללבוש.

ומעתה יתבאר פרשת יפ"ת כי הנה היא היתה נשמה משורש הקדושה שהיתה בשבי' ביד החיצונים. והנה עד עתה הרי היתה מוקפת במקיפין של טומאה שהיתה לבושה בבגדי טומאה והיתה דרה בבתי גלולים וכ"ז גרם לה שלא הרגישה גודל ריחוקה ממקור מחצבתה. ע"כ צותה התורה והבאתה אל תוך ביתך שתביאנה אל בית ישראל שהוא מקיף של קדושה עי' מצות מזוזה שבפתח הבית ועי' שאר המצות שאדם מקיים בביתו. וכן אור הסוכה מלווה את האדם כאשר נכנס לביתו בשמע"צ להיות לו למגן ומחסה על כל השנה בביתו. וגם אמה"כ והסירה את שמלת שביה שתסיר את בגדי הטומאה ותלבש עצמה בבגדי ישראל שיש בהם אור מקיף של קדושה. וכאשר תעשה כסדר הזה אז פתאום יאיר בה אור הקדושה ותרגיש את מעמדה היאך היתה מרוחקת מהקב"ה ומכנסת ישראל ויפול עליה הבכי ובכתה את אביה ואת אמה דא קוב"ה וכנסי' כנ"ל מזוזה"ק.

והן עתה בימי אלול שנקבעו לימי רצון שבהם נתרצה הקב"ה לישראל על חטא העגל, עבודת ימים אלו הוא לתקן לנו מקיפים של קדושה עד הגיענו לחג הסוכות שמצותה היא בחי' אור המקיף כנ"ל, וההכנה היא בימים אלה וע"ד שהובא בדברי בעל התניא עה"כ בכסה ליום חגנו כי בכסה אותיות בסכה, שאז ההכנה לסוכות. ובחדש זה יש לקיים ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ולהתעורר בתקון המעשים. שבהגיע ר"ה אין הזמן לבכיה של חרטה כי אם לשמוח בקבלת מלכותי' וכמ"ש החת"ס לרמז בר"ת ב'שמך יגילון כ"ל היום ר"ת בכי"ה שאז הבכי' הוא של שמחה במלכותו ית"ש. אלא שמי שלא עסק בתקון מעשיו באלול עליו לעשות זאת בר"ה. ובחדש זה תוקעין בשופר ומעוררין השופר העליון ויוצאים כרוזים לעורר הלבבות לתשובה. אלא שבעוה"ר אנו חרשים מלשמוע ולבותינו אטומים וסתומים. והמאור ושמש כ' בהתאוננות על שבימי נעוריו היה ניכר במים אלה פחד מחרדת הדין. ואילו אנו היינו מתברכים בלבבנו שיהא לנו ההתעוררות שהיה בדורו של המאור ושמש ז"ל, כי הרי אין אתנו יודע עד מה שעתה הם ימי אלול. וכ"א יוצא לפעול ולעבודתו כרגיל. ובספה"ק מובא הנהגה

כוחו כי אם היה שלום ואחדות בישראל כבר היינו נגאלים.

ובימי רצון אלו עלינו להתלבש במקיפי הקדושה כנ"ל להסיר הבגדים הצואים ולהלביש בגדי מחלצות, שלא נהיה על דרך שאומרים בסליחות כבגד עדים כל צדקותנו. וע"י שנתקן מלבושנו נעורר שיתלבש הקב"ה בלבושו צדקה, ויעזור השי"ת שנזכה לשוב אליו ית' ונרגיש את גודל אהבתו אל כל איש ישראל אפי' הגרוע ביותר כאשר כבר היה דברנו בזה שזהו קיטב פרשה זו כולה מ"ש כי אהבך ה' אלקיך. ובעוה"ר חסדה לנו האמונה באהבה זו שאוהב הקב"ה את עמו ישראל. ומובא בזה"ק (ח"ב ע"א) כי אילו היו ישראל יודעים את גדל האהבה שהקב"ה אוהבם היו נוהמים כאריות ומגביהים בגדיהם לרדוף אחריו. וענין זה בא הנביא ישע"י להודיענו בהפטר פרשה זו כי ההרים ימוש הגבעות תמוטנה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט, ואחר זה מסיים להודיענו מי האומר דברים אלה "אמר מרחמך ה'" שתדעו שהקב"ה הוא מרחמכם ואוהבכם. ויזכנו השי"ת לשוב אליו ית"ש ויקויים בנו המאמר בתשרי עתידין להגאל אכ"ר.

שבימי אלול יפנו בני"א מכל עסקיהם לעסוק בתיקון המעשים. ומובא שיש לעסוק בימים אלה בספרי מוסר. והנני מציע שנעסוק כולנו בספר מיוחד כי מה שנעשה בחבורת רבים יש לו עדיפות כח ובפרט שכולנו בני חבורה אחת אשר לא במקרה הוא אלא הרי זה משום ששרשי הנשמות הם ממקור אחד כמובא בקב הישר, וכל ביהכ"נ יש כנגדו ביהכ"נ למעלה המכוון אליו. והיות כי ימים אלה הם ימי רצון שבהם מתעורר בעולם י"ג מדות של רחמים ואי' בדברי חז"ל (ריה ז: עה"פ ויעבור ה' על פניו ויקרא מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה, אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם. וכבר דברנו בזה בספרן של צדיקים אם הכוונה לקריאת י"ג מדות לחוד או שיעסקו בפועל במדות אלה להדמות להקב"ה וללכת בדרכיו מה הוא רחום אף אתה רחום וכו'. ועכ"פ ודאי שעדיף אם עוסקים גם בפועל במדות אלה. וע"כ מהנכון שנקבע הלימוד בימים אלה בס' תומר דבורה להרמ"ק המיוסד על ענין זה איך שידמה האדם עצמו לקונו להדבק במידותיו. וכ"א יקבע לעצמו איזה זמן בכל יום לעסוק בספר זה, ואם גומרים יעסקו בספרי מוסר אחרים. ובזמנינו אלה העיקר הוא לתקן ההנהגה בין אדם לחברו אשר ע"ז משים הבע"ד כל

פ' כי תבוא - תשמ"ט

א

ונראה, שכאור"א מישראל יש לו חלק בארץ ישראל כנגד אות שלו בס"ת המכוונת לשרשו, שבמקום זה נכתבו אותיות אלו והלכותיהם שבתושבע"פ. וע"י שמקבל נחלתו בארץ יש לו סיוע לגלות חלקו בתורה השייך לשרשו. ובזה יובן ל' הכ' איש לפי פקדיו יותן נחלתו. והיינו שלפי פקודי ה' הם ההלכות שבתורה השייכים לאיש זה, יותן נחלתו בארץ שכתובים שם ההלכות אלו. וגם נרמז בלשון זה של פקדיו לשון תפקיד וכמו שנ' בתחילת הס' עשרה מאמרות, שכל הלשונות של פקידה הם משרש אחד, והכוונה שלפי תפקידו של האדם הניתן לו לגלות חלקו המיוחד לו בתורה לפי"ז יותן נחלתו. ודבר זה נעשה ברוה"ק ע"פ הגורל אשר מאת ה' נפל גורלו של כ"א מישראל במקום המכוון לחלקו בתורה.

ובזה יובן החומר המיוחד של השגת גבול קרקע בא"י כי הגזל קרקע חבירו בא"י לא רק גזילת קרקע גשמי יש כאן, כי גם גזילת חלקו בתורה שנמנע ממנו עי"ז, ושתיים רעות עשה. וע"כ הוסיפה בו התורה אזהרה כפולה. וגם נאמר ע"ז ארור מסיג גבול רעהו. ונרמז בר"ת ארור מסיג ג'בול רעהו ר"ת גמר"א. וס"ת גור"ל. כי ע"י הסגת גבול רעהו נוטל ממנו גורלו שניתן לו לגלות חלקו בתושבע"פ השייך אליו. ולכן כתבה התורה, "לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים". כי מיום שנחלקה הארץ נחלקה בגורל לפי שורש האבות והבנים, תלוי בזה חלקו הגשמי וגם חלקו בעולם הבא. וכמ"ש כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנא' לעולם יירשו ארץ. כי חלקו בארץ התחתונה מכון כנגד חלקו בעולם הבא שג"כ נקראת ארץ. ארץ "העליונה". והרמז, מסיג גבול בגימט' עול"ם הב"א.

ויובן לפי"ז מ"ש במד' ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה. כי פירות הארץ שיש לאדם בנחלתו אשר נפל לחלקו, הן הן דברי תורה השייכים אליו ושפיר נתן לומר ע"ז ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה. כי אין מביאים ביכורים אא"כ הוא מביא מנחלתו ויש לו חלק בארץ, כמ"ש חז"ל עה"כ אשר תביא מארצך, ופירות חלקו בארץ, הם חלקו בתורה הצומח ומחלקו בארץ. ומהאי טעמא נמי מברכים ברכת הארץ בברהמ"ז, ושם מזכירים תורה. ואם לא הזכיר לא יצא.

במד' תנחומא ריש הפרשה אי', היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות, זש"ה בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושינו, והלא כריעה בכלל השתחויה והשתחויה בכלל כריעה ומה ת"ל נשתחוה נכרעה נברכה, אלא צפה משה ברוה"ק וראה שביהמ"ק עתיד ליחרב והבכורים עתידין להפסק, עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללין שלשה פעמים בכל יום וכו' ע"כ. (ולכן נכתבו ג' לשונות נשתחו' נברכה נכרעה כנגד שלש תפילות).

והיא פליאה נשגבה שהרי תפילות אבות תקנום ואסמכינהו אקרבתות, כדאי' במס' ברכות, כנגד תמיד של שחר ושל בין הערבים ואברים ופדרים הנקטרים בלילה. אבל לא נמצא שנתקנו נגד הבכורים. וגם מה ענין ג"פ בכל יום, אם הוא כנגד הבכורים וסגי בפע"א.

ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת. צ"ב דהיה ראוי להקדים נתינת הארץ ואח"כ הביאה לביהמ"ק שהרי כן הוא הסדר.

במד' אי' עה"פ ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה. וצ"ב מה ענין תורה כאן אצל הבאת בכורים.

להלן בפרשה ארור מסיג גבול רעהו צ"ב מ"ש דנאמר ארור על מסיג גבול ולא על כל גולן. וכתב רש"י פ' שופטים עה"פ לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך אשר בארץ וגו', שהלא כבר נאמר שלא תגזול, ללמד על העוקר תחום חבירו בארץ ישראל שעובר ב' לאוין. וצ"ב מ"ש דנתוספה אזהרה על גזילת קרקע בא"י דוקא הלא בפ' פנחס כ' לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו איש לפי פקדיו יותן נחלתו. וצ"ב כפל הלשון.

וביאור הענין בהקדם דברי הערבי נחל בענין מה שכבש עתניאל בן קנז את קרית ספר וחז"ל דרשוהו על ג' אלפים הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה והחזירם עתניאל בן קנז בפלפולו. וביאר כי הפשט והדרש אחדים המה. כי התורה כולה כתובה היא על פני כל ארץ ישראל. וקרית ספר הוא המקום שכתובים שם הלכות האלו שנשכחו. וע"י שעתניאל לכד את המקום ההוא ונעשה בעליו עלה בידו לגלות את ההלכות האחוזות שם, עכת"ד.

לג"ע. ע"כ צריך האדם לקנות בנפשו השפלות וההתבטלות ועי"ז יזכה ליכנס בתפלתו לבין שני הכרובים. כי מי שהוא שפל בעיניו אין החיצונים מעכבים בעדו שהרי אין הוא נראה כלל כי הוא אין ואפס כדאיתא בספה"ק. וזה ענין ההשתחוואות בתפלה שיכניע האדם א"ע להיות בטל ומבוטל ועי"ז יזכה ליכנס לארץ בעת תפלתו.

והנה כל צדיק הכולל כל נשמות ישראל נותן הוא מבחינתו אל כל ישראל שהרי הוא כלול מכולם. והתפלות אבות תקנום שהם כוללים כל נשמות ישראל והנחילו לישראל עי"ז את כח התפילה. ומרע"ה הוא ג"כ נשמה הכוללת כל ישראל שהוא שקול כנגד כל ישראל כמשאחז"ל, וכן אמרו בזה"ק עה"פ קיימו וקבלו היהודים שכתוב וקבל ל' יחיד דקאי על משה שהוא כלל דיהודאי, וע"כ גם הוא תקן לכל ישראל ענין השתחוואות בתפלה שהוא ענין ההכנעה והשפלות שהיא מדתו המיוחדת של מרע"ה כידוע. שאחז"ל שגדול מה שנאמר במשה ממה שנאמר באבות שבאברהם נאמר אנכי עפר ואפר. דוד אמר אנכי תולעת ולא איש אבל משה רבנו כ' ונחנו מה שהוא תכלית הבטול. וכח זה הנחיל לישראל שע"י מדת השפלות יזכו לעמוד במחשבתם בעת תפלתם בא"י ובמקום המקדש. דהיות שהיה עם ישראל במדבר ולא היו בא"י לימד לבני"י שיוכלו גם שם לזכות לעמוד בא"י ע"י שימת המשחבה שם בעת התפלה. וכמו שהשריש הבעש"ט שבמקום מחשבתו של אדם שם הוא בעצמו. והאבני נזר הביא סמך לזה מדברי המשנה בעירובין שמי שבא בדרך נותן עיניו באילן ואומר שם תהא שביתתי. שהרי שע"י שמחשבתו שם נחשב שהוא בעצמו שם. וכמו שאחז"ל עה"פ איש ואיש יולד שם שאחד הנוול בה ואחד המצפה לראותה נחשב ג"כ כנוול שם. וע"כ לימד מרע"ה לישראל היאך יוכלו לזכות לא"י אף בהיותם במדבר ע"י כוונות מחשבתם ולבם לא"י וזה בכח ההכנעה והשפלות. ובזה יתיישב היאך מקדים הכ' ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת. כי באמת כבר באו ישראל לבהמ"ק אף טרם נתינת הארץ לישראל כי ע"י ששמו מחשבתם במדבר בתפלתם אל פני המקדש נחשב כמו שהיו שם.

ומעתה יתבארו דברי המד' תנח' שמשראה משה שהביכורים עתידים ליפסק אשר ענינם הוא הוראת ההכנעה להשי"ת כמ"ש הרמב"ם, וכיון שתחסר מצוה זו עמד ותקן לישראל ההשתחוואה בתפלה

והנה כשם שכדי לזכות לתורה צריך האדם להקדים מדת השפלות. וכמשאחז"ל שהתורה נמשלה למים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך. כמ"כ לזכות לנחלת ארץ ישראל צריך מדת השפלות להיות בבחי' ארץ, ועי"ז זוכה האדם לטעום טעמה של א"י כמ"ש ועניים ירשו ארץ. אבל אם אין באדם מדת השפלות אינו זוכה לא"י אף אם הוא נמצא שם. וכמ"ש הצדיקים הרמ"מ ור"א מקאליסק, כלפי שהיו בא"י כאלה שלא יכלו להתדייר בארץ והוקשה להם הישיבה בה. ואמרו להם טובה הארץ מאד מאד, שהארץ היא טובה לאותם המקיימים מאד מאד הוי שפל רוח.

וזה הענין שצריך להזכיר בברכת הארץ שבבהמ"ז את התורה וכל שלא הזכיר תורה לא יצא י"ח שהתורה היא במשקל אחד עם הארץ ובשניהם אין זוכים רק ע"י שפלות רוח ובטול הישות. והנה גם מצות בכורים ענינה להורות לאדם מדת ההכנעה כמובא בכלי יקר בשם הרמב"ם שבהבאת הבכורים ילמד האדם ההכנעה וההשתעבדות להשי"ת ויודה לו שהכל מאתו ית'. וזה ענין הנאמר במצוה זו והשתחווית לפני ה' אלקיך שהוא ענין ההכנעה להשי"ת. וזו היא סמיכות פ' בכורים לפ' מחיית עמלק שבסוף פרשת כי תצא, כי עמלק הוא כמספר ר"ם כמובא בספה"ק שהוא קליפת הגבהות והרוממות. וראשית גוים עמלק שהוא מחזיק עצמו לראשית. וסמוך לזה באה פרשת הבכורים שיקח האדם מראשית פרי האדמה ויביאנו להשי"ת שהוא ראשית לכל ראשית ויכנע אליו ויכיר שהכל מאתו.

והנה כאשר האדם מתפלל צריך הוא לכוין לבו לא"י, כמ"ש והתפללו אליך דרך ארצם וגם נגד ירושלים ובהמ"ק כאלו הוא עומד בקדשי הקדשים בין שני הכרובים. ולפי האמור שא"א לזכות לביאת הארץ רק ע"י שפלות רוח א"כ כדי שיזכה האדם בעת תפלתו להגיע לעמוד בין שני הכרובים צריך הוא להיות שפל רוח ואל"כ לא יזכה לכך. כי ידחוהו במחשבות זרות מליכנס בחצרות ה'. וכדאי' מהבעש"ט בענין מחשבות זרות המטרידות את האדם בעת התפלה שזה מפני שאינו ראוי ליכנס להיכלות הקדושה ע"כ דוחים אותו במחשבות המבלבלות אותו. כי התפלה להשי"ת הוא גן עדן. וכאשר זוכה האדם להתפלל כראוי יודע הוא אמתות הדבר שהיא ג"ע עלי אדמות. ובג"ע יש להט החרב המתהפכת שמעכבת מי שאינו ראוי ליכנס שם. וע"כ מי שאינו ראוי דוחים אותו במחשבות זרות מליכנס

הקב"ה עובר על פשע לשארית נחלתו. למי שמשים עצמו כשיריים כדחז"ל. ואחז"ל בר"ה שהשופר מצותו בכפוף דכל דכפיף טפי מעלי. והשפת אמת מביא בשם ח' הרי"מ שתיבת אלול רומז עה"פ ולו אנחנו עמו וצאן מרעיתו שהכתוב הוא ולא אנחנו והקרי הוא ולו אנחנו. והרמז שאם מחזק עצמו בשפלות ולא אנחנו אז זוכה להיות "ולו אנחנו וצאן מרעיתו". ותיבת אלול"ה הוא נוט' ל"א ל"ו, ורומז להנ"ל.

ועיקר עבודת האדם צריך להיות בתיקון המדות ולא כאותן שמשמים כל יגיעתם רק בתורה ותפלה. כי אם המדות אינם מתוקנים הרי הוא כמי שיש לו כוס נקוב שהכל נופל לחוץ וכמ"ש הרח"ו בשערי קדושה שהמדות הם ההכנה העיקרית לקיום התורה והמצוות. וצריך להתפלל שלא ידונו אותו ביום א' דר"ה כי אז דינא קשיא וקשה אז לזכות בדין. וכמו שכל אלה שאירע בהם בשנה זו מאורעות הרעות רח"ל נדונו ביום א' וע"כ יתפלל האדם שיהא נדון ביום ב'.

ויעזרנו השי"ת שנכין עצמנו בימי הרצון האלו. שצריך לפנות הלב שימצא המלך בבואו בר"ה מקום נקי לשרות בו. וכדוגמת אשר אבותנו ספרו לנו גודל ההכנות שהיו בעיר לפני בוא המלך שהיו מנקים ומקשטים הבתים והרחובות. וכן צריך להתכונן בימים אלה לפני המלך ה'. וכן הוא בכל שבת שצריך להכין דירה לשכינה כמ"ש בזה"ק לדורותם לדירתם. שבשבת עושין ישראל דירה לה'. וכ"ש בר"ה כשחל בשבת. ובימים אלה היה מרע"ה בשמים והתפלל בעד ישראל ואיתא במד' שלא הניח זוית ברקיע שלא נתחבט בה. ופי' השפ"א שרומז על נשמות ישראל המושרשים למעלה שלא הניח שום נשמה שלא תיקנה להיות מתקבלת תשובתה. וכמו שרושם החטא ההוא נשאר שמור לדורות כן סליחת החטא נשארה קבועה לדורות עתידה"ק.

ויזכנו השי"ת לשוב בתשובה שלמה ונזכר ונכתב בספר חיים טובים ברכה ושלום וגו' והעיקר בספר גאולה וישועה אכ"ר.

שעי"ז יכניעו עצמם להשי"ת. וכמו שהסמיך המד' זאת עה"פ באו נשתחוו ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו. שהוא רמז על ההשתחואה ג"פ בכל יום דלכך כתב ג' לשונות של השתחואה. אלא שקרא זאת המד' שמשח תקן לישראל שיתפללו ג"פ בכל יום. כי זולת ההשתחואה לא תיתכן התפלה כי מקום קבול תפלות הוא רק בא"י ששם שער השמים אלא שע"י שהאדם משים מחשבתו ולבו לא"י נחשב כמו שהוא שם ועי"ז מתקבלת תפלתו, וזהו יתכן רק עם ההשתחואה וההכנעה כנ"ל. ונמצא שתיקון ההשתחואה של מרע"ה הוא מעיקר התפלה, וכמו שהאבות תיקנו התפלה, כמו כן תיקן משה עצה לתפלה לזמן הגלות ע"י בחינתו של השתחואה.

וכבחי' זו היא ג"כ בראש השנה שאז הוא בחי' המלכות, שאז זמן קבלת מלכותו ית"ש. ובחי' המלכות היא בחי' ארץ דלית לה מגרמה כלום, וע"כ כדי לזכות לראש השנה צריך להיות בשפלות רוח ובבטול גמור, וע"כ ביום זה אנו כורעים ומשתחיים לפני המלך ית"ש. וברכת מלכיות מתחלת בתפלת עלינו לשבח. כי בתפלה זו מתפללים על התגלות מלכותו ית' ומשתחיים וכורעים ומתפללים שגם אומות העולם יכרעו ויפולו לפני הדר מלכותו. ואז אנו נמצאים בבהמ"ק כי בחי' בהמ"ק מופיעה בכל אתר ולא כשאר רגלים שצריך לעלות למקום המקדש כי כאן בחי' המקדש באה אלינו כאשר הארכנו בזה במ"א. וע"כ הש"ץ אומר במקומו המלך. כי המלך בא אלינו. וע"י מדת השפלות יכולים לזכות לבחינתו של יום וענוים ירשו ארץ. ועי"ז יכולים לזכות בדין כי אין מדה"ד שולטת על מי שמשים עצמו כאין שהרי אינו ניכר כלל. והיו כאלה שלא רצו לעלות לתורה בר"ה כדי שלא להתבלט ולהיות נראה.

ובאמרי פנחס מהרה"ק מקאריץ זי"ע אי' שבשלש סעודות האחרון שבשנה יש להתפלל שיזכה בר"ה לשפלות רוח. ויתכן שלאנשים כערכנו לא סגי בשבוע א' וצריך ב' שבועות. וע"כ בימים אלה יש לאדם לקנות בנפשו מדת השפלות ולא יקפיד על שום דבר שנעשה נגד רצונו רק יותר על כל דבר. ואז

קטעים נצבים וילך – תשמ"ט

ישראל הם יוצאים מחוץ לג"ע לערוך מלחמה עם המקטריגים כדי להכניס את העומדים בחוץ, וע"ד שכ' בנעמי וירדתי הגורן ודרשו חז"ל זכותי תרד עמך. הנה מה שזכותם של ראשי ישראל יוצאת לחוץ נחשב שהם יוצאים לחוץ וע"כ בב"ד צריכים שופר אף בשבת כדי להמשיך את הג"ע להעומדים בחוץ. ומעתה זה ענין הרמז "אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם" בגימ' שבת קד"ש כי בכוחו של השבת אנו נצבים בר"ה לפני ה' בגן עדן.

שבת זו היא סוף שבע הנחמיות. ובשבת זו שלפני ר"ה אי' מהבעש"ט שאין אנו מברכין את החדש כי הקב"ה בעצמו מברך את חדר תשרי. ובהפטרס של שבת זו כי שנת גאולי באה. וזו היא ברכת החדש של הקב"ה בשבת זו, אשר אנו מקוים שכאשר הופיע הקב"ה בשבת זו בבתי כנסיות ובירך הנוסח יחדשו הוסיף ג"כ לברך את החדש לגאולה שלמה. שתהא שנה זו שנת תש"נ הבעל"ט שנת גאולי באה. ולכן התיבות שנת גאולי בא בגימ' רא"ש חר"ש, כי הוא נוסח ברכת החדש של הקב"ה. והנה הפסוק האחרון בהפטרס שהוא הסוף של סוף הנחמות הוא בכל צרתם לו צר ומלאך פניו הושיעם באהבתו ובחמלתו הוא גאלם וינטלם וינשאים כל ימי עולם. ומצינו שני נביאים בסגנון א' מתנבאים בפירוש מקרא זה, החת"ס והחיד"א בס' נחל שורק. וז"ל החת"ס בדרשותיו (דף שנה): בכל צרתם לא צר וכו' ר"ל אין צרתם לפני צרה שלמה כי יש פת בסלו כי כבר היה ראוי כמה פעמים לגאלם ע"י מלאך פניו הוא מט"ט שר צבא ה' אשר הלך לפני יהושע בכבוש הארץ, אלא להיות שאין זה גאולה שלמה כי הואיל ולא נעשית ע"י השי"ת בעצמו נחרב הבית וגלו ממנה והקב"ה רוצה לזכות ישראל לגאלם בעצמו וכבודו כדי שיהיה דבר קיים נצחי ולזה השיעור צריך זכות הרבה ע"כ הוא ממתין על תשובתם, וז"ש באהבתו ובחמלתו הו"א גאלם ולא ע"י מלאך פניו כדי שעי"ז וינטלם וינשאים כל ימי עולם ע"כ.

ענין הפיוטים בסדר הסליחות שנתקנו עפ"י חרוזים ובסדר א"ב. י"ל ע"ד דא"י במהר"ל דמציאות ישראל בגלות הוא שלא לפי הסדר כי לפי הנהגת הסדר יש לישראל להיות על אדמתם. וע"כ אנו אומרים פיוטים המסודרים בסדר מכוון לעורר בזה שישיב אותנו הקב"ה אל ההנהגה הסדורה.

ומה שבעלי הפיוטים רמזו את שמותיהם בפיוטים

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם. אי' מהרה"ק רבי ישראל מויזניץ זצ"ל בספרו אהבת ישראל, שתיבות אלה עולים בגימ' שבת קד"ש עיי"ש לפי דרכו בקדוש. וי"ל עוד בזה דהנה פרשה זו נקראת בשבת האחרונה שבשנה המשפעת לראש השנה הבעל"ט, ובימים אלה של חדש אלול כל הירא את דבר ה' מכין עצמו בתשובה ובתקון מעשיו ומקבל עליו לשנות את דרכיו. ואמרו צדיקים שצריך לקבל ע"ע איזה הנהגה חדשה בעבודה שלא נהג בה עד עתה כדי שיתחדש בהתחזקות חדשה מכאן ולהבא. ואח"כ באים לראש השנה שהוא טבול כולו בדבש. כי הסעודות של ר"ה הם מכוונות כנגד התפלות של ר"ה ע"ד שכ' האריז"ל שסעודות שבת מכוונות כנגד תפלות השבת. וכמו שסעודות ר"ה אנו טובלין בדבש כן תפלות של ר"ה טובלין בדבש של א"ב הרחמ"ן בגימ' דב"ש כמ"ש האריז"ל. וצדיקים היו מצפים בהשתוקקות לפסוקי המלכיות של ר"ה אשר הם מתיקא כדובשא.

והנה כל ענין הכתוב בתורה הוא נצחי וחוזר ונשנה בכל שנה בזמנו המיוחד, וע"כ כמו שבעת בריאת העולם כשנברא אדה"ר היה ראש השנה ובאותו יום כתיב ויניחם ה' בגן עדן לעבדה ולשמרה, הרי ענין זה נשנה בכל שנה שביום זה של ר"ה הקב"ה מביא את ישראל לגן עדן. וביום זה האיש הנלבב שהכין לבו בחדש אלול מרגיש טעם הגן עדן וטעם מתיקות הדב"ש של א"ב הרחמ"ן כל אחד לפי ערכו. אך היות כי שם הקב"ה כרובים עם להט החרב המתהפכת בפתחו של גן עדן הרי הם מתאמצים לגרש את האדם מגן עדן. ע"כ כדי להנצל מהם אנו אווזין בסגולת השופר אשר כפי המבואר בזה"ק שאומרים לפני תק"ש על ידו ממשיכים את בחי' עולם הבא בחי' עולם הבינה, ששופר של ר"ה הרי נלמד משופר של יובל שהוא בחי' עוה"ב עולמו של יובל. וע"י המשכת עוה"ב שעי' השופר אנו יכולים להשאר ולהתקיים בגן עדן בראש השנה.

והנה אי' במדרש שהשבת המליץ על אדה"ר כשנתגרש מגן עדן ועי"ז נשאר אדה"ר בגן עדן עד צאת השבת, ועפ"ז בכל שנה כשחל ר"ה להיות בשבת הרי השבת אין מניחה לגרשנו מג"ע וממילא א"צ אז לתק"ש כי גם בלא"ה אין אנו מתגרשים מג"ע. אכן היות כי יש כאלה שנשארו עומדים מבחוץ ומעוכבים הם ע"י הכרובים המקטריגים ואין מניחין ליכנס את שאינם ראויים, ע"כ תוקעין אף בשבת במקום שיש ביד והיינו כי ראשי

קטעים נצבים וילך – תשמ"ט

טובה גדולה עשו לנו בזה, ע"ד שמזמורי תהלים ג"כ פותחים במזמור לדוד או תהלה לדוד וכיוצ"ב, והענין ע"פ משל לשליח המביא מכתב ובהגיעו כבר ננעלו השערים ואיחר את השעה. אך אם מראה שמכתבו שלוח מאת המלך אז יפתחו לפניו השערים משום כבוד המלך ויראתו. והנה כאשר אנו אומרים מזמורי תהלים והמלאכים עומדים לעכב מלהעלותם כי השערים נעולים וכשאנו פותחים לומר תהלה לדוד מודיעים אנו

שיש לנו שליחות מדוד המלך ובזה פותחים לנו השערים מפני כבודו של דוד המלך. כי ידוע כי אמירת תהילים הוא כאילו אמרם דוד המלך בעצמו, כנוסח היהי רצון הידוע. ועד"ז בפיוטים ע"י שמות המחברים הנרמזים בהם יפתחו לנו השערים, כי גדול קדושת המחברים, ובאמרנו את פיוטיהם, שפתותם דובבות בקבר, ויחד עמנו עולות תפלותיהם עבורנו.

לעלוי נשמת

ר' אהרן ב"ר יהודה גרשון לעזער ע"ה
וזו' לאה בת ר' ישראל יוסף הערבסמאן ע"ה
ובניהם שנהרגו עקד"ה
רבקה, אברהם, מרים, רחל, לייבוש הי"ד
ובניהם - אלעזר, שמואל דוד ע"ה
החבר שלמה בן אלעזר מייער ע"ה
וזו' חוה אסתר בת מורינו ישראל רויז ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

ע"י בניהם ר' פנחס לעזער וזו' שליט"א

זה לשון השם הגדול ויהי עמו שלום ושלום לכל

לע"נ ר' משה ב"ר יעקב מיכאל הירשמאן ע"ה
החבר גד מאיר ב"ר יעקב אדלער ע"ה
וזו' ריזכא בת הרב גרשון לאנגע ע"ה

תנצב"ה

לעילוי נשמות

ר' נפתלי ב"ר צבי ז"ל לימאן

ר' חיים דוב ב"ר אהרן יצחק הכהן ז"ל

ורעיתו מרת רחל בת ר' אליעזר ע"ה כהן

מרת רייזל בת ר' צבי ע"ה טוקר

תהיינה נשמותיהם צרורות בצרור החיים

הונצח ע"י משפחת לימאן

לע"נ

מנחם מנדל בן זאב ע"ה

צינא בת יצחק ע"ה

משה יהודה בן יעקב ע"ה

חיה מלכה בת יעקב יצחק ע"ה

תהיינה נשמותיהם צרורות בצרור החיים

הונצח ע"י יצחק זאב הכהן רוזנגרטן

לע"נ

מוה"ר אברהם יחזקאל בן מוה"ר ישראל משה ע"ה

מרת חי' שרה בת מוה"ר יעקב יואל ע"ה

מוה"ר אשר זעליג בן מוה"ר משה ע"ה

מרת רבקה בת מוה"ר שמעון ע"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י נכדם

אליעזר ישעי' בידערמאן

לע"נ

ר' פנחס אלימלך ב"ר אשר ישעי' ז"ל
ר' שלמה אלימלך ב"ר יחיאל מיכל ז"ל
מרת הענא רחל בת יחזקאל ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

לז"נ

הרב שלמה מאיר
ב"ר יחזקאל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

זאת נדבת משפחת ליפשיטץ

לע"נ

האשה רייזל בת ר' יעקב קאפל ע"ה
נפ' כ"ד אייר תשמ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

לז"נ

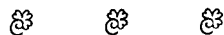
**ר' שלמה בן ר' יוסף שמואל
רבקה בת איסר
ת.נ.צ.ב.ה.**

הונצח ע"י נכדיהם האחים גאטדינער

לע"נ

**מרדכי בן ישראל יעקב הכהן פרידמאן
זוגתו מייטא בת ר' ניסן ממשפחת גאנץ
נהרגו עקה"ש ט' סיון ה'ד'**

לע"נ

**פרץ בן חיים – טובא לאה בת זאב
משה בן יצחק אייזיק – אסתר מלכה בת אליעזר
שנעק"ד בשנות השואה
מענדל בן דוד ע"ה**

לז"נ

**יצחק יעקב בן מאיר
חנה מינדל בת ר' אלעזר הלוי**

נדבת בנו חיים ליכט נ"י

לז"נ

ר' דוב בן יצחק ז"ל
ר' שמאול חיים בן אהרן ארי' ז"ל
איטא רבקה בת אהרן יעקב ע"ה
חי' שיינדל בת אליהו ע"ה

לז"נ

מרת געלא בת ר' ישעי' אלכסנדר ע"ה
נפ' זאת חנוכה תשמ"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

לז"נ

ר' יששכר דוב ב"ר נתן צבי הלוי ע"ה
כ"ג סיון תשמ"ז
נתנדב ע"י בנו שמואל צבי סג"ל לעווי

לע"נ

האשה החשובה הענא פראדל
בת ר' משה מנחם ע"ה
נפטרה כ"ג כסלו תשל"ג
ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ

**משה בן צבי ז"ל
אליעזר בן נפתלי ז"ל**

לעלוי שתי נשמות טהורות שנכנסו לעולם השקר לזמן קצר
וחזרו לעולם האמת שלמות וטהורות

גיסתנו

**חיה ליבא ע"ה בת ר' שלמה נ"י ביימאן
נפטרה ד' סיון התשמ"ט**

ובתנו

**רבקה רחל ע"ה בת ר' יהושע נ"י קריינדלער
נפטרה ח"י אלול התשמ"ח**

נזכה שהקב"ה ינחם אותנו נחמה שלמה ושהן תהיינה מליצות יושר לכולנו

ת.נ.צ.ב.ה.

יהושע וחנה קריינדלער

לע"נ

ר' שלמה בן יעקב משה הלוי הורוויץ ע"ה

הונצח ע"י בנו שאול יהודה

לע"נ

**חנה בת אהרן ע"ה
נפ' כ"ה שבט תשמ"ט**

**בריינדל בת אפרים צבי ע"ה
נפ' כ"ג סיון תשמ"ט**